

การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

โดย
นางสาวปภาชมัย ทองชุนนุมน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

DEVELOPMENT OF EDUCATION MANAGEMENT MODEL FOR CAREER
COMPETENCE ENHANCEMENT OF SECONDARY STUDENTS
IN EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOL

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (DEVELOPMENT EDUCATION)
Department of Education Foundations
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2020
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
โดย	ปภาชมัย ทองชุนนุม
สาขาวิชา	พัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคุชฎีบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ดร. รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาคุชฎีบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย
.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์คณิต เขียววิชัย)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร.รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร.พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา คุณารักษ์)

58260911 : พัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการศึกษา, สมรรถนะการประกอบอาชีพ, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

นางสาว ปภาชมัย ทองขุมนม: การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : อาจารย์ ดร. รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2) ศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 3) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (mixed methods research) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างวิจัยจำนวน 405 คน นักเรียนมีความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาด้านทักษะการวางแผนการประกอบอาชีพในเรื่องการเขียนเป้าหมายในการประกอบอาชีพทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้มากที่สุด เป็นอันดับที่หนึ่ง (PNI_{modified} = 0.569) ความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาในด้านความรู้ด้านการวางแผนในการประกอบอาชีพในเรื่องความรู้ด้านเศรษฐกิจหรือการเปลี่ยนแปลงของชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการประกอบอาชีพในอนาคตเป็นอันดับที่สอง (PNI_{modified} = 0.546) และมีความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาด้านความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพในเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นอันดับที่สาม (PNI_{modified} = 0.517)

2. การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากโรงเรียนกรณีศึกษา 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านเมืองกีด และโรงเรียนบ้านจันทร์ พบว่า วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ 1) กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน 2) วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน และ 3) ผลการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

3. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน (Vision) องค์ประกอบที่ 2 การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ (Administration) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยทั้งหมด 6 องค์ประกอบ คือ 1) ความรับผิดชอบ (Responsibility) 2) การสร้างเครือข่าย (Connectivity) 3) วิเคราะห์ตนเอง (Identity) 4) ความต่อเนื่อง (Continueity) 5) เจตคติ (Mentality) 6) งบประมาณ (Budget) องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ (Implementation) และองค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลลัพธ์โครงการ (Performance appraisal) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผลการประเมินทุกด้านได้ค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 ถือว่ารูปแบบใช้ได้

58260911 : Major (DEVELOPMENT EDUCATION)

Keyword : MODEL OF EDUCATION MANAGEMENT, CAREER COMPETENCY, EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOL

MISS PADACHAMAI THONGCHUMNUM : DEVELOPMENT OF EDUCATION MANAGEMENT MODEL FOR CAREER COMPETENCE ENHANCEMENT OF SECONDARY STUDENTS IN EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOL THESIS ADVISOR : RATCHADAPORN KETANON, Ph.D.

The research objectives are 1) to evaluate the importance need in occupational competency for lower secondary education of opportunity expansion schools, 2) to study the best practices of the education to improve the occupational competency for lower secondary education of opportunity expansion schools, and 3) to develop educational model to improve the occupational competency for lower secondary education of opportunity expansion schools. The research methodology is a combination between quantitative research and qualitative research. The findings of this study are

1. the evaluation of the importance need in occupational competency for lower secondary education of opportunity expansion schools from 405 students. The students want to improve about their occupational planning skill on occupational specification in short and long-term the most ($PNI_{\text{modified}} = 0.569$). They want to improve about their occupational planning knowledge on economy or changes in community for the decision to pursue a career in the future the second ($PNI_{\text{modified}} = 0.546$). And want to get the knowledge improvement about occupational improvement and development in household accounting the third ($PNI_{\text{modified}} = 0.517$).

2. the study of best practices in education to improve the occupational competency for lower secondary education of opportunity expansion schools by using in depth interview from two model schools (Ban Muang Kued and Ban Chan) that consists of three compositions: 1) educational management process to enhance a career competency for students, 2) teaching methods to enhance a career competency for students and 3) educational result.

3. the educational teaching models to improve the occupational competency for lower secondary education of opportunity expansion schools consist of four compositions: 1) vision 2) administration (Responsibility, Connectivity, Identity, Continuity, Mentality, Budget) 3) implementation and 4) performance appraisal. This model is evaluated by experts. Assessment on all sides have an average of more than 3.50. It proved that this model is practicable.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาและการแนะนำอย่างดียิ่งจากคณาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนาศึกษา โดยเฉพาะอาจารย์ ดร.รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย อาจารย์ ดร.พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ และ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา คุณารักษ์ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่กรุณาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ซึ่งทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยและเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ ตลอดจนผู้บริหาร คณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชนของโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสุทัศน์ - คุณแม่มณฑา ทองชุมนุม เป็นอย่างสูงที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัยเสมอมา นายทัศนธรณ์ ทองชุมนุม น้องชายของข้าพเจ้าที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดเวลา ขอขอบคุณเพื่อน ๆ สาขาวิชาพัฒนาศึกษา ผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนบ้านทองอินทร์ทุกท่าน สำหรับการช่วยเหลือ สนับสนุน และเป็นกำลังใจอันดีเยี่ยมของผู้วิจัยด้วยความซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้ง คุณจุฑามาศ สิริวัฒน์โสภณ กัลยาณมิตรคนสำคัญของผู้วิจัยที่คอยช่วยเหลือผู้วิจัยในทุก ๆ ด้าน

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยด้านต่าง ๆ อีกหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามได้หมดในที่นี้ จึงขอขอบพระคุณท่านเหล่านั้นมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ปภาชมัย ทองชุมนุม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญแผนภาพ.....	ด
สารบัญภาพ.....	ต
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	12
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการประกอบอาชีพ.....	13
ความเป็นมาและความหมาย.....	14
แนวคิดทฤษฎีของสมรรถนะการประกอบอาชีพ.....	18
องค์ประกอบของสมรรถนะการประกอบอาชีพ.....	21
เครื่องมือวัดสมรรถนะการประกอบอาชีพ.....	26
การพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพ.....	30

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ	34
ความหมายและความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ	34
แนวคิดและทฤษฎีของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ	35
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น.....	53
ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น	53
หลักการและขั้นตอนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น	56
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็น.....	58
การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น.....	61
แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา.....	63
ความเป็นมาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา.....	63
วัตถุประสงค์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	63
จุดเน้นในการดำเนินงาน.....	64
หลักเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน	64
ข้อมูลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในปัจจุบัน	65
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ.....	68
ความหมายรูปแบบ.....	68
องค์ประกอบของรูปแบบ.....	69
ประเภทของรูปแบบ	70
คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี.....	71
การพัฒนารูปแบบ	71
แนวคิดวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice).....	74
ความเป็นมาของวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ	75
ความหมายของวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice)	76

คุณลักษณะงานของ Best Practice	77
แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารองค์การที่นำไปสู่ความสำเร็จ.....	78
องค์ประกอบของวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ	80
กระบวนการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ.....	81
วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา.....	84
บริบทจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	86
ที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศ	86
สภาพทางสังคมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	86
ข้อมูลด้านการศึกษา.....	89
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	91
งานวิจัยในประเทศ.....	91
งานวิจัยต่างประเทศ.....	97
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	101
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	102
ขั้นตอนที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา.....	102
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	102
เครื่องมือวิจัย.....	106
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ.....	108
วิธีการตรวจสอบเครื่องมือ.....	109
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	111
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	111
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา.....	112

การคัดเลือกพื้นที่.....	112
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	114
เครื่องมือวิจัย	114
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	117
การตรวจสอบข้อมูล	117
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	118
<p>ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา</p>	
วัตถุประสงค์	118
เครื่องมือวิจัย.....	118
ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา.....	121
ขั้นตอนการพัฒนาแบบประเมินความถูกต้องและเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษา..	122
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	123
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	125
<p>ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา</p>	
ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามรายองค์ประกอบ	128
ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา รายข้อคำถามจำแนกตามองค์ประกอบ	131
<p>ตอนที่ 2 ผลการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา.....</p>	
ตอนที่ 2.1 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านเมืองกีด	155

ตอนที่ 2.2 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านจันทร์	204
ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	274
ส่วนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	274
ส่วนที่ 2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการ ประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา.....	332
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	340
สรุปผลการวิจัย	340
การอภิปรายผล.....	343
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	379
ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้.....	379
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	380
รายการอ้างอิง.....	381
ภาคผนวก	395
ภาคผนวก ก รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการ ประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา.....	396
ภาคผนวก ข การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือการวิจัย.....	400
ภาคผนวก ค เครื่องมืองานวิจัย	412
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย	438
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ	440
ประวัติผู้เขียน	442

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	องค์ประกอบของสมรรถนะการประกอบอาชีพ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ	23
ตารางที่ 2	ลักษณะของเครื่องมือในการประเมินสมรรถนะตามมาตรฐานของ สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ	26
ตารางที่ 3	จำนวนประชากรในการวิจัย.....	103
ตารางที่ 4	การเก็บข้อมูลนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.....	106
ตารางที่ 5	ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม	126
ตารางที่ 6	ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับชั้น	127
ตารางที่ 7	ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาจำแนกตามรายองค์ประกอบ	129
ตารางที่ 8	ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาขององค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ ในด้านความรู้ด้านการวางแผนในอาชีพ	131
ตารางที่ 9	ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาขององค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ ในด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ.....	133
ตารางที่ 10	ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาขององค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ ในด้านความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนา การประกอบอาชีพ.....	136

ตารางที่ 11	ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขององค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพในด้านทักษะการวางแผนการประกอบอาชีพ.....	138
ตารางที่ 12	ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขององค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพในด้านทักษะการประกอบอาชีพ.....	140
ตารางที่ 13	ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขององค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพในด้านทักษะการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ.....	143
ตารางที่ 14	ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขององค์ประกอบที่ 3 เจตคติการประกอบอาชีพในด้านการรู้จักตนเอง.....	145
ตารางที่ 15	ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขององค์ประกอบที่ 3 เจตคติการประกอบอาชีพในด้านการเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ.....	146
ตารางที่ 16	สรุปลำดับความสำคัญและค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา.....	149
ตารางที่ 17	เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน.....	258
ตารางที่ 18	ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา.....	276

ตารางที่ 19	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V) ของผลการตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวม.....	333
ตารางที่ 20	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V) ของผลการตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ (Feasibility)	334
ตารางที่ 21	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V) ของผลการตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านความเหมาะสมของรูปแบบ (Appropriateness).....	335
ตารางที่ 22	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V) ของผลการตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านความเพียงพอ (Adequacy)	336
ตารางที่ 23	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V) ของผลการตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านการใช้ประโยชน์ (Utility)	337
ตารางที่ 24	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V) ของผลการตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านจริยธรรม (Propriety)	338

ตารางที่ 25 รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา..... 397

ตารางที่ 26 ค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในด้านสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 401

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสมรรถนะ แนวคิดของ McClelland....	21
แผนภาพที่ 2 องค์ประกอบของสมรรถนะการประกอบอาชีพ	25
แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	101
แผนภาพที่ 4 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา...	303

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กิจกรรมการฝึกทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านเมืองกีด	157
ภาพที่ 2 กิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านวิชาชีพทุกวันศุกร์โรงเรียนบ้านเมืองกีด	157
ภาพที่ 3 กิจกรรมการฝึกทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านจันทร์.....	206

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0 ซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ด้านการเกษตรต้องเปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรแบบสมัยใหม่ ที่มีการเน้นเรื่องการบริหารจัดการ โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ หรือที่เรียกว่า Smart Farming เปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและทักษะสูงซึ่งขึ้น ซึ่งเป็นโมเดลเศรษฐกิจที่จะนำพาประเทศไทยให้หลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ ปานกลาง เพื่อให้เกิดการกระจายความเจริญทั่วประเทศเศรษฐกิจขยายตัวสามารถทำงานในถิ่นฐานบ้านเกิดได้โดยไม่ต้องจำเป็นต้องเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครหรือเมืองใหญ่ เนื่องจากมีหนทางโอกาสและงานที่ดีกระจายอยู่ในทุกจังหวัดทั่วประเทศ (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กล่าวถึงการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย เพื่อให้สอดคล้องกับการก้าวเข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0 ดังที่หวังไว้ว่าจะต้องมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงาน และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม ต้องทำการเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต ตลอดจนการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

จากนโยบายข้างต้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาต้องเร่งหาแนวทางพัฒนาคนในสังคม เพราะการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศและได้รับการคาดหวังให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นส่วนช่วยในการเพิ่มความเท่าเทียมในสังคม อีกทั้งยังเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างอาชีพโดยต้องเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนให้มีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งหมายถึงการให้ผู้เรียนได้ทั้งสาระวิชาและได้ทักษะที่ครอบคลุม 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ทักษะพื้นฐาน คือทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น 2) ทักษะเพื่อการทำงานซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานในการทำงานของ

ทุกอาชีพ ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม รวมถึง การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น และ 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ เพื่อความสำเร็จทั้งด้านการทำงานและ การดำเนินชีวิตหากการศึกษาสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะครอบคลุมทั้งสามกลุ่มนี้ได้ควบคู่กันไป ย่อมส่งผลดีที่จะช่วยเตรียมความพร้อมต่อการก้าวเข้าสู่วัยทำงานในอนาคตของผู้เรียน และมีส่วนช่วย สนับสนุนให้ประเทศมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพส่งผลถึงการพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ ต่อไปได้ (วิจารณ์ พาณิช, 2555; สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2560: 1)

นอกจากนี้ยังได้วางแนวทางในการพัฒนาคนไทย 4.0 ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ ฉบับปัจจุบัน ที่ได้เสนอให้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ของคนไทยทั้งระบบ เป็นการเรียนรู้ เพื่อมุ่งการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Learning) ปรับเปลี่ยนจากการเรียนโดยเน้น ทฤษฎีเป็นการเรียนที่เน้นการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา ปรับเปลี่ยนจากการเรียนแบบฟังบรรยายเป็น การทำโครงการและแก้ปัญหาโจทย์ในรูปแบบต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนจากการวัดความสำเร็จจากระบบ การนับหน่วยกิตเป็นการวัดความสำเร็จจากการบรรลุผลสัมฤทธิ์ และที่สำคัญคือการปรับเปลี่ยนจาก การเรียนเพื่อวุฒิการศึกษาเป็นการเรียนเพื่อการประกอบอาชีพ การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 และการเตรียมคนไทย 4.0 ผ่านการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ ดังกล่าวจะก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนเป้าหมายและระบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ระบบทัศน์ และทักษะครูหลักสูตรการเรียนการสอนรูปแบบการเรียนการสอนตลอดจนระบบนิเวศน์ของ การเรียนรู้การจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีสมรรถนะการประกอบอาชีพทุกช่วงวัย จึงเป็น อีกแนวทางหนึ่งในกระบวนการปรับเปลี่ยนสู่ความสำเร็จที่กล่าวมาข้างต้น (กองบริหารงานวิจัยและ ประกันคุณภาพการศึกษา, 2559)

สมรรถนะการประกอบอาชีพ คือคุณลักษณะคุณสมบัติที่บุคคลแสดงออกถึงความสามารถ ในการประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะและเจตคติที่เหมาะสมและจำเป็นในการประกอบอาชีพได้อย่างมี ประสิทธิภาพ เอนก เทียนบุชา (2552: 19) ได้กล่าวถึงสมรรถนะการประกอบอาชีพว่ามีความสำคัญ เนื่องจากงานในปัจจุบันต้องการความยืดหยุ่นความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการจัดการที่ แตกต่างกัน การมีสมรรถนะในอาชีพที่ยอดเยี่ยมเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและกลายเป็นปัจจัยหลัก สำหรับการดำเนินงานในปัจจุบัน แต่จากการศึกษาข้อมูลในรายงานการประเมินผลการพัฒนาการศึกษา ในช่วงปี 2552-2559 พบว่าการศึกษาไทยยังต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนใน 2 ประเด็นหลัก คือ คุณภาพการศึกษา และโอกาสทางการศึกษา

ในประเด็นแรกพบว่าที่ผ่านมาคุณภาพการศึกษาของไทยด้านกำลังแรงงานอายุ 15 ปีขึ้นไป ยังมีสมรรถนะที่ไม่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ เช่น ทักษะการขาย การเจรจาต่อรอง ทักษะการแก้ปัญหาการวางแผนงานหรือแม้แต่ความสามารถด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ เป็นต้น ส่งผลให้มีผู้ว่างงานหรือไม่ผ่านการประเมินการทดลองงานอยู่จำนวนมาก ซึ่งขัดแย้งกับความต้องการ

ตลาดแรงงานในระดับการศึกษาดังกล่าว และประเด็นที่สองคือโอกาสทางการศึกษา จากข้อมูลสถิติ การศึกษาของประเทศไทยในปีการศึกษา 2558-2559 มีนักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นจำนวนมากที่ไม่มีโอกาสเรียนต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น จากสถิติมีนักเรียนเรียนต่อในระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายและปวช.จำนวน 620,086 คน จากนักเรียนที่เรียนจบมัธยมศึกษาตอนต้น 760,079 คน คิดเป็นร้อยละ 81.58 ที่เหลือร้อยละ 18.42 ไม่ได้ศึกษาต่อ นั่นหมายถึงเยาวชนจำนวนมากกว่า 130,000 คน ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและกำลังจะก้าวเข้าสู่โลกของการทำงานเลี้ยงชีพ ตนเอง และจากสถิติยังพบว่าสัดส่วนการไม่ศึกษาต่ออย่างสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา, 2559) สาเหตุของปัญหาดังกล่าวส่วนใหญ่เกิดจากความไม่พร้อมทางฐานะครอบครัว หรือการหย่าร้างของพ่อแม่ ปัญหาด้านการเงิน ที่พักอาศัยอยู่ในถิ่นทุรกันดารก่อให้เกิดความลำบาก ในการเดินทางเพื่อศึกษาต่อจึงต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานด้วยวุฒิการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เยาวชนเหล่านี้เมื่อออกจากระบบการศึกษาในโรงเรียนก็ต้องกลายเป็นผู้ใหญ่โดยฉับพลันที่ต้อง พึ่งตนเองเป็นหลัก และสิ่งสำคัญคือต้องมียานพาหนะ ซึ่งในช่วงอายุ 12-15 ปีที่กำลังศึกษาในระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนนักเรียนจึงควรถูกเตรียมพร้อมเพื่อผจญชีวิตจริง แต่จากผลการศึกษา ปัญหาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (2554) กลับพบปัญหาว่าผู้บริหารและคณะครูยังขาดความเข้าใจในแนวคิดการจัดการศึกษา เพื่ออาชีพที่ชัดเจน โรงเรียนจึงยังคงมุ่งสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการเพื่อรองรับการประเมินจาก ภาครัฐที่เน้นการประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นหลักส่งผลให้การจัดการศึกษาเป็นเพื่อ การเรียนต่อ การจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนด้านอาชีพจึงลดน้อยลงไป ประกอบกับค่านิยม ของผู้ปกครองที่มุ่งเน้นไปที่ความสำเร็จด้านวิชาการเป็นหลักทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้ ด้านอาชีพซึ่งเป็นสถานการณ์จริงที่จะช่วยให้ตัดสินใจ รับรู้ความชอบ ความถนัดของตนโดยเฉพาะ ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังจะเป็นผู้เลือกทางเดินชีวิตในอนาคตเมื่อจบการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นการจบการศึกษามัธยมศึกษาบังคับแล้วว่าจะตัดสินใจเลือกเรียนต่อในสายสามัญ สายอาชีพ หรือยุติการศึกษาต่อก้าวเข้าสู่โลกของการทำงานอย่างเต็มตัว หากโรงเรียนยังคงเน้น สอนเพียงแต่วิชาการให้แก่ผู้เรียนเหมือนศตวรรษที่ผ่านมาจะส่งผลให้ผู้เรียนเหล่านี้ขาดความพร้อม ในการประกอบอาชีพในอนาคตตงผลการประเมินที่กล่าวสรุปไว้ว่า นักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ยังขาดสมรรถนะการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ อีกทั้ง ยังขาดโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่หลักของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ควรเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ ที่ครอบคลุมทั้ง ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่ออาชีพต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อม ในการผลิตกำลังแรงงานที่มีคุณภาพสู่ตลาดแรงงานต่อไป

จากปัญหาการจัดการศึกษาข้างต้นกระทรวงศึกษาธิการจึงเล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการประกอบอาชีพ จึงกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยการวางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่ 2 เรื่องการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม โดยตระหนักถึงความสำคัญและเตรียมความพร้อมด้านวิชาชีพให้ผู้เรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย กำหนดนโยบายให้เน้นการจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงกับอาชีพ โดยให้มีการปรับหลักสูตรการเรียนการสอนและสัดส่วนของเวลาเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนภาคปฏิบัติเกี่ยวกับวิชาชีพเพิ่มมากขึ้น และมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับวิชาชีพ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนแต่ละระดับการศึกษามองเห็นภาพงานอาชีพต่าง ๆ ส่งผลต่อการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีสมรรถนะ ทักษะด้านการประกอบอาชีพ และคุณลักษณะที่สำคัญจำเป็นของประเทศ ตามยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ประเทศ 4.0 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 100) กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไว้ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 2 โดยรับผิดชอบดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียนสามข้อ คือ ข้อ 1) พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานด้านอาชีพและวางรากฐานทักษะอาชีพและค่านิยมการเรียนเพื่อการมีงานทำ ข้อ 2) สร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนสายอาชีพและวางแผนการเรียนเพื่อการประกอบอาชีพโดยใช้กระบวนการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ ข้อ 3) ส่งเสริมทักษะด้านอาชีพ ทักษะการทำงานและการประกอบอาชีพอิสระของผู้เรียน นอกจากนี้ได้กำหนดให้สถานศึกษามีบทบาทในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 2 โดยรับผิดชอบดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และพื้นฐานทักษะอาชีพตามมาตรฐานหลักสูตร ส่งเสริมความรู้และทักษะอาชีพแนะแนวอาชีพและจัดการเรียนรู้ด้านอาชีพตามหลักสูตร และจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้และประสบการณ์ด้านงานอาชีพการประกอบอาชีพอิสระและการเป็นผู้ประกอบการแก่ผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 152)

ถึงแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะมีการกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติในอีก 20 ปีข้างหน้าไว้ แต่การแก้ปัญหาการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับผู้เรียนที่ไม่มีโอกาสจะศึกษาต่อจะสำเร็จไม่ได้ หากไม่มีการนำแผนดังกล่าวลงสู่การปฏิบัติจริง จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรครู รวมไปถึงชุมชนที่จะเป็นผู้ขับเคลื่อนให้แผนพัฒนาการศึกษาประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรม หากโรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญในการบ่มเพาะให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองและความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานในการทำงาน ฝึกฝนจนเกิดทักษะการทำงานอย่างเชี่ยวชาญ เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการสรรค์สร้างนวัตกรรมสิ่งใหม่เพื่อมาพัฒนาอาชีพอย่างก้าวทันเทคโนโลยี จนกระทั่งสามารถช่วยให้ผู้เรียนรู้จักมองเห็นเส้นทางของชีวิตในอนาคตก่อนก้าวเข้าสู่วัยทำงานได้อย่างมีคุณภาพตรงตามความต้องการของสังคม ย่อมส่งผลให้ประเทศเกิดการพัฒนาเป็นไปตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีที่วางไว้ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ความสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมต่อการก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงาน ข้างต้น สอดคล้องกับเป้าหมายหลักของการก่อตั้งโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอดีต ซึ่งเกิดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2533 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นโรงเรียนที่เปิดสอน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในพื้นที่ที่ห่างไกลจากโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในขณะนั้น โดยรัฐบาลจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เยาวชนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และไม่สามารถเดินทางไปศึกษาต่อในโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษาได้มีโอกาสเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสหรือ ขยายโอกาสให้เยาวชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ห่างไกลความเจริญได้มีพื้นฐานการศึกษาที่สูงขึ้นซึ่งเป้าหมายหลัก คือเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพอิสระตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคมได้ (นวลจันทร์ หงษ์อินทร์, 2544: 1)

แต่จากการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 ที่ใช้ในปัจจุบัน พบความแตกต่างของกระบวนการเตรียม ความพร้อมผู้เรียนเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคตอย่างชัดเจน กล่าวคือ ในหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีการแบ่งกลุ่มวิชาออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย วิชาแกน วิชาบังคับเลือก และวิชาเลือกเสรี โดยวิชาอาชีพจัดเป็นส่วนหนึ่งของวิชาเลือกเสรี ให้นักเรียน ได้เลือกศึกษาวิชาที่ถนัด สนใจ และเห็นถึงแนวทางในการประกอบอาชีพในอนาคต แต่ในหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 กลับไม่พบการระบุวิชาอาชีพลงใน หลักสูตรอย่างชัดเจนเหมือนดังเช่นในอดีต ส่งผลให้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่ มุ่งเน้นสอนวิชาสามัญมากกว่าการสอนหรือเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดเน้นผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับการสอนกลุ่มสาระ และการสอบ O-NET มากขึ้น จึงทำให้การฝึกอาชีพให้แก่ผู้เรียนมีความสำคัญน้อยลง (มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ, 2556) ยิ่งไปกว่านั้นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีจำนวนที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เห็นได้จากข้อมูล จากการดำเนินงานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 ถึง 2544 มีโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาทั่วประเทศเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 6,663 โรงเรียน และในปีการศึกษา 2554 โรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทั่วประเทศมีจำนวนถึง 7,083 โรงเรียน ดังนั้นหากผู้บริหารและบุคลากรยังขาดความตระหนักถึงจุดมุ่งหมายหลักของ การก่อตั้งโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพในอนาคต จะส่งผลให้เกิดปัญหานักเรียนที่จบออกไปจากสถานศึกษาขาดสมรรถนะการประกอบอาชีพตามมา

นอกจากหลักสูตรการจัดการศึกษาจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ขาดการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียนแล้ว จากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียนไม่มีประสิทธิภาพได้แก่ “ปัญหาด้านนโยบายของโรงเรียนที่ยังไม่มีความชัดเจนและความต่อเนื่องในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีทักษะอาชีพ ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ชุมชนขาดโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ สถานประกอบการและโรงเรียนขาดความร่วมมือกันในการลงพื้นที่เพื่อฝึกทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียน” (พงศกร สิ้นทิว, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2560) นอกจากนี้ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษายังประสบปัญหาคล้ายคลึงกันคือปัญหาด้านหลักสูตรการสอนอาชีพในโรงเรียนไม่มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ แต่ในขณะที่บางโรงเรียนถึงแม้จะมีหลักสูตรสถานศึกษาหรือหลักสูตรท้องถิ่นแต่กลับไม่มีการนำมาปฏิบัติจริง อย่างเป็นรูปธรรม (ตรีโชค กางกั้น, 2552: 98-99) นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านความพร้อมของสื่อ อุปกรณ์และสถานที่ รวมไปถึงปัญหาด้านขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในกลุ่มสาระที่เกี่ยวข้องกับการงานพื้นฐานอาชีพที่เฉพาะเจาะจง ไม่ว่าจะเป็น ครูที่มีความรู้และทักษะด้านคหกรรม ด้านศิลปหัตถกรรม

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีภูมิประเทศทางฝั่งตะวันออกติดทะเลอ่าวไทยตลอดแนว และทางฝั่งตะวันตกติดเทือกเขาตะนาวศรีกั้นพรมแดนระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ตลอดแนวของจังหวัด พื้นที่ของชุมชนส่วนใหญ่ทางฝั่งตะวันตกตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนตามที่ราบเชิงเขา ส่งผลให้มีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามากถึง ร้อยละ 28.70 ของโรงเรียนทั้งหมดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1, 2561) เป็นอัตราที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับอัตราของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษากับโรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศ ซึ่งพบปัญหาการจัดการศึกษาหลายประการ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2560) ได้แก่ 1) ประชากรในพื้นที่ตกหล่นไม่ได้ศึกษาในการศึกษาภาคบังคับร่วมกับนักเรียนที่ออกกลางคัน คิดเป็นร้อยละ 2.37 ของประชากรอายุ 12-15 ปี 2) นักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไม่เข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือสายอาชีพ จำนวน 1,574 คน คิดเป็นร้อยละ 25 ของนักเรียนทั้งหมด สาเหตุเนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนผู้ปกครองให้ความสำคัญในการหาเลี้ยงชีพมากกว่าการส่งเสริมให้บุตรหลานได้รับการศึกษาในระดับสูง เมื่ออายุถึงวัยที่สามารถทำงานได้จึงต้องหางานทำเพื่อช่วยเหลือครอบครัว หรือส่วนใหญ่ที่ศึกษาต่อก็มักเลือกศึกษาต่อในสายอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ ขวัญชีวัน บัวแดง (2550: 120-121) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพัฒนาการจัดการการศึกษาของรัฐในชุมชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง และพบว่ารัฐมีข้อจำกัดในการจัด

การศึกษาที่สำคัญ ทั้งเรื่องค่าใช้จ่ายในการศึกษาที่สูงขึ้น เรื่องวิธีคิดและหลักสูตรการศึกษาที่ไม่เหมาะสม และเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน กลับจัดการศึกษา เช่นเดียวกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไปที่มีความพร้อมของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งปัญหาดังกล่าว คล้ายคลึงกับบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ที่ผู้วิจัยมีภูมิลำเนาและประกอบอาชีพบุคลากรทางการศึกษา ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน พบว่าในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่ยังเน้นการสอนวิชาการซึ่งขัดแย้งกับสถิติการเรียนต่อสายอาชีพ และการไม่เรียนต่อที่ควรพัฒนาทักษะอาชีพมากกว่า และในฐานะนักพัฒนาศึกษาที่ต้องการพัฒนา การศึกษาสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาพื้นที่ในบ้านเกิดให้มีความเจริญและพัฒนา อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้และมีทักษะชีวิตเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม เป็นกำลังในการพัฒนาประเทศต่อไป ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัด การศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อ เตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการก้าวเข้าสู่วัยทำงานได้อย่างมีคุณภาพ อันจะส่งผลถึงการพัฒนา ประเทศต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีอะไรบ้าง
2. วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาควรมีลักษณะอย่างไร
3. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินความต้องกรจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
2. เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยพื้นที่ที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นด้านสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียน และพื้นที่ศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) มีรายละเอียดดังนี้

1.1 พื้นที่ในการประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยการสุ่มโรงเรียน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ และการสุ่มนักเรียนใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยเก็บข้อมูลนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และ มัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2562

1.2 พื้นที่ศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ ดังนี้

1) เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักโดยได้รับการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียนสู่สาธารณะชนผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายการโทรทัศน์ ข่าว เป็นต้น

2) เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียนติดต่อกันอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปีการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้และทักษะในด้านการวางแผนประกอบอาชีพ การแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพ และการบริหารการเงินและการตลาด รวมถึงมีเจตคติด้านการเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ ซึ่งผู้วิจัยจะพิจารณาจากรายละเอียดในหลักสูตรสถานศึกษา โครงการ หรือแผนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

3) เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียนของโรงเรียนโดยได้รับได้ความร่วมมือจากชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจะพิจารณาจากทางโรงเรียนมีการเชิญคนในชุมชนเข้ามาให้ความรู้หรือเป็นวิทยากร ได้รับความช่วยเหลือในด้านเงินทุน หรือคนในชุมชนให้การสนับสนุนด้านทรัพยากร

จากเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ผู้วิจัยจึงเลือกโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่

- 1) โรงเรียนบ้านเมืองกีด ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 2
- 2) โรงเรียนบ้านจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 6

2. ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

2.1 ประชากรในการวิจัยคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 จำนวน 2,839 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต1, 2562)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านพื้นที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 การกำหนดขนาดตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) โดยแทนค่าจำนวนประชากร (N) คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 เท่ากับ 2,839 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1, 2562) และความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง (e) เท่ากับ 0.05 จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 349.78 ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมควรมีอย่างน้อย 350 คน เนื่องจากงานวิจัยในอดีตมีอัตราการตอบกลับของข้อมูลไม่ครบทั้งหมด ผู้วิจัยจึงชดเชยอัตราการตอบกลับ ด้วยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างวิจัยจำนวน 405 คน และผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยแบ่งตามขนาดของโรงเรียน ได้แก่ เล็ก กลาง และใหญ่ และระดับชั้นของนักเรียน ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ประจำปีการศึกษา 2562 จำนวน 405 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการลงพื้นที่ศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของโรงเรียนกรณีศึกษา เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

- 1) นักเรียน
- 2) ครู
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 4) ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชน เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ประกอบการที่มีส่วนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน เป็นต้น

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาดังนั้นขอบเขตด้านเนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์แนวคิดจากนักวิชาการ 3 คน ได้แก่ McClelland, Kuijpers, Schyns, & Scheerens และ Haase & Francis-Smythe

2. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพในโรงเรียนกรณีศึกษา ในเรื่อง 1) กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน 2) วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน 3) ผลการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ตั้งแต่ เดือนมกราคม 2561 - เมษายน 2564

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ หมายถึง ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ และกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

คุณภาพของรูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ หมายถึง ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบตามมาตรฐาน ใน 5 ด้าน คือ ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) ด้านความเหมาะสม (Appropriateness) ด้านความเพียงพอ (Adequacy) ด้านการใช้ประโยชน์ (Utility) และด้านจริยธรรม (Propriety)

คุณภาพของรูปแบบด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) หมายถึง ความสอดคล้องระหว่างรูปแบบและการนำไปปฏิบัติในสภาพและบริบทจริงของโรงเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ได้จริงของรูปแบบ

คุณภาพของรูปแบบด้านความเหมาะสม (Appropriateness) หมายถึงความสอดคล้องของรูปแบบกับความถูกต้องตามหลักวิชาการ ในด้านความเหมาะสม และเป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ บริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และการพัฒนาการพัฒนสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

คุณภาพของรูปแบบด้านความเพียงพอ (Adequacy) หมายถึงความครบถ้วนเพียงพอขององค์ประกอบ การวางวิสัยทัศน์และนโยบาย การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ การดำเนินงาน การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลลัพธ์โครงการ

คุณภาพของรูปแบบด้านการใช้ประโยชน์ (Utility) หมายถึง ความสามารถในการตอบสนองต่อการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การพัฒนาการครูและผู้บริหารของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและพัฒนาชุมชนโดยรอบของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

คุณภาพของรูปแบบด้านจริยธรรม (Propriety) หมายถึง ความสามารถในการเสริมสร้างการยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง ช่วยให้ชุมชนเกิดการพัฒนากิจการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วนในการปฏิบัติงาน เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบของครูและผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

สมรรถนะการประกอบอาชีพ หมายถึง ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการประกอบอาชีพต่าง ๆ ในอนาคตซึ่งความสามารถเหล่านี้ได้มาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ การฝึกฝน และการปฏิบัติงานเป็นนิสัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ 2) ทักษะการประกอบอาชีพ และ 3) เจตคติต่อการประกอบอาชีพ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2562

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ที่เปิดการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3)

ความต้องการจำเป็น หมายถึง ความต้องการในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
2. ได้ทราบวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
3. ได้รู้แบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อตามลำดับดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการประกอบอาชีพ

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น

แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

แนวคิดวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

บริบทจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการประกอบอาชีพ

การนำเสนอสาระสำคัญในส่วนนี้เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการประกอบอาชีพ (career competency) โดยเริ่มแรก สมรรถนะ (competency) มาจากการศึกษาคุณสมบัติและคุณลักษณะของนักธุรกิจและผู้บริหารระดับสูงที่ประสบความสำเร็จในองค์กร และนิยมศึกษาในด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรธุรกิจ และภายหลังจึงมีการบูรณาการการศึกษาในทุกศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยจะนำเสนอประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความเป็นมาและความหมาย แนวคิดทฤษฎีของสมรรถนะการประกอบอาชีพ องค์ประกอบของสมรรถนะการประกอบอาชีพ เครื่องมือวัดสมรรถนะการประกอบอาชีพ และการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพ ดังนี้

1. ความเป็นมาและความหมาย

ความเป็นมาของแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ (competency) เริ่มจากการนำเสนอบทความทางวิชาการของเดวิด แมคเคลแลนด (David C. McClelland) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ซึ่งได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่ดีของบุคคล (excellent performer) กับระดับทักษะความรู้ ความสามารถ โดยเดวิด แมคเคลแลนด ได้กล่าวว่า ในการวัด IQ และการทดสอบบุคลิกภาพยังไม่เหมาะสมที่จะทำนายความสามารถหรือสมรรถนะของบุคคลได้ เพราะสิ่งที่วัดนั้นยังไม่ได้สะท้อนความสามารถที่แท้จริงออกมา หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1970 US State Department ได้ติดต่อบริษัท McBer ซึ่งในขณะนั้นแมคเคลแลนดเป็นผู้บริหาร โดยจุดมุ่งหมายสำคัญคือเพื่อให้หาเครื่องมือชนิดใหม่ที่สามารถทำนายผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้อย่างแม่นยำทดแทนแบบทดสอบเก่า ซึ่งมีข้อจำกัดหลายประการและผลลัพธ์ที่ได้ไม่สัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่ได้คะแนนดีแต่กลับปฏิบัติงานไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นจึงต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการใหม่ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1973 แมคเคลแลนดได้เขียนบทความเรื่อง “Testing for competence rather than for intelligence” เพื่อเผยแพร่แนวคิดโดยในบทความนำเสนอประเด็นสำคัญที่ว่าในการทดสอบความถนัด (aptitude) และสติปัญญา (intelligence) ไม่ได้ทำนายผลการปฏิบัติงานและไม่เพียงพอที่จะตัดสินบุคคลได้ เพราะฉะนั้นการทดสอบควรออกแบบมาเพื่อสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่บุคคลควรได้เรียนรู้ จึงนำเสนอเครื่องมือแบบใหม่ที่เรียกว่า การสัมภาษณ์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Event Interview: BEI) โดยเครื่องมือนี้มีพื้นฐานแนวคิด คือ พฤติกรรมในอดีตสามารถทำนายพฤติกรรมในอนาคตได้ โดยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์จะบอกเล่าเรื่องราวสั้น ๆ โดยการอธิบายพฤติกรรมเฉพาะ การคิด และการกระทำในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและเหตุการณ์สำคัญ ๆ คำถามจำนวน 6 ข้อ แบ่งเป็นประสบการณ์การทำงานที่ประสบความสำเร็จ จำนวน 3 ข้อ และประสบการณ์ที่ทำงานล้มเหลว จำนวน 3 ข้อ ซึ่งจะทำให้เห็นถึงพฤติกรรมเฉพาะที่นำไปสู่ความสำเร็จของบุคคล และช่วยให้บุคคลเข้าใจพฤติกรรมที่ไม่มีประสิทธิภาพ (inefficient behavior) ในการทำงาน เช่น ความรู้สึก (feelings) ความคิด (thoughts) และทัศนคติ (attitudes) เป็นต้น โดยเครื่องมือนี้มุ่งค้นหาผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานดี ซึ่งคุณลักษณะที่ทำให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่สูงกว่ามาตรฐาน แมคเคลแลนด เรียกว่า สมรรถนะ (competency) (McClelland, 1973: 13; Raisova, 2012: 54)

ในปี ค.ศ. 1982 ริชาร์ด โบยาตซิส (Richard Boyatzis) ได้เผยแพร่หนังสือเรื่อง The Competent Manager: A Model for effective Performance โดยแสดงถึงปัญหาของความเป็นมืออาชีพในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยการประยุกต์แนวคิดสมรรถนะเข้าในการบริหารงาน และเรียวซา (Raisova, 2012: 53) ได้นิยามคำว่า สมรรถนะ (competencies) ว่าเป็นความสามารถในงานหรือเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในบุคคลที่นำไปสู่การปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพอย่างมีคุณภาพ

ปี ค.ศ. 1994 แกรี แฮเมล และ ซีเค พรฮาลาด (Gary Hamel & C. K. Prahalad) ได้เขียนหนังสือชื่อ *Competing for The Future* ซึ่งมุ่งเน้นประเด็นและเทคนิคใหม่ ๆ ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ตามที่ได้มีการค้นพบ รวมถึงได้นำเสนอแนวคิดที่สำคัญ คือ Core Competencies เป็นสมรรถนะหลักของธุรกิจ ซึ่งในที่นี้หมายถึง ความสามารถในการแข่งขัน (competitive strength) ขององค์กรที่กำหนดไว้เป็นกลยุทธ์ ต้องมีการพิจารณาว่าบุคคลในองค์กรมีความสามารถอย่างไร จึงจะทำให้องค์กรชนะคู่แข่งและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยถือว่าการประกอบธุรกิจนั้นจะต้องมีเนื้อหาสาระหลัก เช่น พื้นฐานความรู้ ทักษะ และความสามารถในการทำงาน และความสามารถนั้นอยู่ในระดับใด จึงทำงานได้มีประสิทธิภาพสูงสุดตรงตามความต้องการขององค์กร

สมรรถนะจึงมีความสำคัญที่องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ มุ่งส่งเสริมให้เกิดกับบุคคลในองค์กร จึงทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพ (career development) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องทั้งพนักงานและนายจ้าง โดยเฉพาะการพัฒนาทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีส่งผลให้การประกอบอาชีพที่ทำงานกลายเป็นเรื่องที่คาดเดาไม่ได้ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงแรงงานเป็นอย่างมาก ไกส์เปอ ชาย และ เซอเรน (Kuijpers, Schyns, & Scheerens, 2006: 168-169)

1.1 ความหมายของสมรรถนะ

มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่าสมรรถนะ (competency) ไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งคำว่า สมรรถนะ มีความหมายที่ค่อนข้างซับซ้อน ลี ดิส และ วินเทอตัน (Le Deist & Winterton, 2005: 29) โดยส่วนใหญ่แล้วความหมายของคำว่า สมรรถนะ มักนิยามกล่าวถึง องค์การหรือองค์กร และสมรรถนะในเชิงที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรม ลี ดิส และ วินเทอตัน (Le Deist & Winterton, 2005: 27) ซึ่งในส่วนนี้จะนำเสนอความหมายของคำว่า สมรรถนะที่มีการนิยามไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1973) ได้ให้คำจำกัดความว่า สมรรถนะ คือ คุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในตัวของบุคคล ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานในงานที่ตนรับผิดชอบให้สูงกว่าหรือเหนือกว่าเกณฑ์/เป้าหมายที่กำหนดไว้ (อ้างถึงใน เอนก เทียนบุชา, 2552: 17)

ดูบัวส์ และ โรธเวลล์ (Dubois & Rothwell, 2004: 46-57) ระบุว่า สมรรถนะ คือ คุณลักษณะที่ทุกคนมีและใช้ได้เหมาะสม เพื่อผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุตาม เป้าหมาย ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ได้แก่ ความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ แรงจูงใจทางสังคมลักษณะนิสัยส่วนบุคคล ตลอดจนรูปแบบความคิดและวิธีการคิด ความรู้สึกรและการกระทำ

ทั้งนี้ โบยาตซีส (Boyatzis, 1982: 21) บอมบ์ และ สแปร์โรว์ (Bomb & Sparrow, 1992: 47-48) และ สเปนเซอร์และสเปนเซอร์ (Spencer & Spencer, 1993: 11) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะที่สอดคล้องกันว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐาน (Underlying Characteristic) ของบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ (Motive) อุปนิสัย (Trait) อัตมโนทัศน์ (Self - concept) ความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skill) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันหรือปัจจัยเชิงสาเหตุให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพและ/หรือสูงกว่าเกณฑ์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ได้มีนักวิชาการไทยที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะให้ความหมายของสมรรถนะอย่างหลากหลายทั้งที่มีความสอดคล้องและแตกต่างกันออกไป ดังต่อไปนี้

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ (2557: 22-23) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถหรือศักยภาพซึ่งเป็นตัวที่กำหนดพฤติกรรมการแสดงออก เป็นการตอบคำถามว่า "ทำอะไรที่จะทำให้งานที่ได้รับมอบหมายประสบผลสำเร็จ (How)" มากกว่าการตอบว่า "อะไรเป็นสิ่งที่หัวหน้างานคาดหวังหรือต้องการ (What)" โดยการกำหนดความสามารถหรือสมรรถนะนั้นแบ่งออกเป็น 3 มุมมองซึ่งมีความหมายแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

1) ความรู้ (knowledge) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งที่ถูกสั่งสมมาจากการศึกษาทั้งในสถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรม สัมมนา หรือการศึกษาด้วยตนเอง รวมถึงข้อมูลที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์กับผู้รู้ทั้งในสายวิชาชีพเดียวกันและต่างสายวิชาชีพ

2) ทักษะ (skills) หมายถึง สิ่งที่จะต้องพัฒนาและฝึกฝนให้เกิดขึ้นโดยจะต้องใช้ระยะเวลาเพื่อฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะนั้นขึ้นมา

3) พฤติกรรมที่พึงปรารถนา (attributes) คือ สิ่งที่ต้องการต้องการให้บุคคลเป็น เช่น ความใฝ่รู้ ความซื่อสัตย์ ความรักในองค์กร และความมุ่งมั่นในความสำเร็จ

สำนักงานเลขาธิการการศึกษา (2562: 11) ระบุถึงสมรรถนะคือ ความสามารถของบุคคลในระดับที่ปฏิบัติงานใดงานหนึ่งได้สำเร็จ โดยใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติหรือคุณลักษณะที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในงานหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้จนประสบความสำเร็จ

ขวัญใจ จิรัฐจินดา (2557: 19) ระบุว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม (Behavior) ที่เป็นผลมาจาก ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) เจตคติ (Attitudes) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Traits) ที่นำมาผสมผสานกันและจำเป็นต้องมี เพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ

กาญจนชนก ภัทรวิชานันท์ (2554: 14) ระบุว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่พึงมีเพื่อการปฏิบัติงานให้สำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะเฉพาะและคุณลักษณะภายนอก ได้แก่ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะภายในและภายนอกมีความสัมพันธ์กันในเชิงบูรณาการ

เชิงผลกับการปฏิบัติงานที่เหนือกว่า มีประสิทธิภาพมากกว่าเมื่อนำไปเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด โดยคุณลักษณะพื้นฐานนี้สามารถพยากรณ์และสามารถทำให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายได้อย่างยอดเยี่ยม

กล่าวโดยสรุป สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่มีอยู่ภายใน ประกอบด้วย ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) คุณลักษณะ (attribute) ที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม (behavior) ของบุคคลที่จำเป็นต้องมีเพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และทำให้บุคคลปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพและ/หรือสูงกว่าเมื่อนำไปเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

1.2 ความหมายของสมรรถนะการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพ หมายถึง การทำกิจกรรม การทำงาน การประกอบอาชีพที่ไม่เป็นโทษแก่สังคม และมีรายได้ตอบแทนโดยอาศัยแรงงาน ความรู้ ทักษะ อุปกรณ์เครื่องมือ หรือวิธีการที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งการประกอบอาชีพนับเป็นรูปแบบการดำรงชีพในสังคมมนุษย์ปัจจุบัน เป็นหน้าที่ของบุคคลในสังคม บุคคลที่ประกอบอาชีพจะได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือรายได้เพื่อใช้จ่ายในการดำรงชีวิต (กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, 2559: 15)

นอกจากนี้ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน (2559: 16-18) ได้ระบุถึงกลุ่มอาชีพตามลักษณะการประกอบอาชีพ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ อาชีพอิสระ และอาชีพรับจ้าง โดยแต่ละลักษณะมีความหมายดังนี้

อาชีพอิสระ หมายถึง อาชีพทุกประเภทที่ผู้ประกอบการดำเนินการด้วยตนเอง แต่เพียงผู้เดียวหรือเป็นกลุ่ม อาชีพอิสระเป็นอาชีพที่ไม่ต้องใช้คนจำนวนมาก แต่หากมีความจำเป็นอาจมีการจ้างคนอื่นมาช่วยงานได้ เจ้าของกิจการเป็นผู้ลงทุน และจำหน่ายเอง คิดและตัดสินใจด้วยตนเองทุกเรื่อง ซึ่งช่วยให้การพัฒนางานอาชีพ เป็นไปอย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ การประกอบอาชีพอิสระ เช่น ขายอาหาร ขายของชำ ซ่อมรถจักรยานยนต์ ฯลฯ ในการประกอบอาชีพอิสระผู้ประกอบการจะต้องมีความรู้ ความสามารถในเรื่อง การบริหาร การจัดการ เช่น การตลาด ทำเลที่ตั้งเงินทุน การตรวจสอบ และประเมินผล เป็นต้น

อาชีพรับจ้าง หมายถึง อาชีพที่มีผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการโดยตัวเองเป็นผู้รับจ้างทำงานให้ตามที่ได้รับ และได้รับค่าตอบแทนเป็นค่าจ้าง หรือเงินเดือน

ประกอบกับในการประกอบอาชีพรับจ้างนั้น มีปัจจัยหลายอย่างที่เอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบอาชีพ รับจ้างมีความเจริญก้าวหน้าได้ เช่น ความรู้ ความชำนาญในงาน มีนิสัยการทำงานที่ดี มีความกระตือรือร้น มานะ มีความอดทนในการทำงาน ยอมรับกฎเกณฑ์และเชื่อฟังคำสั่ง มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งสุขภาพอนามัยที่ดี

อาชีพต่าง ๆ ในโลกมีมากมาย หลากหลายอาชีพ ซึ่งบุคคลสามารถจะเลือกประกอบอาชีพได้ตาม ความถนัด ความต้องการ ความชอบ และความสนใจ

วาสิก้า และ พิวกัวเกีย วาสิกเกียน (Valickas & Pilkauskaite-Valickiene, 2014) อธิบายถึงสมรรถนะการประกอบอาชีพ (career competency) ไว้ว่า สมรรถนะการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย การรับรู้เกี่ยวกับการรู้จักตัวเอง (perceived self-knowledge) การรับรู้ความรู้ในการประกอบอาชีพ (perceived occupational knowledge) และการรับรู้ความสามารถในการวางแผนอาชีพ (perceived career planning capabilities)

2. แนวคิดทฤษฎีของสมรรถนะการประกอบอาชีพ

แนวคิดสมรรถนะการประกอบอาชีพโดยมีฐานแนวคิดหลักจากแนวคิดของสมรรถนะ โดยสาระสำคัญในส่วนนี้จะนำเสนอเกี่ยวกับประเด็นการประกอบอาชีพ การแนะแนวทางอาชีพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน รายละเอียดดังนี้

กระทรวงแรงงาน (ม.ป.ป) ตระหนักถึงความสำคัญของสมรรถนะการประกอบอาชีพจึงระบุ แนวทางการตัดสินใจเลือกอาชีพไว้ โดยการตัดสินใจเลือกอาชีพเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตของ บุคคล อาจกล่าวได้ว่างานเปรียบเสมือนชีวิตดั่งนั้น ในการเลือกอาชีพจำเป็นต้องมีการเริ่มต้นด้วยการวางแผนชีวิตด้านอาชีพตั้งแต่วัยเรียน ซึ่งเป็นการวางแผนระยะยาวที่ต้องใช้เวลานานมาก และใช้ ความพยายามเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังระบุถึงสภาพปัญหาที่ทำให้บุคคลไม่สามารถเลือกอาชีพได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ประการแรก คือ การขาดความรู้และความเข้าใจในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ขาดทักษะและรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับโลกและอาชีพ เช่น ลักษณะของงาน กระบวนการทำงาน ในอาชีพนั้น ๆ ความก้าวหน้าในอาชีพ และความต้องการของตลาดแรงงานในงานสาขาอาชีพนั้น ๆ ประการที่สอง คือ บุคคลจำเป็นต้องรู้ขีดความสามารถ สติปัญญา ความถนัด ความสนใจ และความพร้อม ในการเลือกประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับตนเอง ประการที่สาม คือ บุคคลจะต้องมีความรู้ในเรื่อง ปัญหาเศรษฐกิจซึ่งมีผลตั้งแต่การเลือกเรียนต่อหรือศึกษาเพิ่มเติมในสาขาที่เป็นความต้องการของ ตลาดแรงงาน และประการสุดท้ายคือ บุคคลต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการให้คำปรึกษา แนะนำ แนะแนวอาชีพ แนะแนวการศึกษาต่อ และการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยประการสุดท้าย มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะช่วยให้บุคคลตระหนักถึงสมรรถนะการประกอบอาชีพของตนเอง เนื่องจากผู้เรียนระดับเยาวชนจำนวนมากที่ประสบปัญหาในการพัฒนาเกี่ยวกับอาชีพ รวมถึง ขาดความรู้เกี่ยวกับความถนัดและความสนใจของตนเอง จนทำให้เกิดความลังเล ความไม่ยืดหยุ่น และไม่เต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลง รวมถึงขาดข้อมูลการประกอบอาชีพ ทักษะการแก้ปัญหา กรูฐ และ ออเลน (Guez & Allen, 2000)

การแนะแนวอาชีพ (career guidance) เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือบุคคลหรือกลุ่มคนให้รู้จักโลกกว้างทางอาชีพ โอกาส และช่องทางการเข้าสู่อาชีพ และสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง ตลอดจนแสวงหาความสำเร็จและความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ (Guez & Allen, 2000; กัลยาณี กองปิ่น, ภัทรวรรณ จีรพัฒน์ธนธร และ ปานเทพ ลาภเกษร, 2559)

ลักขณา สรวิวัฒน์ (2543: 66-68) ระบุหลักในการแนะแนวอาชีพไว้ว่า ในการแนะแนวอาชีพ เพื่อให้มีประสิทธิภาพ ควรมีการยึดหลักแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) การแนะแนวอาชีพต้องมีการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล กล่าวคือมีหลักการและจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อช่วยให้บุคคลสามารถเลือกอาชีพได้เหมาะสมได้ตรงกับสมรรถนะของตนเอง ดังนั้นผู้ที่เป็นนักแนะแนวควรเป็นผู้ที่ต้องรู้จักข้อมูลเบื้องต้นในด้านต่าง ๆ ของบุคคลที่เป็นผู้รับบริการ เช่น ความสามารถ ความถนัด บุคลิกภาพ และต้องช่วยให้ผู้รับบริการรู้จักและยอมรับตนเองให้ได้มากที่สุดอีกด้วย

2) การแนะแนวอาชีพควรยึดหลักสำคัญ กล่าวคือหลักสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้แนะแนว จะทำหน้าที่ช่วยตัดสินใจให้แก่ผู้รับบริการแต่ต้องตระหนักว่าบุคคลเหล่านั้นมีสิทธิและเสรีภาพในการที่จะเลือกอาชีพด้วยตนเอง ดังนั้นผู้แนะแนวจึงทำได้เพียงช่วยให้ผู้รับบริการรู้จักตนเองให้ได้มากที่สุด รู้จักอาชีพ และสามารถที่จะตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง กล่าวคือการที่ผู้รับบริการจะสามารถเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมต้องขึ้นอยู่กับระดับวุฒิภาวะของแต่ละบุคคลด้วย จะต้องมีความสามารถในการใช้วิจารณญาณเพื่อตัดสินใจ อาศัยหลักการวิเคราะห์ตนเองและวิเคราะห์อาชีพประกอบกันอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ระยะเวลาที่ยาว และต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นลำดับขั้นตอนเพื่อนำไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้ โดยผู้แนะแนวต้องทำการส่งเสริมทัศนคติที่ดีในการประกอบอาชีพ สุจริต จนนำไปสู่การวางโครงการแนะแนวอาชีพเพื่อให้ผู้รับบริการสามารถตัดสินใจและเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม รวมไปถึงการปรับตัวให้สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข มีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพนั้น ๆ

4) การแนะแนวอาชีพเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเนื่องจากมีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นผู้แนะแนวควรสร้างโอกาสให้ผู้รับบริการได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้พิจารณาและวางแผนการประกอบอาชีพได้เหมาะสมกับตนเองให้มากที่สุด

5) ผู้แนะแนวต้องมีคุณสมบัติของแนะแนวที่ดี กล่าวคือ ผู้แนะแนวควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการแนะแนวโดยเฉพาะ ผู้แนะแนวจะต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนผ่านการศึกษาศาขานแนะแนว หรือมีประสบการณ์ตลอดจนมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม เป็นบุคคลที่มีความจริงใจ มีเมตตา ใจกว้าง และที่สำคัญเป็นผู้ที่ยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่นและไม่ยึดติดแต่กับความคิดของตนเองเป็นหลัก

6) ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพเป็นสิ่งที่ต้องศึกษา กล่าวคือ ผู้แนะแนวต้องให้ผู้บริการได้ศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ เช่น ลักษณะของงาน รายได้ ความมั่นคงของอาชีพ การเตรียมตัวประกอบอาชีพ คุณสมบัติในการประกอบอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดจนการเตรียมตัวในการสมัครงาน

7) เห็นความสำคัญของวิชาทั่วไป กล่าวคือ ผู้แนะแนวจำเป็นต้องช่วยให้ผู้รับบริการ เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาวิชาทั่วไป นอกเหนือจากความสำคัญของวิชาเฉพาะที่จะไปประกอบอาชีพเท่านั้น เนื่องจากวิชาทั่วไปเป็นพื้นฐานที่สามารถช่วยพัฒนาทักษะการคิด และสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในแต่ละอาชีพได้

8) การตัดสินใจเลือกอาชีพควรมีความยืดหยุ่น เนื่องจากการวางโครงการประกอบอาชีพ เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องใช้เวลา โดยความเหมาะสมที่ผู้รับบริการจะเลือกอาชีพได้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเคลื่อนไหวของตลาดแรงงาน เพราะฉะนั้นการตัดสินใจเลือกอาชีพจึงต้องมีความยืดหยุ่น หรือมีอาชีพสำรองในการเป็นตัวเลือกต่อไปหากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

9) การแนะแนวอาชีพที่มีประสิทธิภาพไม่สามารถทำได้โดยลำพัง กล่าวคือ การแนะแนวอาชีพควรจะมีการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานภายนอก เช่น กรมแรงงาน สถานประกอบการต่าง ๆ เป็นต้น

10) กิจกรรมแนะแนวอาชีพควรเป็นทั้งกิจกรรมที่จัดในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ทางการเรียนที่หลากหลาย

ประกอบกับผลการวิจัยของ บาดิก และคณะ (Bardick et al., 2006: Abstract) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวางแผนการศึกษาสำหรับอนาคตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการศึกษาที่ใช้การสำรวจความต้องการอาชีพแบบครบวงจรเพื่อประเมินแผนอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญสำหรับผู้เรียนในวัยรุ่น นอกจากนี้ปรากฏว่าบุคคลที่ออกแบบโปรแกรมให้คำปรึกษาด้านอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาอาจประเมินความต้องการของนักเรียนที่ต่ำเกินไป และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นต้องการคำปรึกษาด้านอาชีพ โดยผลจากการศึกษาครั้งนี้ก็วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าโปรแกรมการให้คำปรึกษาด้านอาชีพอาจต้องเริ่มต้นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและบางที่อาจต้องเร็วกว่านี้ด้วย ซึ่งหมายความว่าอาจจะต้องพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพของผู้เรียนผ่านการแนะแนวอาชีพตั้งแต่ในระดับประถมศึกษา

3. องค์ประกอบของสมรรถนะการประกอบอาชีพ

องค์ประกอบของสมรรถนะการประกอบอาชีพพื้นฐานมาจากแนวคิดของ McClelland (1973, cited in Vazirani, 2010) ที่อธิบายถึงองค์ประกอบของสมรรถนะมี 5 ส่วน ดังนี้

1) ความรู้ (knowledge) คือ ความรู้เฉพาะในเรื่องที่ต้องรู้เป็นความรู้ที่เป็นสาระสำคัญ เช่น ความรู้ด้านเครื่องยนต์

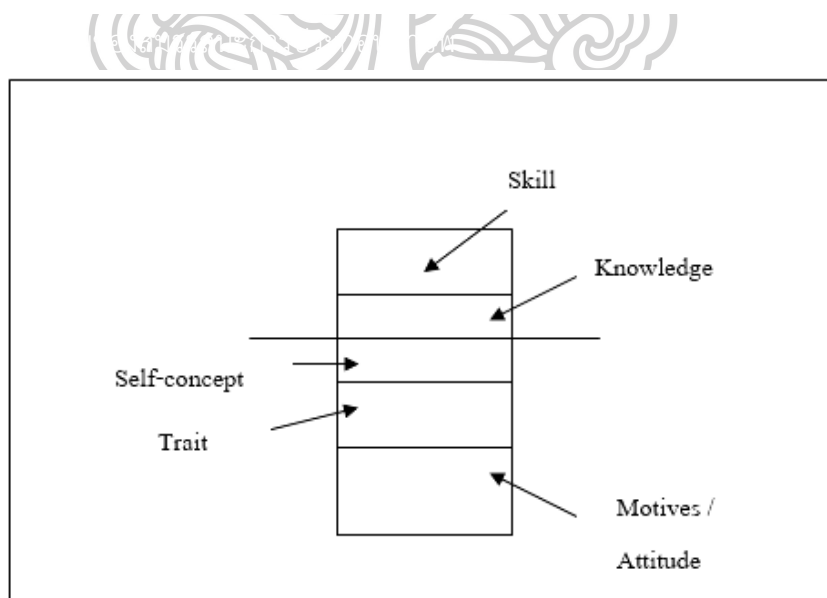
2) ทักษะ (skill) คือ สิ่งที่ต้องการให้ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะทางคอมพิวเตอร์ ทักษะทางการถ่ายทอดความรู้ ทักษะที่เกิดได้นั้นมาจากพื้นฐานทางความรู้ และสามารถปฏิบัติได้อย่างแคล่วคล่องว่องไว

3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (self - concept) คือ เจตคติ ค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตน หรือสิ่งที่บุคคลเชื่อว่าตนเองเป็น เช่น ความมั่นใจในตนเอง เป็นต้น

4) บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (traits) เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลนั้น เช่น คนที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ หรือมีลักษณะเป็นผู้นำ เป็นต้น

5) แรงจูงใจ/เจตคติ (motives/attitude) เป็นแรงจูงใจ หรือแรงขับภายใน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย หรือมุ่งสู่ความสำเร็จ เป็นต้น

ทั้งองค์ประกอบของสมรรถนะมี 5 ส่วน ดังกล่าวข้างต้นแสดงความสัมพันธ์ในเชิงอธิบายเปรียบเทียบ ดังภาพ

แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสมรรถนะ แนวคิดของ McClelland ที่มา: McClelland (1973, cited in Vazirani, 2010)

จากภาพพบว่า ทักษะ (skills) และความรู้ (knowledge) อยู่ส่วนบน หมายถึงว่า ทักษะ (skills) และความรู้ (knowledge) สามารถพัฒนาขึ้นได้ไม่ยาก โดยวิธีการศึกษาค้นคว้า หรือ ประสบการณ์ตรง และมีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ

นอกจากนี้สมรรถนะการประกอบอาชีพได้มีนักวิชาการศึกษาค้นคว้าในหลากหลายประเด็น มากมาย ดังนี้

โกส์เปอ, ชาย และ เซอเรน (Kuijpers, Schyns, & Scheerens, 2006: 173) ได้กล่าวถึง สมรรถนะการประกอบอาชีพและได้พัฒนาวิธีการประเมินสมรรถนะการประกอบอาชีพขึ้นในหลายมิติ โดยศึกษาสมรรถนะการประกอบอาชีพใน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสามารถในการเข้าถึง ศักยภาพในอาชีพ (career-actualization-ability) 2) การสะท้อนอาชีพ (career reflection) 3) การสะท้อนแรงจูงใจ (motivation reflection) 4) การสำรวจอาชีพ (work exploration) 5) การควบคุมอาชีพ (career control) และ 6) การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ (networking)

ฮาเซ่ และ ฟรานซิส ซีม (Haase & Francis-Smythe, 2005, cited in Beheshtifar, 2011: 7) ระบุว่าสมรรถนะการประกอบอาชีพว่าโดยทั่วไปแล้วมักจะถูกกล่าวถึงองค์ประกอบใน 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การวางแผนเป้าหมายและแผนความก้าวหน้าในอาชีพ (goal setting and career planning) 2) การรู้จักตัวเอง (self-knowledge) 3) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับ อาชีพ (job-related performance effectiveness) 4) ทักษะที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ (career-related skills) 5) ความรู้เกี่ยวกับนโยบายของหน่วยงาน (knowledge of (office) politics) 6) การสร้าง เครือข่ายความสัมพันธ์และการให้คำปรึกษาและดูแล (networking and mentoring) 7) การหาข้อมูล ย้อนกลับและการนำเสนอตนเอง (feedback seeking and self-presentation)

สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ได้สังเคราะห์แนวคิดในเรื่ององค์ประกอบของสมรรถนะ การประกอบอาชีพของ McClelland ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ Kuijpers, Schyns, & Scheerens 6 องค์ประกอบ และ Haase & Francis-Smythe 7 องค์ประกอบ และเมื่อพิจารณาร่วมกับงานวิจัย ในเรื่องเกี่ยวกับสมรรถนะการประกอบอาชีพ จำนวน 7 เล่ม ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลมาจำแนก องค์ประกอบของสมรรถนะการประกอบอาชีพออกเป็นด้าน ๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์ องค์ประกอบสมรรถนะการประกอบอาชีพในงานวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของสมรรถนะการประกอบอาชีพ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

องค์ประกอบ	เอกสารอ้างอิง (งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ความรู้ความเข้าใจในอาชีพ	✓	✓		✓						
การสะท้อนอาชีพ		✓			✓					
การสะท้อนแรงจูงใจ	✓	✓				✓				
การสำรวจอาชีพ		✓			✓	✓	✓			
การควบคุมอาชีพ		✓				✓				
การสร้างเครือข่าย		✓	✓	✓	✓	✓				✓
การวางแผนเป้าหมายในอาชีพ			✓		✓		✓			
การรู้จักตัวเอง	✓		✓		✓		✓			
ประสิทธิผลในการปฏิบัติอาชีพ, เห็นคุณค่าอาชีพ			✓			✓		✓	✓	
ทักษะที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ	✓		✓	✓				✓	✓	✓
การรู้จักองค์กร			✓		✓					
การหาข้อมูลย้อนกลับและ การนำเสนอตนเอง			✓							
การจัดการอาชีพ				✓				✓		
ความสามารถในการเลือกอาชีพ/ การตัดสินใจทางด้านอาชีพ					✓					✓
ทัศนคติต่ออาชีพ					✓					
เทคนิคการทำงานและการย้าย การจ้างงาน					✓					
การจัดการตนเอง					✓	✓		✓		
การสร้างความสุขในชีวิตการทำงานกับ ชีวิตส่วนตัว					✓					
การสื่อสาร								✓	✓	✓
การทำงานเป็นทีม								✓	✓	✓
ความเป็นมืออาชีพและจรรยาบรรณ ในการทำงาน								✓	✓	

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของสมรรถนะการประกอบอาชีพ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ (ต่อ)

องค์ประกอบ	เอกสารอ้างอิง (งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
การแสวงหาความรู้				✓					✓	
ทักษะภาษาและเทคโนโลยี									✓	✓
บุคลิกภาพเชิงรุก	✓			✓						
ทักษะการใช้ตัวเลข										✓
ทักษะการแก้ปัญหา										✓
ความพอเพียง										✓

เอกสารอ้างอิง (งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง) : [1] McClelland (1973, cited in Vazirani, 2010); [2] Kuijpers, Schyns, & Scheerens (2006); [3] Haase & Francis-Smythe (2005, cited in Beheshtifar, 2011); [4] Kong & Yan (2014); [5] Wang (2013); [6] Akkermans, Schaufeli, Brenninkmeijer, & Blonk (2013); [7] Valickas & Pilkauskaitė-Valickienė (2014); [8] Career Services at The University Of Pennsylvania (2018) [9] กาญจนชนก ภัทรวิชานันท์ (2554) [10] เอนก เทียนบุชา (2552)

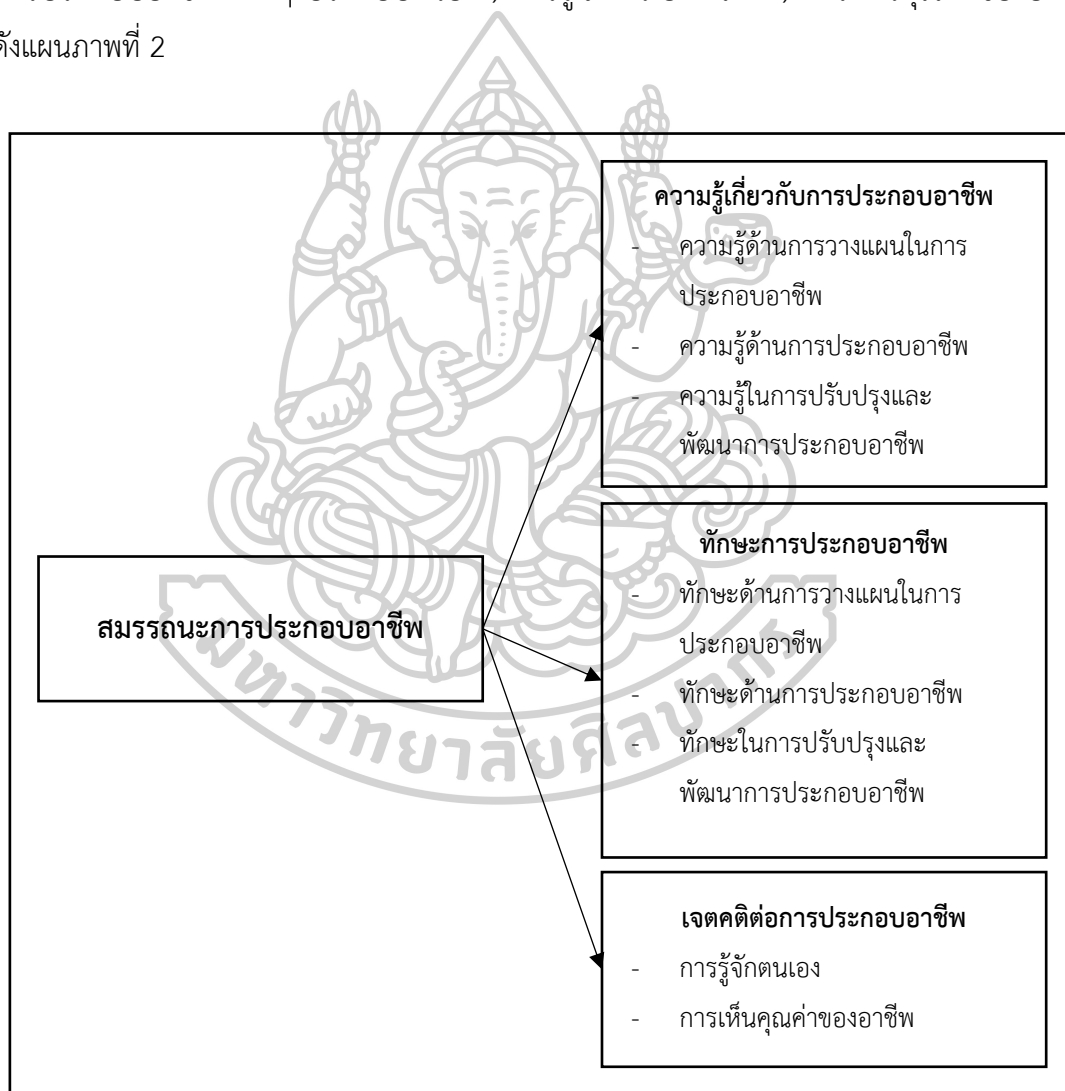
จากตารางที่ 1 องค์ประกอบของสมรรถนะการประกอบอาชีพจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยทั้งนี้สมรรถนะส่วนใหญ่ประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ดังนั้นจึงสามารถบูรณาการและจัดองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ ของสมรรถนะการประกอบอาชีพเข้าไว้ด้วยกันได้ นอกจากนี้เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบย่อยต่าง ๆ จากตารางข้างต้นจะพบว่า บางองค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้มีความทับซ้อนกัน และบางองค์ประกอบไม่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกและจัดองค์ประกอบใหม่โดยใช้พื้นฐานของนิยามสมรรถนะเป็นหลักเพื่อใช้สำหรับการพัฒนาเป็นเครื่องมือวิจัย โดยรายละเอียดอื่น ๆ จะนำไปใช้ในการสร้างและพัฒนาข้อคำถามซึ่งจะกล่าวถึงในส่วนของการพัฒนาเครื่องมือต่อไป ดังนั้นกรอบแนวคิดการวิจัยที่แสดงถึงโมเดลการวัดสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมี 3 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1) ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือจากประสบการณ์ในเรื่องการประกอบอาชีพต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์สมรรถนะด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพได้จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งความรู้เกี่ยวกับ

การประกอบอาชีพ ประกอบด้วย 1) ความรู้ด้านการวางแผนในการประกอบอาชีพ 2) ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ และ 3) ความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ

2) ทักษะการประกอบอาชีพ หมายถึง ความชัดเจนและความชำนาญในเรื่องการประกอบอาชีพต่าง ๆ ซึ่งบุคคลสามารถสร้างขึ้นได้จากการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ทักษะด้านการวางแผนในการประกอบอาชีพ 2) ทักษะด้านการประกอบอาชีพ และ 3) ทักษะในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ

3) เจตคติต่อการประกอบอาชีพ หมายถึง ท่าที่ ทศนคติ หรือความรู้สึกของบุคคลต่อการประกอบอาชีพต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) การรู้จักตนเอง และ 2) การเห็นคุณค่าของอาชีพ ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 องค์ประกอบของสมรรถนะการประกอบอาชีพ

4. เครื่องมือวัดสมรรถนะการประกอบอาชีพ

นักวิชาการมีความคิดเกี่ยวกับสมรรถนะที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นข้อถกเถียงกันว่า จะดำเนินการอย่างไรให้การวัดสมรรถนะมีมาตรฐานที่จะนำไปใช้และประเมินได้ เนื่องจากการประเมิน โดยมีสมรรถนะเป็นฐานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานมักถูกมองว่าสมรรถนะพื้นฐานนั้นเป็นเพียง คำอธิบายภาระงานของบุคคลมากกว่าที่จะบ่งบอกถึงสมรรถนะที่มีในตัวบุคคล โดยเครื่องมือประเมิน สมรรถนะ เป็นสิ่งที่ใช้วัดประเมินผลการปฏิบัติงาน หรือสมรรถนะวิชาชีพ ที่สามารถแสดงผล บันทึกผล จัดเก็บ หรือใช้แสดงร่องรอยหลักฐานของผลการปฏิบัติงานที่มีความเที่ยงตรงเหมาะสมกับหน่วย สมรรถนะ มีข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพเพียงพอบ่งบอกที่เพียงพอต่อการตัดสินใจ (สถาบันคุณวุฒิ วิชาชีพ องค์การมหาชน, 2558)

ลักษณะของเครื่องมือในการประเมินสมรรถนะตามมาตรฐานของสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ องค์การมหาชน, 2558) ระบุว่า การประเมินสมรรถนะสามารถใช้เครื่องมือ หลากหลายประเภทขึ้นอยู่กับลักษณะสมรรถนะที่ต้องการมุ่งวัด โดยจำแนกออกเป็น 11 ประเภท ดังนี้

ตารางที่ 2 ลักษณะของเครื่องมือในการประเมินสมรรถนะตามมาตรฐานของสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ

ลำดับ	ประเภทเครื่องมือ	ประเภทของหลักฐาน	รายละเอียด
1	การประเมินจากข้อสอบ ข้อเขียน	การสอบข้อเขียน	เป็นประโยชน์มากสำหรับการ ประเมินองค์ความรู้
2	การประเมินจากแฟ้ม สะสมผลงาน	แฟ้มสะสมงาน	เกี่ยวข้องกับการรวบรวมและตรวจ ทานหลักฐานประเภทต่าง ๆ ในรูป ของเอกสารรวมถึงประกาศนียบัตร ปริญญาบัตร รายงานการปฏิบัติงาน เอกสารในรูป Soft-file รูปภาพ วีดิทัศน์
3	การประเมินจาก การสัมภาษณ์	การกำหนดคำถามเป็น ประเด็นในการสัมภาษณ์	มีประโยชน์สำหรับการประเมินองค์ ความรู้ก่อนที่จะประเมินที่เป็นโดย การการสาธิตหรือการใช้แบบจำลอง
4	การประเมินจาก การสังเกต ณ สถานที่ ทำงาน	สังเกตการณ์ ณ สถานที่ ทำงาน	- เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นในการ ปฏิบัติการประจำวันของสถานที่ ทำงาน

ตารางที่ 2 ลักษณะของเครื่องมือในการประเมินสมรรถนะตามมาตรฐานของสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (ต่อ)

ลำดับ	ประเภทเครื่องมือ	ประเภทของหลักฐาน	รายละเอียด
			<ul style="list-style-type: none"> - หลักฐานมักจะใช้รายการตรวจสอบ (checklist) ประกอบด้วย performance criteria เป็นข้อความในการตรวจสอบ - สามารถประเมินได้อย่างกว้างขวาง ประกอบกับคำถามที่เตรียมไว้แล้ว
5	การประเมินจากการสาธิตการปฏิบัติงาน (การแสดงให้เห็น)	การสาธิตการทำงาน	ผู้เข้ารับการประเมินแสดงการทำงานให้ดูตามองค์ประกอบการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจหลากหลายและมีขั้นตอนมาก
6	การประเมินผลงานหรือชิ้นงานที่ทำสำเร็จแล้ว	การใช้ชิ้นงานที่สำเร็จแล้ว	เป็นการวัดเชิงคุณภาพของชิ้นงานเป็นชิ้น ๆ
7	การประเมินด้วยบุคคลที่ 3	รายงานโดยบุคคลที่ 3	หมายรวมถึงการหาหลักฐานจากหัวหน้างาน ผลสำรวจจากลูกค้า รายงานจากเพื่อนร่วมงาน ข้อคิดเห็นจากผู้ได้บังคับบัญชา
8	ประเมินจากโครงการเฉพาะบุคคล	โครงการที่รับผิดชอบโดยตัวบุคคล	<ul style="list-style-type: none"> - เกี่ยวข้องกับการประเมินผลลัพธ์ของโครงการ - ผลลัพธ์อาจหมายถึงหลักฐานประเภทต่าง ๆ เช่น รายงานชิ้นงาน การนำเสนอผลงาน
9	การประเมินจากโครงการกลุ่ม	โครงการที่รับผิดชอบโดยกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> - เกี่ยวข้องกับการประเมินผลลัพธ์ของโครงการ - โครงการสามารถเป็นได้ทั้งโครงการในงานปกติหรือโครงการริเริ่มใหม่

ตารางที่ 2 ลักษณะของเครื่องมือในการประเมินสมรรถนะตามมาตรฐานของสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (ต่อ)

ลำดับ	ประเภทเครื่องมือ	ประเภทของหลักฐาน	รายละเอียด
10	การประเมินเครือข่ายออนไลน์	การทดสอบผ่านระบบคอมพิวเตอร์	- เน้นการใช้ระบบอัตโนมัติ - ขอบเขตอาจเริ่มตั้งแต่การใช้คำถามตามตำราจนถึงระดับการทำแบบจำลองผ่านระบบ
11	การประเมินการจำลองสถานการณ์และบทบาท	การจำลองสถานการณ์	ผลการปฏิบัติงานจะอยู่ในสภาพใกล้เคียงกับความเป็นจริงมาก เนื่องจากได้รับการกำหนดเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมไว้

ที่มา: สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ องค์การมหาชน (2558)

นอกจากนี้ยังมีนักวิจัย ไกลส์เปอ ชาย และ เชอเรน (Kuijpers, Schyns, & Scheerens, 2006: 173) ดำเนินการศึกษาสมรรถนะการประกอบอาชีพโดยพัฒนาเครื่องมือมาจาก Kuijpers & Scheerens โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินตนเอง (self-assessment questionnaire) เป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับ 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปจนถึงระดับ 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยแบบประเมินตนเองมีข้อความทั้งหมด 54 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินด้วยการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า แบบประเมินมีความเที่ยงมีค่าตั้งแต่ 0.74 - 0.88 โดยวัดสมรรถนะการประกอบอาชีพใน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสามารถในการเข้าถึงศักยภาพในอาชีพ (career-actualization-ability) จำนวน 17 ข้อ 2) การสะท้อนอาชีพ (career reflection) จำนวน 5 ข้อ 3) การสะท้อนแรงจูงใจ (motivation reflection) จำนวน 8 ข้อ 4) การสำรวจอาชีพ (work exploration) จำนวน 6 ข้อ 5) การควบคุมอาชีพ (career control) จำนวน 14 ข้อ และ 6) การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ (networking) จำนวน 4 ข้อ

วาสิกกา, และ พิวกัวเกีย วาสิกเกีย (Valickas & Pilkauskaitė-Valickienė, 2014) ศึกษาเรื่อง บทบาทของสมรรถนะการประกอบอาชีพบนความเป็นอยู่ที่ดี โดยใช้เครื่องมือวัดสมรรถนะการประกอบอาชีพ (Career competencies scale) เพื่อวัดความสามารถในการทำงานในอาชีพ โดยใช้มาตรวัดสมรรถนะการประกอบอาชีพที่พัฒนาขึ้นโดย Valickas และวิเคราะห์ค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมาตรวัดนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) การรู้จักตัวเอง

(self-knowledge) จำนวน 6 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.80 2) ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ (occupational knowledges) จำนวน 5 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.74 และ 3) การวางแผนอาชีพ (career planning) จำนวน 5 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.83

รวมถึงยังมีเครื่องมือแบบประเมินสมรรถนะการประกอบอาชีพขององค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้คำแนะนำหรือแนะแนวทางอาชีพให้แก่แก่นักเรียนนักศึกษา ดังนี้

เครื่องมือ Career Competencies Assessment ของ ศูนย์แนะแนวทางการอาชีพของ University of Baltimore (University of Baltimore, N.D.) โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินตนเอง ซึ่งแบบประเมินนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามจะเกิดความตระหนักในตนเองเกี่ยวกับสมรรถนะของตนเองในการประกอบอาชีพ เนื่องจาก ข้อคำถามจะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่นายจ้างเห็นว่ามีความสำคัญที่ช่วยให้เกิดประสิทธิผลและความสำเร็จในการทำงาน แบบประเมินเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับ 1 คือ ไม่พึงพอใจที่จะปฏิบัติ/หลีกเลี่ยง ไปจนถึงระดับ 5 คือ พึงพอใจที่จะปฏิบัติ โดยวัดสมรรถนะการประกอบอาชีพใน 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ/การแก้ปัญหา (critical thinking/problem solving) 2) การสื่อสารด้วยการพูด/การเขียน (oral/written communication) 3) การร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน/การทำงานเป็นทีม (teamwork/collaboration) 4) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (information technology application) 5) ภาวะผู้นำ (leadership) 6) ความเป็นมืออาชีพ/จริยธรรมในการทำงาน (professionalism/work ethic) และ 7) การบริหารอาชีพ (career management) มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 19 ข้อ

เครื่องมือ Competency Assessment ของ Saterfiel & Associates ที่พัฒนาขึ้นจากซาเทอเฟล และ แอตโซเซียล (Saterfiel & Associates, 2014) โดยมุ่งวัดสมรรถนะที่เกี่ยวกับข้อกับการทำงานใน 16 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบ (Accountability/Ownership) 2) การคิดวิเคราะห์/ความสามารถทางสติปัญญา (Analytical Thinking/Intellectual Capability) 3) การท้าทายสถานะเดิม (Challenge the Status Quo) 4) การร่วมมือ/การบูรณาการ (Collaboration/Integration) 5) การสื่อสาร (Communication/Persuasion) 6) ความคิดสร้างสรรค์/นวัตกรรม (Creativity/Innovation) 7) การคำนึงถึงผู้รับบริการ (Customer/Market Oriented) 8) ความเด็ดขาด (Decisiveness) 9) ความหลากหลาย (Diversity) 10) แรงขับเคลื่อนเพื่อผลลัพธ์ (Drive for Results) 11) ความกระตือรือร้น (Energy/Enthusiasm) 12) การค้นหา/การจัดการ/การพัฒนาความสามารถ (Finding/Managing/ Developing Talent) 13) มุมมองที่กว้างไกล (Global Perspective) 14) การยึดถือหลักคุณธรรม (Integrity) 15) ทักษะภายในบุคคล (Interpersonal Skills) และ 16) การคิดเชิงกลยุทธ์/วิสัยทัศน์ (Strategic Thinking/Vision) ซึ่งเป็นทักษะและพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่จำเป็นสำหรับองค์กร และทำให้พนักงานแต่ละคนประสบความสำเร็จ รวมไปถึงเป็น

ส่วนสำคัญที่ช่วยสนับสนุนจุดมุ่งหมายเชิงกลยุทธ์ขององค์กรโดยตรง แบบประเมินเป็นมาตรฐานค่า 9 ระดับสะท้อนคะแนนของสมรรถนะแต่ละบุคคล

5. การพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพ

การพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพมีความหมายใหม่ในบริบทของความต้องการในการจ้างงาน เศรษฐกิจ ความรู้ ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้เกิดการประกอบอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่พึงประสงค์ ด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาเด็กไทยในอนาคต คือ การเรียนรู้ผ่านโครงงาน การเรียนรู้ผ่านปัญหา การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติตามสภาพจริง ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในอนาคตได้

ทั้งนี้รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของทักษะหรือสมรรถนะการประกอบอาชีพ โดยได้พัฒนานโยบายให้มีการจัดรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางอาชีพในหลักสูตรสถานศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2561) ได้สะท้อนถึงความสำคัญของรายวิชาเพิ่มเติมว่า รายวิชาเพิ่มเติมเป็นวิชาที่สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถเปิดสอนเพิ่มเติมจากสิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางฯได้ เพื่อมุ่งให้สอดคล้องกับจุดเน้น ความต้องการ และความถนัดของผู้เรียน หรือความต้องการของท้องถิ่น โดยกำหนดผลการเรียนรู้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้กำหนดแนวทางการเพิ่มรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางอาชีพตามระดับชั้นเรียน ดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางอาชีพ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัด ความสนใจ ความสามารถของตนเอง เรียกว่า ชั้นสำรวจความถนัด (career exploration) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ลักษณะต่าง ๆ ของอาชีพ และสำรวจความต้องการของตัวเองเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกอาชีพที่เหมาะสม ทั้งนี้ในการจัดหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ฝึกทักษะ และเตรียมคุณลักษณะที่จำเป็นของอาชีพต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและสามารถตัดสินใจในการวางแผนเพื่อศึกษาต่อหรือออกไปประกอบอาชีพได้ต่อไปได้ในอนาคต

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางอาชีพ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อเตรียมผู้เรียนสู่การประกอบอาชีพ (career preparation) หรือศึกษาต่อในสาขาวิชาชีพที่ผู้เรียนถนัด ดังนั้นจึงควรจัดหลักสูตร และการเรียนการสอนเพื่อวางพื้นฐาน ความรู้ และทักษะทางอาชีพเฉพาะทางมากขึ้น โดยอาจจัดเป็นแผนการเรียนที่มีจุดเน้นและเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความต้องการของตนเอง

แนวทางดังกล่าวมีการวางเป้าหมายการเรียนรู้ไปสู่การออกแบบรายวิชาเพิ่มเติม โดยจัดอยู่ภายใต้โครงสร้างเวลาเรียนที่สถานศึกษากำหนด เพื่อสำรวจความถนัด และ/หรือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ฝึกทักษะ และเตรียมความพร้อมและคุณลักษณะที่จำเป็น ของแต่ละอาชีพให้กับผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2561)

นอกจากนี้นักวิชาการได้สะท้อนผลการศึกษาสภาพสังคมไทยในอนาคตที่จะส่งผลกระทบต่อ สมรรถนะด้านต่าง ๆ ของเด็กไทย โดยสมรรถนะของเด็กไทยในอนาคต (พ.ศ. 2558 - 2577) ระบุไว้ใน 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้ (สมพิส หาญมนตรี, อธิษฐ์ เนตรถนอมศักดิ์ และจุมพล พูลภัทรชีวิน, 2558: 8-9)

1) ความรู้ที่เกิดขึ้นในสมรรถนะขั้นพื้นฐาน สะท้อนให้เห็นว่า เด็กไทยในอนาคตควรจะมี ความรู้ในการแสวงหาความรู้จากสื่อ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างหลากหลายรูปแบบ ความรู้ทางการรู้คิด ความรู้เกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความรู้ในการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ความรู้ ในแบบสหวิชา ความเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจของ ประเทศไทย ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจของภูมิภาคและโลก ความรู้เกี่ยวกับทักษะการดำรงชีวิตในสังคม ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง เป็นต้น ส่วนความรู้ที่เกิดขึ้นในสมรรถนะที่ทำให้แต่ละบุคคลมีความ แตกต่างกัน คือ เด็กไทยในอนาคตควรมีความรู้ที่กว้างไกล สามารถคาดการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิด ในอนาคต ความรู้ในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเกิดการต่อยอด ทางความคิด

2) ด้านทักษะที่เกิดขึ้นในสมรรถนะขั้นพื้นฐาน สะท้อนให้เห็นว่า เด็กไทยในอนาคตจะมี ทักษะในการคำนวณ ทักษะการอ่านออกเขียนได้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดเป็นระบบ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดเชิงเปรียบเทียบ ทักษะในการเผชิญปัญหาและแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ ทักษะการเป็นผู้นำ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะในการเอาตัวรอดในสังคม ยุคสารสนเทศ ทักษะในการดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาตนเอง นอกจากนี้ยังมีทักษะในการวางแผน การดำเนินการตามแผนและประเมินการทำงานของตนเองได้

3) ด้านทัศนคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองที่เกิดขึ้นในสมรรถนะขั้นพื้นฐาน สะท้อนว่า เด็กไทยในอนาคตคิดว่าตนเองมีความเป็นผู้นำเป็นคนดี มีคุณค่าในตนเอง เป็นที่พึ่งพาของคนอื่นได้ มีศักยภาพพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองสามารถเลือกคบเพื่อนที่ดีและทำประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือ ช่วยเหลือผู้อื่นได้ รวมถึงสร้างสัมพันธ์กับคนอื่น สามารถพึ่งพาซึ่งกันและกันได้ในวงกว้าง ประกอบกับ เด็กไทยในอนาคตจะมองว่าตนเองเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของตนเอง มองเห็นจุดหมายปลายทาง ในชีวิตของตนเองและรู้จักที่จะใช้พลังและศักยภาพอย่างเต็มที่

4) ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวที่เกิดขึ้นในสมรรถนะขั้นพื้นฐาน สะท้อนว่า เด็กไทยในอนาคตจะมีความกล้าที่จะแสดงความสามารถตามระบอบประชาธิปไตย มีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงชีวิตได้รวดเร็วชอบแสดงศักยภาพของตัวเองให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ ความซื่อตรง ยุติธรรม เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลแต่ละคนในสังคม

5) ด้านแรงจูงใจ เจตคติที่เกิดขึ้นในสมรรถนะขั้นพื้นฐาน สะท้อนว่า เด็กไทยในอนาคตจะมีแรงจูงใจที่จะแสวงหาความสุขและความสำเร็จ มีแรงจูงใจที่อยากจะประกอบอาชีพได้ด้วยตนเอง และมีความมุ่งมั่นที่จะทำในสิ่งที่อยากทำให้สำเร็จ มีแรงจูงใจที่จะแสวงหาความรู้ ต้องการแรงกระตุ้นจากบุคคลอื่นเพื่อให้ตนเองเกิดความอยากรู้

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะ ดังนี้ (สิริพร บุญนันทน์, 2552, อ้างถึงใน ขวัญใจ จิรัฐจินดา, 2557: 25-27)

1) การเข้ารับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (C: Continuing Education) หมายถึง การเข้ารับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในกรณีพบว่าสาเหตุที่ทำให้สมรรถนะในประเด็นนั้น ๆ บกพร่องเป็นเพราะขาดความรู้บางประการและเป็นความรู้ที่จำเป็นจะต้องทำการศึกษา เป็นระยะเวลายาวนานตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

2) การถ่ายทอดสรุปโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (E: Expert Briefing) หมายถึง การพัฒนาสมรรถนะในประเด็นนั้น โดยไปพูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญหรืออาจจะเรียกกันย่อ ๆ ว่าการถ่ายทอดสรุปโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในกรณีที่พบว่าสาเหตุของการบกพร่องนั้นมาจากการขาดความรู้เช่นเดียวกัน แต่จำเป็นที่จะต้องได้รับการเติมเต็มภายในระยะเวลาอันสั้น และเนื่องจากความรู้นั้นเป็นความรู้ทางเทคนิคเฉพาะด้านเฉพาะอย่างเฉพาะทาง จึงจำเป็นที่จะต้องไปขอความรู้จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอข้อมูลความรู้ภายในระยะเวลาอันสั้น

3) การหมุนเวียนงาน (J: Job Rotation) หมายถึง การหมุนเวียนงานใช้ในกรณีที่สาเหตุของสมรรถนะที่บกพร่องมาจากการขาดทักษะ และทักษะที่ว่าหรือความสามารถที่ว่านี้จะได้รับการพัฒนาได้ก็ต่อเมื่อได้มีการลงมือทำจริงและเป็นการลงมือทำจริงโดยต้องลงทำในบทบาทหน้าที่อย่างใหม่ แต่ยังคงอยู่ในสายงานเดิมของตนเอง อย่างไรก็ตามการหมุนเวียนงาน ในบางกรณีจะใช้เมื่อพบว่า การตรวจสอบประเมินสมรรถนะของบุคลากรแล้วยังไม่เหมาะกับงานในหน้าที่นี้ หรืออาจจะยังไม่เหมาะกับงานในสายงานนี้ กรณีอย่างนี้อาจจะตัดสินใจว่า วิธีการพัฒนาให้บุคลากรสามารถที่จะแสดงความสามารถได้ตรงตามที่ตนเองมีอยู่จริงอาจจะต้องใช้วิธีการเปลี่ยนงานใหม่ในสายงานใหม่

4) การสอนงานในขณะปฏิบัติจริง (OJT: On the Job Training) หมายถึง การสอนงานในขณะที่ผู้สอนปฏิบัติจริงให้ผู้ถูกสอนดู ในกรณีที่พบว่า สาเหตุของความบกพร่อง ในเชิงสมรรถนะนั้นมาจากเรื่องทักษะ และเป็นทักษะที่จะเน้นการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ในกรณีเช่นนี้อาจจำเป็นที่จะต้องหาบุคลากรที่มีความสามารถในเรื่องนั้น สูงกว่าหรือมีความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์มากกว่า ทำการสอนในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ ให้ผู้ที่ต้องการพัฒนาดู

5) การมอบหมายงาน/โครงการ (A: Project Assignment) หมายถึง การมอบหมายงานโครงการ ในกรณีที่พบว่า สาเหตุที่สมรรถนะด้านนั้นยังบกพร่องอยู่ก็เพราะว่า ขาดทักษะเช่นเดียวกัน แต่การขาดทักษะดังกล่าวจะได้รับการเติมเต็มก็ต่อเมื่อบุคคลผู้นั้นได้ลองทำงานที่ได้รับมอบหมายแล้ว เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือที่เราเรียกว่า Learning By Doing ในกรณีเช่นนี้จะใช้ Project Assignment เป็นแนวทางการพัฒนา โดยปกติการพัฒนาสมรรถนะที่ยังบกพร่องอยู่ขององค์กรหลาย ๆ องค์กรนั้น มักจะนิยมใช้วิธีการที่เรียกว่า Project Assignment หรือการมอบหมายงาน กระทั่งมอบหมายโครงการเนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่า การได้ลองทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจะเป็นโอกาสที่จะทำให้บุคลากรได้พัฒนาความรู้ความสามารถจากการทำงานจริงซึ่งเป็นประโยชน์ต่อหน้าที่ ต่อสายงานต่อหน่วยงานและองค์กรที่สังกัดอยู่

6) การให้ศึกษาด้วยตนเอง (S: Self-Directed Study) หมายถึง การให้ลองศึกษาด้วยตนเอง ในกรณีที่พบว่าสาเหตุของสมรรถนะที่ยังบกพร่องอยู่นั้นเป็นเพราะขาดความรู้บางประการ ที่ภายในหน่วยงานและองค์กรมีแหล่งข้อมูลนั้น ๆ อยู่แล้ว กรณีอย่างนี้จะให้ผู้ที่ต้องการพัฒนาได้ไปลองศึกษาหัวข้อนั้น ๆ หรือศึกษาจากตำรับตำรา นั้น ๆ หรือไปค้นจาก Website นั้น ๆ ด้วยตัวเอง

7) การตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ (T: Team-based Activities) หมายถึง การให้เข้าไปร่วมทำงานกับคณะทำงานเฉพาะกิจ ในกรณีที่พบว่า สาเหตุของสมรรถนะที่ยังบกพร่องอยู่มาจากการขาดความรู้ ทักษะ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะที่จะต้องอาศัยความชำนาญจากมุมมองที่หลากหลายจากบุคลากรที่ได้รับการจัดตั้งเป็นคณะทำงานในการทำงานเฉพาะด้านเฉพาะเรื่อง

8) การฝึกอบรม (W: Workshop, Class or Seminar) หมายถึง การฝึกอบรมในกรณีที่พบว่า สาเหตุของปัญหาหรือประเด็นของการพัฒนานั้นมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ ความเข้าใจ และทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นที่จะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกมาอธิบายเป็นหลักสูตรอบรม

สรุปได้ว่า การพัฒนาสมรรถนะภายในตัวบุคคลเป็นพลังหรือแรงพื้นฐานที่เกิดขึ้นทำหน้าที่กระตุ้นให้ร่างกายเกิดพฤติกรรมที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จถึงจุดหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาศักยภาพของแต่ละคน ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนา เช่น การเข้ารับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การถ่ายทอดสรุปโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการหมุนเวียนงาน การสอนงานในขณะปฏิบัติจริง การมอบหมายงาน/โครงการ การให้ศึกษาด้วยตนเอง การตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ และการฝึกอบรม เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

1. ความหมายและความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561: 21-22) ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ การเตรียมบุคคลให้มีทักษะการคิด ทักษะงาน และทักษะชีวิตเพื่อรองรับการพัฒนางานให้สามารถสร้างรายได้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับภูมิสำเนา ถิ่นฐาน นำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจ ซึ่งในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพจะเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากแหล่งประสบการณ์จริงโดยเรียนรู้จากการสร้างกระบวนการคิด นอกจากนี้ยังได้ตระหนักถึงความสำคัญและเตรียมความพร้อมด้านวิชาชีพให้ผู้เรียนทุกระดับการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้มองเห็นภาพงานอาชีพต่าง ๆ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง สำรวจความสนใจ ความถนัด และมองเห็นเส้นทางชีวิตในอนาคต ซึ่งหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คือ การวางเส้นทางการศึกษาสู่การประกอบอาชีพให้กับผู้เรียนเป็นรายบุคคล ทั้งนี้ในการวางเส้นทางสู่อาชีพต้องเป็นไปตามความสนใจ ความถนัด บุคลิกภาพของผู้เรียน บทบาทสำคัญของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาจะต้องนำรูปแบบการบริหารจัดการ และสร้างเครื่องมือในการค้นพบตัวตนของผู้เรียนเพื่อไม่ให้เกิดการสูญเสียการลงทุนการศึกษาที่ไม่ตรงกับบุคลิกภาพและความถนัดของตนเอง

สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2560: 5) ระบุให้เห็นว่าการปรับเปลี่ยนนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ได้เน้นไปที่การจัดทักษะการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน (areas-based) ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยการสร้างเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน โดยผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำทางการวิชาการ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพต้องมุ่งให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สร้างชิ้นงานเป็นของตนเองได้จริง (active learning) มีการประเมินผลที่สมดุลเชิงคุณภาพและสามารถประเมินบุคลิกภาพด้านอาชีพสู่ฐานการสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ได้ตามศักยภาพและความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล นอกจากนี้ระบบการศึกษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี มีหลักการจัดการศึกษาโดยมัธยมศึกษาตอนต้นมุ่งให้ผู้เรียนค้นหาและพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเองเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ หรือการศึกษาต่อที่ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นและประเทศ ส่วนมัธยมศึกษาตอนปลายมีหลักการศึกษามุ่งเพิ่มความรู้และทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมได้

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ คือ กระบวนการวางแผนการศึกษาหรือให้การศึกษาคือผู้เรียนซึ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากแหล่งประสบการณ์จริงโดยเรียนรู้จากการสร้างกระบวนการคิดให้ผู้เรียนค้นหาและพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเองเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ หรือการศึกษาต่อที่ตอบสนองต่อความต้องการรวมถึงเพิ่มพูนทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมได้

2. แนวคิดและทฤษฎีของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

แนวคิดและทฤษฎีของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพในปัจจุบันมุ่งเน้นไปที่การจัดการศึกษาตามแนวทางศตวรรษที่ 21 โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้สามารถบรรลุผลลัพธ์ที่สำคัญและจำเป็นต่อตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง มุ่งไปที่ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนากำลังคนให้มีมาตรฐานเทียบเท่ากับอาเซียนหรือนานาชาติ รวมถึงเตรียมความพร้อมประชากรวัยเรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ได้วิชาแกนและแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องให้ได้ทั้งสาระวิชา และได้ทักษะ 3 ด้าน ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ เพื่อให้เกิดความสำเร็จทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558 : 1) โดยสาระสำคัญในส่วนนี้นำเสนอประเด็นแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และแนวคิดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ รายละเอียดดังนี้

แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อก้าวเข้าสู่โลกแห่งการทำงานที่ประสบความสำเร็จ ตั้งอยู่บนฐานคิดที่เชื่อว่ารูปแบบการศึกษาแบบดั้งเดิมในช่วงศตวรรษที่ 20 ซึ่งเน้นย้ำ แต่การเรียนรู้และท่องจำเนื้อหาในสาระวิชาหลัก อาทิ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ สังคมศึกษา ไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกศตวรรษใหม่ ภายใต้ความท้าทายใหม่ จึงนำไปสู่การวางแนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ โดยแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้โดยมุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคตใหม่ ยึดกรอบของระบบสนับสนุนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รายละเอียดดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558: 4-5)

1. ระบบมาตรฐานการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Standards)
 - 1.1 การใช้ข้อมูลความจริงจากกระบวนการสังเกตตั้งประเด็นคำถามจากแหล่งเรียนรู้
ชุมชนเชื่อมโยงไปสู่สาระการเรียนรู้รายวิชา
 - 1.2 การบูรณาการความรู้ และความเข้าใจของเนื้อหาสาระ
 - 1.3 การสร้างทักษะการสืบค้น รวบรวมความรู้
 - 1.4 การสร้างความรู้ ความเข้าใจเชิงลึกมากกว่าแบบผิวเผิน
 - 1.5 การสร้างความเชี่ยวชาญตามความถนัดและสนใจให้เกิดกับผู้เรียน
 - 1.6 การใช้หลักการวัดประเมินผลที่มีคุณภาพระดับสูง
2. ระบบการประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 (Assessment of 21st Century Skills)
 - 2.1 สร้างความสมดุลในการประเมินผลเชิงคุณภาพ (ความรู้ ความถนัดสาขาอาชีพ
ทัศนคติต่อการทำงานและอาชีพ)
 - 2.2 นำประโยชน์ของผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงการแก้ไขงาน
(เครื่องมือวัดผลตามสภาพจริงการปฏิบัติ ทัศนคติ และความรู้)
 - 2.3 ใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการทดสอบวัดและประเมินผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
(คลังข้อสอบระบุตัวชี้วัดมาตรฐานรายวิชา ระบุระดับ ชั้นพฤติกรรม)
 - 2.4 สร้างและพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงาน (Portfolios) และเส้นทางการศึกษาต่อ
สู่การประกอบอาชีพ (Career Path) ของผู้เรียนให้เป็นมาตรฐานและมีคุณภาพ
3. ระบบหลักสูตรและการสอนในศตวรรษที่ 21 (21st Century Curriculum & Instruction)
 - 3.1 สอนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary:
ความรู้ที่ได้จากหลายสาขาวิชาประกอบกัน) ของวิชาแกนหลัก
 - 3.2 สร้างโอกาสที่จะประยุกต์ทักษะเชิงบูรณาการข้ามสาระเนื้อหา และสร้างระบบ
การเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะเป็นฐาน (Competency-based)
 - 3.3 สร้างนวัตกรรมและวิธีการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการที่มีเทคโนโลยีเป็นตัวเกื้อหนุน
การเรียนรู้แบบสืบค้น และวิธีการเรียนจากการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based)
 - 3.4 บูรณาการแหล่งเรียนรู้ (Learning Resources) จากชุมชนเข้ามาใช้ในโรงเรียน
ตามกระบวนการเรียนรู้แบบ Project-Based Learning: PBL
4. ระบบการพัฒนาทางวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 (21st Century Professional Development)
 - 4.1 ฝึกฝนทักษะความรู้ความสามารถในเชิงบูรณาการ
 - 4.2 ใช้มิติของการสอนด้วยเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย
 - 4.3 ฝึกฝนทักษะความรู้ความสามารถในเชิงลึกเกี่ยวกับการแก้ปัญหา การคิดแบบ
วิจารณ์ญาณ

4.4 สามารถวิเคราะห์ผู้เรียนได้ทั้งรูปแบบการเรียนรู้ สติปัญญา จุดอ่อน จุดแข็ง ในตัวผู้เรียนและสามารถวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน

4.5 พัฒนาความสามารถให้สูงขึ้น นำไปใช้สำหรับการกำหนดกลยุทธ์และจัดประสบการณ์ทางการเรียนได้เหมาะสมกับบริบททางการเรียนรู้

4.6 ประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างทักษะและเกิดการพัฒนาการเรียนรู้

4.7 แบ่งปันความรู้ระหว่างชุมชนทางการเรียนรู้ โดยใช้ช่องทางหลากหลายในการสื่อสารให้เกิดขึ้น

5. ระบบสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Environment)

5.1 สร้างสรรค์แนวปฏิบัติทางการเรียน การรับการสนับสนุนจากบุคลากรและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกื้อหนุนเพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผล

5.2 สนับสนุนทางวิชาชีพแก่ชุมชนทั้งในด้านการให้การศึกษา การมีส่วนร่วม การแบ่งปัน สิ่งปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างกันรวมทั้งการบูรณาการหลอมรวมทักษะหลากหลายสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน

5.3 สร้างผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติจริงตามบริบท โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบโครงการ

5.4 สร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี เครื่องมือหรือแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ เขาวเรศ ภักดีจิตร (2557: 1-8) เสนอแนะถึงกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงอยู่ในโลกจริงหรือชีวิตจริง การเรียนวิชาในห้องเรียนยังเป็นการเรียนแบบสมมติ ดังนั้นจึงจำเป็นที่ครูต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงที่สุด โดยจะต้องเปลี่ยนเป้าหมายการเรียนรู้ของศิษย์จากเน้นเรียนวิชาเพื่อได้ความรู้ให้ไปสู่การพัฒนาทักษะที่สำคัญในการเรียนรู้ยุคใหม่ โดยต้องมุ่งเน้นให้เกิดทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มี 3 ลักษณะ คือ 1) กระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ 2) กระบวนการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และ 3) การเรียนรู้แบบขั้นบันได (IS) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ เป็นแนวคิดหรือความเชื่อที่สนับสนุนให้ปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองตามความสนใจ ตามความถนัดและศักยภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้า ฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะจนถึงการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะฐานความเชื่อที่ว่าหากบุคคลได้กระทำจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นเป็นแรงจูงใจให้เกิดกระบวนการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ผู้เรียนจะมีความรู้สึกสนุกสนานที่จะสืบค้นหาความรู้ต่อไป มีความสุขที่จะเรียนรู้ มีลักษณะดังนี้

1.1 การเรียนรู้ผ่านการทำงาน (Work-based Learning) การเรียนรู้ลักษณะนี้เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้าน การเรียนรู้ เนื้อหาสาระด้านการฝึกปฏิบัติจริง ฝึกฝนทักษะทางสังคม ทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพ รวมไปถึงการพัฒนา ทักษะการคิดขั้นสูง โดยสถาบันการศึกษาร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน มีบทบาทหน้าที่ รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ตั้งแต่เริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดเนื้อหา กิจกรรม ไปจนถึงวิธีการประเมิน

1.2 การเรียนรู้ผ่านโครงการงาน (project-based learning) การเรียนรู้ลักษณะนี้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในแง่ของการศึกษา สืบค้น ค้นคว้า ทดลอง ประดิษฐ์คิดค้น โดยครูปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ความรู้ มาเป็น ผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) หรือผู้ให้คำแนะนำ (guide) โดยทำหน้าที่ออกแบบกระบวนการ เรียนรู้ให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม กระตุ้น แนะนำ และให้คำปรึกษา เพื่อให้โครงการสำเร็จลุล่วง ประโยชน์ของการเรียนรู้ด้วยโครงการงาน สิ่งที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนรู้แบบนี้เป็นทักษะการเรียนรู้และ นวัตกรรม (learning and innovation skills) ทักษะชีวิตและประกอบอาชีพ (life and career skills) ทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารและเทคโนโลยี (information media and technology skills) และผู้เรียนจะได้ฝึกการใช้ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และแก้ปัญหา (critical thinking & problem solving) ทักษะการสื่อสาร (communicating) และทักษะการสร้างความร่วมมือ(collaboration)

1.3 การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (activity-based learning) ยึดหลักให้ผู้เรียนสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยการปฏิบัติจริง (learning by doing) และปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และ แก้ปัญหาได้ (doing by learning) จึงถูกนำมาใช้อย่างจริงจังในการปฏิรูปการศึกษาของไทย โดยใช้ กิจกรรมเป็นหลักในการเรียนการสอน โดยการปฏิบัติจริงในเนื้อหาทุกขั้นตอนของการเรียน รู้ เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทุกคนในกลุ่มเป็นผู้ปฏิบัติ ครูเป็นพี่เลี้ยง แต่กิจกรรมที่นำมาใช้นี้ต้องมี ประสิทธิภาพในการเรียนรู้เนื้อหานั้น ๆ มีจุดมุ่งหมาย สนุก และน่าสนใจ ไม่ซ้ำซากจนก่อให้เกิด ความเบื่อหน่าย

1.4 การเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหา (problem-based learning) เป็นรูปแบบการเรียน อีกรูปแบบหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นทีมของผู้เรียน โดยผู้สอนมี ส่วนร่วมน้อย กระบวนการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย ขนาดประมาณ 8 -10 คน โดยมีครูหรือผู้สอนประจำกลุ่ม 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้อาจารย์ (facilitator)

1.5 การเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือวิจัย (research-based learning) การเรียนรู้ที่เน้นการวิจัยถือว่าเป็นหัวใจของบัณฑิตศึกษา เน้นการแสวงหาความรู้ด้วย ตนเองของผู้เรียนโดยตรง เป็นการพัฒนาระบบการแสวงหาความรู้ และการทดสอบความสามารถ ทางการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

2. กระบวนการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การสื่อสารนับเป็นกระบวนการส่งต่อหรือถ่ายทอดเรื่องราว ข่าวสาร ความรู้ เหตุการณ์ต่าง ๆ จากผู้สอนยังไปผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ดังนี้

2.1 การฝึกทักษะในการฟังอย่างลึกซึ้ง (deep listening) โดยใช้เทคนิคสุนทรียสนทนา (dialogue) เป็นการฝึกทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งทำให้รู้จักตนเองมากขึ้น ฝึกการเป็นผู้ฟังที่ดี พูดให้น้อยลง โดยไม่พูดแทรกขณะอีกฝ่ายกำลังพูด ทำให้ฟังและได้ยินมากขึ้น นับเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการทำงานหรือการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี

2.2 การฝึกทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค Communities of Practice หรือ CoP ซึ่งเป็นการดึงความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลออกมาเพื่อแลกเปลี่ยนและทำให้เกิดการเรียนรู้

2.3 การฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม เรียนรู้แบบกลุ่ม ปฏิบัติงานกลุ่ม เป็นวิธีสอนที่ครูมอบหมายให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ร่วมมือกันศึกษาค้นคว้าหาวิธีการแก้ปัญหาหรือปฏิบัติกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด หรือความสนใจ

2.4 การฝึกทักษะการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร ใช้เทคโนโลยีเพื่อวิจัย จัดระบบ ประเมิน และสื่อสารสารสนเทศ ใช้เครื่องมือสื่อสารเชื่อมโยงเครือข่ายอย่างถูกต้องและเหมาะสม

3. การเรียนรู้แบบขั้นบันได (IS) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลตามที่คาดหวังโดยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบขั้นบันได 5 ขั้นเป็นอีกวิธีหนึ่งที่นำเสนอใจที่สามารถนำไปปรับใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามบริบทและธรรมชาติของวิชา โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การตั้งประเด็นคำถามและสมมุติฐาน (hypothesis formulation) เป็นขั้นการฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด สังเกต ตั้งข้อสงสัยและคำถามอย่างมีเหตุผล

ขั้นที่ 2 การสืบค้นความรู้จากแหล่งสารสนเทศ (searching for information) เป็นขั้นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักค้นคว้าแสวงหาความรู้ ข้อมูลต่าง ๆ จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต หรือจากการปฏิบัติทดลอง เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การสรุปองค์ความรู้ (knowledge formation) เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้และข้อมูลที่ได้จากการอภิปราย การทดลอง มาคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็นองค์ความรู้

ขั้นที่ 4 การสื่อสารและการนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ (effective communication) เป็นการฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้นั้นมา และสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดความเข้าใจ

ขั้นที่ 5 การนำองค์ความรู้ไปบริการสังคม (public service) เป็นขั้นที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง หรือนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

นอกจากนี้ในการจัดการเรียนรู้ตามบันได 5 ขั้นนั้นมีหลายวิธี แต่วิธีการหนึ่งที่ได้รับ การยอมรับว่ามีประสิทธิภาพและนิยมนำไปใช้อย่างกว้างขวาง คือ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study : IS) ดังนั้นในโรงเรียนส่วนใหญ่จะนำบันได 5 ขั้นมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนโดยผ่านรายวิชาการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง ดังนี้

IS 1 การศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ (research and knowledge formation) เป็นสาระที่มุ่งให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นปัญหา ตั้งสมมุติฐาน ค้นคว้า แสวงหาความรู้ และฝึกทักษะ กระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ (ประกอบด้วย บันไดขั้นที่ 1-3)

IS 2 การสื่อสารและการนำเสนอ (communication and presentation) เป็นสาระที่มุ่งให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาวิธีการถ่ายทอดเพื่อสื่อสารความหมาย แนวคิด ข้อมูลและ องค์ความรู้ ด้วยวิธีการนำเสนอที่หลากหลายอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (ประกอบด้วย บันไดขั้นที่ 4)

IS 3 การนำองค์ความรู้ไปใช้บริการสังคม (social service activity) เป็นสาระที่มุ่งให้ ผู้เรียนนำและประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติหรือนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์จริงในเชิงสาธารณะ (public service) (ประกอบด้วย บันไดขั้นที่ 5)

แนวคิดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 แนวคิดการศึกษาเพื่อ การประกอบอาชีพ (career education) ได้ถูกกล่าวถึงมากขึ้น โดยเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา การจัดการศึกษา ซึ่งการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ ไม่ได้เข้ามามีบทบาทแทนที่การจัดการศึกษา รูปแบบเดิม เพียงแต่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ตระหนักถึงการเรียนรู้แบบ สหวิทยาการ, ช่วยการวางแผนการประกอบอาชีพในอนาคต, ช่วยในการเปิดรับโลกทัศน์ใหม่ภายนอก โรงเรียน ซึ่งเป็นโปรแกรมของโรงเรียนที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าไปสู่กระบวนการเรียนและการทำงาน อย่างต่อเนื่อง (California State Department of Education, 1974)

ในประเทศไทยปรากฏแนวคิดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพในข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552: 17-31) ระบุถึง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ประชากร รวมไปถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงเกิดการปรับเปลี่ยนนโยบายและจุดเน้น โดยกลไกการพัฒนาจะต้องเป็นไปอย่างมีระบบทั้งด้าน การศึกษาและการเรียนรู้ซึ่งต้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาระบบอื่น ๆ โดยเฉพาะการจ้างงาน ประเด็น ข้อเสนอที่สำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษากับการประกอบอาชีพ 5 ประเด็น ประกอบด้วย

- 1) มาตรการด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ มีสมรรถนะและความรู้ความสามารถ
- 2) มาตรการด้านการพัฒนาระบบผลิตครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา
- 3) นโยบายด้าน คุณภาพการบริหารจัดการใหม่ มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

4) กลไกหลักเพื่อขับเคลื่อนด้านการจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติ ซึ่งจะจัดตั้งเป็นหน่วยงานระดับชาติที่มีการบริหารจัดการงานอย่างเป็นอิสระ คล่องตัว ไม่อยู่ในระบบราชการ โดยมีหน้าที่พัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ ประเมิน และให้การรับรองสมรรถนะวิชาชีพตามเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ และ 5) หน่วยงานที่มีอยู่เดิมโดยปฏิบัติภารกิจเพิ่มเติม คือ การประกันการเรียนรู้และรับรองมาตรฐานผู้เรียน ดำเนินการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียนสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้นให้เป็นการวัดผลระดับชาติ เพื่อให้สามารถใช้การวัดและประเมินผลที่เป็นมาตรฐานสามารถเทียบเคียงได้

สำหรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ระบุถึงกลุ่มสาระที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาและเทคโนโลยี ได้กำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดีในการทำงาน การจัดการ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 6-7) ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดแนวทาง การวางแผน รวมถึงจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้นั้น คณะอนุกรรมการด้านการวิจัยการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มุ่งเน้นการเชื่อมโยงการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการทำงานได้จริง รวมถึงการประกอบอาชีพของผู้เรียน มุ่งผลักดันการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถบนพื้นฐานของความถนัดและความสนใจของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตหรือกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สุกัญญา แซ่มซ้อย และชญาพิมพ์ อุสาโท, 2555: 101) ทั้งนี้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพในสภาพจริงนั้นปรากฏว่าการศึกษาในปัจจุบันไม่ได้เตรียมคนเข้าสู่อาชีพ และจากตัวเลขล่าสุดนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรียนต่อมัธยมปลายและอาชีวศึกษา ประมาณร้อยละ 70 ที่เหลือประมาณร้อยละ 30 ออกไปสู่ตลาดแรงงานซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานดั่งนั้น การเชื่อมโยงการมีงานทำ ทักษะการทำงาน น่าจะเหมาะสมกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์, 2552, อ้างถึงใน กัญญา แซ่มซ้อย และชญาพิมพ์ อุสาโท, 2555: 101)

องค์ประกอบของการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ (career education) โดยหน่วยงาน California State Department of Education (1974 : 16-17) เสนอแนะองค์ประกอบไว้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความตระหนักรู้ต่ออาชีพ (career awareness) การสำรวจอาชีพ (career exploration) การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ (career preparation) ตำแหน่งงาน (career placement) และการแนะแนวอาชีพ (career guidance) รายละเอียดดังนี้

1. ความตระหนักรู้ต่ออาชีพ (career awareness) องค์ประกอบความตระหนักรู้ต่ออาชีพ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับโลกของการทำงาน โดยความตระหนักรู้ต่ออาชีพเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้เกี่ยวกับทางเลือกในสายงานที่มีความเหมาะสมกับตนเอง และต้องสามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างอาชีพได้

2. การสำรวจอาชีพ (career exploration) องค์ประกอบการสำรวจอาชีพเป็นสิ่งที่ช่วยการวางแผนการเรียนของผู้เรียน โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้สภาพอนาคตของงานลักษณะต่าง ๆ เพื่อค้นหาหรือค้นพบความต้องการของตัวเองในการกำหนดอาชีพจากการสังเกต จนนำไปสู่การสร้างเสริมประสบการณ์ในอาชีพที่หลากหลาย ซึ่งช่วงเวลาที่ผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจในอาชีพนั้นเกิดจากที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันโดยกิจกรรมเหล่านี้จะทำให้เกิดการกระบวนกรเรียนรู้อย่างใกล้ชิดกับกิจกรรมการแนะแนวอาชีพ

3. การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ (career preparation) องค์ประกอบการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพในที่นี้ใช้ในบริบทกว้างของการเตรียมการที่มีขั้นตอนที่หลากหลาย โดยการจัดลำดับความสำคัญของงานตามทักษะของผู้เรียนตั้งแต่งานที่ใช้ทักษะไม่มากจนไปถึงงานที่ต้องมีทักษะความเป็นมืออาชีพ โดยองค์ประกอบนี้ถูกออกแบบใน 2 ลักษณะ คือ 1) ผู้เรียนที่จบ/หรือออกจากโรงเรียนมัธยมศึกษาจะต้องมีทักษะจำเป็นที่สำคัญเพื่อการเข้าถึงงานที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ 2) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และมีทักษะถึงระดับความสามารถที่กำหนดไว้ ซึ่งทำให้สามารถเข้าสู่การเตรียมอาชีพเพิ่มเติมได้ในระดับสถาบันอื่น เช่น โรงเรียนเทคนิค วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย เป็นต้น

4. ตำแหน่งงาน (career placement) องค์ประกอบตำแหน่งงาน เป็นสิ่งที่ช่วยผู้เรียนให้สามารถก้าวสู่ระดับการศึกษาต่อไปที่เหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ

5. การแนะแนวอาชีพ (career guidance) องค์ประกอบการแนะแนวอาชีพ เป็นการพัฒนาตามธรรมชาติของการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นในโรงเรียนอนุบาลและต่อเนื่องไปตลอดชีวิตของแต่ละคน โดยการแนะแนวอาชีพช่วยนักเรียนในการวางแผนอาชีพและตัดสินใจ ผู้เรียนจะได้ตรวจสอบไลฟ์สไตล์ (life-styles) ของตนเอง, รับรู้ค่านิยมของตนเอง และตรวจสอบการทำงาน, การศึกษา และทางเลือกอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถระบุเป้าหมายในอนาคตได้

อย่างไรก็ตามในยุคที่สังคมโลกเจริญความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว จนส่งผลกระทบต่อกรดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องมีผู้ใช้ความรู้เพื่อการทำงาน (knowledge-workers) มีใช้เพื่อใช้แรงงานในการทำงานเพียงอย่างเดียวเหมือนแต่เดิม (วิชัย ต้นศิริ, 2550: 289, อ้างถึงใน ศุภโชค ปิยะสันต์, 2558: 176) ทั้งนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้ระบุสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ 5 ประการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 6-7)

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และกรคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุและผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ มีความเข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม

ทั้งนี้สำนักงานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ระบุข้อมูลประเด็นการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่าการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการเปิดโปรแกรมการเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการอัตรากำลังแรงงานของสถานประกอบการ ให้เข้ามาจัดและร่วมจัดการศึกษาในรายวิชาเพิ่มเติม และรายวิชาในกลุ่มสาระการงานอาชีพ โดยมีการจัดทำบันทึกความร่วมมือกับสถานประกอบการ และสถาบันการศึกษาร่วมวางแผนเพื่อกำหนดรายวิชา และจัดทำสาระสำคัญของรายวิชาที่เป็นพื้นฐานการศึกษาต่อ ส่งต่อเข้าเรียนสาขาวิชาชีพของสถาบัน และใช้สถานประกอบการจัดบุคลากรมาฝึกสมรรถนะตามสาขาวิชาชีพ และใช้เป็นสถานที่ฝึกประสบการณ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558: 98) ประกอบกับข้อมูลจากนักวิชาการสะท้อนให้เห็นว่าแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิรูปอุตสาหกรรมในอนาคต คือ ลักษณะงานที่เปลี่ยนไป มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น รวมถึงมีการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างเทคโนโลยี มนุษย์ และข้อมูล บางกลุ่มสาขาอาชีพอาจถูกทดแทนด้วยเทคโนโลยี ที่มีความต้องการใช้แรงงานที่มีทักษะสูงขึ้น และใช้ศาสตร์วิชาเฉพาะทางมากขึ้น เช่น วิศวกร ช่างเทคนิค เป็นต้น (รุ่งตะวัน งามจิตอนันต์, 2561: 6-7)

ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้เสนอแนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ โดยจัดผู้เรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558: 105-107)

1. กลุ่มที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือปีที่ 6 ไม่ต้องการศึกษาต่อ แนวทางการจัดการศึกษา สำหรับผู้เรียนกลุ่มที่ 1 คือ ใช้รูปแบบการจัดการศึกษา รูปแบบที่ 1 นักเรียน 1 คน 1 สมรรถนะสาขาอาชีพเป็นอย่างน้อย โดยเปิดหลักสูตรอาชีพระยะสั้น และร่วมมือกับสถานประกอบการเป็นที่ฝึกและทดสอบการปฏิบัติงานตามสาขาวิชาชีพ และร่วมมือกับศูนย์ฝึกพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดเข้ามาประเมินสมรรถนะตามสาขาอาชีพเพื่อออกใบรับรองสมรรถนะให้กับนักเรียน

2. กลุ่มที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วต้องการเรียนสาขาวิชาชีพ แนวทางการจัดการศึกษา สำหรับผู้เรียนกลุ่มที่ 2 คือ ใช้รูปแบบการจัดการศึกษา รูปแบบที่ 2 นักเรียน 1 คน 2 วุฒิบัตร เป็นไปตามความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กับสถาบันการศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อจัดหลักสูตรตามโครงการเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) เมื่อเรียนครบตามโครงสร้างเวลา

3. กลุ่มที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อมุ่งสู่อุดมศึกษา แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนกลุ่มที่ 3 คือ รูปแบบที่ 3 การจัดการศึกษา 1 คน 1 สมรรถนะตามสาขาการศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาเป็นนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อมุ่งสู่อุดมศึกษา การจัดหลักสูตรสถานศึกษา กระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล ในรายวิชาบังคับพื้นฐานทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเน้นการจัดทำหน่วยเรียนรู้บูรณาการระดับชั้น ใช้กระบวนการของ Problem Based และ Project Based ในรายวิชาเพิ่มเติมเน้นการจัดชุดรายวิชาที่เป็นพื้นฐานการศึกษาต่อสาขาวิชาในสถาบันอุดมศึกษาที่จะศึกษาต่อ ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายวิชาขุมนุมเน้นการเรียนรู้เป็นผู้ประกอบการแบบบริษัทจำกัด

นอกจากนี้สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2560: 11-12) ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการศึกษาที่เกิดขึ้น และสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาโดยกำหนดเป็นกรอบการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ในลักษณะ 7 โมดูล รายละเอียดดังนี้

โมดูลที่ 1 การสำรวจความต้องการในระดับท้องถิ่น เป็นการดำเนินการให้มีคลังแหล่งเรียนรู้ คลังอาชีพในฐาน และโปรแกรมการเรียนตามสมรรถนะสาขาวิชาชีพ

โมดูลที่ 2 การจัดทำหน่วยเรียนรู้บูรณาการระดับชั้น (learning integration) เป็นการดำเนินการให้มีหน่วยเรียนรู้บูรณาการข้อมูลรายวิชา มีการวิเคราะห์ตัวชี้วัดมาตรฐานรายวิชาที่นำไปบูรณาการและมีตารางเรียนปกติและตารางเรียนรู้ของหน่วยบูรณาการ

โมดูลที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการ เป็นการดำเนินการให้มีใบความรู้ และใบกิจกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ 7 กระบวนการ คือ การฝึกทักษะการสังเกต การฝึก การแสดงออกทางคุณลักษณะและค่านิยม 12 ประการ การสำรวจแหล่งเรียนรู้ของหน่วยบูรณาการ การอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนคำถาม และคาดเดาคำตอบ

โมดูลที่ 4 การจัดกิจกรรมความถนัดและความสนใจเฉพาะสาขาวิชาชีพ เป็นการดำเนินการให้มีใบกิจกรรมการจัดกระบวนการตาม Project-based ประกอบด้วย 4 กระบวนการ ได้แก่ การตั้งประเด็นสนใจพัฒนานวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต การรวบรวมและสร้างความรู้ สากล ใช้กระบวนการและขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาปรับปรุงและนำเสนอรวมกลุ่ม ในรายวิชาชุมนุม

โมดูลที่ 5 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เป็นการดำเนินงานให้มีเครื่องมือ การวัดผลที่มีคุณภาพด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะ ตามระดับชั้นพฤติกรรมที่ระบุไว้ในมาตรฐาน ตัวชี้วัดรายวิชาให้ครบทุกตัวชี้วัด ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในแต่ละกิจกรรมและมีเครื่องมือประเมินผลที่แปลผลได้สอดคล้องกันในแต่ละกิจกรรม เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการแปล เชิงพฤติกรรมเพื่อสะท้อนคุณภาพของความรู้

โมดูลที่ 6 การพัฒนาสมรรถนะตามสาขาวิชาชีพและจัดทำเส้นทางอาชีพ (career path) เป็นการดำเนินการให้มีการประเมินบุคลิกภาพตามกลุ่มสาขาของอาชีพให้กับผู้เรียนรายบุคคล เพื่อใช้ เป็นข้อมูลการตัดสินใจเลือกโปรแกรมการเรียนตามกลุ่มสาขาของอาชีพ มีการพัฒนาสมรรถนะ ตามสาขาของอาชีพในรายวิชาเพิ่มเติม โดยทั้งนี้จะมีกลุ่มสถานประกอบการเข้ามามีบทบาท ในการประเมินสมรรถนะของผู้เรียน

โมดูลที่ 7 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดกระบวนการเรียนการสอน เป็นการนำ เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดทำคลังทะเบียนแหล่งเรียนรู้ คลังทะเบียนอาชีพ จัดทำโปรแกรม การเรียน จัดทำหน่วยบูรณาการของแต่ละระดับชั้น รวมถึงทำคลังความรู้และการสืบค้นในระบบ ออนไลน์ รายงานผลการส่งการบ้าน จัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผล จัดทำคลังข้อสอบ และจัดทำ เส้นทางอาชีพของผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป การศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ มุ่งเน้นไปที่การจัด การศึกษาตามแนวทางศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่แท้จริง โดยครูคือผู้ออกแบบ การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงที่สุด โดยจะต้องเปลี่ยนเป้าหมายการเรียนรู้ ของศิษย์จากเน้นเรียนวิชาเพื่อได้ความรู้ให้ไปสู่การพัฒนาทักษะที่สำคัญในการเรียนรู้ยุคใหม่โดย กระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วยเปลี่ยนเป้าหมายมี 3 ลักษณะ คือ กระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ กระบวนการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และ การเรียนรู้แบบขั้นบันได (IS) เป็นการเรียนรู้ ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ 5 ประการทั้งความสามารถในการสื่อสาร

ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีซึ่งเป็นสมรรถนะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและส่งผลถึงการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพในอนาคตได้

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อการมองเห็นโอกาสในการประกอบอาชีพ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้มองเห็นโอกาสในการประกอบอาชีพซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งเนื่องจากผู้ที่รู้ความต้องการของตลาดแรงงานและพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะการทำงานให้เกิดขึ้นกับตัวเอง ย่อมมีโอกาสประสบความสำเร็จในการมองหาอาชีพ ปัจจัยสำคัญในการมองเห็นโอกาสการประกอบอาชีพ มีดังนี้ (พิศมัย บุญยโสภณ, 2556: 25)

1. ช่องทางในการประกอบอาชีพ ผู้ที่ต้องการประกอบอาชีพต้องศึกษาความต้องการของตลาดแรงงานและเลือกอาชีพตามที่ตลาดแรงงานต้องการ ย่อมมีโอกาสมีอาชีพมีรายได้เลี้ยงดูตนเองและสมาชิกในครอบครัว การพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับช่องทางการประกอบอาชีพมีดังนี้

1.1 พัฒนาทักษะความรู้ ความชำนาญในงานประจำที่ทำอยู่ในปัจจุบันสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปพัฒนาเป็นอาชีพในอนาคตได้

1.2 ความชอบ ความสนใจส่วนตัวหรืองานอดิเรก เป็นอีกทางหนึ่งที่สามารถช่วยให้มองเห็นช่องทางการประกอบอาชีพได้ มีบุคคลจำนวนไม่น้อยที่นำงานอดิเรกที่เป็นความชอบและเป็นความสนใจส่วนบุคคลมาพัฒนาเป็นอาชีพสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้เป็นอย่างดี

1.3 การฟังความคิดเห็นจากแหล่งต่าง ๆ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่นจะเป็นแหล่งความรู้และก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ช่วยให้มีการวิเคราะห์ช่องทางการประกอบอาชีพได้ชัดเจนขึ้น ช่วยสร้างความมั่นใจ มองเห็นจุดหมายปลายทางได้ชัดเจนขึ้น

1.4 การศึกษาค้นคว้าทางหนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ วิทยุทัศน์ วิทยุ จะช่วยให้เกิดความรู้และความคิดใหม่ ๆ

1.5 ข้อมูลสถิติรายงานการวิจัยข่าวสารจากหน่วยงานราชการและเอกชนรวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาตินำมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการประกอบอาชีพได้

1.6 เข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพจากสถาบันต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน

2. ปัญหาการเลือกอาชีพของนักเรียน ปัจจุบันผู้เรียนมักจะประสบปัญหาการเลือกอาชีพดังนี้

2.1 ขาดความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ขาดทักษะและรายละเอียดเกี่ยวกับโลกอาชีพ ได้แก่ ลักษณะของงานอาชีพ กระบวนการทำงาน ความก้าวหน้าในอาชีพและความต้องการของตลาดแรงงานในสาขาอาชีพนั้น ๆ

2.2 ผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการให้คำปรึกษา แนะนำ แนะนำอาชีพแนะแนวการศึกษาต่อ และการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน

2.3 ผู้เรียนจะต้องรู้ขีดความสามารถ สติปัญญา ความถนัด ความสนใจและความพร้อมในการเลือกประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง

2.4 ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ผู้เรียนต้องมีความรู้เรื่องเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลต่อการเลือกเรียนต่อหรือการศึกษาเพิ่มเติม ได้แก่ สาขาที่เลือกศึกษาต่อเป็นสาขาวิชาที่ต้องใช้เงินทุนมากหรือน้อย สำเร็จการศึกษาแล้วเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดจนการฝึกพัฒนาตนเองเพิ่มเติมเพื่อให้มีคุณลักษณะเด่นในการสมัครงาน

แนวทางการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

กรมพัฒนาระบบการแนะแนว (2561: 18) มีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน มุ่งเน้นการให้องค์ความรู้ การฝึกทักษะ เพื่อสร้างความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวนักเรียนเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันโดยผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน และทักษะจำเป็นสำหรับอาชีพเข้าด้วยกัน เพื่อความสำเร็จของนักเรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. สำรวจและวิเคราะห์งานอาชีพที่นักเรียนสนใจ โดยมีแนวทางในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้สำรวจงานอาชีพที่นักเรียนสนใจ ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ เปรียบเทียบความสอดคล้องกับตลาดงาน ชุมชน และท้องถิ่น และนักเรียนใช้เครื่องมือประเมินบุคลิกภาพ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียนที่สอดคล้องกับอาชีพ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รวบรวมเครื่องมือแบบวัดแนวต่าง ๆ ไว้ในเว็บไซต์ www.obeccareer.com

2. ประสานความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการร่วมกำหนดความรู้ ทักษะอาชีพและคุณลักษณะที่จำเป็น แนวทางการจัดกิจกรรมสถานศึกษาประสานและร่วมมือกับผู้ปกครอง สถานประกอบการ/แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาในการจัดการเรียนการสอนเสริมทักษะ และการสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพระยะเวลารวมทั้งการจัดเสริมทักษะอาชีพการใช้สื่อ ครูภัณฑ์ อุปกรณ์ และสถานที่ฝึกประสบการณ์

3. นำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา แนวทางการจัดกิจกรรม เริ่มโดยผู้บริหารสถานศึกษา ครู ประชุมวิเคราะห์ จัดทำแผนกลยุทธ์ และหลักสูตรสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมทักษะอาชีพร่วมกัน สถานศึกษาจัดทำแผนการจัดเสริมทักษะอาชีพ กำหนดเนื้อหาสาระ ภาคนิเทศ ภาคนิบัติ การฝึกทักษะ การสร้างคุณลักษณะที่จำเป็น สอดคล้องกับอาชีพเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา ส่งผลให้นักเรียนได้ค้นหา ความถนัด ความต้องการ ค้นพบตัวตน วางแผนเส้นทางการศึกษาต่อและการมีงานทำ และครูนำแผนการจัดเสริมทักษะอาชีพลงสู่ปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน

4. กำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล สถานศึกษา และผู้ประกอบการมีการร่วมกัน กำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลในการสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพของนักเรียน ในส่วนของ สถานศึกษาต้องจัดทำแนวทาง/เครื่องมือวัดผลด้านความรู้ ทักษะอาชีพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามสภาพจริง ผู้บริหารสถานศึกษาทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องในการวัด และประเมินผล รวมทั้งรับรองการเรียนอาชีพ

แนวทางการเสริมทักษะอาชีพในหลักสูตรสถานศึกษา กรมพัฒนาระบบการแนะแนว (2561: 19-26) ได้ให้แนวทางในการเสริมทักษะอาชีพในหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า สถานศึกษา สามารถดำเนินการในวิธีการที่หลากหลาย ประกอบด้วย การบูรณาการในรายวิชาพื้นฐาน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดรายวิชาเพิ่มเติมอาชีพ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเกี่ยวกับอาชีพ การจัดโครงการอาชีพ การจัดฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ การเสริมทักษะอาชีพในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ทำให้เกิดการปลูกฝังลักษณะนิสัยในการทำงาน เพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมสู่การประกอบอาชีพ ดังนี้

1. การเสริมทักษะอาชีพในรายวิชาพื้นฐาน ซึ่งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีการปรับปรุงโครงสร้างเวลาเรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนของรายวิชาพื้นฐานใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ภาษาไทย 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์ 4) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 5) สุขศึกษาและพลศึกษา 6) ศิลปะ 7) การงานอาชีพ และ 8) ภาษาต่างประเทศ โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดเวลาเรียนของรายวิชาพื้นฐานในระดับ ประถมศึกษารวมจำนวน 840 ชั่วโมงต่อปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นรวมจำนวน 880 ชั่วโมง หรือ 22 หน่วยกิตต่อปี ซึ่งสถานศึกษาสามารถจัดสอนเสริมทักษะอาชีพได้อย่างหลากหลายที่สอดคล้องกับ ตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในรายวิชาพื้นฐาน โดยเฉพาะในรายวิชาพื้นฐานในกลุ่มสาระ การเรียนรู้การงานอาชีพ ซึ่งมีมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการปฏิบัติงาน และประกอบอาชีพโดยตรง รวมถึงการปลูกฝังลักษณะ นิสัยในการทำงานรวมทั้งสถานศึกษาสามารถบูรณาการเนื้อหา อาชีพ และกิจกรรมการเรียนการสอน อาชีพได้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการ เพื่อพัฒนานักเรียนไปสู่ การประกอบอาชีพได้

2. การเสริมสร้างทักษะอาชีพในรายวิชาเพิ่มเติม จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนสำหรับรายวิชาเพิ่มเติม คือ ในระดับประถมศึกษา ให้จัดเวลาเรียนเพิ่มเติม โดยจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม หรือกิจกรรมเพิ่มเติม ให้สอดคล้องกับจุดเน้นและความพร้อมของสถานศึกษา และเกณฑ์การจบหลักสูตร เฉพาะระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1-3 สถานศึกษาอาจจัดให้เป็นเวลาสำหรับสาระการเรียนรู้พื้นฐานในกลุ่มสาระ

การเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จัดเวลาเรียนเพิ่มเติม โดยจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมหรือกิจกรรมเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับจุดเน้นและความพร้อมของสถานศึกษา และเกณฑ์การจบหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดเวลาเรียนเพิ่มเติม โดยจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมหรือกิจกรรมเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับจุดเน้นและความพร้อมของสถานศึกษา และเกณฑ์การจบหลักสูตรทั้งนี้ สถานศึกษาสามารถจัดเวลาเรียนสำหรับการเสริมทักษะอาชีพในรายวิชาหรือกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น โดยระดับประถมศึกษาจัดเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมงต่อปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจัดเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง หรือ 5 หน่วยกิตต่อปีและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจัดเวลาเรียนรวม 3 ปี ไม่น้อยกว่า 1,600 ชั่วโมง หรือ 40 หน่วยกิต ตามความพร้อมและบริบทของสถานศึกษา ความต้องการและความถนัดของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถจัดเสริมทักษะอาชีพเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ความแตกต่างของอาชีพความรู้และทักษะที่ต้องมีในการประกอบอาชีพ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสสำรวจ ค้นพบความถนัดความสนใจของตนเองเพื่อคิดวางแผนการศึกษาสู่อาชีพ หรือออกไปประกอบอาชีพได้ ซึ่งสถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดรายวิชาเพิ่มเติมอาชีพ ได้หลายรูปแบบ ดังนี้

2.1 จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมอาชีพหลากหลายให้นักเรียนเลือกเรียนตามความสนใจ (Shopping Course) โดยแต่ละรายวิชา นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ ฝึกทักษะที่จำเป็น และคุณลักษณะที่จำเป็นต่ออาชีพที่สามารถเรียนจบภายในรายวิชานั้น เพื่อสำรวจ ค้นพบความถนัดความสนใจทางอาชีพ เช่น รายวิชาช่างขนมไทย ช่างแต่งหน้า ช่างถ่ายภาพ ช่างสี ช่างเขียน การสร้างภาพเคลื่อนไหว การปลูกพืชผักอินทรีย์ เป็นต้น

2.2 จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมอาชีพให้เรียนต่อเนื่องเป็นชุดรายวิชา (Block Course) แบ่งเป็น 3 แบบ ได้แก่ แบบแรกเป็นชุดรายวิชามุ่งสู่อาชีพเฉพาะ เป็นรายวิชาที่นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และ ฝึกทักษะ รวมถึงการเตรียมคุณลักษณะที่จำเป็นเฉพาะอาชีพ เช่น ชุดรายวิชา การสร้าง เว็บไซต์ 1 และ 2 การสร้างภาพเคลื่อนไหว 1 และ 2 คอมพิวเตอร์กราฟฟิก 1 และ 2 เป็นต้น แบบที่สองเป็นชุดรายวิชาที่เป็นพื้นฐานทางวิชาการสู่อาชีพ เพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และส่งเสริม การประกอบอาชีพ โดยจัดให้เรียนต่อเนื่องเป็นชุดรายวิชา เช่น คณิตศาสตร์เพิ่มเติม 1 คณิตศาสตร์เพิ่มเติม 2 ชีววิทยาเพื่อสุขภาพ 1 ชีววิทยาเพื่อสุขภาพ 2 ชีววิทยาเพื่อสุขภาพ 3 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 1 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 2 ซึ่งวิชาเหล่านี้ นักเรียนสามารถนำไปสู่การประกอบอาชีพอิสระเพื่อหารายได้ ระหว่างเรียน เช่น การสอนพิเศษวิชาต่าง ๆ เป็นต้น และแบบที่สามเป็นชุดรายวิชามุ่งค้นหาอาชีพ เป็นรายวิชาที่นักเรียนได้เรียนทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และ ฝึกทักษะ รวมถึงการเตรียมคุณลักษณะที่จำเป็นต่ออาชีพ โดยสถานศึกษากำหนดเป็นชุดรายวิชาให้นักเรียนเรียน หลายอาชีพในกลุ่มอาชีพเดียวกัน แต่ละอาชีพใช้เวลาเรียนสั้น ๆ ภายใน 1 รายวิชา เช่น อาชีพในกลุ่มเกษตรกรรม กลุ่มงานช่าง กลุ่มคหกรรม เป็นต้น จัดเป็น 3 ฐานอาชีพใน 1 รายวิชา

เช่น อาชีพในกลุ่มเกษตรกรรม จัดเป็นฐานการปลูกพืชสมุนไพร ฐานการเลี้ยงไก่ไข่ และฐานการทำปุ๋ยชีวภาพ เรียนประมาณ 6 สัปดาห์ต่อ 1 ฐาน การจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมอาชีพสามารถจัดได้ทั้งภายในห้องเรียน นอกห้องเรียน โดยจัดในสถานปฏิบัติงาน สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ฯลฯ ทั้งนี้ ให้ขึ้นอยู่กับสภาพ ความพร้อม ของสถานศึกษา นักเรียน และดุลยพินิจของผู้สอน การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นให้นักเรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การศึกษาค้นคว้า ฝึกประสบการณ์การทำงาน นำเสนอผลงาน/ผลิตภัณฑ์ และสรุปองค์ความรู้เป็นรายบุคคล เป็นคู่ และเป็นกลุ่ม การจัดการตารางเรียนของรายวิชาเพิ่มเติมอาชีพ อาจจัดเวลาสำหรับการเรียนการสอนแต่ละครั้งไม่เท่ากัน โดยคำนึงถึงความยากง่ายของสิ่งที่เรียน และช่วงเวลาการฝึกปฏิบัติ ซึ่งการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้เน้นการวัดตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อวัดและประเมินผลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถในการปฏิบัติงาน ทักษะกระบวนการทำงาน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการทำงาน เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม รวมถึงการฝึกให้นักเรียนประเมินตนเอง ทั้งด้านความคิด และความรู้สึก โดยให้นักเรียนนำเสนอ ผลงานขั้นตอนในการทำงานของตน มีจุดบกพร่อง จุดดีตรงส่วนใด นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการทำงาน

3. การจัดรายวิชาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเกี่ยวกับอาชีพ โรงเรียนมาตรฐานสากล ได้จัดรายวิชาเพิ่มเติมในลักษณะ Block Courses คือ การจัดรายวิชาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งสามารถนำมาจัดเพื่อเสริมความรู้และทักษะอาชีพ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาอาชีพที่ตนสนใจ โดยจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม 2 รายวิชา ที่เรียนต่อเนื่องกันภาคเรียนละ 1 รายวิชา และกิจกรรมพัฒนา นักเรียนเรียนในชั้นปีใดก็ได้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

3.1 รายวิชาเพิ่มเติมที่ 1 การศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ (Research and Knowledge Formation - IS 1) เวลาเรียน 1-1.5 หน่วยกิต ในรายวิชานี้เป็นการศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยให้นักเรียนเป็นผู้เลือกประเด็นที่สนใจการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ เพื่อกำหนดประเด็นปัญหา ตั้งสมมติฐานค้นคว้า แสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ โดยครูผู้สอนต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของนักเรียน ความยากง่ายของชิ้นงานหรือภาระงานที่ปฏิบัติต้องเหมาะสม

3.2 รายวิชาเพิ่มเติมที่ 2 การสื่อสารและการนำเสนอ (Communication and Presentation - IS 2) เวลาเรียน 1-1.5 หน่วยกิต ในรายวิชานี้ เป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องจากรายวิชาแรก โดยการนำสิ่งที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากอาชีพจากรายวิชา IS 1 มาเขียนรายงาน หรือเอกสารทางวิชาการและนำเสนอเพื่อสื่อสารถ่ายทอดข้อมูลความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจ

3.3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การนำองค์ความรู้ไปใช้บริการสังคม (Social Service Activity: IS 3) เป็นการทำกิจกรรมที่เชื่อมโยงจากการเรียน IS 2 โดยนักเรียนนำสิ่งที่เรียนรู้หรือประสบการณ์ทางอาชีพไปประยุกต์ใช้ในการทำประโยชน์ต่อสังคมในการจัดการเรียนรู้ นักเรียนจะ

เปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้รับความรู้เป็นผู้ตระหนักในความสำเร็จ ของกระบวนการศึกษาค้นคว้า ของตนเอง เห็นคุณค่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ โดยเห็นว่าแหล่งเรียนรู้มีหลากหลาย และครูผู้สอนเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความเห็น ขอความช่วยเหลือ เมื่อศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

3.4 การวัดและประเมินผลรายวิชาการศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ (Research and knowledge Formation - IS 1)และในด้านการสื่อสารและการนำเสนอ (Communication and presentation - IS 2) ต้องประเมินและตัดสินผลการเรียนโดยให้ระดับผลการเรียนรู้รายวิชา ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดและกิจกรรมการนำความรู้ไปใช้บริการสังคม (Social Service Activity - IS 3) ให้วัดและประเมินผลการวางแผนการปฏิบัติกิจกรรม ตามแผนที่กำหนดและการสรุป รายงานผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยให้ผลการประเมินเป็นผ่าน/ไม่ผ่าน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

4. การจัดโครงการอาชีพ โครงการอาชีพเป็นเครื่องมือและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการสอนกระบวนการทำงานและวางรากฐานทักษะทางอาชีพแก่นักเรียนทั้งอาชีพที่มีลักษณะ เป็นงานผลิตและ/หรืองานบริการรวมถึงการปลูกฝังเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพแก่นักเรียน เป็นการจัดการเรียนรู้งานอาชีพที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในอาชีพตามความต้องการหรือ ความสนใจของนักเรียนจนครบกระบวนการเพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ การวางแผน การปฏิบัติงาน การจัดการกับผลผลิตการจัดจำหน่าย การให้บริการ รวมทั้งการจัดการ รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตหรือการให้บริการ โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาการปฏิบัติโครงการอาชีพ ซึ่งโครงการอาชีพอาจจัดทำโดยการรวมกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันได้ ในหนึ่ง ห้องเรียนอาจมีโครงการอาชีพแตกต่างกันได้ตามความถนัด ความพร้อมและความสนใจของนักเรียน สถานศึกษาสามารถจัดให้นักเรียนได้ทำโครงการอาชีพในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีโดยตรง หรืออาจเป็นโครงการที่บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้การเสริมทักษะ อาชีพด้วยโครงการอาชีพ จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับวัย และวุฒิภาวะของนักเรียน ควรจัดตาม ความจำเป็น ไม่ควรให้มากเกินไป หรือในการดำเนินงานต้องไม่มีค่าใช้จ่ายสูงเกินไปและครูผู้สอนต้อง ดูแลให้คำปรึกษาตลอดกระบวนการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อการเรียนและพัฒนาทักษะของนักเรียน เมื่อดำเนินโครงการอาชีพเสร็จแล้ว สถานศึกษาอาจจัดนิทรรศการเพื่อให้นักเรียนแลกเปลี่ยนองค์ความรู้จากการทำโครงการอาชีพ โดยจัดทำโปสเตอร์ประกอบการนำเสนอต่อหน้ากลุ่มคน รวมทั้งแสดงผลงานผลิตภัณฑ์ หรือข้อค้นพบ จากการทำโครงการอาชีพ

5. การจัดฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ สถานศึกษาสามารถพัฒนาสภาพแวดล้อม ในโรงเรียนที่มีอยู่จัดเป็นฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ เพื่อให้นักเรียนศึกษาหาความรู้จากสถานที่จริง เป็นการสร้างประสบการณ์ตรงที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ให้กับนักเรียน ซึ่งแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายใน

โรงเรียนก็จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ พร้อมทั้งสำนึกและตระหนักเห็นคุณค่าความสำคัญของอาชีพ สถานศึกษาสามารถจัดรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติมอาชีพ และกิจกรรมพัฒนานักเรียน โดยจัดการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาอาชีพสอดคล้องกับฐานการเรียนรู้ที่มีในสถานศึกษา หรือใช้ฐานการเรียนรู้เป็นแหล่งเรียนรู้อาชีพตามความสนใจของนักเรียนที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยจัดแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับฐานการเรียนรู้ เตรียมให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติงานอาชีพในฐานการเรียนรู้ที่จัดเตรียมไว้ อาจหมุนเวียนกลุ่มนักเรียนเข้าศึกษาหาความรู้จากฐานการเรียนรู้ ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามแต่ละฐานการเรียนรู้ภายใต้การดูแลของครู หรือผู้ที่มีหน้าที่ประจำฐานการเรียนรู้ ที่จะให้คำแนะนำ อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

6. การเสริมทักษะอาชีพในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดกิจกรรมพัฒนานักเรียนไว้ 3 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยมีเวลาทำกิจกรรมรวม 120 ชั่วโมงต่อปี กิจกรรมนักเรียนเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สามารถใช้ในการเติมเต็ม ความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ของนักเรียนเกี่ยวกับอาชีพให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อค้นพบความถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพ ในการจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน หรือชุมนุม/ชมรม มีหลักการสำคัญ คือ 1) จัดตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา 2) จัดให้นักเรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ และช่วยกันแก้ปัญหา 3) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียน 4) จัดให้เหมาะกับวัย และวุฒิภาวะของนักเรียน รวมทั้งบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน หรือชุมนุม/ชมรมเพื่อให้ นักเรียนรู้จักอาชีพ มีทักษะพื้นฐานการปฏิบัติงานตามอาชีพและสร้างเจตคติที่ดีต่ออาชีพ รวมถึงสร้างเสริมนิสัยในการทำงาน การใช้เทคโนโลยี การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกันระบียบ วินัยในการทำงานซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นของอาชีพต่าง ๆ สถานศึกษาควรประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมอาชีพตามความสนใจโดยสถานศึกษาเสนอกิจกรรมอาชีพให้นักเรียนเลือก หรือนักเรียนมีความสนใจตรงกันรวมกลุ่มกันเสนอกิจกรรมอาชีพจากสถานศึกษาจัดให้ ซึ่งอาจเรียกชื่อเป็นชุมนุมอาชีพ หรือชมรมอาชีพ แล้วแต่ตกลงกันในกลุ่ม

7. หลักสูตรวิชาชีพพระยະສິນ สถานศึกษาสามารถประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาใกล้เคียง อาทิเช่น วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยสารพัดช่าง เป็นต้น เพื่อร่วมกัน ในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยະສິນเพิ่มเติมตามความสนใจของผู้เรียน จากการศึกษาสามารถดำเนินการเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพภายในสถานศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เสริมสร้างทักษะและฝึกประสบการณ์อาชีพจากผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพิ่มเติมในอาชีพต่าง ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น

การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งในวงจรของการประเมิน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ทำให้ได้ข้อมูลที่ระบุถึงสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นต่าง ๆ ที่องค์กรต้องการพัฒนา (สุวิมล ว่องวานิช, 2545 : 257) และมีประโยชน์ในการทำให้การวางแผนการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีทิศทาง ทำให้นักประเมินสามารถวางแผนปฏิบัติงานภายใต้ทรัพยากรที่มีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในส่วนนี้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับโมเดลทัศน์ของการประเมินความต้องการจำเป็น ในประเด็นดังนี้

1. ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น

ความหมายของความต้องการจำเป็น พจนานุกรมของ Webster นูฟิว และ กูราวนิก (Nufeldt & Guralnik, 1985: 45, อ้างอิงใน การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น : สุวิมล ว่องวานิช 2548 : บทที่ 2) “Needs” หมายถึง สิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งขาดแคลนและเป็นที่ต้องการจะได้ สำหรับคำแปลภาษาไทยที่ใช้กันมีหลายคำ ได้แก่ “ความต้องการจำเป็น” หรือ “สิ่งที่ต้องการ” หรือ “สิ่งที่จำเป็น” หรือ “ความต้องการ” เป็นต้น ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนใช้คำว่า “ความต้องการจำเป็น” มีผู้กำหนดนิยามและให้ความหมายของคำว่า “ความต้องการจำเป็น” ไว้หลากหลาย ดังเช่น

บาโรว และ มิลเบิร์น (Barrow & Milburn, 1990: 222-224) ให้ความหมายความต้องการจำเป็นว่า หมายถึงบางสิ่งบางอย่างที่อาจขาดแคลน หรืออาจจะไม่ขาดแคลน แต่จำเป็นสำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการบางอย่าง

กาฟแมน (Kaufman, 2000: 47) ให้ความหมายว่า ความต้องการจำเป็นคือ ผลต่าง (Gap) ระหว่างผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและผลที่ต้องการ

สตาฟเฟอบีม (Stufflebeam, 1977, cited in Stufflebeam, McCormick, Brinkerhoff, & Nelson, 2012: 5-7) ได้อธิบายถึงความหมายของความต้องการจำเป็นใน 4 มุมมอง โดยแต่ละมุมมองมีรายละเอียดดังนี้

1. ความต้องการจำเป็น ตามมุมมองความแตกต่าง (discrepancy view) หมายถึง ความแตกต่างระหว่างผลการปฏิบัติงานที่ต้องการกับสิ่งที่สังเกตได้
2. ความต้องการจำเป็น ตามมุมมองประชาธิปไตย (democratic view) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับกลุ่มคนส่วนใหญ่
3. ความต้องการจำเป็น ตามมุมมองวินิจฉัย (diagnostic view) หมายถึง สิ่งที่เป็นต้นเหตุที่ได้รับ หากไม่ได้รับหรือขาดแคลนจะทำให้เกิดอันตราย

4. ความต้องการจำเป็น ตามมุมมองวิเคราะห์ (analytic view) หมายถึง ทิศทางหรือแนวทางในการคาดการณ์สิ่งที่ต้องปรับปรุง พัฒนา โดยพิจารณาจากข้อมูลสารสนเทศสำคัญที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ประสิทธิ์ ทองอุ่น และคณะ (2542: 60-62) ได้ให้คำจำกัดความว่า ความต้องการจำเป็น (Needs) หมายถึง ภาวะความขาดแคลนของอินทรีย์ที่ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเคมีในร่างกาย อันส่งผลให้บุคคลนั้นเพียรพยายามที่จะต้องสนองภาวะขาดแคลนนั้น ๆ ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรม โดยธรรมชาติมนุษย์มีความต้องการพื้นฐานเหมือนกันคือต้องการอาหาร น้ำ อากาศ การขับถ่าย เป็นต้น ซึ่งความต้องการแบ่งออกเป็นความต้องการทางชีวภาพ ได้แก่ ความหิว ความกระหาย และความต้องการทางเพศ กับความต้องการทางจิตใจ ได้แก่ ความต้องการความรัก ความอบอุ่น ความต้องการที่เกิดจากการถูกสิ่งเร้าในสังคมกระตุ้น เป็นต้น

สุวิมล ว่องวานิช (2558: 41-42) ได้จำแนกนิยามของความต้องการจำเป็นตามโมเดล 2 ลักษณะ คือ 1) นิยามตามโมเดลความแตกต่าง (discrepancy model) และ 2) นิยามตามโมเดลการแก้ปัญหา (solution model) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความต้องการจำเป็น นิยามตามโมเดลความแตกต่าง (discrepancy model) หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่มุ่งหวังอยากให้เห็น (what should be) กับสิ่งที่เป็นอย่างจริง (what is)

2. ความต้องการจำเป็น นิยามตามโมเดลการแก้ปัญหา (solution model) หมายถึง สิ่งที่ต้องการและจำเป็นต้องทำให้เกิดขึ้น หรือทำให้มี หากไม่ได้รับจะอยู่ในสภาวะที่ไม่พึงประสงค์

ทั้งนี้นิยามความต้องการจำเป็นตามโมเดลทั้งสองนั้น นักวิชาการและนักประเมินด้านความต้องการจำเป็นส่วนใหญ่จะนิยมใช้คำนิยามความต้องการจำเป็นตามโมเดลความแตกต่าง โดยนิยามนี้มีความสำคัญในการนำไปใช้ในการออกแบบการประเมินความต้องการจำเป็นช่วงแรก เนื่องจาก ในการศึกษาจำเป็นต้องหาสภาพที่ทำให้เกิดความแตกต่าง แล้วจึงเลือกความจำเป็นและค้นหาวิธีการแก้ไขที่เหมาะสม

จากนิยามข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความต้องการจำเป็น หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสภาพที่เกิดขึ้นกับสภาพที่ควรจะเป็น เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ได้ยึดตามโมเดลความแตกต่างเพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างสภาพที่เกิดขึ้นกับสภาพที่ควรจะเป็นในด้านสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น มีนักวิชาการให้ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็นไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

กาฟแมน, โรเจส และ เมเยอ (Kaufman, Rojas & Mayer, 1993) ระบุไว้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบที่นำมาใช้เพื่อกำหนดความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่มุ่งหวังโดยเน้นความแตกต่างของผลลัพธ์ (outcome gaps) และนำมาจัดเรียงและเลือกความต้องการที่จำเป็นมาแก้ไข

โกเลส และคณะ (Koles et al., 2010: 15) ระบุว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลเหล่านั้นในการกำหนดวิธีแก้ปัญหาเพื่อปิดช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่มุ่งหวัง

ออสเตรเลียเยน กอฟเวอแมน ดิพาตแมน (Australian Government Department of Health, 2015: 4) ระบุว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง วิธีการที่เป็นระบบในการระบุความต้องการจำเป็นด้านสุขภาพและการดูแลสุขภาพที่ไม่เป็นที่ต้องการในสภาพที่เป็นอยู่เพื่อหาทางแก้ไขปัญหานั้น โดยการลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้องและประเมินเพื่อค้นหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาให้เหมาะสม

ปฏิญญา โทสโลว (2547: 8) กล่าวว่า ระบุว่า การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบ สำหรับเป็นแนวทางในการตัดสินใจแก้ปัญหา หรือกำหนดจุดประสงค์ในการทำงานเพื่อพัฒนาที่ถูกต้องโดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรหรือบุคคลที่มุ่งประเมิน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาหรือความต้องการจำเป็น ซึ่งเป็นความแตกต่างระหว่างผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน กับผลที่ควรจะเป็นและทำการเรียงลำดับความสำคัญ เพื่อหาความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่สุดสำหรับเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป

ราชบัณฑิตยสถาน (2555: 370) ให้ความหมาย การประเมินความต้องการจำเป็น (need assessment) ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิด ข้อมูลสารสนเทศเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะใดและสิ่งที่เกิดขึ้นจริงเป็นอย่างไร เพื่อนำไปสู่การประมวลสังเคราะห์และประเมินว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจริงควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง การประเมินความต้องการจำเป็นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางบวกและสร้างสรรค์

สุวิมล ว่องวานิช (2558: 62) ให้ความหมายการประเมินความต้องการจำเป็นไว้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็นเป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะเช่นใด และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่ามีลักษณะเช่นใด จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่าสมควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง การประเมินความต้องการจำเป็นทำให้ได้ข้อมูลที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาหรือการเปลี่ยนแปลงผลที่เกิดขึ้นปลายทาง การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์และเป็นการเปลี่ยนแปลงทางบวก

นอกจากนี้ วิทกิน และ อัลทซ์บูลด์ (Witkin & Altschuld, 1995: 10) ได้จัดแยกประเภทของการประเมินความต้องการจำเป็นตามระดับความต้องการ 3 ระดับ ซึ่งแต่ละระดับเป็นตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็น ดังนี้

ระดับที่ 1 (ปฐมภูมิ) เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นของกลุ่มผู้รับบริการ เช่น นักเรียน ลูกค้า คนไข้ผู้ใช้ข้อมูล ผู้แลกเปลี่ยน ผู้ที่มีศักยภาพเป็นลูกค้า

ระดับที่ 2 (ทุติยภูมิ) เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นของกลุ่มผู้รับบริการ และผู้วางนโยบาย เช่น ครู ผู้ปกครอง พนักงานที่อยู่ในสังคม ผู้ให้การดูแลรักษา ผู้เชี่ยวชาญในด้านการดูแลสุขภาพ พนักงานในโรงเรียน พนักงานไปรษณีย์ เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ ผู้บริหาร ผู้บังคับบัญชา ผู้จัดการ

ระดับที่ 3 (ตติยภูมิ) เป็นการประเมินความต้องการจำเป็น ที่เกี่ยวกับทรัพยากรหรือการแก้ไขปัญหา เช่น อาคาร อุปกรณ์อำนวยความสะดวก เครื่องไม้เครื่องมือ พัสดุ เทคโนโลยี โปรแกรม ขนาดห้องเรียน กระบวนการผ่าตัด ระบบการนำข้อมูลมาใช้ การขนส่ง เงินเดือนและผลประโยชน์ ระบบการจัดส่งโปรแกรม การจัดแบ่งเวลา สภาพแวดล้อมในการทำงาน

จากนิยามข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการประเมินสภาพที่เกิดขึ้นกับสภาพที่ควรจะเป็นเพื่อกำหนดความแตกต่าง โดยระบุความต้องการจำเป็นในสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้น และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริง โดยเน้นความแตกต่างของผลลัพธ์และนำมาจัดเรียงลำดับความสำคัญและเลือกความต้องการที่จำเป็นที่ต้องได้รับการแก้ไขมาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของบุคคล

2. หลักการและขั้นตอนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

แนวคิดทฤษฎีของการประเมินความต้องการจำเป็นเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงกลางปีคริสต์ศักราช 1960 โดยการประเมินความต้องการจำเป็นได้ขยายขอบเขตวัตถุประสงค์ การปฏิบัติ และการประยุกต์ใช้ในวงการศึกษ (Stufflebeam et al., 2012: 3) ทั้งนี้ สุวิมล ว่องวานิช (2558: 59) ได้ระบุไว้ว่า หลักการสำคัญของการประเมินความต้องการจำเป็นต้องสอดคล้องกับนิยามที่ระบุไว้ข้างต้น และอยู่บนพื้นฐานหลักสำคัญ 2 ประการ คือ 1) หลักความแตกต่าง (discrepancy) หมายความว่า ผู้วิจัยอาจกำหนดกระบวนการวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็นโดยให้มีการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริง (what is) และสภาพที่ควรจะเป็น (what should be) แต่อย่างไรก็ตามความแตกต่างในที่นี้อาจไม่ได้หมายถึงความต้องการจำเป็นที่แท้จริงเสมอไป กล่าวคือ ความต้องการจำเป็นขึ้นอยู่กับ การกำหนดระดับความสำคัญของเป้าหมายที่พึงประสงค์ หากกำหนดเป้าหมายไว้สูงมาก ความแตกต่างที่เกิดขึ้นนั้นอาจไม่ใช่ความต้องการจำเป็น ทั้งนี้ในการกำหนดระดับความสำคัญจึงจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายให้อยู่ในระดับต่ำสุดที่จะขาดแคลนไม่ได้ มิฉะนั้นจะทำให้เกิดความเสียหาย และ 2) หลักความสำคัญ (importance) หมายความว่า สิ่งที่เป็นความต้องการจำเป็นต้องมีความสำคัญมาก ต้องได้รับการตอบสนอง โดยความจำเป็นนั้นจะต้องมีการจัดลำดับความสำคัญ (needs prioritization) ซึ่งในทุกกิจกรรมที่ดำเนินการจะต้องมีการจัดลำดับความสำคัญทั้งสิ้น ไม่ว่าจะในกิจกรรมระบุความต้องการจำเป็น (needs identification) กิจกรรมวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น (needs analysis) หรือกิจกรรมการกำหนดวิธีการแก้ไขตามความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้น (needs solution) ทั้งนี้เมื่อยึดหลักการสำคัญดังกล่าวไว้ข้างต้นนั้น สามารถระบุขั้นตอนได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดสิ่งที่มุ่งหวัง (what should be)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน (what is)

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 และ ข้อ 2 รวมถึงจัดลำดับความสำคัญของผลที่เกิดขึ้นเพื่อกำหนดระดับความต้องการจำเป็น

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างในข้อ 3 และลำดับความสำคัญที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น

ขั้นตอนที่ 5 การศึกษาและกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นที่วิเคราะห์ได้จากข้อ 4 สำหรับขั้นตอนการประเมินความต้องการจำเป็นแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนการประเมิน (Pre-assessment) ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการสำรวจ หรือระบุความต้องการจำเป็น (exploration) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1. วางแผนสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็น
 2. นิยามหรือกำหนดจุดประสงค์ทั่วไปสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็น
 3. กำหนดขอบเขตของการประเมินความต้องการจำเป็นหลักและ/หรือประเด็นที่ต้องการประเมิน
 4. กำหนดรายละเอียดและข้อมูลความต้องการตามขอบเขตที่จะประเมิน ซึ่งรวมถึงกลุ่มเป้าหมายในการประเมิน
 5. ตัดสินใจกำหนดเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการใช้ประโยชน์จากข้อมูล
- ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้ คือ แผนเบื้องต้นสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็นและการนำไปใช้ในขั้นที่ 2 และ 3

ขั้นที่ 2 ขั้นการประเมิน (Assessment) หลังจากการสำรวจความต้องการจำเป็นต่าง ๆ แล้วในขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล (data gathering) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1. สรุปรูปตัดสินใจกำหนดเกี่ยวกับบริบท ขอบเขต และสิ่งที่เกี่ยวข้องในการประเมินความต้องการจำเป็น
2. เก็บรวบรวมข้อมูลของความต้องการ ซึ่งในขั้นตอนนี้ย่อมทำให้ทราบความต้องการของผู้รับบริการหรือกลุ่มเป้าหมาย
3. หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในเบื้องต้นระยะแรก

4. วิเคราะห์สาเหตุของความต้องการหรือประเด็นปัญหา

5. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด

ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้ คือ ความต้องการจำเป็นหรือปัญหาที่ต้องการการแก้ไขตามลำดับความสำคัญในระยะแรก

ขั้นที่ 3 ขั้นหลังการประเมิน (Post Assessment) เมื่อได้ผลการประเมินความต้องการจำเป็นแล้วในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่ง คือ การนำผลการประเมินไปใช้ (utilization) ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. จัดเรียงลำดับ (Set priority) ความสำคัญของความต้องการจำเป็น เทคนิคที่ใช้ในการจัดเรียงลำดับ เช่น การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (mean difference analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลหลายมิติ (multi component data analysis) การกำหนดดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีการถ่วงน้ำหนัก (weighted needs index)

2. พิจารณาหาทางเลือกสำหรับการแก้ไขปัญหา จากข้อที่ 1 การจัดเรียงลำดับทำให้ทราบปัญหาที่สำคัญเร่งด่วนที่สุด ถ้าหากไม่นำมาแก้ปัญหา ก็จะสูญเปล่าในการทำการประเมิน ดังนั้นจึงต้องช่วยกันพิจารณาหาทางเลือกในการแก้ปัญหา

3. พัฒนาแผนการปฏิบัติ เพื่อใช้ในการดำเนินการต่อไป

4. ประเมินผล ของการประเมินความต้องการจำเป็น

5. รายงานผล การประเมินความต้องการจำเป็น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็น

สุวิมล ว่องวานิช (2542: 60-61) ได้สะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็น จากการสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในวิทยานิพนธ์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยสะท้อนให้เห็นว่าช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2507 - 2540 ที่มีวิทยานิพนธ์ที่ใช้การประเมินความต้องการจำเป็นจำนวนมากถึง 233 เรื่อง มีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ แบบสอบถาม (ร้อยละ 91) รองลงมาคือ แบบสัมภาษณ์ (ร้อยละ 18) นอกจากนี้รูปแบบเครื่องมือวิจัยที่นิยมใช้ คือ รูปแบบการตอบสนองเดี่ยว (single-response format) (ร้อยละ 81) และรองลงมา คือ รูปแบบการตอบสนองคู่ (dual-response format) ดังนั้นเนื้อหาในส่วนนี้จึงนำเสนอเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นที่ได้รับความนิยมและให้ข้อมูลสารสนเทศที่มีประโยชน์ได้มาก ดังนี้

แบบสอบถาม การประเมินความต้องการจำเป็นมีข้อตกลงสำคัญอยู่หลายประการ ประการสำคัญ คือ ผู้ตอบต้องมีความสามารถในการอ่าน เข้าใจความหมายของข้อความหรือคำถามที่ถามได้ดี นอกจากนี้ผู้ตอบต้องมีความเพียงพอที่จะตอบคำถามหรือให้ข้อมูลได้ รวมถึงผู้ตอบ

ต้องมีความเต็มใจที่จะตอบคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง สุวิมล ว่องวาณิช (2558: 190-205) ระบุลักษณะของแบบสอบถามที่ดี มีดังนี้

1. ข้อความหรือคำถามต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. มีการวางแผนการสร้างที่เหมาะสมทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์
3. สามารถดำเนินการเก็บข้อมูลภายในระยะเวลาและทรัพยากรที่เหมาะสม

นอกจากนี้แบบสอบถามมีหลากหลายประเภทขึ้นอยู่กับธรรมชาติของข้อมูลที่ต้องการศึกษา โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือที่เน้นการเก็บข้อมูลที่เป็นจริง (fact) และ 2) แบบวัดความคิดเห็น (opinionnaire) เป็นเครื่องมือที่เน้นการเก็บข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น (option) ความรู้สึก (feeling) หรือทัศนคติ (attitude) ต่อสิ่งต่าง ๆ

ในการสร้างแบบสอบถามมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากแบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในตัวแปรที่สนใจจะศึกษา โดยมีลักษณะเป็นแบบให้ผู้ตอบรายงานตนเอง ดังนั้นจึงต้องสร้างแบบสอบถามให้รัดกุมเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา โดยควรพิจารณาในประเด็น 1) ต้องเข้าใจว่าคำถามหรือสิ่งที่วัดความรู้สึกของผู้ตอบหรือคำถามที่เป็นเรื่องส่วนตัวมากเกินไป จะทำให้ผู้ตอบไม่อยากจะตอบคำถาม 2) เวลาที่ใช้ในการตอบมักเป็นเงื่อนไขหนึ่งซึ่งส่งผลต่อการตอบคำถาม เพราะฉะนั้นจึงต้องคำนึงถึงจำนวนข้อคำถามและระยะเวลาที่ใช้ในการตอบโดยไม่ควรเกินประมาณ 30 นาที หากนานกว่านั้นจะทำให้ผู้ตอบเกิดความเบื่อหน่าย และเหนื่อยล้าจนนำไปสู่การไม่ตอบคำถามและเลิกทำแบบสอบถามกลางคัน และ 3) ต้องคำนึงถึงหลักในการสร้างแบบสอบถามที่ดีโดยต้องมีการจัดระบบความคิด การวางลำดับคำถามที่มีความสลับไหลเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ตอบเกิดความสับสนหรือเกิดความยากลำบากในการตอบคำถาม

รูปแบบการตอบแบบสอบถาม ในปัจจุบันรูปแบบการตอบแบบสอบถามที่นิยมใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็น คือ รูปแบบการตอบสนองเดี่ยว (single - response format) และรูปแบบการตอบสนองคู่ (dual -response format) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2542: 60-61) รูปแบบการตอบสนองเดี่ยว (single -response format) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558: 198-199) เป็นรูปแบบของการให้ตอบข้อมูลในแบบสอบถามที่มีข้อคำถามเป็นมาตรฐานค่า โดยให้ตอบคำถามเพียงชุดเดียว และรูปแบบการตอบสนองคู่ (dual - response format) เป็นรูปแบบของการให้ตอบข้อมูลในแบบสอบถามมีข้อคำถามเป็นมาตรฐานค่า โดยให้ตอบคำถามสองชุด โดยให้ระบุสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็น

ทั้งนี้รูปแบบการตอบแบบสอบถามขึ้นอยู่กับข้อกำหนดนิยามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น หากนิยามตามโมเดลความแตกต่างมักนิยมใช้รูปแบบการตอบสนองคู่ โดยให้ตอบคำถามที่ระบุสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่ควรจะเป็น แล้วนำข้อมูลสองส่วนมาจัดกระทำและสะท้อนถึงความต้องการจำเป็น

แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลผ่านกระบวนการ การสัมภาษณ์ (Interview) โดยการสนทนาหรือการพูดโต้ตอบกันอย่างมีจุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็นการเผชิญหน้าระหว่างผู้ทำการประเมินความต้องการจำเป็นกับผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ในการประเมินความต้องการจำเป็นที่เป็นระบบจะใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) สุวิมล ว่องวานิช (2558: 205-206) ระบุรูปแบบการสัมภาษณ์ดังนี้

การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) การสัมภาษณ์รูปแบบนี้สามารถทำได้ใน 3 ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structure interview) โดยผู้สัมภาษณ์จะใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไว้แล้วเป็นแบบในการถามคำถาม กล่าวคือ ผู้สัมภาษณ์จะใช้คำถามตามแบบสัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์เหมือนกันหมดทุกคน นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างระดับกลาง (moderately interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างของข้อคำถามล่วงหน้า แต่อาจมีการตั้งคำถามเพิ่มเพื่อขยายความ หรือมีคำถามที่เกิดขึ้นใหม่ระหว่างการสัมภาษณ์ และลักษณะสุดท้าย คือ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่ใช่แบบสัมภาษณ์ คือไม่จำเป็นต้องใช้คำถามที่เหมือนกันหมดกับผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกคน แต่ผู้สัมภาษณ์จะต้องใช้เทคนิคและความสามารถเฉพาะตัว โดยผู้สัมภาษณ์จะกำหนดวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า มีกรอบคำถามเตรียมไว้ แต่ในขณะที่สัมภาษณ์จะหยิบยกกรอบสัมภาษณ์ลำดับใดก่อน-หลังก็ได้

การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) มีกระบวนการที่เหมือนการสนทนาทั่วไปสามารถเกิดขึ้นในเวลาใดก็ได้ที่เหมาะสม บางครั้งมีการสัมภาษณ์โดยไม่ได้เตรียมการมาก่อนว่าจะสัมภาษณ์ใคร เวลาใด การสัมภาษณ์แบบนี้อาจแบ่งออกเป็น การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้าง ไม่จำกัดคำตอบ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบเจาะจงเพราะมีข้อมูลที่ดี ลึกซึ่งรวมถึงการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) โดยการจัดกลุ่มสนทนา ประมาณ 8-12 คน ที่มีคุณลักษณะบางประการคล้ายคลึงกัน

หลักในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ในการสร้างแบบสัมภาษณ์นั้นประเด็นในการสัมภาษณ์จะถูกสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดทฤษฎีของตัวแปรที่ต้องการศึกษา โดยแบบสัมภาษณ์จะมีหลักในการสร้างดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องที่จะสัมภาษณ์ให้ชัดเจน โดยการศึกษเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องว่ามีประเด็น อะไรบ้าง
2. นิยามหรือให้ความหมายพฤติกรรมที่จะสัมภาษณ์ แยกเป็นรายละเอียดที่จะสร้างเป็นข้อกระทงคำถามที่จะสัมภาษณ์ได้
3. ร่างข้อกระทงคำถามที่จะสัมภาษณ์ ถ้าเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างให้เรียงลำดับคำถามให้เกิดความราบรื่น

4. ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ด้านความเที่ยงตรงด้วยตนเองและผู้เชี่ยวชาญ และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข

5. ทดลองใช้เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง หรือกลุ่มที่จะนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้จริงและนำผลที่ได้มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น

4. การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

การจัดลำดับความสำคัญ (priority setting) ของความต้องการจำเป็นนั้นถือเป็นขั้นตอนลำดับสุดท้ายของการระบุความต้องการจำเป็น ทำให้การประเมินความต้องการจำเป็นมีความสมบูรณ์สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ค้นหาสาเหตุและวิธีแก้ไขปัญหาต่อไป ทั้งนี้ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นต้องวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นแต่ละประเด็น จากนั้นจึงนำข้อมูลมาจัดลำดับ (sort) ตั้งแต่ความสำคัญมากที่สุด ไปจนถึงความสำคัญน้อยที่สุด (สุวิมล ว่องวานิช, 2558: 263) นอกจากนี้การจัดลำดับความสำคัญมีหลากหลายวิธี ดังนี้

การจัดลำดับความสำคัญตามลักษณะของข้อมูลเป็นวิธีที่ได้รับความนิยม ซึ่งสามารถทำได้ 2 วิธี ได้แก่ 1) การจัดลำดับความสำคัญสำหรับข้อมูลแบบการตอบสนองเดี่ยว (single-response format) และ 2) การจัดลำดับความสำคัญสำหรับข้อมูลแบบการตอบสนองคู่ (dual-response format) (สุวิมล ว่องวานิช, 2558: 265-279) รายละเอียดดังนี้

1. การจัดลำดับความสำคัญสำหรับข้อมูลแบบการตอบสนองเดี่ยว (single-response format) เป็นข้อมูลที่ผู้ตอบเลือกตอบข้อความในประเด็นเดียว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลจัดประเภท วิธีการจัดลำดับความสำคัญแบ่งเป็น 3 ประเภท

ประเภทที่ 1 ข้อมูลจัดประเภทหรือจัดกลุ่ม (category scale) จัดลำดับความสำคัญโดยเรียงลำดับตามค่าสถิติที่ได้ในแต่ละประเด็น อาจใช้วิธีการนับความถี่ (frequency) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่ามัธยฐาน (median) หรือค่าฐานนิยม (mode) ก็ได้

ประเภทที่ 2 คะแนนจากการประมาณขนาด (magnitude estimation scaling : MES) โดยการกำหนดคะแนนเกณฑ์ของปัญหา เริ่มกำหนดเกณฑ์ตั้งแต่ข้อความแรก แล้วให้คะแนนข้ออื่น ๆ เป็นจำนวนเท่าของคะแนนในข้อแรก ซึ่งการจัดลำดับความสำคัญจะทำได้โดยการเปรียบเทียบในรูปค่าการประมาณของการกระจายและค่าเฉลี่ยของกลุ่มอ้างอิง ซึ่งจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำมากกว่าแบบจัดกลุ่ม

ประเภทที่ 3 วิธีการเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญ (paired weighting procedure/ paired comparison rating) จัดลำดับความสำคัญโดยเปรียบเทียบรายการทีละคู่ ซึ่งข้อดีจะช่วยทำให้ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องแม่นยำ มีการบังคับให้กลุ่มตัดสินใจเปรียบเทียบความสำคัญทุกหัวข้อ ปัญหาจริงและสามารถกำหนดน้ำหนักความสำคัญได้

2. การจัดลำดับความสำคัญสำหรับข้อมูลแบบการตอบสนองคู่ (dual-response format) ในการจัดลำดับความสำคัญสำหรับข้อมูลประเภทนี้มีหลากหลายวิธี แต่วิธีที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ การจัดเรียงในรูปดัชนี (index) ดังนี้

2.1 วิธี Mean Different Method (MDF) โดยกำหนดการหาผลต่างของค่าเฉลี่ยของสภาพที่ควรจะเป็น (I) ลบกับค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริง (D) โดยวิธีการนี้สามารถทำได้โดยง่าย ไม่ต้องใช้สถิติการวิเคราะห์ขั้นสูง แต่ทั้งนี้ยังมีข้อจำกัดที่ว่า บางครั้งความต้องการจำเป็นมีหลายข้อ มีคะแนนความแตกต่างเท่ากัน ทำให้เกิดการตีความว่าเป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญเท่ากัน โดยไม่ได้ให้ความสนใจกับระดับสภาพที่ควรจะเป็นว่ามากหรือน้อย

2.2 วิธี Priority Needs Index (PNI) ซึ่งเป็นวิธีการที่ดัดแปลงมาจากวิธีการเรียงตำแหน่งความต้องการจำเป็นจากความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวังกับสิ่งที่เป็นอยู่ โดยการถ่วงน้ำหนักของผลต่างของค่าเฉลี่ยของสภาพที่ควรจะเป็น (I) ลบกับค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริง (D) และคูณเพื่อถ่วงน้ำหนักด้วยสภาพที่ควรจะเป็น (I)

2.3 วิธี Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) โดยเป็นสูตรที่ปรับปรุงมาจากสูตร PNI ดั้งเดิม โดยวิธีการนี้ใช้วิธีการหาผลต่างของค่าเฉลี่ยของสภาพที่ควรจะเป็น (I) ลบกับค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริง (D) แล้วหารด้วย D เพื่อเป็นการควบคุมขนาดของความต้องการจำเป็นให้อยู่ในพิสัยที่ไม่มีช่วงกว้างมากเกินไป และให้ความหมายเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งวิธีการนี้ค่อนข้างได้รับความนิยมในประเทศไทย เนื่องจาก สามารถช่วยลดข้อจำกัด และสามารถคำนวณได้ง่ายให้ข้อสรุปที่ดี รวมถึงเมื่อถ่วงน้ำหนักแล้วจะทำให้ได้ความแตกต่างที่ชัดเจนมากขึ้น

กล่าวโดยสรุปคือการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นนั้นเป็นขั้นตอนท้ายสุดที่มีความสำคัญเนื่องจากต้องวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นแต่ละประเด็น จากนั้นจึงนำข้อมูลมาจัดลำดับ (sort) ตั้งแต่ความสำคัญมากที่สุด ไปจนถึงความสำคัญน้อยที่สุด เป็นการลำดับปัญหาที่สามารถนำไปวิเคราะห์ค้นหาสาเหตุและวิธีแก้ไขปัญหาต่อไป ซึ่งผู้วิจัยนำวิธีการจัดลำดับความสำคัญสำหรับข้อมูลแบบการตอบสนองคู่ (dual-response format) ด้วยวิธี Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) มาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้

แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

1. ความเป็นมาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเกิดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2533 สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาแห่งชาติ โดยเปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในพื้นที่ห่างไกลจากโรงเรียน ที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในขณะนั้น ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย ทั้งหมด ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เยาวชนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่สามารถเดินทางไป ศึกษาต่อในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ได้มีโอกาสเรียนต่อในระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการเปิดโอกาสหรือขยายโอกาสให้เยาวชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ห่างไกลได้มี พื้นฐานการศึกษาที่สูงขึ้น ในการดำเนินการดังกล่าวใช้อาคารสถานที่และบุคลากรของโรงเรียน ประถมศึกษา จากการดำเนินของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535: 16 -22) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หลักการในการดำเนินงาน จุดเน้นในการดำเนินงาน และหลักเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนในโรงเรียน โครรงการขยายโอกาสทางการศึกษา ไว้ดังนี้

2. วัตถุประสงค์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาก่อตั้งขึ้นเพื่อให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้มีโอกาสศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นอีก 3 ปี โดยมุ่งเน้นให้เป็น ทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะอาชีพเพียงพอต่อการเข้าสู่ ตลาดแรงงาน หรือประกอบอาชีพอิสระได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม หรือเพื่อการศึกษาในระดับสูงขึ้น โดยมีเป้าหมายดังต่อไปนี้

1. นักเรียนที่เรียนจบชั้น ป.6 ได้เรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี โดยมีนักเรียน เรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของเด็กจบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษาที่ผ่านมา

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนด และเป็นพลเมืองดีมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้และทักษะ พื้นฐานในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม เศรษฐกิจและท้องถิ่นมีหลักการ ในการดำเนินงาน ดังนี้

- 2.1 เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะให้เปล่า ไม่เสียค่าเล่าเรียน ไม่มีข้อผูกมัด และไม่บังคับ
- 2.2 สนองผู้เรียนที่ต้องการเรียนต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- 2.3 ขยายโอกาสทางการศึกษาในชนบทให้มากขึ้นเป็นพิเศษ

2.4 จัดการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

2.5 ในระยะแรกจัดดำเนินการในโรงเรียนที่มีความพร้อมต่อการจัดการเรียนการสอน

3. จุดเน้นในการดำเนินงาน

ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานั้นมีจุดเน้นในการดำเนินการ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้นักเรียนที่ไม่ได้เข้าเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดอื่น ที่อยู่ห่างไกลชนบท ซึ่งการเรียนการสอนจะเน้นการฝึกด้านทักษะพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพและเมื่อนักเรียนเรียนจบแล้ว สามารถหาช่องทางในการประกอบอาชีพที่สามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเป็นพลเมืองดีในสังคม ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม รักและต้องการพัฒนาท้องถิ่นของตนให้ดีขึ้น

4. หลักเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน

1. เป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่ทุรกันดารและห่างไกลจากโรงเรียนสังกัดมัธยมศึกษา เมื่อเปิดสอนแล้วจะไม่เป็นผลกระทบต่อโรงเรียนทุกสังกัดที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นน้อย อันเนื่องมาจากปัญหาภูมิประเทศไม่เอื้ออำนวยต่อการเดินทาง และประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน
3. โรงเรียนอยู่ในสภาพที่มีความเหมาะสมและพร้อมที่จะดำเนินการได้
4. มีผลสำเร็จด้านการเรียนการสอนกลุ่มกิจการงานและพื้นฐานอาชีพระดับประถมศึกษา และมีช่องทางสามารถสนับสนุนให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน
5. ผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการมีความสนใจ ตั้งใจ กระตือรือร้นและเสียสละส่งเสริมและสนับสนุนที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการการเปิดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
6. ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในท้องถิ่น สนใจ ยินดีให้การสนับสนุนส่งบุตรหลานเข้าเรียนทั้งสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
7. พิจารณาเปิดโรงเรียนให้อยู่ในลักษณะของการกระจายอย่างทั่วถึง รวมจำนวนโรงเรียนที่เปิดประมาณหนึ่งในสี่ของจำนวนกลุ่มโรงเรียนของทั้งจังหวัด โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนระดับการศึกษาภาคบังคับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้มีโอกาสศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีความรู้ ความสามารถคุณธรรม จริยธรรม และทักษะอาชีพเพียงพอต่อการเข้าสู่

ตลาดแรงงาน หรือประกอบอาชีพอิสระได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมีจุดเน้นในการเรียนการสอนเน้นการฝึกด้านทักษะพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพและเมื่อนักเรียนเรียนจบแล้ว สามารถหาช่องทางในการประกอบอาชีพที่สามารถพึ่งตนเองได้

5. ข้อมูลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในปัจจุบัน

ในปัจจุบันประเทศไทยมีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสิ้น 7,068 โรงเรียน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

กาญจนบุรี	จำนวน	113	โรงเรียน
กำแพงเพชร	จำนวน	98	โรงเรียน
กาฬสินธุ์	จำนวน	146	โรงเรียน
กระบี่	จำนวน	44	โรงเรียน
ขอนแก่น	จำนวน	256	โรงเรียน
จันทบุรี	จำนวน	45	โรงเรียน
ฉะเชิงเทรา	จำนวน	91	โรงเรียน
ชลบุรี	จำนวน	74	โรงเรียน
ชัยนาท	จำนวน	56	โรงเรียน
ชัยภูมิ	จำนวน	149	โรงเรียน
ชุมพร	จำนวน	70	โรงเรียน
เชียงราย	จำนวน	163	โรงเรียน
เชียงใหม่	จำนวน	228	โรงเรียน
ตรัง	จำนวน	46	โรงเรียน
ตราด	จำนวน	27	โรงเรียน
ตาก	จำนวน	88	โรงเรียน
นครนายก	จำนวน	31	โรงเรียน
นครปฐม	จำนวน	41	โรงเรียน
นครพนม	จำนวน	81	โรงเรียน
นครราชสีมา	จำนวน	412	โรงเรียน
นครศรีธรรมราช	จำนวน	146	โรงเรียน
นครสวรรค์	จำนวน	115	โรงเรียน
นนทบุรี	จำนวน	25	โรงเรียน
นราธิวาส	จำนวน	51	โรงเรียน

น่าน	จำนวน	92	โรงเรียน
บุรีรัมย์	จำนวน	275	โรงเรียน
ปทุมธานี	จำนวน	51	โรงเรียน
ประจวบคีรีขันธ์	จำนวน	56	โรงเรียน
ปราจีนบุรี	จำนวน	59	โรงเรียน
ปัตตานี	จำนวน	34	โรงเรียน
พระนครศรีอยุธยา	จำนวน	101	โรงเรียน
พะเยา	จำนวน	64	โรงเรียน
พังงา	จำนวน	34	โรงเรียน
พัทลุง	จำนวน	43	โรงเรียน
พิจิตร	จำนวน	80	โรงเรียน
พิษณุโลก	จำนวน	162	โรงเรียน
เพชรบุรี	จำนวน	42	โรงเรียน
เพชรบูรณ์	จำนวน	167	โรงเรียน
แพร่	จำนวน	59	โรงเรียน
ภูเก็ต	จำนวน	12	โรงเรียน
มหาสารคาม	จำนวน	117	โรงเรียน
แม่ฮ่องสอน	จำนวน	61	โรงเรียน
ยโสธร	จำนวน	96	โรงเรียน
ยะลา	จำนวน	24	โรงเรียน
ร้อยเอ็ด	จำนวน	216	โรงเรียน
ระนอง	จำนวน	25	โรงเรียน
ระยอง	จำนวน	47	โรงเรียน
ราชบุรี	จำนวน	65	โรงเรียน
ลพบุรี	จำนวน	74	โรงเรียน
ลำปาง	จำนวน	67	โรงเรียน
ลำพูน	จำนวน	39	โรงเรียน
เลย	จำนวน	105	โรงเรียน
ศรีสะเกษ	จำนวน	227	โรงเรียน
สกลนคร	จำนวน	187	โรงเรียน
สงขลา	จำนวน	78	โรงเรียน

สตูล	จำนวน	42	โรงเรียน
สมุทรปราการ	จำนวน	34	โรงเรียน
สมุทรสงคราม	จำนวน	15	โรงเรียน
สมุทรสาคร	จำนวน	27	โรงเรียน
สระบุรี	จำนวน	48	โรงเรียน
สิงห์บุรี	จำนวน	44	โรงเรียน
สุโขทัย	จำนวน	72	โรงเรียน
สุพรรณบุรี	จำนวน	78	โรงเรียน
สุราษฎร์ธานี	จำนวน	108	โรงเรียน
สุรินทร์	จำนวน	213	โรงเรียน
หนองคาย	จำนวน	46	โรงเรียน
อ่างทอง	จำนวน	39	โรงเรียน
อุดรธานี	จำนวน	230	โรงเรียน
อุตรดิตถ์	จำนวน	61	โรงเรียน
อุทัยธานี	จำนวน	51	โรงเรียน
อุบลราชธานี	จำนวน	277	โรงเรียน
กรุงเทพมหานคร	จำนวน	5	โรงเรียน
มุกดาหาร	จำนวน	62	โรงเรียน
สระแก้ว	จำนวน	66	โรงเรียน
อำนาจเจริญ	จำนวน	55	โรงเรียน
หนองบัวลำภู	จำนวน	80	โรงเรียน
บึงกาฬ	จำนวน	50	โรงเรียน

เมื่อนำข้อมูลข้างต้นมาแบ่งจำนวนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามภูมิภาคแล้วได้
ข้อมูลดังต่อไปนี้

ภาคเหนือ	มีจำนวนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	742	โรงเรียน
ภาคกลาง	มีจำนวนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	1,223	โรงเรียน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	มีจำนวนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	3,005	โรงเรียน
ภาคตะวันออก	มีจำนวนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	662	โรงเรียน
ภาคตะวันตก	มีจำนวนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	251	โรงเรียน
ภาคใต้	มีจำนวนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	757	โรงเรียน

กล่าวโดยสรุปคือ โรงเรียนขยายโอกาสมีวัตถุประสงค์หลักในการก่อตั้งขึ้นเพื่อมุ่งจัดการศึกษาให้นักเรียนที่ไม่ได้เข้าเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดอื่นที่อยู่ห่างไกลชนบท โดยการสอนเน้นการฝึกด้านทักษะพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพและเมื่อนักเรียนเรียนจบแล้ว สามารถหาช่องทางในการประกอบอาชีพที่สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งปัจจุบันมีโรงเรียนขยายโอกาสเพิ่มมากขึ้นถึง 7,068 โรงเรียนทั่วประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

รูปแบบคือรูปธรรมของความคิดซึ่งเกิดจากการแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งของแต่ละบุคคลเพื่อตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจความคิดเหล่านั้นได้มากยิ่งขึ้น โดยการสร้างรูปแบบสามารถสร้างได้จากความรู้ ข้อค้นพบ ประสบการณ์ การหยั่งรู้ หรือจากทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ พัฒนาเป็นข้อความที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ของสถานการณ์ปัญหานั้น ๆ สามารถเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการแสวงหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้

1. ความหมายรูปแบบ

นักวิชาการหลายคนให้ความหมายของรูปแบบดังนี้

ถวัลย์ วรเทพพิพัฒน์ (2540: 21-23) ให้ความหมายของรูปแบบว่า คือรูปแบบของจริงรูปแบบที่เป็นตัวอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกประการแต่มีการย่อขนาดให้เล็กลง หรือเพิ่มขนาดให้ใหญ่ขึ้นกว่าปกติ เป็นลักษณะที่พึงปรารถนาซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง เช่น เมืองในอุดมคติ

ทิตนา แคมมณี (2550: 218) อธิบายความหมายของรูปแบบว่า รูปแบบหมายถึงเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้สืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสร้างมาจากความคิด ประสบการณ์การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎีต่าง ๆ โดยแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

ไรย์ (Raj, 1996: 45) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education ไว้ 2 ความหมาย คือ 1) รูปแบบคือรูปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งสามารถแสดงได้ทั้งข้อความ จำนวน หรือภาพ โดยการลดทอนเวลาทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น 2) รูปแบบคือตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะ โดยสรุปแล้ว รูปแบบหมายถึงแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วน (Simplified Form) ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์

ได้เข้าใจได้ง่ายขึ้น สามารถใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

ทิงค์เอ็กซ์ิสต์ (Thinkexist, 2008: 1) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ (Model) ไว้ว่าเป็นแบบจำลองการปฏิบัติงาน หรือแบบแปลนของการก่อสร้างที่วาดไว้ล่วงหน้า หรือสิ่งที่จะเป็นตัวของแทนในด้านความคิดของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ฮูเซ็นด์ และ โปสเลทเวท (Husen & Postlethwaite, 1994: 3895) ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบไว้ว่าเป็นโครงสร้างที่ได้นำเสนอเอาไว้เพื่อวินิจฉัยความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่ถูกสร้างมาจากเหตุการณ์การหยั่งรู้ด้วยวิธีการอุปมาอุปมัย

จากความหมายที่ได้กล่าวมา สรุปได้ว่า รูปแบบคือ สิ่งที่สร้างและพัฒนาขึ้นตามกรอบความคิดทางด้านวิชาการ วิธีการดำเนินงานและเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบเพื่อไว้เป็นต้นแบบในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

2. องค์ประกอบของรูปแบบ

ทัศนาศา แคมมณี (2555: 220-222) ได้อธิบายขององค์ประกอบของรูปแบบไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) รูปแบบสามารถนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาโดยสามารถทดสอบหรือสังเกตได้ 2) รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ อธิบายปรากฏการณ์ของเรื่องนั้น ๆ ปรากฏกลไกเชิงสาเหตุที่กำลังศึกษา 3) รูปแบบช่วยจินตนาการสร้างความคิดรวบยอด ความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังศึกษา ช่วยสืบเสาะความรู้ และ 4) รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง และได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนว่า มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐาน หรือเป็นหลักของรูปแบบการสอนนั้น มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักที่ยึดถือ มีการจัดองค์ประกอบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ และมีการอธิบายให้ข้อมูลอันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

อัมพร พงษ์กั้งสนานันท์ (2550: 274-275) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต พบว่ารูปแบบมีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปรัชญาและหลักการจัดการศึกษา 2) หลักสูตร 3) การจัดการเรียนรู้ 4) การประเมินผล การเรียนรู้ 5) การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และการเทียบระดับการศึกษา 6) การบริหาร และการจัดการศึกษา 7) กลุ่มเป้าหมาย และ 8) การมีส่วนร่วมของพ่อแม่และชุมชน

ขวัญใจ จิรัฐจินดา (2557: 333-334) ได้พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะหลักของบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่ารูปแบบมีองค์ประกอบทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความมีคุณธรรม (Morality) 2) ประสิทธิภาพ (Efficiency) 3) การทำงานเป็นทีม (Team work) 4) การสั่งสมความเชี่ยวชาญ (Expertise) 5) จิตใจใฝ่บริการ (Service mind)

นิยม กิมานุวัฒน์ (2559: 134) ได้พัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่ารูปแบบมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 นำเสนอสถานการณ์ ขั้นที่ 2 พัฒนาแนวทางการคิด ขั้นที่ 3 พิจารณาปัญหา ขั้นที่ 4 สนทนาแลกเปลี่ยน ขั้นที่ 5 เรียนรู้ผลงานกลุ่ม ขั้นที่ 6 สรุปพร้อมกัน 2) ระบบสังคม 3) หลักการตอบสนอง 4) ระบบที่นำมาสนับสนุน

สรุปได้ว่า การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไร ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่กำลังศึกษา ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก ซึ่งอาจประกอบกันเป็นลำดับขั้นตอน องค์ประกอบหลัก หรือองค์ประกอบย่อยตามความเหมาะสมที่เพียงพอต่อการนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้สำเร็จ

3. ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบแบ่งออกเป็นหลายประเภทซึ่งนักวิชาการต่าง ๆ ได้มีการจัดประเภทของรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป สำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ คีฟส์ (Keeves, 1988, อ้างถึงใน บุญเชิด ชานิศาสตร์, 2556: 14)

ประเภทที่ 1 Analogue Model เป็นรูปแบบที่เกิดการจากอุปมาอุปไมยโดยเทียบเคียงปรากฏการณ์ให้เป็นรูปธรรม

ประเภทที่ 2 Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ

ประเภทที่ 3 Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ

ประเภทที่ 4 Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบแบ่งเป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมย รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อ ในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา และรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อ Semantic Model (ตามข้อ 5.3.2) ซึ่งเป็น รูปแบบที่ใช้การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ด้วยภาษา แผนภูมิ และรูปภาพ เพื่อให้เห็นมโนทัศน์ โครงสร้างทางความคิด และความสัมพันธ์ในการจัดการศึกษาที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบ อาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้

4. คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

รูปแบบที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2553: 8)

1. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร (structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงนั้นก็ยังมีประโยชน์ในช่วงของการพัฒนารูปแบบ
2. รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้ว ถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีรูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิก
3. รูปแบบควรจะต้องมีการระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน
4. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ใหม่และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ในเรื่องที่กำลังศึกษาอยู่
5. รูปแบบจะเป็นเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้น ๆ ด้วย

5. การพัฒนารูปแบบ

จากการศึกษาแนวคิดและกระบวนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนารูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างรูปแบบ (construct) และการหาความตรง (validity) ของรูปแบบ (Willer, 1967: 83) ซึ่งรายละเอียดแต่ละขั้นตอนขึ้นอยู่กับลักษณะกรอบแนวคิดที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ ได้แก่

ขวัญใจ จิรัฐจินดา (2557: 123) ได้กล่าวถึงการสร้างรูปแบบว่าไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัวแน่นอน โดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากการศึกษาองค์ความรู้ (Intensive Knowledge) เกี่ยวกับเรื่องที่เราจะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงตั้งสมมติฐาน และค้นหาเกี่ยวกับหลักการรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น แล้วนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบต่อไป และการพัฒนารูปแบบมีการดำเนินการเป็นสองตอนใหญ่ คือ การสร้างรูปแบบและการหาคุณภาพรูปแบบ

วารุ เพ็งสวัสดิ์ (2553: 9) ได้กล่าวถึงรายละเอียดแต่ละขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบไว้ ดังนี้

1. การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน เป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis Model) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ผู้วิจัยอาจจะศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการศึกษานำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบ ในรูปแบบ ดังนั้นการพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้ต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปการศึกษาในขั้นตอนนี้จะมีขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัย

1.2 การศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้อาจจะดำเนินการได้หลายวิธีดังนี้

1.2.1 การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจการสนทนากลุ่ม เป็นต้น

1.2.2 การศึกษารายกรณี (Case Study) หรือพหุกรณีหน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จ หรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบ

1.2.3 การศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นต้น

1.3 การจัดทำรูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะใช้สารสนเทศที่ได้ในข้อ 1.1 และ 1.2 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัยเพื่อนำมาจัดทำรูปแบบ ซึ่งในงานวิจัยบางเรื่องอาจมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้กระบวนการวิจัยเดลฟาย (Delphi Technique) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการพัฒนารูปแบบก็ได้

2. การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ภายหลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นตอนแรกแล้ว จำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงแม้จะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎีแนวความคิดรูปแบบของบุคคลอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมาเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นต้องมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ ซึ่งการทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริง จะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบ ผู้วิจัยอาจจะปรับปรุงรูปแบบใหม่โดยการตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่ามีสำคัญน้อยออกจากรูปแบบ ซึ่งจะทำให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งการทดสอบรูปแบบอาจกระทำได้ใน 4 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด การประเมินที่พัฒนาโดย The Joint Committee on Standards of Educational Evaluation ภายใต้การดำเนินงานของ Stufflebeam และคณะได้นำเสนอหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วยมาตรฐาน 4 ด้าน (สุวิมล ว่องวานิช, 2549: 54-56) ดังนี้

2.1.1 มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง

2.1.2 มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) เป็นการประเมินการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ

2.1.3 มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) เป็นการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

2.1.4 มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือและได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง

2.2 การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การทดสอบรูปแบบในบางเรื่องไม่สามารถกระทำได้โดยข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการประเมินค่าพารามิเตอร์ของรูปแบบหรือการดำเนินการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติ แต่งานวิจัยบางเรื่องนั้นต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการได้ตัวเลขแล้วสรุป ซึ่งไอส์เนอร์ (Eisner, 1976: 192-193) ได้เสนอแนวคิดของการทดสอบหรือการประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีแนวคิดดังนี้

2.2.1 การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์และวิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกพิจารณา ซึ่งเป็นจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานกับปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจรรณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2.2.2 รูปแบบการประเมินที่เป็นการชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมินโดยพัฒนาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องมือวัดใด ๆ ได้ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ความรู้เฉพาะสาขาผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้น ๆ จริง ๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นในวงการศึกษาก็จึงนิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะ

2.2.3 รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคลหรือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรม และมีคุณประโยชน์ที่ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

2.2.4 รูปแบบที่ย่อมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามอรรถาธิบาย และความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมาพิจารณาการบ่งชี้ ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูลการประมวลผลการวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

2.3 การทดสอบรูปแบบโดยการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มักจะใช้กับการพัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เมื่อผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในรอบสุดท้ายมาจัดเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อนำไปสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

2.4 การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบ โดยผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการตามกิจกรรมอย่างครบถ้วน ผู้วิจัยจะนำข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงรูปแบบต่อไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบหมายถึงกรอบแนวคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงานและเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไร ขึ้นอยู่กับปัจจัยตัวแปรต่าง ๆ ที่กำลังศึกษา ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก ส่วนกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบสามารถสรุปได้ 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2) การตรวจสอบรูปแบบ โดยการตรวจสอบรูปแบบสามารถกระทำได้ 4 ลักษณะ คือ 1) การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด 2) การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3) การทดสอบรูปแบบโดยการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และ 4) การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบ ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกการตรวจสอบรูปแบบในลักษณะการทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

แนวคิดวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ เป็นขั้นตอนการปฏิบัติที่ให้องค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งคำว่า Best Practice เป็นคำศัพท์ในวงวิชาชีพที่แสดงถึงผลงานที่มีมาตรฐานมีหลักฐานที่ปรากฏอย่างชัดเจนและดำเนินงานนั้น ๆ อย่างต่อเนื่องจนได้รับผลงานที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการสรุปวิธีหรือขั้นตอนการปฏิบัติตลอดจนความรู้และประสบการณ์ บันทึกไว้เป็นเอกสารและมีการเผยแพร่ทั้งในและนอกองค์การเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้

1. ความเป็นมาของวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ

จากหลักการที่ว่า “ถ้าได้นำความรู้ไปใช้ ความรู้นั้น ก็ยิ่งเพิ่มคุณค่า เพราะทำให้เกิดการต่อยอดความรู้ให้แตกแขนงออกไปอย่างกว้างขวาง” ดังนั้น เป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของการจัดการความรู้ในองค์กร คือ เพื่อให้คนในองค์กรมี Best Practice หรือวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการทำงาน ที่ช่วยเพิ่มผลผลิตทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณได้ (บุรุษย์ ศิริมหาสาคร, 2548: 3) ซึ่งจุดเริ่มต้นของ วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) มีจุดเริ่มต้นมาจากวงการแพทย์ ที่นำวิธีการปฏิบัติงานที่ดีนำไปสู่ความสำเร็จมาแลกเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติให้กับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอก และนำวิธีการเหล่านั้นไปใช้อย่างต่อเนื่องจนเป็นมาตรฐานของหน่วยงาน มีการนำวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) มาจัดกิจกรรมแจกรางวัล Best Practice เพื่อกระตุ้นการปรับปรุงคุณภาพผลงาน รางวัลแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะผลงาน ซึ่งเชื่อถือได้ว่าเป็นผลงานชิ้นเยี่ยมในแต่ละประเภท ผลงานจะได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร Best Practice และเว็บไซต์ของสมาคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554: 1)

จุดเริ่มต้นในการนำแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศเข้ามาใช้ในประเทศไทยโดยการจัดโครงการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐโดยสร้างหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติเพื่อยกระดับและพัฒนาขีดความสามารถและมาตรฐานการบริหารจัดการของส่วนราชการให้เทียบเท่ามาตรฐานสากลในระดับโลก ซึ่งจัดโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการร่วมกับสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ นำแนวคิดและเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติที่ต่างประเทศใช้ได้ผลดีนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีแล้วกำหนดเป็นเกณฑ์รับรางวัลคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award: PMQA) ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2549 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเมื่อนำไปใช้ส่งผลให้ผู้บริหารได้รู้ถึงความบกพร่องของหน่วยงาน แล้วกำหนดวิธีการในการปรับปรุงเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ม.ป.บ., อ้างถึงใน วิโรจน์ ไชยภักดี, 2562: 19)

การนำวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศเข้ามาสู่วงการการศึกษาในประเทศไทย เริ่มต้นเมื่อ พ.ศ. 2546 พร้อม ๆ กับโครงการโรงเรียนในฝัน เป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งระบบให้ทันสมัย โดยมีพื้นฐานสำคัญในการนำแนวคิด เรื่อง Best Practice มาใช้ในการพัฒนางานซึ่งประกอบด้วย ความต้องการในการแสวงหาข้อมูลหรือความรู้เพื่อนำสู่การพัฒนางานให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือการนำความรู้ไปใช้เพื่อการสร้างประโยชน์ มีความเชื่อว่าความรู้ หรือแหล่งข้อมูลไม่ได้มีเฉพาะในเอกสาร ในตำรา หรือจากการเรียนรู้ตามรูปแบบเดิม หากแต่ความรู้สามารถอยู่ในตัวบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการทำงานหรือการใช้ชีวิต หรือในองค์กรที่ปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จก็เต็มไปด้วยความรู้ที่ควรศึกษา และมีความเชื่อในวิธีการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการจัดการกับความรู้ ทั้งนี้ได้มีการจัดให้มีการประกวด Best Practice ทั้งในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษา ครู

และนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดกระแสการสร้างแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในวงการการศึกษาไทย ตลอดมา (ชัยพจน์ รั้งาน, 2547: 8-9)

2. ความหมายของวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice)

มีนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ได้พยายามกำหนดนิยามและความหมายของคำว่า Best practice ซึ่งแตกต่างกันไป และกำหนดคำภาษาไทยที่แตกต่างกันทั้ง แนวปฏิบัติที่ดี แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ หรือวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด แต่ถึงอย่างไรก็ยังคงให้ความหมายในแนวทางเดียวกัน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นข้อตกลงเบื้องต้นในการศึกษาโดยกำหนดใช้คำว่า วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ซึ่งเป็นความหมายเดียวกับคำว่า Best practice สอดคล้องกับการให้ความหมายของนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้รวบรวมและสรุปได้ดังนี้

บุรชัย ศิริมหาสาร (2553: 320) ได้ให้ความหมาย Best Practice คือ วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ซึ่งเป็นผลมาจากการนำความรู้ทางทฤษฎีลงสู่การปฏิบัติจริงแล้วสรุปความรู้และประสบการณ์นั้น ๆ เป็นการปฏิบัติที่ดีที่สุดของตนเอง

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2554: 118) กำหนดไว้ว่า แนวปฏิบัติที่ดี Best Practice หมายถึง วิธีปฏิบัติหรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จ หรือสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมาย เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพนั้น ๆ โดยมีหลักฐานความสำเร็จปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน มีการสรุปวิธีหรือขั้นตอนในการปฏิบัติ ตลอดจนความรู้และประสบการณ์ บันทึกเป็นเอกสารเผยแพร่อยู่ในหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

ดวงมณี เลหาประสิทธิ์พร (2558: 20) ให้นิยามของวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ หมายถึง กระบวนการ/แนวทางปฏิบัติในการทำงาน เทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์ หรือสิ่งประดิษฐ์ ที่มุ่งเน้นผู้ใช้บริการเป็นศูนย์กลาง และดำเนินการโดยบุคลากรของคณะ ซึ่งมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สำคัญคือผลลัพธ์ การดำเนินการที่ผ่านการตัดสินหรือได้รับการประเมินว่าสมควรเผยแพร่ เป็นต้นแบบในการปฏิบัติ โดยทั่ว หรือได้รับรางวัลจากภายในหรือภายนอก หรือได้รับการจดทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

วิโรจน์ ไชยภักดี (2562: 23-24) กล่าวว่า แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ เป็นวิธีการทำงานที่ดีที่สุด ในแต่ละเรื่องที่ได้มีการลองผิดลองถูก เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติของคน ภายในองค์กรเป็นเวลานานจนแน่ใจว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดและสร้างความยั่งยืนให้แก่องค์กรจากผู้นำ ผู้ร่วมงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกหน่วยงาน หรือเป็นวิธีปฏิบัติที่นำความรู้ ในตัวคนมาเผยแพร่เป็นความรู้ที่ปรากฏชัดเจนเป็นรูปธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อื่นได้นำไป ทดลองปฏิบัติตาม มีกระบวนการทำงานที่เหมาะสม ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่อพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ

ศูนย์ทรัพยากรทางการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (State Education Resource Center: SERC) ได้ให้ความหมายของแนวปฏิบัติที่ดีทางการศึกษาว่า หมายถึง สิ่งทำงานในสถานการณหรือสภาพแวดล้อมของการปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จโดยมีข้อมูลสนับสนุน นั่นคือการปฏิบัติตามหลักวิจัยหรือปฏิบัติตามหลักวิทยาศาสตร์ แนวปฏิบัติที่ดีทางการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพที่ดีเยี่ยม อาจจะเป็นเพียงแค่นวัตกรรมรอบเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีแล้ว ควรได้นำไปดำเนินการและพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องให้เป็นมาตรฐานของหน่วยงานทางการศึกษานั้น ๆ (วิภาพร นิธิปรีชานนท์, 2554: 30)

วิภาพร นิธิปรีชานนท์ (2554: 32) กล่าวถึงแนวปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษาว่า เป็นวิธีการทำงานใหม่ ๆ ที่สถานศึกษาเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ซึ่งนำไปสู่การบรรลุผลลัพธ์ที่ตอบสนองความคาดหวังของชุมชน ผู้ปกครอง และเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จและก้าวสู่การเป็นเลิศในด้านนั้น ๆ

3. คุณลักษณะงานของ Best Practice

การวินิจฉัยวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) เป็นพลังที่ช่วยยกระดับความคิด สามารถมีมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย ยอมรับมุมมองที่แตกต่างจากมุมมองของตนเองได้ดีขึ้น มีประเด็นในการพิจารณาพอสั่งเซป ดังนี้ (สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคเหนือ, 2560: 2-3)

- 1) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภารกิจโดยตรงของหน่วยงาน
- 2) สนองต่อนโยบายการแก้ปัญหา การพัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงาน
- 3) ลดขั้นตอน ลดรอบระยะเวลาการทำงาน
- 4) ลดทรัพยากร ลดค่าใช้จ่าย
- 5) มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ประกอบการทำงาน
- 6) ริเริ่มสร้างสรรค์วิธีการขึ้นมาใหม่ หรือประยุกต์ขึ้นใหม่
- 7) สามารถนำแผนผังเชิงเปรียบเทียบวิธีการเก่ากับใหม่ และสิ่งที่เป็นวิธีใหม่จะให้ประโยชน์อะไรที่ดีกว่าวิธีเก่า
- 8) อำนวยความสะดวกในการใช้
- 9) วางระบบในการให้บริการ และมีช่องทางที่หลากหลายในการให้บริการดังกล่าว
- 10) สามารถเทียบเคียงวิธีการทำงานลักษณะเดียวกันกับหน่วยงานอื่นได้
- 11) มีผลผลิต/ ความสำเร็จเพิ่มขึ้น
- 12) ความพึงพอใจของผู้รับบริการ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 13) สามารถนำไปใช้เป็นมาตรฐานการทำงานต่อไปได้ยั่งยืนพอสมควร
- 14) มีการพัฒนาปรับปรุงต่อไป

สถาบันบริหารสารสนเทศและการจัดการความรู้ (สสจร.) ได้สรุปคุณลักษณะที่สำคัญของวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศไว้ดังนี้ (อ้างถึงใน วิโรจน์ ไชยภักดี, 2562: 30-31)

1) มีกิจกรรมการวางแผนและปฏิบัติการที่นำไปใช้จนเกิดผล เช่น กระบวนการพิจารณาตัดสินใจในปัจจุบันว่าจะทำอะไร ทำโดยใคร และทำเพื่ออะไร สำหรับการปฏิบัติการที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2) เป็นนวัตกรรมของการใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3) มีผลลัพธ์ที่ดีเลิศและพิสูจน์ได้ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

4) มีความยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับของสังคมและลูกค้า

5) มีความเป็นระบบ มีกฎเกณฑ์ มีหลักเกณฑ์ เช่น มีกระบวนการวางแผนหรือกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

6) บูรณาการกับส่วนต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อเสริมสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชื่อมโยงกันของหน่วยงานเพื่อการขับเคลื่อนให้องค์กรพัฒนาก้าวหน้า

7) มีความเชื่อมโยงในหลายปัจจัย ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ หรือปัจจัยแวดล้อมที่รวมอยู่ในการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

8) มีวงจรการพัฒนา (Improvement Cycle) P-D-C-A เป็นหลักในการทำงาน

4. แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารองค์การที่นำไปสู่ความสำเร็จ

การทำให้เกิดวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในหน่วยงานสามารถทำเกิดขึ้นได้หลายช่องทาง และเกิดขึ้นได้ทุกกระบวนการทำงาน โดยแนวคิดพื้นฐานสำคัญที่นำมาใช้พัฒนางานประกอบด้วย 1) ความต้องการแสวงหาข้อมูลหรือความรู้เพื่อนำสู่การพัฒนางานให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือการนำความรู้ไปใช้เพื่อสร้างประโยชน์ 2) ความเชื่อว่าความรู้หรือแหล่งข้อมูลไม่ได้มีเฉพาะในตำราเอกสารหรือจากเรียนรู้ตามรูปแบบเดิม เช่น การอบรมโดยฟังจากวิทยากรเท่านั้น หากแต่ข้อมูลหรือความรู้จะอยู่ในตัวบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการทำงานหรือการใช้ชีวิตหรือในองค์กรที่ปฏิบัติงานได้ประสบความสำเร็จ และ 3) ความเชื่อในวิธีการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการจัดการกับความรู้ ดังนั้นการนำไปปรับใช้จึงต้องให้เข้ากับบริบทของแต่ละองค์กรเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ องค์กรจึงควรพิจารณาว่ามีวิธีการอะไรบ้างที่โดดเด่นจากที่เคยทำอยู่เป็นประจำ แล้วจึงนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลสำเร็จที่เป็นเลิศกับองค์กรต่อไป (สุริพันธ์ เสนานุช, 2557: 6)

โทมัส เจ ปีเตอร์ และ โรเบิร์ต ด เอช วอเตอร์แมน (Tomas J. Peter & Robert H. Waterman, 2015, อ้างถึงใน วิโรจน์ ไชยภักดี, 2562: 28) ได้อธิบายว่าองค์กรที่ประสบความสำเร็จมีการจัดการค่านิยมที่เป็นวัฒนธรรมขององค์กรในการบริหารงานขององค์กรที่นำไปสู่ความสำเร็จ โดยค่านิยมที่เป็นลักษณะสำคัญต่อการเป็นองค์กรชั้นนำ สรุปลงได้ดังนี้

1) ตัดสินใจไม่ลังเล องค์การที่ประสบความสำเร็จมักมีความฉไวในการตัดสินใจทำโดยไม่ลังเล ผู้บริหารถูกคาดหวังว่าจะสามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องรอข้อมูลต่าง ๆ ที่ครบถ้วน เพราะบางครั้งหากชะลอการตัดสินใจก็เหมือนเป็นการไม่ตัดสินใจทำให้พลาดโอกาสไปอย่างน่าเสียดายเนื่องจากคู่แข่งอาจรีบฉกฉวยโอกาสในทันที องค์การที่มีวัฒนธรรมยึดค่านิยมดังกล่าวมักประสบความสำเร็จและมีผลประกอบการที่ดีกว่าองค์กรที่ไม่มีค่านิยมในเรื่องนี้

2) ให้ความสำคัญกับลูกค้า องค์การที่มีค่านิยมที่ยึดลูกค้าหรือผู้รับบริการเป็นสำคัญ จะมีผลประกอบการเหนือกว่าองค์กรที่ปราศจากค่านิยมนี้ เพราะผู้รับบริการจะช่วยสะท้อนถึงความต้องการสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในอนาคต ช่วยบอกถึงสินค้าที่ใช้ในปัจจุบันตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์อื่น ๆ การมุ่งเน้นที่ลูกค้า การตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าตลอดจนการเอาใจใส่ต่อลูกค้าในโอกาสที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำเพราะนำไปสู่การประกอบการที่ดี ความพึงพอใจของลูกค้าจึงเป็นค่านิยมที่เป็นหัวใจของการดำเนินธุรกิจและเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่สำคัญ

3) ให้อิสระและทำแบบนักประกอบการ การจะรักษาความสำเร็จให้อยู่กับองค์กรสืบไป องค์กรจำเป็นต้องต่อสู้เอาชนะกับความเคยชินของการมีโครงสร้างขนาดใหญ่แบบราชการ โดยต้องแบ่งองค์กรใหญ่ออกเป็นองค์กรย่อย ๆ ที่มีขนาดเล็กพอที่จะบริหารจัดการได้ดี แล้วให้อิสระและความคล่องตัวในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนสนับสนุนให้กล้าเสี่ยงในการตัดสินใจในงานขององค์กรเอง วิธีการนี้จะช่วยสร้างผู้บริหารรุ่นใหม่ไฟแรงให้กับองค์กรเกิดมุมมองและแนวคิดใหม่นำมาทดลองและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ใหม่ ตลอดจนกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นตลอดเวลา

4) เชื่อว่าผลงานที่ดีย่อมมาจากคน ให้ความสำคัญว่าพนักงานคือทรัพย์สินที่สำคัญที่สุด องค์กรจึงต้องสร้างวัฒนธรรมที่เป็นค่านิยมในการปฏิบัติต่อพนักงานอย่างให้เกียรติ เคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ในฐานะที่บุคคลที่จะนำความสำเร็จมาสู่องค์กร

5) บริหารแบบไม่ปล่อยมือ องค์การที่ประสบความสำเร็จจะให้ความสำคัญและย้ำเตือนให้ผู้บริหารขององค์กรให้เกาะติดกับงานที่เป็นธุรกิจหลักขององค์กร นโยบายและแนวปฏิบัติเช่นนี้เป็นค่านิยมสำคัญที่ผู้บริหารต้องถือปฏิบัติ และไม่เพียงเป็นผู้นั่งสั่งการในสำนักงานแต่ยังต้องเดินพบปะเยี่ยมเยียนการปฏิบัติงานต่าง ๆ ทั่วทั้งองค์กรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและมองเห็นปัญหาหรือแนวทางพัฒนางานต่อไป

6) เลือกเน้นเฉพาะธุรกิจที่เป็นความถนัดขององค์กร ค่านิยมที่เป็นวัฒนธรรมอีกประการหนึ่งขององค์กรที่ประสบความสำเร็จก็คือ การระมัดระวังที่จะไม่ขยายธุรกิจใหม่ออกไปจากสาขาธุรกิจเดิมที่เป็นความชำนาญขององค์กร เช่น ไม่ซื้อธุรกิจแขนงใหม่ที่ไม่สัมพันธ์กับธุรกิจเดิมแต่จะเน้นพัฒนาธุรกิจเดิมให้มีความเป็นเลิศยิ่งขึ้น

7) มีโครงสร้างอย่างง่ายและใช้บุคลากรน้อยลง องค์การที่ประสบความสำเร็จนั้นมักมีโครงสร้างของฝ่ายบริหารไม่มากระดับ มีบุคลากรที่ช่วยงานจำนวนน้อยลง ให้ความสำคัญกับผลงานจากบุคลากรมากกว่าจำนวนบุคลากร

8) มีการจัดการทั้งแบบที่ยืดหยุ่นและแบบที่เคร่งครัดพร้อมกันไป มี 2 ค่านิยมซึ่งดูเหมือนว่าขัดแย้งกัน โดยในองค์กรชั้นนำต้องมีการจัดการที่เข้มแข็งเพื่อเชื่อมโยงให้เกิดเอกภาพเป็นหนึ่งเดียว ขณะเดียวกันองค์กรยังต้องมีการจัดการแบบที่ยืดหยุ่นไปพร้อมกันด้วย เช่น ลดการมีกฎระเบียบที่เข้มงวดให้น้อยลง เพื่อกระตุ้นบุคลากรให้คิดริเริ่มใหม่และมีความกล้าเสี่ยงมากยิ่งขึ้น และการที่องค์กรจะมีค่านิยมการจัดการแบบยืดหยุ่นได้นั้นต้องมาจากการที่สมาชิกมีความเชื่อตรงกัน เมื่อต้องตัดสินใจเขาจะประเมินทางเลือกต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับค่านิยมขององค์กรเป็นเกณฑ์ดำเนินการ

ซึ่งในปัจจุบันการพัฒนาองค์กรเพื่อให้มีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศมีความสามารถในการแข่งขัน เป็นที่ยอมรับและเป็นต้นแบบขององค์กรที่ประสบความสำเร็จให้แก่องค์กรอื่น ๆ รวมไปถึงสามารถรักษาความสำเร็จให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนไว้ได้

5. องค์ประกอบของวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ

มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศไว้ ดังนี้

วโรช ไชยวงศ์ ได้กล่าวถึง ปัจจัยหรือองค์ประกอบในการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี มี 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านแผนกลยุทธ์องค์กร (Organization Strategy) 2) ด้านบุคลากร (People Practices) 3) ด้านภาวะผู้นำ (Leadership) 4) ด้านการให้ความสำคัญกับลูกค้า (Customer Focus) 5) ด้านเทคโนโลยี (Technology) 6) ด้านคุณภาพกระบวนการและผลิตภัณฑ์ (Quality Process and Product) และ 7) ด้านการวัดเปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) (วิภาพร นิธิปริชานนท์, 2554: 36)

สถาบันมาตรฐานและเทคโนโลยี (National Institute of Standard and Technology: NIST) อ้างถึงใน ทรวงพล เจริญคำ (2552: 31) ได้ระบุองค์ประกอบของความเป็นเลิศตามแนวทางรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (MBNQA) ประกอบด้วย 7 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 ภาวะผู้นำ ประกอบด้วย หลักการในการทำงาน ทิศทางของโรงเรียน เป้าหมายที่คาดหวังจากการดำเนินการ การให้ความสำคัญแก่นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ การสร้างนวัตกรรม การเรียนรู้ในโรงเรียนการกำกับดูแลโรงเรียนและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมละชุมชน

ประการที่ 2 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจัดทำยุทธศาสตร์โรงเรียนทำอย่างไรในการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งมีหลายเรื่องไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการทำให้ผลการดำเนินการโดยภาพรวมดีขึ้น และทำให้การศึกษาประสบความสำเร็จ เป็นต้น

ประการที่ 3 การมุ่งเน้นนักเรียนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งประกอบ 1) ความรู้ ความต้องการ ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) ความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กรและความพึงพอใจการให้บริการในวิธีการใหม่ ๆ

ประการที่ 4 การวัดประเมินผล การวิเคราะห์และจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) การวัดและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของโรงเรียน อธิบายถึงข้อมูลสารสนเทศของผลการดำเนินการในทุกระดับและทุกส่วนของโรงเรียนนั้น วิธีการวัดวิเคราะห์ ปรับให้สอดคล้องและมุ่งไปในแนวทางเดียวกัน และปรับปรุงให้ดีขึ้น 2) การจัดการสารสนเทศและความรู้ของบุคลากรที่ได้เรียนรู้และสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

ประการที่ 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วย 1) ระบบงานที่ทำให้ทั้งโรงเรียนและบุคลากรดำเนินการได้ผลดีขึ้น คือมีการจัดบุคลากรให้ทำงานตามภาระงานที่ได้รับมอบหมาย มีการบริหารค่าตอบแทน มีนโยบายเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการงานของบุคลากรทางการศึกษา และนโยบายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับบุคลากร 2) การสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากร ทั้งการฝึกอบรมให้ความรู้ สร้างทักษะ การทำให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในการมีส่วนร่วมทำให้โรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด 3) การสร้างความสุขและความพึงพอใจให้กับบุคลากร เช่น การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน

ประการที่ 6 การจัดการด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 1) กระบวนการที่สร้างคุณค่าให้กับความสำเร็จในการทำงาน 2) ความพึงพอใจในการให้บริการ สวัสดิการ และการกำกับดูแล

ประการที่ 7 ผลการดำเนินการ ประกอบด้วย 1) ผลลัพธ์ที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน ให้ความสำคัญแก่นักเรียน 2) ผลลัพธ์ที่เกี่ยวกับสมรรถนะของนักเรียน การให้บริการทางการศึกษา 3) ผลลัพธ์ด้านการเงินและตลาด 4) ผลลัพธ์ด้านประสิทธิผลของโรงเรียน และ 5) ผลลัพธ์ด้านธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคม

7. กระบวนการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ

การพัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่องมีหลายวิธี แต่วิธีที่สามารถทำให้องค์กรพัฒนาแบบก้าวกระโดด สามารถย่นระยะเวลาในการปรับปรุงประสิทธิภาพ วิธีการหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง คือ การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จแล้วนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ดีกว่าเดิมอย่างมีระบบ

ยูธิล ศรีตัญญู (2557: 6) กล่าวถึงกระบวนการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ โดยให้ความสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 การวิเคราะห์กระบวนการทำงาน ทำให้เห็นภาพรวมทั้งหมดเห็นจุดสำคัญของงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำงานนั้น ๆ

ประการที่ 2 วิเคราะห์ความท้าทาย/ความเสี่ยงในการทำงาน โดยวิเคราะห์ว่าสิ่งใดทำให้งานดีขึ้น สิ่งใดทำให้งานเสียหาย และสิ่งใดที่มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้เกิดนวัตกรรมขึ้น

ประการที่ 3 วิเคราะห์เส้นทางการพัฒนาองค์กร เป็นการวิเคราะห์จากประวัติความเป็นมาขององค์กร เพื่อศึกษาต้นทุนและองค์ความรู้ที่มีอยู่ เนื่องจากสิ่งเหล่านั้นจะทำให้เห็นจุดเชื่อมต่อที่ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ได้แก่ การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยความสำเร็จในการสัมภาษณ์นั้น คือการเตรียมคำถาม การตั้งเป้าหมาย หรือตั้งกรอบให้ชัดเจน เป้าหมายในการตั้งคำถามเพื่อให้ทราบว่าจะทำอะไรบ้าง มีแนวคิดอย่างไร วิธีการดำเนินการเป็นอย่างไร มีคำถามหรือข้อพิสูจน์อะไรบ้าง ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างไร และมีการนำไปใช้อย่างไร ทั้งนี้ผู้สัมภาษณ์ต้องมีทักษะในการฟังที่ดี เพื่อจับประเด็นและเก็บประเด็นอย่างครบถ้วน และในส่วนของวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการกลั่นกรองข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลจาก 3 ขั้นตอน คือ กระบวนการทำงาน ความท้าทาย และเส้นทางการพัฒนาคุณภาพ

ธเนศ ขำเกิด (2550: 20-24) ได้กล่าวถึง แนวทางการพิจารณาแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา คือ 1) วิธีปฏิบัตินั้นเป็นวิธีปฏิบัติที่สร้างความพึงพอใจให้กับทุกคนในสถานศึกษาได้หรือดำเนินการบรรลุผลได้สอดคล้องกับความคาดหวังของชุมชนหรือผู้ปกครองที่มีต่อสถานศึกษา 2) วิธีปฏิบัตินั้นผ่านกระบวนการนำไปใช้อย่างเป็นวงจรมองเห็นผลอย่างชัดเจนว่าทำให้เกิดคุณภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือวิธีปฏิบัตินั้นมีกระบวนการ PDCA จนเห็นแนวโน้มของตัวชี้วัดความสำเร็จที่ดีขึ้น 3) สถานศึกษาสามารถบอกเล่าถึงวิธีปฏิบัตินั้นได้ว่า ทำอะไร (what) ทำอย่างไร (how) ทำไมจึงทำ หรือ ทำไมจึงไม่ทำ (why) 4) ผลลัพธ์จากการปฏิบัตินั้นเป็นไปตามองค์ประกอบข้อกำหนดของการพัฒนาคุณภาพเชิงระบบ 5) วิธีปฏิบัตินั้นสามารถระบุได้ว่าเกิดจากปัจจัยสำคัญที่ชัดเจนและปัจจัยนั้นก่อให้เกิดการปฏิบัติที่ต่อเนื่องและยั่งยืน 6) วิธีปฏิบัตินั้นใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ (KM) เช่น การเล่าเรื่อง (Story telling) ในการถอดบทเรียนจากการดำเนินการ

อนันต์ โบ (Anan-bo, 2015, อ้างถึงใน วิโรจน์ ไชยภักดี, 2562: 36) ได้เสนอขั้นตอนการกำหนดวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ภารกิจที่แท้จริงของหน่วยงานนั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวิเคราะห์สภาพของหน่วยงานซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การสำรวจ การระดมความคิด การวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT ANALYSIS: SWOT) หรือ การใช้เทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation-Influence-Control: AIC)

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดภาพความสำเร็จในอนาคต จัดทำรูปแบบวิธีการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติตามแบบวิธีการ อาจเริ่มทดลองนำร่องตรวจสอบประเมินผลอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผลวิเคราะห์เปรียบเทียบในด้านขั้นตอน ระยะเวลา งบประมาณ และผลที่ได้รับกับวิธีการเดิม

ขั้นตอนที่ 6 ปรับปรุง พัฒนา และขยายผลการนำไปใช้ในหน่วยงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 7 การบันทึก เขียนรายงานใช้เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติ (Deming circle) ซึ่งประกอบด้วย P: การวางแผน D: การปฏิบัติ C: การตรวจสอบประเมินผลและ A: การปรับปรุงพัฒนา กำหนดกิจกรรมใหม่และข้อควรคำนึงในการดำเนินงานพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีคือ ภารกิจที่แท้จริง การลดเวลา ค่าใช้จ่าย ได้ผลผลิตเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้นให้เป็นมาตรฐานการปฏิบัติ และความพึงพอใจของผู้รับบริการ

วิจารณ์ พานิช (2561: 12) ได้กล่าวว่าวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ หรือ Best Practice เป็นวิธีการทำงานที่ดีที่สุดในแต่ละเรื่อง ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกหน่วยงาน จากหลายช่องทาง ทั้งตัวผู้นำ ผู้ร่วมงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือภาวะปัญหา และการริเริ่มสร้างสรรค์ พัฒนาที่มีขั้นตอน เมื่อมีวิธีการทำงานที่ดีต้องทำผ่านการเล่าเรื่องที่เป็นการทำงานของตนเองมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะของการแลกเปลี่ยนข้ามสายงาน ข้ามหน่วยงานโดยเกิดขึ้นในระดับบุคคล ระดับกลุ่มคน และระดับหน่วยงานย่อย การปฏิบัติที่เป็นเลิศที่ได้ควรมีการบันทึก เขียนรายงานเพื่อการศึกษาพัฒนาและเผยแพร่ได้ ทั่วไปให้เกิดการเรียนรู้ในองค์กรหน่วยงานหรือในโรงเรียนหรือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ซึ่งจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง โดยในการเขียนวิธีปฏิบัติที่เป็นที่เป็นเลิศ โดยองค์ประกอบในการเขียนมีดังนี้

1. ความเป็นมา เป็นการเขียนสะท้อนสิ่งที่ เป็น ความคาดหวังของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนและเพื่อให้ทราบถึงบริบททั่วไปของโรงเรียน
2. การพัฒนาระบบคุณภาพของสถานศึกษา หรือ การจัดการเรียนรู้ ต้องสะท้อนให้เห็นต่อการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนว่า ดำเนินการอย่างไร และเชื่อมโยงความคาดหวังของนักเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง อย่างไร
3. วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ เป็นการเสนอวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ อาจได้มาจากกิจกรรมเรื่องเล่า ความสำเร็จในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ว่ามีอะไรบ้าง และอธิบายว่าคืออะไร ทำอย่างไร และทำไปทำไม
4. ผลการดำเนินการเป็นการอธิบายว่าผลที่เกิดขึ้นจากวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนอย่างไร
5. ปัจจัยความสำเร็จ เป็นการเสนอผลการวิเคราะห์ว่า วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ เกิดขึ้นได้เพราะอะไร มีอะไรที่เป็นปัจจัยในระบบที่ทำให้วิธีปฏิบัติเหล่านั้นดำรงอยู่ได้ในระยะยาว
6. บทเรียนที่ได้รับ สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาอย่างไร อะไรเป็นเคล็ดลับที่ทำให้การดำเนินการนี้ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งมีข้อพึงระวังอย่างไรบ้าง

8. วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นสถาบันสำคัญที่มีหน้าที่เตรียมและพัฒนาคนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดและรูปแบบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลก ในปัจจุบัน ดังแนวคิดของ ดร.วีระพงษ์ ไชยหงส์ ที่แสดงทัศนะต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา เพื่อให้เป็นเลิศว่าต้องมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังนี้ (วีระพงษ์ ไชยหงส์, อ้างถึงใน วิโรจน์ ไชยภักดี, 2562: 52-23)

1. ด้านบทบาทของผู้บริหารต่อการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศ เพราะมีสถานภาพเป็นผู้นำที่มีอำนาจสูงสุดในโรงเรียน ผู้บริหารจึงต้องมีความรอบรู้ในการบริหาร มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถรับผิดชอบ ชื่อสัตย์ โปร่งใส เอาใจใส่และทุ่มเทให้กับการทำงานอย่างจริงจัง โดยยึดคุณภาพนักเรียนเป็นเป้าหมายสูงสุดในการบริหารสถานศึกษา ใช้มาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการภายในโรงเรียน ยึดหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมาเป็นกรอบกำกับการบริหาร ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงานและแก้ปัญหาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเน้นพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริงโดยมีสมรรถภาพในการจัดการเรียนรู้ และใช้กรอบแนวทางจากยุทธศาสตร์ชาติ แผนบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล กฎหมาย ระเบียบแบบแผนที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาโดยปรับให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา

2. ด้านลักษณะสถานศึกษาที่เป็นเลิศ สถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศนั้นจะต้องมีสังคมบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ มีความพร้อมในด้านทรัพยากร วัสดุ เทคโนโลยี งบประมาณ และทรัพยากรบุคคล สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดีทั้งในด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ เป็นโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและเป็นที่ยอมรับของชุมชน โดยลักษณะสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งส่วนที่เป็นบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output หรือ Product) ของสถานศึกษาซึ่งเป็นแนวคิดการใช้องค์ประกอบเชิงระบบ (System Approach) เข้ามาเป็นกรอบในการพิจารณา

3. ด้านขั้นตอนการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศกระบวนการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศนั้น ควรมีกระบวนการตามขั้นตอนดังนี้

3.1 การสร้างความตระหนักกับผู้เกี่ยวข้องว่างานของสถานศึกษาต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.2 ค้นหาความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ศึกษาแผนบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์ของกระทรวง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและเขตพื้นที่การศึกษาสำรวจความต้องการของชุมชน ผู้ปกครอง แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาเป็นแนวทางในการพัฒนา

3.3 การประเมินสภาพองค์กร หรือการวิเคราะห์องค์กร (SWOT) ศึกษาและประเมินสถานศึกษาโดยวิเคราะห์จากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

3.4 วางแผนกลยุทธ์ระยะ 4 ปี กำหนดกลยุทธ์ในการบริหาร (Strategic Management) เพื่อประสิทธิภาพและคุณภาพ เพื่อการดำเนินงานในกิจกรรมภารกิจหลักที่สำคัญ สร้างผลงาน สร้างคุณภาพจากจุดแข็งของสถานศึกษา การรวมพลังคนและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนภารกิจการบริหารงาน

3.5 วางแผนปฏิบัติงานประจำปี แปลงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติในรูปงาน โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ

3.6 เสริมสร้างศักยภาพในองค์กร ด้วยการจัดหาสื่อ นวัตกรรม วัสดุอุปกรณ์เพื่อการบริหารจัดการ

3.7 ปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการ

3.8 วัดและประเมินการดำเนินงาน โดยประเมินตามตัวชี้วัด (KPI) ที่กำหนด

3.9 ปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านหลักการทำงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษา นอกจากจะต้องดำเนินงานตามขั้นตอนตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงเป้าหมาย คือ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ คุณธรรม รับผิดชอบและรับชอบในงานที่ทำ ทำงานเชิงรุกอย่างมีระบบมีแผน มีการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ตรวจสอบได้ มีการปฏิรูประบบการบริหารงานในสถานศึกษา โดยบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ บริหารโดยส่งเสริมคนดี เก่ง รับผิดชอบ รวดเร็ว บริหารเงินเพื่อให้เกิดประโยชน์ ประหยัด มีประสิทธิภาพ และพัฒนาบุคลากรต้องเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังควรปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานของโรงเรียน โดยสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ร่วมกัน สร้างพันธสัญญาข้อตกลงในการรับผิดชอบในหน้าที่ตามแผนงาน โครงการโดยการปฏิบัติงานตามตัวชี้วัด (KPI) มุ่งพัฒนาตนเองอยู่เสมอและพัฒนาคุณภาพงานที่รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง หากผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้นำทางวิชาการ คณะครู และกรรมการสถานศึกษาให้การสนับสนุน คอยช่วยเหลือตลอดทั้งกำกับติดตามเพื่อที่จะนำไปสู่เป้าหมายคือสถานศึกษาที่เป็นเลิศ

กล่าวโดยสรุป สถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติเลิศคือ สถานศึกษาที่เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานของคนภายในองค์กรเป็นเวลานานจนแน่ใจว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดและสร้างความยั่งยืนให้แก่องค์กรมีการดำเนินการและพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจนเป็นมาตรฐานของหน่วยงาน ซึ่งนำไปสู่การบรรลุผลลัพธ์ที่ตอบสนองความคาดหวังของชุมชน ผู้ปกครอง และเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จและก้าวสู่การเป็นเลิศในด้านนั้น ๆ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนต้นแบบเพื่อเป็นกรณีศึกษาซึ่งมีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ทั้งหมด

สองโรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเมือมกี้ด และโรงเรียนบ้านจันท์ โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ กระบวนการทำงาน ความเสี่ยงความท้าทายในการทำงาน รวมถึงวิเคราะห์เส้นทางการพัฒนาของ สถานศึกษาสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในครั้งนี้ ผู้วิจัย ใช้การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ในการพัฒนารูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาต่อไป

บริบทจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1. ที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นจังหวัดหนึ่งใน 25 จังหวัดภาคกลางของประเทศไทย อยู่ระหว่างเส้นละติจูด ที่ 12 องศา 31 ลิปดาเหนือ ถึง 11 องศา 24 ลิปดาเหนือ และระหว่าง เส้นลองจิจูด ที่ 99 องศา 9 ลิปดาตะวันออก ถึง 100 องศา ลิปดา ตะวันออก ความยาวจาก ทิศเหนือจรดทิศใต้ ประมาณ 212 กิโลเมตร และชายฝั่งทะเลอ่าวไทยประมาณ 224.8 กิโลเมตร มีส่วนแคบที่สุดของประเทศ อยู่ในตำบลคลองปลาวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จากฝั่งอ่าวไทย ถึงเขตแดนประเทศพม่าประมาณ 2 กิโลเมตร

ภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ลักษณะภูมิประเทศทั่วไป ส่วนใหญ่ เป็นเทือกเขาสูง เป็นแนวภูเขาที่ซับซ้อนมีที่ราบแคบ ๆ ในเขตหุบเขาเป็นแห่ง ๆ และมีที่ราบเชิงเขา ต่อเนื่องกับที่ราบภาคกลางตามแนวฝั่งทะเลด้านตะวันออก มีความลาดเอียงจากทิศตะวันตก ตามแนวเทือกเขาตะนาวศรี ลงสู่ทิศตะวันออก ด้านอ่าวไทยภูมิประเทศด้านตะวันออก บริเวณชายฝั่ง ทะเลมีภูเขากระจัดกระจายทั่วไป ทั้งบริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันตก และบริเวณส่วนกลางของพื้นที่ ที่สำคัญเป็นแนวเทือกเขาสามร้อยยอด ซึ่งมีความสูงโดยเฉลี่ยประมาณ 750 เมตร ความสูงจาก ระดับน้ำทะเล ชายฝั่งตะวันออก โดยเฉลี่ยประมาณ 1-5 เมตร ความลาดชันค่อนข้างสูงนี้ทำให้เกิด ลำห้วย เกาะเล็กเกาะน้อย เกาะสำคัญ คือ เกาะจัน และเกาะทะลุ ภูมิประเทศด้านตะวันออก แนวเทือกเขาตะนาวศรีเป็นแนวป่าไม้ตลอดแนวเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. สภาพทางสังคมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ลักษณะสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมของชาวประจวบคีรีขันธ์ มีลักษณะผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมภาคกลางและภาคใต้ เนื่องมาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ และอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ การติดต่อค้าขาย

สังคมของชาวประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวม เป็นสังคมเกษตรกรรม และประมง การดำเนินชีวิต ประเพณี การละเล่น จึงสัมพันธ์กับอาชีพ อาทิเช่น นิยมการทำบุญ การละเล่นวัวลาน การละเล่นผีฟุ้งใต้ พิธีกรรมไหว้แม่ย่านางเรือ

กลุ่มชาติพันธุ์ จำแนกได้ 3 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มคนไทย ประกอบด้วยผู้ที่อยู่อาศัยประจำถิ่นมาแต่โบราณกาล และกลุ่มผู้ที่ย้ายถิ่นมาจากทุกภาคของประเทศ กระจายอยู่ในทุกพื้นที่ของจังหวัด กลุ่มคนไทยทั้งสองกลุ่มดังกล่าว มีจำนวนมากที่สุดประมาณร้อยละ 99 ของประชากรในจังหวัด

2) กลุ่มชนเผ่าไทยทรงดำ หรือที่เรียกว่า ไทยดำ ลาวช่วงดำ หรือลาวโซ่ง เป็นชนกลุ่มน้อย ที่อพยพเข้ามาตั้งแต่สมัยธนบุรี ตั้งถิ่นฐานอยู่ทั่วไปในภาคกลางของประเทศไทย บรรพบุรุษเดิมของลาวโซ่ง มีถิ่นฐานอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำดำ แม่น้ำแดง ในบริเวณตั้งแต่มณฑลทลกวาสี ยูนนาน ตังเกี๋ย และแคว้นสิบสองจุไท โดยมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่เมืองแถง ปัจจุบันคือเดียนเบียนฟู ในประเทศเวียดนาม ชาวโซ่งได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยหลายครั้ง อันเนื่องมาจากผลของสงคราม

สมัยธนบุรี กองทัพไทยได้ยกไปตีเมืองลาว ได้กวาดต้อนชาวลาวกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งลาวโซ่ง เข้ามาในประเทศไทย โดยให้ลาวโซ่งไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองเพชรบุรี

สมัยรัตนโกสินทร์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เจ้าเมืองเวียงจันทร์ ซึ่งเป็นเมืองประเทศราชของไทยได้ยกทัพไปตีเมืองแถง และกวาดต้อนพวกลาวพวน และลาวโซ่ง เข้ามากรุงเทพมหานครเป็นบรรณาการ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้โปรดเกล้าฯ ให้พวกลาวโซ่งไปตั้งถิ่นฐานที่เมืองเพชร

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวชาวลาวโซ่งได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทย เนื่องจากสงครามหลายครั้ง พื้นที่เดิมที่เมืองเพชรบุรีอาจไม่เพียงพอ จึงได้มีการไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ใกล้เคียงเข้าไปในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของลาวโซ่งไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากนัก ส่วนใหญ่ยังยึดอาชีพการเกษตร ทำนา เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน และแลกเปลี่ยนสิ่งของ เครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

เครื่องแต่งกายทั้งหญิงและชาย มีลักษณะเด่นคือ การใส่เสื้อผ้าสีดำ หรือสีครามซึ่งทอขึ้นเอง สำหรับเครื่องประดับส่วนใหญ่เป็นเครื่องเงิน เช่น กำไลมือ กำไลเท้า ปิ่นปักผม กระดุมเสื้อ เป็นต้น

เครื่องแต่งกายแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ชุดที่ใช้สวมใส่ในโอกาสพิเศษ และชุดที่ใช้ประจำวัน ชุดพิเศษเรียกว่า เสื้อฮี ใช้สวมใส่ในพิธีแต่งงาน พิธีแสนเรือน และพิธีศพ ที่สำคัญคือทุกคนต้องมีเสื้อฮี เป็นสมบัติของตนเอง สำหรับคลุมหีบศพของตน

ชุดที่ใช้ประจำวัน เสื้อผู้ชายเรียกว่า เสื้อให้ นิยมใช้กับกางเกงขาก้วยสีดำ หรือสีครามเข้ม มีผ้าขาวม้าคาดเอว เสื้อของผู้หญิงเรียกว่า เสื้อก้อน เป็นเสื้อแขนยาวสีดำ และสวมผ้าขึ้นสีดำลายขาว เป็นทาง เมื่ออยู่บ้านผู้หญิงลาวโซ่งไม่นิยมสวมใส่เสื้อ แต่จะใช้ผ้าพันรัดหน้าอกแทนที่เรียกว่า ผ้าเปียว

การปลูกบ้านที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านใต้ถุนสูง ใช้เสาไม้ขนาดใหญ่ ตอนปลาย ด้านหัวเสาเป็นง่าม เพื่อรองรับรอดและตง พื้นบ้านนิยมใช้ไม้ไผ่สับปูพื้นที่เรียกว่า ฟาก หลังคาเป็น ทรงโค้งและคลุมต่ำ ลักษณะคล้ายกระโจมมุงด้วยหญ้าคา ตัวบ้านจะแบ่งออกเป็นสี่ส่วน ส่วนแรก เรียกว่า กักขาน เป็นส่วนหน้าบ้านมีบันไดขึ้นลักษณะเดียวกับชานบ้านไทยในชนบท ส่วนที่สอง เรียกว่า ระเบียบ้านอยู่สูงกว่าระดับของกักขาน ส่วนที่สามเรียกว่า หน้าห้องผี สำหรับใช้เป็นที่รับแขก และเป็นที่นั่งนอนของพ่อแม่ที่มีลูกสาว ส่วนที่สี่เรียกว่า ห้องผี ซึ่งโดยปกติคือ ห้องนอน ชาวโซ่งมีความเชื่อ มาแต่โบราณว่า ทุกบ้านจะเลี้ยงผีไว้ตรงมุมของห้องนอนจึงเรียกว่า ห้องผี ส่วนกว่านั้นจะมีเฉพาะบ้าน ของตระกูลท้าว ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีใหญ่และเป็นห้องนอนของลูกชายวัยหนุ่ม

3) กลุ่มชนเผ่ากะเหรี่ยง เป็นชนเผ่าที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากชายแดนประเทศเมียนมาร์มา ประมาณปี พ.ศ. 2510 ส่วนใหญ่เข้ามาอยู่อาศัยในเขตพื้นที่ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ และตำบลบึงนคร อำเภอหัวหิน ทางราชการเรียกบริเวณที่อยู่อาศัยของชนเผ่ากะเหรี่ยงว่า ชุมชนพื้นที่สูง

ภาษา อาจจำแนกการใช้ภาษาได้เป็นสามประเภท คือ 1) ภาษาประจำถิ่น เป็นภาษาไทย ในพื้นที่ตั้งแต่อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ ถึงอำเภอหัวหิน มีสำเนียงการพูดคล้ายชาวเพชรบุรี ต่างกัน ที่ทางเสียงที่ค่อนข้างนุ่มนวลกว่า หากเป็นการฟังอย่างเคยชิน จะพบความแตกต่างของสำเนียงทั้งสอง ดังกล่าว 2) ภาษาปากษใต้ เป็นภาษาพูดของคนส่วนใหญ่ในเขตอำเภอทางตอนใต้ของอำเภอเมือง ฯ ได้แก่ อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน และอำเภอบางสะพานน้อย ซึ่งเป็นอำเภอที่มีอาณาเขต ติดต่อกับจังหวัดในภาคใต้ นอกจากนี้ยังมีชาวปากษใต้อพยพย้ายถิ่นฐานมาอยู่อาศัยในเขตอำเภอดังกล่าว อยู่มาก ภาษาที่ใช้มีสองลักษณะคือ พูดภาษาใต้ด้วยสำเนียงปากษใต้ หรือพูดภาษาไทยภาคกลาง ด้วยสำเนียงปากษใต้ และ 3) ภาษาอื่น ๆ เนื่องจากประชากรในเขตจังหวัดประจวบจวบคีรีขันธ์ เป็นคนไทยเชื้อสายต่าง ๆ รวมถึงชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาอยู่อาศัย จึงมีการใช้ภาษาของตนภายในกลุ่ม ของตน เช่น ภาษาจีน ภาษาอีสาน ภาษาลาวโซ่ง ภาษากะเหรี่ยง ฯลฯ

ศาสนา การนับถือศาสนาของประชากรแบ่งออกได้เป็นสี่กลุ่ม คือ 1) ศาสนาพุทธ มีพุทธศาสนิกชนอยู่ประมาณร้อยละ 97.35 มีวัดในพระพุทธศาสนาอยู่ 186 วัด เฉลี่ย 1 วัด ต่อพุทธศาสนิกชน ประมาณ 2,600 คน 2) ศาสนาอิสลาม มีชาวมุสลิมอยู่ประมาณร้อยละ 1.33 มีมัสยิด 10 แห่ง อยู่ในเขตอำเภอต่าง ๆ ยกเว้นอำเภอหัวหิน และอำเภอกุยบุรี เฉลี่ยมีมัสยิด 1 แห่ง ต่อชาวมุสลิม ประมาณ 630 คน 3) ศาสนาคริสต์ มีชาวคริสต์ อยู่ประมาณร้อยละ 1.27 มีโบสถ์คริสต์ อยู่ 9 แห่ง เป็นโบสถ์ของนิกายโรมันคาทอลิก 5 แห่ง และนิกายโปรเตสแตนต์ 4 แห่ง เฉลี่ยโบสถ์ 1 แห่ง ต่อชาวคริสต์ประมาณ 670 คน และ 4) ศาสนาอื่น ๆ ได้แก่ ศาสนาพราหมณ์ ฮินดู ซิกข์ และอื่น ๆ มีผู้นับถือจำนวนน้อย ประมาณร้อยละ 0.05

3. ข้อมูลด้านการศึกษา

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน โดยจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา มีสถานศึกษาทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 2 แห่ง ได้แก่

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 กำกับดูแลสถานศึกษา ในเขต อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน และอำเภอบางสะพานน้อย มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 120 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจำนวน 35 โรงเรียน ดังนี้

- 1) โรงเรียนบ้านคอกช้าง
- 2) โรงเรียนบ้านคั่นกระได
- 3) โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 65 (วังไทรตั้ง)
- 4) โรงเรียนบ้านหนองเสือ
- 5) โรงเรียนบ้านคลองวาฬ
- 6) โรงเรียนพัฒนาประชานุเคราะห์
- 7) โรงเรียนบ้านห้วยน้ำพุ
- 8) โรงเรียนบ้านห้วยยางมิตรภาพที่ 35
- 9) โรงเรียนสมาคมเลขานุการสตรี 2
- 10) โรงเรียนบ้านมะเตือทอง
- 11) โรงเรียนบ้านอ่างทอง
- 12) โรงเรียนวัดหนองหอย
- 13) โรงเรียนบ้านหนองมะค่า
- 14) โรงเรียนบ้านดอนสำราญ
- 15) โรงเรียนวัดธงชัยธรรมจักร
- 16) โรงเรียนวัดดอนยาง
- 17) โรงเรียนบ้านมรสวบ
- 18) โรงเรียนสมาคมเลขานุการสตรี 1
- 19) โรงเรียนบ้านดอนสง่า
- 20) โรงเรียนบ้านสวนหลวง
- 21) โรงเรียนบ้านวังน้ำเขียว
- 22) โรงเรียนบ้านทองมงคล
- 23) โรงเรียนบ้านธรรมรัตน์

- 24) โรงเรียนธนาคารออมสิน
- 25) โรงเรียนบ้านโนลือค
- 26) โรงเรียนบ้านบางสะพานน้อย
- 27) โรงเรียนบ้านหนองซ้อง
- 28) โรงเรียนบ้านทุ่งสีเสียด
- 29) โรงเรียนบ้านไชยราช
- 30) โรงเรียนอนุบาลบางสะพานน้อย
- 31) โรงเรียนมูลนิธิศึกษา
- 32) โรงเรียนบ้านไร่บนสามัคคี
- 33) โรงเรียนบ้านบางเจริญ
- 34) โรงเรียนบ้านทองอินทร์
- 35) โรงเรียนวัดกำมะเสน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 กำกับดูแลสถานศึกษา
ในเขต อำเภอกุยบุรี กิ่งอำเภอสามร้อยยอด อำเภอบางสะพานบุรี และอำเภอหัวหิน มีสถานศึกษาในสังกัด
จำนวน 89 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจำนวน 22 โรงเรียน ดังนี้

- 1) โรงเรียนบ้านดอนกลาง
- 2) โรงเรียนบ้านหนองเกต
- 3) โรงเรียนอนุบาลกุยบุรี(วัดวังยาว)
- 4) โรงเรียนวัดดอนยายหนู
- 5) โรงเรียนบ้านหนองหอย
- 6) โรงเรียนบ้านตำหรุ(วิงประชาสงเคราะห์)
- 7) โรงเรียนบ้านหนองยิงหมี่
- 8) โรงเรียนบ้านหนองพรานพุก
- 9) โรงเรียนบ้านหนองตะเภา
- 10) โรงเรียนบ้านห้วยมงคล
- 11) โรงเรียนบ้านเนินพยอม
- 12) โรงเรียนโรตารีกรุงเทพ
- 13) โรงเรียนอานันท์
- 14) โรงเรียนบ้านห้วยไคร้
- 15) โรงเรียนบ้านพุน้อย
- 16) โรงเรียนบ้านลาดวิถี

- 17) โรงเรียนบ้านหนองคาง
- 18) โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง
- 19) โรงเรียนบ้านสามร้อยยอด (บุญรักอุทิศ)
- 20) โรงเรียนบ้านหนองขาม
- 21) โรงเรียนบ้านศาลาลัย
- 22) โรงเรียนบ้านหนองจิก

นอกจากนี้ยังมีการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและบาลี จำนวน 160 แห่ง
แผนกสามัญ 1 แห่ง และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 13 แห่ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการประกอบอาชีพและการประเมินความต้องการจำเป็น เป็นงานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

1.1 งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการประเมินความต้องการจำเป็น

อภิสร่า โชติภากรณ์ (2557: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการเรียนในยุคประชาคมอาเซียนของผู้เรียนโรงเรียนฝึกออาชีพกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะด้านการเรียนในยุคประชาคมอาเซียนของผู้เรียนโรงเรียนฝึกออาชีพกรุงเทพมหานคร 2) ประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการเรียนในยุคประชาคมอาเซียน ของผู้เรียนโรงเรียนฝึกออาชีพกรุงเทพมหานคร โดยเก็บข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพจำนวน 6 คน และกลุ่มตัวอย่างสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ผู้เรียนโรงเรียนฝึกออาชีพกรุงเทพมหานครจำนวน 379 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความต้องการจำเป็นเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการเรียนในยุคประชาคมอาเซียนของผู้เรียน โรงเรียนฝึกออาชีพกรุงเทพมหานคร จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสาร 2) ด้านประชาคมอาเซียน 3) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ด้านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 5) ด้านการประยุกต์ใช้ตัวเลข 6) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ และ 7) ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะในสาขาวิชาชีพสู่การปฏิบัติจริง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์เมทริกซ์

และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่เป็นอยู่ในการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการเรียนในยุคประชาคมอาเซียนของผู้เรียน ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่ควรจะเป็นในการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการเรียนในยุคประชาคมอาเซียนของผู้เรียน ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ส่วนผลการวิเคราะห์เมทริกซ์ ระหว่างสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในภาพรวมอยู่ในส่วนที่ 3 คือ ผลงานไม่ดี ต้องปรับปรุง

ธัญภรณ์ เลหาพะเพ็ญแสง (2554: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยในเรื่อง การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและการนำเสนอกระบวนการนำนโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติในโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษากระบวนการนำนโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติที่พึงประสงค์ 2) เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบกระบวนการนำนโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติที่ปฏิบัติจริงกับแนวทางที่ควรจะเป็น และกำหนดความต้องการจำเป็นด้านกระบวนการนำนโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติ และด้านผลลัพธ์ของนโยบายที่จำเป็นต้องพัฒนา 3) เพื่อวิเคราะห์หาตัวแปรที่ใช้อธิบายความต้องการจำเป็นด้านกระบวนการนำนโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติ และ 4) นำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการนำนโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติ โดยการศึกษาครั้งนี้ ใช้การสังเคราะห์เอกสาร การวิจัยเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ กระบวนการนำนโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติผู้บริหารโรงเรียนและครู จำนวน 1,157 คน จาก 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร $PNI_{modified}$ และวิเคราะห์หาตัวแปรที่ใช้อธิบายความต้องการจำเป็นด้วยการวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอนระดับลดหลั่น (hierarchical stepwise regression analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการนำนโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การพัฒนาบุคคลหรือการฝึกอบรม การนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ และการกำกับ ติดตาม ประเมินผล 2) ขั้นตอนการพัฒนาบุคคลหรือการฝึกอบรม และขั้นตอนการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ ขั้นตอนการจัดสรร 3) ผลจากการวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอนระดับลดหลั่นพบว่า ตัวแปรทางการบริหาร ได้แก่ การจัดองค์กร สมรรถนะองค์กร สามารถอธิบายความต้องการจำเป็นได้สูงสุด และ 4) แนวทางการพัฒนา คือ การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูโดยการใช้กระบวนการ PDCA

วันเพ็ญ เนตรประไพ (2553: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมารีย์อุปถัมภ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียนมารีย์อุปถัมภ์ในสภาพความเป็นจริง และสภาพที่ผู้ปกครองคาดหวัง 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) และ 3) เพื่อเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิลำเนา ตัวอย่างที่ศึกษาคือ ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียนมารีย์อุปถัมภ์ จำนวน 160 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ค่าลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร PNI ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้านทั้งในสภาพความเป็นจริง และสภาพที่ผู้ปกครองคาดหวัง 2) นักเรียนมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เรียงลำดับได้ ดังนี้ ด้านใฝ่เรียนรู้ ด้านอยู่พอเพียง และด้านรักความเป็นไทย 3) การเปรียบเทียบผลประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์สภาพความเป็นจริง และสภาพที่คาดหวังพบว่า เมื่อจำแนกตามเพศพบว่า ผู้ปกครองเพศหญิงมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสูงกว่าผู้ปกครองเพศชาย เมื่อจำแนกตามอายุในภาพรวมพบว่า ผู้ปกครองที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสูงที่สุด เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น และระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่ามีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสูงที่สุด เมื่อจำแนกตามรายได้พบว่า ผู้ปกครองที่มี 30,001-40,000 บาท มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสูงที่สุด และเมื่อจำแนกตามภูมิลำเนาพบว่า ผู้ปกครองที่มีภูมิลำเนากรุงเทพมหานครมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสูงที่สุด

พงศ์วัชร พองกันทา และอวยพร เรืองตระกูล (2553: บทคัดย่อ) ศึกษาการวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านนักเรียนและครูที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นด้านคุณภาพนักเรียน: การวิเคราะห์พหุระดับ โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความต้องการจำเป็นด้านคุณภาพนักเรียน และ 2) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลปัจจัยระดับนักเรียนและปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีผลต่อความต้องการจำเป็นด้านคุณภาพนักเรียน ตัวอย่างในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 690 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้ประกอบด้วย ตัวแปรระดับนักเรียนและตัวแปรระดับห้องเรียน โดยใช้

เทคนิคการวิเคราะห์ด้วยโมเดลเชิงเส้นตรงระดับลดหลั่นด้วยโปรแกรม HLM ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีความต้องการจำเป็นด้านคุณภาพนักเรียนอยู่ในระดับปานกลางและมีความต้องการจำเป็นด้านคุณภาพนักเรียนด้านความดีอยู่ในระดับค่อนข้างมาก รองลงมาคือ ด้านความเก่ง และด้านการมีความสุขอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากนักเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ทางอารมณ์และความคิดที่เปลี่ยนแปลงค่อนข้างรวดเร็ว มีความต้องการเป็นตัวของตัวเองสูง จึงอาจขาดความรอบคอบในการตัดสินใจทำให้ขาดความรับผิดชอบ รวมถึงอาจมีมาตรฐานเรื่องความดีงามที่ยังไม่สมบูรณ์ 2) ตัวแปรระดับนักเรียน ได้แก่ ความอดทน มีอิทธิพลทางลบต่อความต้องการจำเป็นด้านคุณภาพนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) ตัวแปรระดับห้องเรียนพบว่าไม่มีอิทธิพลต่อความต้องการจำเป็นด้านคุณภาพนักเรียน

หนึ่งฤทัย ชัยยา (2549: บทคัดย่อ) ศึกษาการวิจัยเรื่องการประเมินความต้องการจำเป็นของครูเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของเด็กพิเศษในโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วมเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของเด็กพิเศษ 2) เพื่อเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของเด็กพิเศษที่มีภูมิหลังต่างกันด้านเพศ อายุ ประสบการณ์สอนร่วม ตำแหน่งงาน และประเภทครู ตัวอย่างวิจัยในครั้งนี้คือ ครูโรงเรียนแกนนำในการจัดการเรียนร่วมในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์ความแปรปรวน 3 ทาง และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร $PNI_{modified}$ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นสูงสุดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของเด็กพิเศษ คือ การประสานงานกันระหว่างครูนักจิตวิทยา และแพทย์ 2) ผลการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นของครูในตัวแปรระดับการศึกษา พบว่า ครูที่จบปริญญาตรีมีความต้องการจำเป็นมากกว่าครูที่จบปริญญาโท และ 3) ตัวแปรเพศ อายุ และประเภทครู ร่วมกันส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในภาพรวมของครู

1.2 งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสมรรถนะการประกอบอาชีพ

กัลยาณี กองปิ่น, ภัทรวรรณ จีรพัฒน์ธนธร และปานเทพ ลาภเกษร (2559: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะที่แสดงถึงความพร้อมทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอรรถวิทย์ กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะความพร้อมทางอาชีพของนักเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามคุณลักษณะที่แสดงความพร้อมทางอาชีพของนักเรียน แบ่งเป็น 6 ประเภท ตามลักษณะของบุคลิกภาพและสภาพแวดล้อมทางอาชีพของบุคคลของฮอลแลนด์ (Holland, 1977) ได้แก่ 1) บุคคลที่ชอบเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม 2) บุคคลที่ชอบใช้

ความคิดแก้ปัญหา 3) บุคคลที่ชอบสังคมกับบุคคลอื่น 4) บุคคลที่ชอบทำตามระเบียบแบบแผน 5) บุคคลที่มีความทะเยอทะยาน และ 6) บุคคลที่ชอบศิลปะความงาม ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะที่แสดงถึงความพร้อมทางอาชีพของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม คุณลักษณะที่แสดงถึงความพร้อมทางอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความคิดแก้ปัญหา และคุณลักษณะที่แสดงถึงความพร้อมทางอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำตามระเบียบแบบแผน อยู่ในระดับน้อย คุณลักษณะที่แสดงถึงความพร้อมทางอาชีพของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น อยู่ในระดับปานกลาง คุณลักษณะที่แสดงถึงความพร้อมทางอาชีพของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับความทะเยอทะยาน อยู่ในระดับมาก และคุณลักษณะที่แสดงถึงความพร้อมทางอาชีพของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับศิลปะความงาม อยู่ในระดับปานกลางและน้อยที่สุด

ศุภโชค ปิยะสันต์ (2558: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารบทรเรียนจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพของโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี โดยคัดเลือกโรงเรียนจำนวน 5 แห่งจากโรงเรียนที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีจากสำนักงานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพของโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี โดยมีแนวคิดและหลักการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ คือ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถประกอบอาชีพในท้องถิ่นโดยไม่ต้องละทิ้งถิ่นฐานของตน สามารถพึ่งพาตนเองได้และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาผู้เรียนด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาใน 3 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านศักยภาพของพื้นที่ 2) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายพัฒนาการศึกษา และ 3) ปัจจัยด้านกระบวนการของสถานศึกษา

วิเชียร พันธุ์เครือบุตร (2557: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัย เรื่องสมรรถนะการประกอบวิชาชีพและความสามารถทำงานข้ามวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของบัณฑิตไทย โดยมีวัตถุประสงค์วิจัย เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการเพิ่มสมรรถนะการประกอบวิชาชีพและความสามารถทำงานข้ามวัฒนธรรม ในประชาคมอาเซียนของบัณฑิตไทย ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและองค์ประกอบเชิงยืนยัน ได้องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการสื่อสารและการรายงานข้ามวัฒนธรรม 2) ประกอบด้านความเชี่ยวชาญในวิชาชีพเฉพาะทางและความเชี่ยวชาญอื่นที่สัมพันธ์กัน 3) องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ความแตกต่างหลักระหว่างชนชาติ 4) องค์ประกอบด้านการทำงานเป็นทีมข้ามวัฒนธรรม 5) องค์ประกอบด้านการใช้ภาษาอังกฤษในระหว่างชนชาติ และ 6) องค์ประกอบด้านทัศนคติเชิงบวกระหว่างชนชาติ

สุกัญญา แซ่มซ้อย และ ชญาพิมพ์ อุสาโท (2555: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ: โรงเรียนถนนอมราษฎรบำรุง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ 2) ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผล ต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ 3) ลักษณะความร่วมมือของ องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อ การประกอบอาชีพและ 4) เสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกกรณีศึกษาที่มีการปฏิบัติที่น่าสนใจ (interesting practice) มีแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม โรงเรียนที่ได้รับเลือก เป็นกรณีศึกษาครั้งนี้คือ โรงเรียนถนนอมราษฎรบำรุง โดยผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ ได้แก่ โรงเรียนมีแนวทางที่ชัดเจนในการจัดทำหลักสูตร การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ คือ แผนการเรียนเตรียมคหกรรมศาสตร์, นักเรียน มีรายได้ระหว่างเรียน และนักเรียนมีทักษะในการดำเนินชีวิต 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ คือ ทัศนคติของผู้บริหาร, การเชื่อมโยงความรู้จากครูผู้สอน และเครือข่ายองค์กรภายนอก นอกจากนี้ เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ สภาพและบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษา, ความทุ่มเทเสียสละของครูในโรงเรียนที่ต้องการให้เด็ก สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานทางการศึกษาอื่น 3) ลักษณะความร่วมมือขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ด้านวิชาชีพ ได้แก่ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก และวิทยาลัยสารพัดช่างตาก, ด้านวิชาสามัญ ได้แก่ โรงเรียน ผดุงปัญญา โรงเรียนตากพิทยาคม และด้านอื่น ๆ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาที่ให้คำแนะนำ และหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น ร้านค้าและสถานประกอบการในชุมชน เป็นต้น และ 4) ข้อเสนอแนะ แนวทาง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดประสานความร่วมมือ ในการจัดการเรียนวงจร และให้โอกาสนักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาทักษะอาชีพ และโรงเรียน ควรจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ความเป็นอยู่ หรือพื้นฐานของนักเรียนอย่างแท้จริง

กาญจนาชนก ภัทรวนิชานันท์ (2554: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบ สมรรถนะหลักเพื่อใช้ในการประเมินข้าราชการ: กรณีศึกษาสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะหลักเป็น 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) ด้านการทำงานเป็นทีม 3) ด้านความสามารถในการเรียนรู้ 4) ด้านการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ 5) ด้านภาษาและเทคโนโลยี 6) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้อง และ 7) ด้านการสื่อสาร

เอนก เทียนบุชา (2552: บทคัดย่อ) ศึกษาการวิจัยเรื่องการพัฒนาสมรรถนะหลัก เพื่อเตรียมคนเข้าสู่งาน เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดสมรรถนะหลัก (Key competences) จัดทำมาตรฐานสมรรถนะหลักและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะหลัก ตัวอย่างงานวิจัยในครั้งนี้คือ ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญจากสถานประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตที่เป็นสมาชิกของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า สามารถกำหนดสมรรถนะหลักแบบ เป็น 3 ด้าน ด้านละ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สมรรถนะพื้นฐานประกอบด้วย สมรรถนะหลักด้านการสื่อสาร สมรรถนะหลักด้านการประยุกต์ใช้ตัวเลข สมรรถนะหลักด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) สมรรถนะเพื่อการทำงาน ประกอบด้วย สมรรถนะด้านการแก้ปัญหา สมรรถนะหลักด้านมิติสัมพันธ์ชุมชน สมรรถนะหลักด้านการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3) สมรรถนะเพื่อการดำรงชีพ ประกอบด้วย สมรรถนะหลักด้านการพัฒนาอาชีพ สมรรถนะหลักด้านปริมาณพื้นฐานในชีวิตประจำวัน สมรรถนะหลักด้านสุขวิถีและการมีชีวิตพอเพียง

2. งานวิจัยต่างประเทศ

2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการประเมินความต้องการจำเป็น

โคค และ บาเกีย (Koc & Bakir, 2010: Abstract) ศึกษาเรื่อง การสำรวจความต้องการจำเป็นเพื่อตรวจสอบความรู้ ประสบการณ์ และความเข้าใจของครูฝึกสอนในการเตรียมความพร้อม โดยใช้เทคโนโลยีการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทั้งแบบปิดและปลายเปิด โดยตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ครูฝึกสอน ผลการศึกษาความต้องการจำเป็น พบว่าครูฝึกสอน มีประสบการณ์การใช้เทคโนโลยี โดยรวมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ากับการสอนในหลักสูตรหรือในการฝึกประสบการณ์ โดยใช้เพื่อโปรแกรมเพื่อการนำเสนอ เช่น Word ร้อยละ 35 PowerPoint ร้อยละ 35 ใช้งานอินเทอร์เน็ตร้อยละ 27 ใช้เพื่อการออกแบบเว็บไซต์ร้อยละ 8 ใช้เพื่อทำแผนที่ความคิดร้อยละ 8 และใช้เพื่อเล่นเกม ร้อยละ 8 ทั้งนี้ยังมีครูฝึกสอนที่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี ทำให้ไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษาได้ ครูจึงมีความต้องการจำเป็นในด้านการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อเรียนรู้วิธีใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า ครูมีความต้องการจำเป็นในด้านความรู้การใช้เทคโนโลยี เนื่องจากการขาดความรู้เป็นปัจจัยที่ขัดขวาง ทำให้ครูไม่สามารถใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการสอนในหลักสูตรหรือการฝึกประสบการณ์ได้ โดยการวิจัยนี้เป็นส่วนที่ทำให้มีวงก้าแนวทางใหม่เพื่อเตรียมความพร้อมครูที่ยังไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างเพียงพอในการบูรณาการเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมาในการจัดการเรียนการสอน

2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสมรรถนะการประกอบอาชีพ

ศูนย์บริการทางด้านอาชีพของมหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย (Career Services at The University Of Pennsylvania, 2018: Abstract) สะท้อนว่าการประสบความสำเร็จในอาชีพไม่ได้เจาะจงไปที่สาขาที่เรียน โดยในปัจจุบันมีอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมากมายและนายจ้างมักต้องการบุคลากรที่มีความพร้อมและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง Career Services at The University Of Pennsylvania ได้พัฒนาเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ประเมินสมรรถนะการประกอบอาชีพของตนเอง และยังเป็นข้อมูลสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนสมรรถนะที่ยังขาดเพื่อช่วยให้ประสบความสำเร็จในอาชีพได้ โดยเครื่องมือชื่อว่า Penn7 Competencies ประกอบด้วยสมรรถนะการประกอบอาชีพ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการตนเองและสุขภาพส่วนบุคคล 2) การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา 3) การเป็นผู้นำและการจัดการงาน 4) การจัดการอาชีพ 5) การฟังและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 6) การทำงานเป็นทีมและการทำงานร่วมกัน และ 7) ความเป็นมืออาชีพและจรรยาบรรณในการทำงาน

โกเมอรากู, สแวนสัน และ นาตเลอ (Komarraju, Swanson, & Nadler, 2014: Abstract) ได้ทำการศึกษาประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพในรายวิชาจิตวิทยาที่จะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในความสามารถของตนในการตัดสินใจทางด้านอาชีพ (Career Decision Self-Efficacy) ในการทำนายแรงจูงใจรวมถึงความพึงพอใจในหลักสูตร ซึ่งในการศึกษาครั้งแรกพบว่าประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในความสามารถของตนในการตัดสินใจทางด้านอาชีพ (Career Decision Self-Efficacy) ของผู้เรียน และการศึกษาครั้งที่สองศึกษาได้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยโดยให้ผู้เรียนตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพและความเชื่อมั่นในความสามารถของตนในการตัดสินใจทางด้านอาชีพ (Career Decision Self-Efficacy) ได้แก่ การประเมินตนเอง การรวบรวมข้อมูลการประกอบอาชีพ การเลือกเป้าหมาย การวางแผนสำหรับอนาคตและทักษะการแก้ปัญหา โดยผลการวิเคราะห์พบว่าความเชื่อมั่นในความสามารถของตนในการตัดสินใจทางด้านอาชีพ (Career Decision Self-Efficacy) สามารถอธิบายความแปรปรวนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ค็อง และ ยาน (Kong & Yan, 2014: 134-135) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการเรียนรู้และสมรรถนะการประกอบอาชีพ โดยผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้จากประสบการณ์กับความพึงพอใจในการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันทางบวก และความพึงพอใจในการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะการประกอบอาชีพ ซึ่งในการศึกษาได้กำหนดสมรรถนะการประกอบอาชีพไว้เป็น 3 องค์ประกอบหลัก 1) knowing-why ประกอบด้วย ความเข้าใจในอาชีพ บุคลิกภาพเชิงรุก การเปิดรับประสบการณ์ 2) knowing-whom ประกอบด้วย เครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ และ 3) knowing-how ประกอบด้วย ทักษะอาชีพที่เกี่ยวข้อง และ ความรู้เกี่ยวกับงาน

วาสิก้า และ พิวกัวเกีย วาสิกเกียน (Valickas & Pilkauskaitė-Valickienė, 2014) ได้ศึกษาและตรวจสอบสมรรถนะการประกอบอาชีพของพนักงานว่ามีความเกี่ยวข้องกับความสุขหรือไม่ โดยกำหนดสมรรถนะการประกอบอาชีพไว้ว่า สมรรถนะการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย การรู้จักตนเอง (self-knowledge) ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ (occupational knowledge) ความสามารถในการวางแผนอาชีพ (career planning capabilities) ซึ่งผลการศึกษาพบว่าระดับสมรรถนะการประกอบอาชีพของพนักงานจะทำให้พนักงานมีความอยู่ดีมีสุขในการทำงานแตกต่างกัน

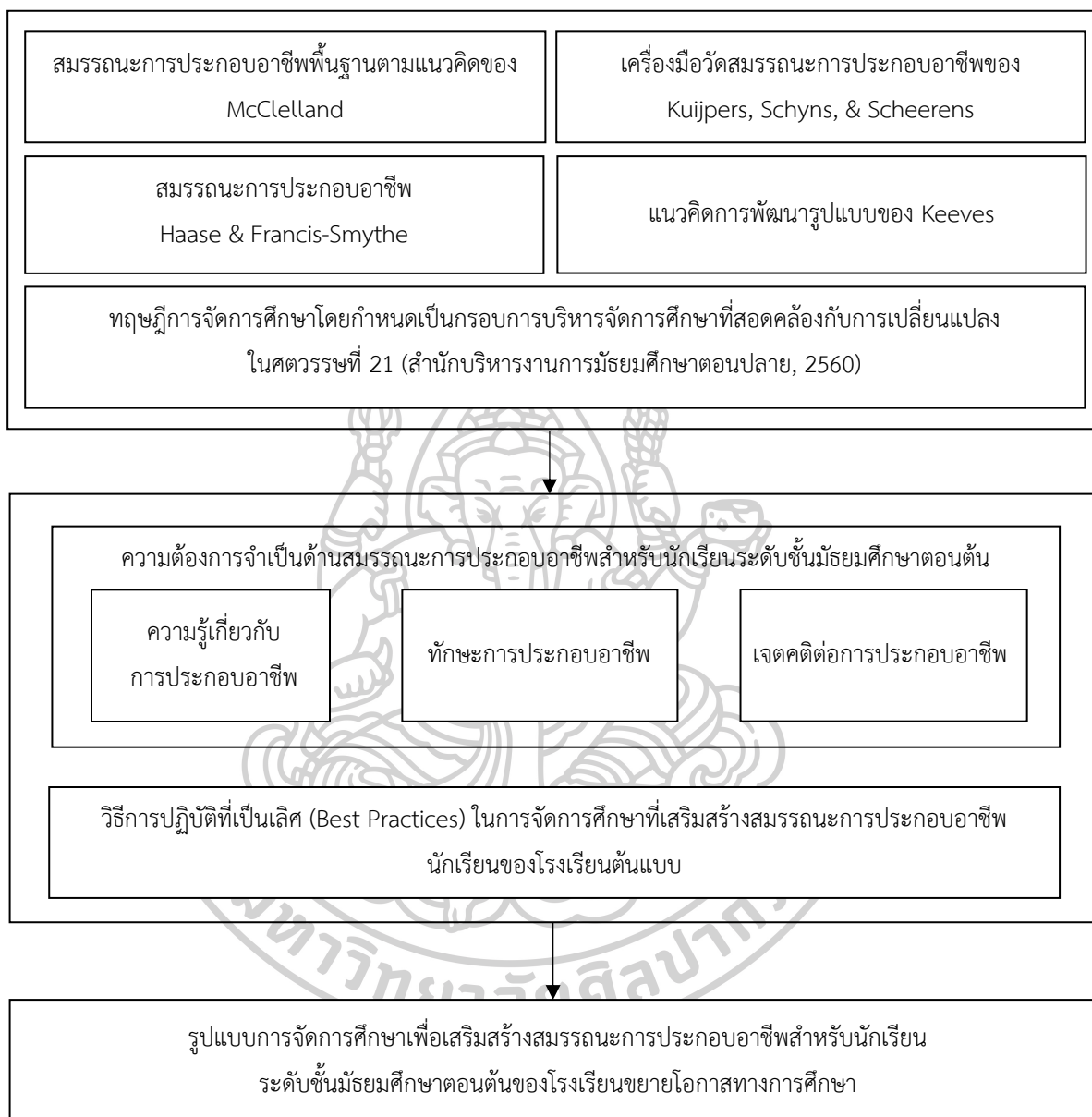
เอ็กเคอแมน และคณะ (Akkermans et al., 2013: 360-362) ได้วิเคราะห์บทบาทของสมรรถนะการประกอบอาชีพในฐานะตัวแปรส่งผ่านของความยึดมั่นผูกพันในงานกับปัจจัยที่เอื้อในการทำงาน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้ระบุไว้ว่า สมรรถนะการประกอบอาชีพ คือ ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการพัฒนาอาชีพ โดยกำหนดองค์ประกอบออกเป็น 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสะท้อนถึงแรงจูงใจ 2) การสะท้อนถึงคุณภาพ 3) เครือข่าย 4) การพัฒนาตนเอง 5) การสำรวจงาน/อาชีพ และ 6) การควบคุมงาน ซึ่งสมรรถนะเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับความยึดมั่นผูกพันในงานและปัจจัยที่เอื้อในการทำงาน

หวัง (Wang, 2013: 1009) ศึกษาการสร้างโมเดลสมรรถนะการประกอบอาชีพของพนักงานในอุตสาหกรรมบริการเพื่อความสำเร็จในอาชีพ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนารูปแบบสมรรถนะในการประกอบอาชีพด้วยการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการประกอบอาชีพและความสำเร็จในอาชีพจากมุมมองการพัฒนาอาชีพ โดยผลการศึกษาสะท้อนว่าสมรรถนะการประกอบอาชีพที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการประกอบอาชีพมี 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาทางอาชีพ (career development) ประกอบด้วย 1.1) การกำหนดอาชีพ (career recognition) ซึ่งในที่นี้คือ การรู้จักตนเอง (self-understanding) การสำรวจอาชีพ (career exploration) และความสามารถในการเลือกอาชีพ (career selection ability) 1.2) การปฏิบัติทางอาชีพ (career action) ซึ่งในที่นี้คือ การตัดสินใจทางด้านอาชีพ (career decisions) การสะท้อนอาชีพ (career reflection) การวางแผนทางอาชีพ (planning action) และ 1.3) ทักษะคติต่ออาชีพ (career attitude) 2) การปรับตัวและการวางแผนความก้าวหน้าทางอาชีพ (career adjustment and control) ประกอบด้วย เทคนิคการหางานและการย้ายการจ้างงาน (job-seeking techniques and employment mobility) การแก้ปัญหา (problem solving skills) ทักษะการจัดการตนเอง (self-management skill) และการสร้างความสมดุลชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว (balancing work and private life) 3) ทักษะคติต่อการประกอบอาชีพ (attitude to career)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่ได้นำเสนอแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาปรับประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งได้มาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการประกอบอาชีพตามแนวคิดของ McClelland, Haase & Francis-Smythe และ Kuijpers, Schyns, & Scheerens ผสมกับแนวคิดตามทฤษฎีการจัดการศึกษาโดยกำหนดเป็นกรอบการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และแนวคิดการพัฒนารูปแบบของ Keeves ทำให้ได้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ตามแผนภาพที่ 3 ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2) ศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และ 3) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (mixed methods research) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 จำนวน 2,839 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1, 2562) โดยผู้วิจัยทำการแบ่งขนาดของโรงเรียนตามจำนวนนักเรียน 3 กลุ่ม ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

กลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนที่มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น น้อยกว่า 50 คน
กลุ่มโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนที่มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 50 - 100 คน
กลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนที่มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มากกว่า 100 คน
ซึ่งมีรายละเอียดของประชากรในการวิจัยดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 จำนวนประชากรในการวิจัย

ที่	ชื่อ	นักเรียนแต่ละระดับชั้น (คน)			รวม (คน)
		ม.1	ม.2	ม.3	
กลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก					
1.	โรงเรียนบ้านหนองซ้อง	5	15	8	28
2.	โรงเรียนบ้านไร่บนสามัคคี	16	13	5	34
3.	โรงเรียนวัดกำมะเสน	18	7	6	31
4.	โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 65 (วังไทรตั้ง)	15	10	1	26
5.	โรงเรียนบ้านคั่นกระได	10	19	6	35
6.	โรงเรียนบ้านอ่างทอง	14	13	17	44
7.	โรงเรียนบ้านหนองมะค่า	15	11	14	40
8.	โรงเรียนวัดดอนยาง	18	15	8	41
9.	โรงเรียนบ้านดอนสง่า	15	10	15	40
10.	โรงเรียนบ้านธรรมรัตน์	14	5	14	33
11.	โรงเรียนบ้านทุ่งสีเสียด	13	7	8	28
12.	โรงเรียนบ้านทองอินทร์	22	9	17	48
13.	โรงเรียนบ้านคอกช้าง	6	10	12	28
รวม		181	144	131	456
กลุ่มโรงเรียนขนาดกลาง					
1.	โรงเรียนบ้านดอนสำราญ	8	25	26	59
2.	โรงเรียนบ้านหนองเสือ	26	26	23	75
3.	โรงเรียนบ้านห้วยน้ำพุ	27	28	22	77
4.	โรงเรียนบ้านห้วยยางมิตรภาพที่ 35	37	37	24	98
5.	โรงเรียนสมาคมเลขานุการสตรี 2	18	20	13	51
6.	โรงเรียนวัดหนองหอย	30	25	21	76
7.	โรงเรียนวัดธงชัยธรรมจักร	20	18	23	61
8.	โรงเรียนบ้านมรสวบ	32	11	16	59
9.	โรงเรียนสมาคมเลขานุการสตรี 1	22	19	21	62
10.	โรงเรียนบ้านสวนหลวง	27	35	23	85
11.	โรงเรียนบ้านในลือค	22	27	34	83

ตารางที่ 3 จำนวนประชากรในการวิจัย (ต่อ)

ที่	ชื่อ	นักเรียนแต่ละระดับชั้น (คน)			รวม (คน)
		ม.1	ม.2	ม.3	
12.	โรงเรียนอนุบาลบางสะพานน้อย	26	34	32	92
13.	โรงเรียนมูลนิธิศึกษา	23	18	11	52
14.	โรงเรียนบ้านบางเจริญ	29	26	24	79
รวม		347	349	313	1,009
กลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่					
1.	โรงเรียนบ้านคลองวาฬ	41	48	41	130
2.	โรงเรียนพัฒนาประชานุเคราะห์	37	27	37	101
3.	โรงเรียนบ้านมะเดื่อทอง	38	39	40	117
4.	โรงเรียนบ้านวังน้ำเขียว	33	35	34	102
5.	โรงเรียนบ้านบางสะพานน้อย	65	63	55	183
6.	โรงเรียนบ้านไชยราช	66	45	50	161
7.	โรงเรียนบ้านทองมงคล	42	45	52	139
8.	โรงเรียนธนาคารออมสิน	151	146	144	441
รวม		473	448	453	1,374
รวมทั้งหมด		1,001	941	897	2,839

ที่มา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 (2562)

ในการกำหนดขนาดตัวอย่างผู้วิจัยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973)

ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ	n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	จำนวนประชากร
	e	แทน	ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

โดยแทนค่าจำนวนประชากร (N) หรือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 เท่ากับ 2,839 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1, 2562) และความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง (e) เท่ากับ 0.05 จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างดังนี้

$$n = \frac{2,839}{1 + 2,839(0.05)^2} = 350.602$$

ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมควรมีอย่างน้อย 350 คน เนื่องจากงานวิจัยในอดีตมีอัตราการตอบกลับของข้อมูลไม่ครบทั้งหมด ผู้วิจัยจึงขจัดเซย์อัตราการตอบกลับ ด้วยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างวิจัยจำนวน 405 คน สำหรับวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มโรงเรียน ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีจำนวนมากและมีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยสุ่มที่สามารถจำแนกออกเป็นชั้นภูมิ (Stratum) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับความครบถ้วนและครอบคลุม (วรรณิ แกมเกตุ, 2555) ผู้วิจัยสุ่มโรงเรียนจำแนกตามขนาดของโรงเรียนประกอบด้วย

โรงเรียนขนาดเล็ก	5	โรงเรียน
โรงเรียนขนาดกลาง	5	โรงเรียน
โรงเรียนขนาดใหญ่	5	โรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เป็นการสุ่มที่สมาชิกทุกหน่วยของประชากรที่มีจำนวนไม่มากนัก แต่มีโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน และเป็นอิสระจากกันที่จะได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เหมาะสมสำหรับใช้กับประชากรที่มีสภาพคล้ายคลึงกัน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มจำแนกตามระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และ มัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2562 ให้จำนวนที่มีสัดส่วนเท่ากัน รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การเก็บข้อมูลนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ขนาดโรงเรียน	จำนวนนักเรียนแต่ละระดับชั้น (คน)			รวม (คน)
	ม.1	ม.2	ม.3	
เล็ก	45	45	45	135
กลาง	45	45	45	135
ใหญ่	45	45	45	135
รวม	135	135	135	405

2. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยในระยนี้ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สมรรถนะการประกอบอาชีพ เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับชั้น อาชีพหลักของครอบครัว รายได้ของครอบครัว เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ เป็นแบบตอบสนองคู่ ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่เป็นสภาพที่ควรจะเป็น (What should be) และสภาพที่เป็นจริง(What is)แต่ละส่วนเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ข้อคำถามในตอนนี้ประกอบด้วย 3 ตอนย่อย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ความรู้ด้านการวางแผนในการประกอบอาชีพจำนวน 5 ข้อ 2) ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ จำนวน 6 ข้อ และ 3) ความรู้ด้านการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพจำนวน 4 ข้อ มีข้อคำถามรวม 15 ข้อ มีรายละเอียดของเกณฑ์ในการตอบข้อคำถามดังนี้

เกณฑ์ในการตอบข้อคำถามส่วนที่เป็นสภาพที่ควรจะเป็น (What should be) ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมนั้น ๆ	86 - 100%
มาก	หมายถึง	นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมนั้น ๆ	66 - 85%
ปานกลาง	หมายถึง	นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมนั้น ๆ	35 - 65%
น้อย	หมายถึง	นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมนั้น ๆ	16 - 35%
น้อยที่สุด	หมายถึง	นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมนั้น ๆ	0 - 15%

เกณฑ์ในการตอบข้อคำถามส่วนที่เป็นสภาพที่เป็นจริง (What is) ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ สม่าเสมอ	86 - 100%
มาก	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ สัปดาห์ละ 3 - 4 ครั้ง	66-85%
ปานกลาง	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ สัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง	35 - 65%
น้อย	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ 1 - 2 ครั้งต่อเดือน	16 - 35%
น้อยที่สุด	หมายถึง	นักเรียนไม่ปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ หรือปฏิบัติน้อย	0 - 15%

2.2 การประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะการประกอบอาชีพ

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ทักษะด้านการวางแผนในการประกอบอาชีพจำนวน 2 ข้อ 2) ทักษะด้านการประกอบอาชีพ จำนวน 6 ข้อ และ 3) ทักษะด้านการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพจำนวน 5 ข้อ มีข้อคำถามรวม 13 ข้อ มีรายละเอียดของเกณฑ์ในการตอบข้อคำถามดังนี้

เกณฑ์ในการตอบข้อคำถามส่วนที่เป็นสภาพที่ควรจะเป็น (What should be) ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมนั้น ๆ	86 - 100%
มาก	หมายถึง	นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมนั้น ๆ	66 - 85%
ปานกลาง	หมายถึง	นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมนั้น ๆ	35 - 65%
น้อย	หมายถึง	นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมนั้น ๆ	16 - 35%
น้อยที่สุด	หมายถึง	นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมนั้น ๆ	0 - 15%

เกณฑ์ในการตอบข้อคำถามส่วนที่เป็นสภาพที่เป็นจริง(What is) ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ สม่าเสมอ	86 - 100%
มาก	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ สัปดาห์ละ 3 - 4 ครั้ง	66 - 85%

ปานกลาง	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ สัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง 35 - 65%
น้อย	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ 1 - 2 ครั้งต่อเดือน 16 - 35%
น้อยที่สุด	หมายถึง	นักเรียนไม่ปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ หรือปฏิบัติน้อย 0 - 15%

2.3 การประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างเจตคติต่อการประกอบอาชีพ

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การรู้จักตนเอง จำนวน 5 ข้อ และ 2) การเห็นคุณค่าของอาชีพ จำนวน 7 มีข้อคำถามรวม 12 ข้อมีรายละเอียดของเกณฑ์ในการตอบข้อคำถามดังนี้

เกณฑ์ในการตอบข้อคำถามส่วนที่เป็นสภาพที่ควรจะเป็น (What should be) ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมและความรู้สึคนั้น ๆ 86-100%
มาก	หมายถึง	นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมและความรู้สึคนั้น ๆ 66-85%
ปานกลาง	หมายถึง	นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมและความรู้สึคนั้น ๆ 35-65%
น้อย	หมายถึง	นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมและความรู้สึคนั้น ๆ 16-35%
น้อยที่สุด	หมายถึง	นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมและความรู้สึคนั้น ๆ 0-15%

เกณฑ์ในการตอบข้อคำถามส่วนที่เป็นสภาพที่เป็นจริง (What is) ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	นักเรียนมีพฤติกรรมและความรู้สึคนั้น ๆ สม่ำเสมอ 86 - 100%
มาก	หมายถึง	นักเรียนมีพฤติกรรมและความรู้สึคนั้น ๆ สัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง 66 - 85%
ปานกลาง	หมายถึง	นักเรียนมีพฤติกรรมและความรู้สึคนั้น ๆ สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง 35 - 65%
น้อย	หมายถึง	นักเรียนมีพฤติกรรมและความรู้สึคนั้น ๆ 1 - 2 ครั้งต่อเดือน 16 - 35%
น้อยที่สุด	หมายถึง	นักเรียนไม่มีพฤติกรรมและความรู้สึคนั้น ๆ หรือมีน้อย 0 - 15%

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

3.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในการวิจัย

3.2 จัดทำตารางผังการสร้างแบบสอบถามตามหลักการวัดผลการศึกษาให้ได้ขอบข่ายการจัดสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง

3.3 ยกร่างแบบสอบถามฉบับร่างให้ได้เครื่องมือวิจัยฉบับร่าง นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอรับคำแนะนำในการแก้ไขและปรับปรุง

3.4 จัดทำเครื่องมือวิจัยเพื่อรับการตรวจสอบคุณภาพ

4. วิธีการตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาและการใช้ภาษาในการสื่อความหมาย ความเที่ยง และค่าอำนาจจำแนกมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ที่เชี่ยวชาญทางด้านวิธีวิทยาการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญทางการวัดและประเมินผล และผู้เชี่ยวชาญทางการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ รวมทั้งสิ้นจำนวน 5 คน โดยมีคุณสมบัติดังนี้

4.1.1 เป็นอาจารย์ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาผู้มีการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก ที่มีผลงานด้านวิชาการ ได้แก่ รายงานวิจัย บทความวิจัย ซึ่งเป็นผลงานวิชาการที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผลงานวิชาการดังกล่าวได้รับการเผยแพร่สู่สาธารณะ อย่างน้อย 1 รายการ

4.1.2 เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีวิทยฐานะระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท และมีประสบการณ์เป็นผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 5 ปีขึ้นไป

โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามและนิยามปฏิบัติการ รวมไปถึงการใช้ภาษาสื่อความหมาย โดยใช้ดัชนี IOC ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ 1 หมายถึง สอดคล้อง 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ และ -1 หมายถึง ไม่สอดคล้อง โดยพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรม (Index of Item Objective Congruence : IOC) (Hemphill and Westie, 1950: 325-342) มากกว่า 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าข้อคำถามดังกล่าววัดได้ตรงตามนิยามปฏิบัติการที่ต้องการจะวัด ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังต่อไปนี้

- +1 รู้สึกแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย
- 0 รู้สึกไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย
- 1 รู้สึกแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย

สำหรับสูตรการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

โดยที่ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นของเนื้อหา
 $\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การแปลความหมายมีดังนี้

น้อยกว่า 0.5 หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องเหมาะสมกับนิยามเชิงปฏิบัติการ จึงควรปรับปรุงแก้ไขหรือตัดทิ้ง

มากกว่า 0.5 หมายถึง ข้อคำถามสอดคล้องเหมาะสมกับนิยามเชิงปฏิบัติการ จึงสามารถนำไปใช้ได้

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ด้านความตรงเชิงเนื้อหา พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเหมาะสมระหว่างคำถามและนิยามเชิงปฏิบัติการ (IOC) เท่ากับ 1.00 จำนวน 34 ข้อ มีค่า 0.80 จำนวน 8 ข้อ มีค่า 0.60 จำนวน 3 ข้อ ซึ่งหมายถึงแบบทดสอบสามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ

4.2 หลังจากที่ถูกผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในขั้นตอนที่ 1 แล้ว ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับตัวอย่างที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (cronbach's alpha coefficient) เพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงและอำนาจจำแนก

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right\}$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

n แทน จำนวนข้อของแบบทดสอบ

S_i^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรายข้อ

S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงพบว่า แบบสอบถามประเมินประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.952 (สภาพที่เป็นจริง) และ 0.979 (สภาพที่ควรจะเป็น) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์สูง

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 ผู้วิจัยเดินทาง นำแบบสอบถามไปให้ครูและรับคืนด้วยตนเองในโรงเรียนที่มีระยะทางใกล้กับตำแหน่งที่ผู้วิจัยอาศัยอยู่ และวิธีที่ 2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์สำหรับโรงเรียนที่มีระยะทางไกลจากตำแหน่งที่ผู้วิจัยอาศัยอยู่ โดยผู้วิจัยเริ่มดำเนินการติดต่อประสานงานและทำหนังสือขอความร่วมมือในการจัดทำหนังสือขออนุญาตเสนอไปยังผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างเพื่อขออนุญาต และขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัยในโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามที่ได้ โดยคัดเลือกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้ตอบตอบไม่ครบทุกข้อ แบบสอบถามที่ผู้ตอบตอบตัวเลือกเดียวกันเป็นส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมด

6. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percent)

6.2 การวิเคราะห์ผลประเมินความต้องการจำเป็นในส่วนของสภาพที่ควรจะเป็นและสภาพที่เป็นจริง ในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแปลผลข้อมูลตามเกณฑ์ของ ประคอง กรรณสูตร (2538: 117) ดังนี้

เกณฑ์ในการแปลความหมายส่วนของสภาพที่ควรจะเป็น(What should be)

- 4.51 - 5.00 หมายถึง นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับมากที่สุด
- 3.51 - 4.50 หมายถึง นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับมาก
- 2.51 - 3.50 หมายถึง นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับปานกลาง
- 1.51 - 2.50 หมายถึง นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับน้อย
- 1.00 - 1.50 หมายถึง นักเรียนมีความคาดหวังว่าควรจะมีพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์ในการแปลความหมายส่วนของสภาพที่เป็นจริง (What is)

- 4.51 - 5.00 หมายถึง นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับมากที่สุด
- 3.51 - 4.50 หมายถึง นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับมาก
- 2.51 - 3.50 หมายถึง นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับปานกลาง
- 1.51 - 2.50 หมายถึง นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับน้อย
- 1.00 - 1.50 หมายถึง นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับน้อยที่สุด

6.3 การจัดลำดับความสำคัญของการประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยใช้เทคนิค Modified Priority Need Index (PNI_{modified}) หาผลต่างระหว่างสภาพที่ควรจะเป็น และสภาพที่เป็นจริง แล้วนำมาหารด้วยค่าสภาพที่เป็นจริง และจัดลำดับความสำคัญ ของความต้องการจำเป็นตามค่า PNI_{modified} ซึ่งมีสูตรคำนวณดังนี้ (สุวิมล ว่องวานิช, 2548: 279)

$$PNI_{\text{modified}} = (I-D)/D$$

PNI _{modified}	หมายถึง	ดัชนี PNI แบบปรับปรุงเพื่อระบุความต้องการจำเป็น
I	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของสภาพที่ควรจะเป็น
D	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็น

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

1. การคัดเลือกพื้นที่

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ของโรงเรียนที่ใช้เป็นกรณีศึกษาเป็นโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นต้นแบบที่ดีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่เรียนจำนวน 2 โรงเรียน โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นต้นแบบที่ดีมีดังต่อไปนี้

1) เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักโดยได้รับการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่เรียนสู่สาธารณะชนผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายการโทรทัศน์ ข่าว เป็นต้น

2) เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่เรียนติดต่อกันอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปีการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้และทักษะในด้านการวางแผนประกอบอาชีพ การแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพ และการบริหารการเงินและการตลาด รวมถึงมีเจตคติด้านการเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ ซึ่งผู้วิจัยจะพิจารณาจากรายละเอียดในหลักสูตรสถานศึกษา โครงการ หรือแผนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

3) เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่เรียนของโรงเรียนโดยได้รับความร่วมมือจากชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจะพิจารณาจากทางโรงเรียนมีการเชิญคนในชุมชนเข้ามาให้ความรู้หรือเป็นวิทยากร ได้รับความช่วยเหลือในด้านเงินทุน หรือคนในชุมชนให้การสนับสนุนด้านทรัพยากร

ขั้นตอนการคัดเลือกโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยขั้นตอนแรกเลือกโรงเรียนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ทั้ง 3 ข้อ จากนั้นใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เลือกผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนในโรงเรียน

จากเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ผู้วิจัยจึงเลือกโรงเรียน จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่

1) โรงเรียนบ้านเมืองกีด ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตงจังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 2 โรงเรียนมีความโดดเด่นในการจัดการศึกษาด้านอาชีพ คือการใช้ศักยภาพของพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและนำอาชีพในชุมชนมาส่งเสริมแก่นักเรียนโดยจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนได้แก่รายวิชา จักสานวิชานวดแผนไทยมัคคุเทศก์น้อยคหกรรม หลักสูตรการจัดการบริการในโรงแรมและโฮมสเตย์ งานเครื่องประดับที่ทำจากลูกปัด งานสร้างอิฐบล็อกและงานช่างไฟช่างไม้และยังมีกิจกรรมชุมนุม ตามความสนใจที่ส่งเสริมการมีรายได้ระหว่างเรียนนอกจากนี้ครูผู้สอนได้รับรางวัล Best Practice ด้านการงานอาชีพและเทคโนโลยี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

2) โรงเรียนบ้านจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 6 มีการพัฒนาโรงเรียนภายใต้แนวคิด การเสริมสร้างสุขภาวะโดยใช้ฐานโรงเรียน มุ่งองค์ประกอบ 5 อย่างคือ ผู้เรียนเป็นสุขโรงเรียนเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุขครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข มีความโดดเด่นในเรื่องการพัฒนาครู เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการจัด กระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการเรียนรู้จากปัญหา (problem-based Learning) และการบูรณาการวิชาและทักษะต่าง ๆ เพื่อการแก้ปัญหาและค้นหาทางออกในสถานการณ์ ชีวิตจริงเน้นการเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะชีวิต ทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียนให้ความสำคัญต่อการเตรียม ความพร้อมในการประกอบอาชีพในอนาคต โดยจัดการเรียนการสอนวิชาเพิ่มเติมให้ผู้เรียนได้ศึกษา และลงมือปฏิบัติอาชีพที่สนใจและสอดคล้องกับบริบทในชุมชน ทั้งการเกษตร ค้าขาย งานหัตถกรรม พื้นบ้าน ในปี 2558 รางวัลศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 1 ใน 41 แห่งทั่วประเทศโดยสำนักงาน ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ รางวัลต้นแบบนักเรียนไทยสุขภาพดี (Best of The Best) ปี 2559 รางวัล MOE Award ของกระทรวงศึกษาธิการในสาขาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งครูผู้สอนดำเนินการคัดเลือก และส่งรายชื่อให้ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ทุกคน

กลุ่มที่ 2 ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากผลการปฏิบัติงานและยินยอมให้ความร่วมมือ ซึ่งผู้อำนวยการสถานศึกษาดำเนินการคัดเลือก และส่งรายชื่อให้ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ทุกคน

กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษา โดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งปัจจุบันยังคงปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนอยู่

กลุ่มที่ 4 ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชน โดยการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Selection) หรือจนกว่าจะได้ข้อมูลที่อิ่มตัว

3. เครื่องมือวิจัย

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ 4 ฉบับ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์สำหรับนักเรียน แบบสัมภาษณ์สำหรับครูผู้สอน แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ปกครองและประชาชนในชุมชน ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างและพัฒนาแบบสัมภาษณ์ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

2. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยอาศัยกรอบแนวคิดในการวิจัย และผลการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

2.1 ประเด็นคำถามนักเรียน

2.1.1 ความพึงพอใจและความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

2.1.2 บทบาทของนักเรียนในการมีส่วนร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพในโรงเรียน

2.1.3 บทบาทของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.1.4 ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.1.5 ทักษะที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.1.6 เจตคติที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.1.7 ประโยชน์จากการเรียนรู้กิจกรรมที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

2.1.8 เป้าหมายในการประกอบอาชีพในระยะสั้นและระยะยาวของนักเรียน

2.1.9 กิจกรรมที่ส่งผลให้ทราบถึงเป้าหมายในการประกอบอาชีพในอนาคต

2.2 ประเด็นคำถามครูผู้สอน

2.2.1 กระบวนการวิเคราะห์ผู้เรียน บริบทของชุมชนและสังคม

2.2.2 วิสัยทัศน์ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.2.3 การวางแผน/การเตรียมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.2.5 การประเมินผลการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.2.6 การบูรณาการความรู้ทางวิชาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

2.2.7 การสนับสนุนและความช่วยเหลือภายในโรงเรียน และองค์กรภายนอก

2.2.8 ปัญหา/อุปสรรคและแนวทางในการแก้ปัญหาในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.2.9 ปัจจัยที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของโรงเรียนประสบความสำเร็จ

2.3 ประเด็นคำถามผู้บริหารสถานศึกษา

2.3.1 วิสัยทัศน์/นโยบายของโรงเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.3.2 ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการบริหารงานเพื่อจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.3.3 การบริหารงานวิชาการด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาหรือแผนปฏิบัติการในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.3.4 การบริหารงบประมาณที่สนับสนุนจากจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.3.5 การบริหารงานบุคคลที่สนับสนุนจากจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.3.6 การวางแผนงานในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.3.7 การประเมินผลความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.3.8 การสนับสนุนและความร่วมมือจากบุคลากรภายในโรงเรียนและองค์กรภายนอกในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.3.9 การบริหารจัดการทรัพยากรในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.3.10 ปัญหา/อุปสรรคและแนวทางในการแก้ปัญหาในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.3.11 ปัจจัยที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของโรงเรียนประสบความสำเร็จ

2.4 ประเด็นคำถามผู้ปกครองและประชาชนในชุมชน

2.4.1 ความพึงพอใจ/ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.4.2 ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพภายในโรงเรียน

2.4.3 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.4.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.4.5 ความคาดหวังต่อบุคลากรที่ได้รับการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

2.4.6 ข้อเสนอแนะต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

2.4.7 ปัญหา/อุปสรรคและแนวทางในการแก้ปัญหาในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

3. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้นให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม จากนั้นนำมาแก้ไขตามคำแนะนำก่อนนำไปใช้

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยขอรับหนังสือขอเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อนำไปเก็บข้อมูลจากโรงเรียนต้นแบบที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรณีศึกษา

4.2 ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณะครู นักเรียน และผู้ปกครอง ตามโครงสร้างประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ด้วยตนเอง

4.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล

4.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูล และทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

5. การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ซึ่งเป็นการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยยังไม่ปักใจว่าแหล่งข้อมูลแหล่งใดแหล่งหนึ่งที่ได้มาตั้งแต่แรกเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้แล้ว (สุภางค์ จันทวานิช, 2553; วรณีย์ แกมเกต, 2555) โดยการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ด้วยการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากบุคคลที่แตกต่างกัน นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชน จากนั้นจึงนำข้อมูลในประเด็นเดียวกันมาเปรียบเทียบกันว่ามีความสำคัญเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มด้วยการถอดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ของกรณีศึกษาแต่ละท่าน จากนั้นบันทึกเป็นแฟ้มข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ ในขั้นตอนการวิเคราะห์จะเป็นลงรหัสและจัดกลุ่มข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากนั้นใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

จากผลการเก็บข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและ ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาที่สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยนำข้อค้นพบที่ได้มาพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

2. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและ 2) แบบประเมินความถูกต้องและเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

2.1 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และรายละเอียดคำอธิบายรูปแบบในแต่ละองค์ประกอบ ผู้วิจัยออกแบบการนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในลักษณะคำอธิบายรายละเอียดรูปแบบ เพื่อให้ผู้ที่ศึกษาสามารถนำรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาไปประยุกต์ใช้ได้จริง โดยผู้ที่ศึกษาจะมีความรู้ ความเข้าใจถึงหลักการและเหตุผล องค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการจัดการศึกษา รวมไปถึงรายละเอียดการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

2.2 แบบตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการตรวจสอบและรับรองรูปแบบ ผู้วิจัยจัดทำเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert ได้แก่ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 23 ข้อ

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินตรวจสอบคุณภาพรูปแบบจากงานวิจัยของ ศุภโชค ปิยะสันต์ (2558) เรื่องการพัฒนาแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร มาปรับปรุงและกำหนดประเด็นในการประเมินตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยมาตรฐาน 5 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ (Feasibility) มาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ (Appropriateness) มาตรฐานด้านความเพียงพอ (Adequacy) มาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์ (Utility) และมาตรฐานด้านจริยธรรม (Propriety) มีรายละเอียดดังนี้

ด้านที่ 1 มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ (Feasibility)

- 1.1 ความเป็นไปได้ของวิสัยทัศน์และนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
- 1.2 ความเป็นไปได้ด้านการเตรียมความพร้อมและการบริหารจัดการในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
- 1.3 ความเป็นไปได้ของการดำเนินงานจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

1.4 ความเป็นไปได้ของการประเมินผลลัพธ์โครงการในการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

1.5 รูปแบบโดยรวมมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา

ด้านที่ 2 มาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ (Appropriateness)

2.1 รูปแบบมีความเหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการ

2.2 รูปแบบมีความเหมาะสมตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

2.3 รูปแบบมีความเหมาะสมตามแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

2.4 รูปแบบมีความเหมาะสมตามบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

2.5 รูปแบบมีความเหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพ ให้แก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ด้านที่ 3 มาตรฐานด้านความเพียงพอ (Adequacy)

3.1 แนวทางการวางวิสัยทัศน์และกำหนดนโยบายที่ระบุไว้ในรูปแบบ มีความเพียงพอต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

3.2 แนวทางการเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการที่ระบุไว้ในรูปแบบ มีความเพียงพอต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

3.3 แนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และ เจตคติ ที่ระบุไว้ในรูปแบบมีความเพียงพอที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประสบความสำเร็จ

3.4 การประเมินผลลัพธ์โครงการที่ระบุไว้ในรูปแบบเพียงพอต่อการตรวจสอบ คุณภาพการดำเนินงาน

ด้านที่ 4 มาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์ (Utility)

4.1 รูปแบบมีประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

4.2 รูปแบบมีประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา

4.3 รูปแบบมีประโยชน์ต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน
ขยายโอกาสทางการศึกษา

4.4 รูปแบบมีประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนโดยรอบของโรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษา

ด้านที่ 5 มาตรฐานด้านจริยธรรม (Propriety)

5.1 การดำเนินการตามรูปแบบช่วยส่งเสริมการยอมรับฟังความคิดเห็นของ
เพื่อนครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง

5.2 การดำเนินการตามรูปแบบช่วยให้ชุมชนเกิดการพัฒนา

5.3 การดำเนินการตามรูปแบบช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน
ในการปฏิบัติงาน

5.4 การดำเนินการตามรูปแบบก่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
ในการปฏิบัติงาน

5.5 การดำเนินการตามรูปแบบช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบของครูและ
ผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ทำให้ได้แบบประเมินมีข้อความทั้งหมด 23 ข้อ มีรายละเอียดของเกณฑ์ในการตอบ
ข้อความ ดังนี้

5 หมายถึง รูปแบบมีความถูกต้อง เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงมากที่สุด

4 หมายถึง รูปแบบมีความถูกต้อง เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงมาก

3 หมายถึง รูปแบบมีความถูกต้อง เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงปานกลาง

2 หมายถึง รูปแบบมีความถูกต้อง เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงน้อย

1 หมายถึง รูปแบบมีความถูกต้อง เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงมากที่สุด

3. ขั้นตอนการพัฒนาแบบการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

3.1 ศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง
สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษา

3.2 ศึกษาแนวคิดในการพัฒนาแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ
การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม

3.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในชั้นตอนที่ 1 และข้อมูลการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนกรณีศึกษา ในชั้นตอนที่ 2 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงร่างเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

3.4 ระบุเป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้ชัดเจน

3.5 นำร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้นให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม จากนั้นนำมาแก้ไขตามคำแนะนำ

3.6 นำร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่พัฒนาเรียบร้อยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมรรถนะการประกอบอาชีพ รวม 5 คน ตรวจสอบและรับรองรูปแบบโดยการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

4. ขั้นตอนการพัฒนาแบบประเมินความถูกต้องและเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินความถูกต้องและเหมาะสมเพื่อใช้ในการรับรองรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

4.2 สร้างแบบประเมินความถูกต้องและเหมาะสมในการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อตรวจสอบและรับรองคุณภาพของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

4.3 นำแบบประเมินที่พัฒนาขึ้นให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม จากนั้นนำมาแก้ไขตามคำแนะนำ

4.4 ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญในการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้

4.4.1 เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ รวมไปถึงมีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

4.4.2 เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ รวมไปถึงมีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการประกอบอาชีพ

4.4.3 เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ รวมไปถึงมีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

4.5 ผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

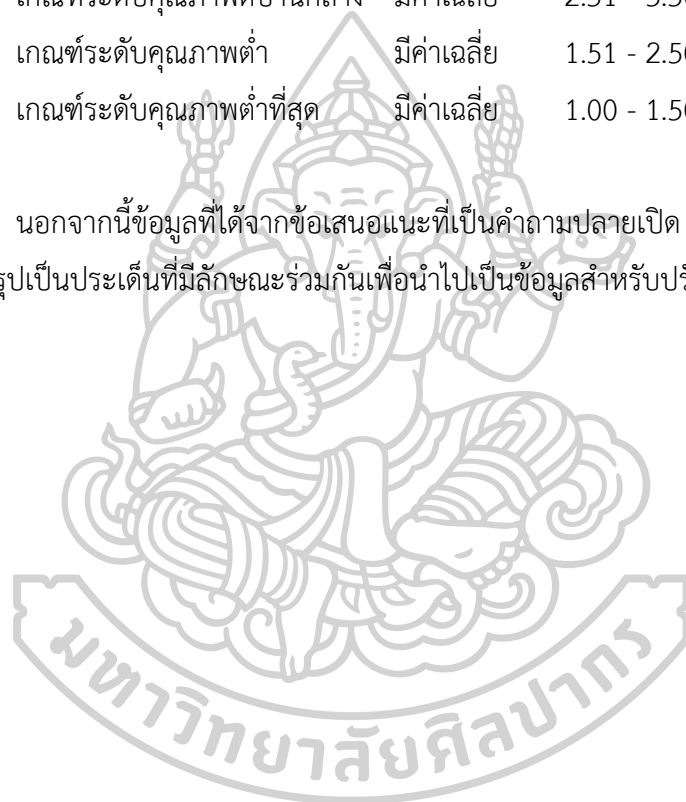
ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความถูกต้องและเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (Coefficient of Variation: CV) โดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ทางสถิติสำเร็จรูป SPSS version 24

ในการพิจารณาผลการประเมินความถูกต้องและเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยพิจารณาค่าเฉลี่ยของการประเมินฯ ในองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบต้องมีค่าผลการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมมากกว่าหรือเท่ากับ 3.5 ขึ้นไป ร่วมกับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจายต้องไม่เกินร้อยละ 20 ($M \geq 3.5$, $C.V. \leq 20$) โดยค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจาย (Coefficient of Variation: C.V.) (กาญจนา คำยาดี และคณะ, 2555, อ้างถึงใน ภัทรภรณ์ สุกาญจนภรณ์, 2558) คำนวณได้ตามสูตร $C.V = (S.D./Mean) \times 100$

สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยของการประเมินความถูกต้องและเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่ได้จากข้อคำถามปลายเปิดแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยแปลผลข้อมูลตามเกณฑ์ของ ประคอง กรรณสูตร (2538: 117) ดังนี้

เกณฑ์ระดับคุณภาพดีมาก	มีค่าเฉลี่ย	4.51 - 5.00
เกณฑ์ระดับคุณภาพดี	มีค่าเฉลี่ย	3.51 - 4.50
เกณฑ์ระดับคุณภาพดีปานกลาง	มีค่าเฉลี่ย	2.51 - 3.50
เกณฑ์ระดับคุณภาพต่ำ	มีค่าเฉลี่ย	1.51 - 2.50
เกณฑ์ระดับคุณภาพต่ำที่สุด	มีค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.50

นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วสรุปเป็นประเด็นที่มีลักษณะร่วมกันเพื่อนำไปเป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงรูปแบบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2) ศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และ 3) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (mixed methods research) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยได้นำเสนอตามขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของโรงเรียนสำหรับนักเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 50.62 และ 49.38 ตามลำดับ) ส่วนใหญ่มีอายุ 13 ปี (ร้อยละ 28.89) ผู้ปกครองของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมาคืออาชีพเกษตรกรกรรม (ร้อยละ 52.12 และ 29.63 ตามลำดับ) ซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนประมาณ 5,001 - 10,000 บาท (ร้อยละ 60.99) รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐาน		N	%
เพศ	ชาย	200	49.38%
	หญิง	205	50.62%
	รวม	405	100%
ระดับชั้น	มัธยมศึกษาปีที่ 1	135	33.33%
	มัธยมศึกษาปีที่ 2	135	33.33%
	มัธยมศึกษาปีที่ 3	135	33.33%
	รวม	405	100%
อายุ	12 ปี	44	10.86%
	13 ปี	117	28.89%
	14 ปี	109	26.91%
	15 ปี	113	27.91%
	16 ปี	22	5.43%
	รวม	405	100%
อาชีพ	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	4	0.99%
	รับจ้างทั่วไป	211	52.10%
	เกษตรกร	120	29.63%
	ค้าขาย	40	9.88%
	ธุรกิจส่วนตัว	26	6.42%
	อื่น ๆ	4	0.99%
	รวม	405	100%
รายได้	ต่ำกว่า 5,000	73	18.02%
	5,001 - 10,000	247	60.99%
	10,001 - 20,000	65	16.05%
	มากกว่า 20,000	20	4.94%
	รวม	405	100%

เมื่อพิจารณาข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับชั้นพบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 50.37 และ 49.63 ตามลำดับ) ส่วนมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงค่อนข้างมาก (ร้อยละ 63.70 และ 36.30 ตามลำดับ) แต่สำหรับนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 65.93 และ 34.07 ตามลำดับ) สำหรับอาชีพของผู้ปกครองของนักเรียนทั้ง 3 ระดับชั้นส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 49.48, 58.76 และ 50.22 ตามลำดับ) และส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,0001 - 10,000 บาทเช่นเดียวกับภาพรวม (ร้อยละ 71.08, 53.61 และ 60.44) รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับชั้น

ข้อมูลพื้นฐาน		ระดับชั้น					
		มัธยมศึกษาปีที่ 1		มัธยมศึกษาปีที่ 2		มัธยมศึกษาปีที่ 3	
		N	%	N	%	N	%
เพศ	ชาย	68	50.37%	86	63.70%	46	34.07%
	หญิง	67	49.63%	49	36.30%	89	65.93%
อายุ	12 ปี	44	32.59%	0	0.00%	0	0.00%
	13 ปี	91	67.41%	26	19.26%	0	0.00%
	14 ปี	0	0.00%	109	80.74%	0	0.00%
	15 ปี	0	0.00%	0	12.37%	113	83.70%
	16 ปี	0	0.00%	0	0.00%	22	16.30%
อาชีพ	ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	0	0.00%	4	4.12%	0	0.00%
	รับจ้างทั่วไป	41	49.40%	57	58.76%	113	50.22%
	เกษตรกร	33	39.76%	30	30.93%	57	25.33%
	ค้าขาย	6	7.23%	5	5.15%	29	12.89%
	ธุรกิจส่วนตัว	0	0.00%	1	1.03%	25	11.11%
	อื่น ๆ	3	3.61%	0	0.00%	1	0.44%
รายได้	ต่ำกว่า 5,000	19	22.89%	12	12.37%	42	18.67%
	5,001 - 10,000	59	71.08%	52	53.61%	136	60.44%
	10,001 - 20,000	3	3.61%	29	29.90%	33	14.67%
	มากกว่า 20,000	2	2.41%	4	4.12%	14	6.22%

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุง ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาองค์ประกอบของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) ความรู้ด้านการวางแผนในอาชีพ 2) ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ และ 3) ความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) ทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพ 2) ทักษะการประกอบอาชีพ และ 3) ทักษะการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ และองค์ประกอบที่ 3 เจตคติต่อการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้คือ 1) การรู้จักตนเอง และ 2) การเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอข้อมูลในตอนนี้ออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจำแนกตามรายองค์ประกอบ ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษารายข้อคำถามจำแนกตามองค์ประกอบ รายละเอียดผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจำแนกตามรายองค์ประกอบ

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยพัฒนาองค์ประกอบในการประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือองค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพ และองค์ประกอบที่ 3 เจตคติการประกอบอาชีพ มีผลการประเมินความต้องการจำเป็นดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามรายองค์ประกอบ

ตัวบ่งชี้	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI modified	ลำดับ
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ		
องค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ								
1.1 ความรู้ด้านการวางแผน ในอาชีพ	2.774	0.802	ปาน กลาง	3.951	0.742	มาก	0.546	2
1.2 ความรู้ด้านการประกอบ อาชีพ	2.838	0.737	ปาน กลาง	4.002	0.741	มาก	0.502	4
1.3 ความรู้ในการปรับปรุง และพัฒนาการประกอบ อาชีพ	2.944	0.836	ปาน กลาง	4.164	0.693	มาก	0.517	3
องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพ								
2.1 ทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพ	2.814	0.860	ปาน กลาง	4.050	0.840	มาก	0.569	1
2.2 ทักษะการประกอบอาชีพ	3.046	0.762	ปาน กลาง	4.170	0.691	มาก	0.449	7
2.3 ทักษะการปรับปรุงและ พัฒนาการประกอบอาชีพ	3.018	0.835	ปาน กลาง	4.180	0.699	มาก	0.492	5
องค์ประกอบที่ 3 เจตคติการประกอบอาชีพ								
3.1 การรู้จักตนเอง	3.265	0.883	ปาน กลาง	4.340	0.690	มาก	0.438	8
3.2 การเห็นคุณค่าของ การประกอบอาชีพ	3.255	0.932	ปาน กลาง	4.351	0.650	มาก	0.462	6

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามรายองค์ประกอบในภาพรวม พบว่าสภาพที่เป็นจริงของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยเมื่อพิจารณาตามรายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ตัวบ่งชี้เรื่องความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 2.944$, S.D. = 0.836) ส่วนตัวบ่งชี้เรื่องความรู้ด้านการวางแผนในอาชีพ

มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.774$, S.D. = 0.802) สำหรับองค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพ ตัวบ่งชี้เรื่องทักษะการประกอบอาชีพมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.046$, S.D. = 0.762) ส่วนตัวบ่งชี้เรื่องทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.774$, S.D. = 0.802) และสำหรับองค์ประกอบที่ 3 เจตคติการประกอบอาชีพ ตัวบ่งชี้เรื่องการรู้จักตนเองมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.265$, S.D. = 0.883) และตัวบ่งชี้เรื่องการเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.255$, S.D. = 0.932)

ส่วนผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาตามรายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ตัวบ่งชี้เรื่องความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.164$, S.D. = 0.693) และตัวบ่งชี้เรื่องความรู้ด้านการวางแผนในอาชีพมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.951$, S.D. = 0.742) ส่วนองค์ประกอบที่ 2 ตัวบ่งชี้เรื่องทักษะการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.180$, S.D. = 0.699) ส่วนทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.050$, S.D. = 0.840) สำหรับองค์ประกอบที่ 3 ตัวบ่งชี้เรื่องการเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.351$, S.D. = 0.650)

สำหรับการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุงพบว่า ทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.569 ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่มากที่สุด รองลงมาคือตัวบ่งชี้ด้านความรู้ในการวางแผนอาชีพ ($PNI_{modified} = 0.546$) ความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ ($PNI_{modified} = 0.517$) ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ ($PNI_{modified} = 0.502$) ทักษะการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ ($PNI_{modified} = 0.492$) ตามลำดับ ส่วนตัวบ่งชี้ด้านการรู้จักตนเอง ($PNI_{modified} = 0.438$) และทักษะการประกอบอาชีพ ($PNI_{modified} = 0.449$) เป็นตัวบ่งชี้ที่มีลำดับความสำคัญในการพัฒนาน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น จำเป็นต้องพัฒนาตัวบ่งชี้ด้านทักษะการวางแผนการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นอันดับแรก

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษารายข้อคำถามจำแนกตามองค์ประกอบ

ผู้วิจัยนำเสนอผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษารายข้อคำถามจำแนกตามตัวบ่งชี้ของแต่ละองค์ประกอบสำหรับองค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้คือ 1) ความรู้ด้านการวางแผนในอาชีพ 2) ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ และ 3) ความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ มีรายละเอียดการจัดลำดับความต้องการจำเป็นดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขององค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ในด้านความรู้ด้านการวางแผนในอาชีพ

ความรู้ด้านการวางแผน ในอาชีพ	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI modified	ลำดับ
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ		
ข้อ 1 ฉันทราบขั้นตอนและวิธีการวางแผนอาชีพในอนาคตอย่างน้อย 1 อาชีพ	2.87	1.02	ปานกลาง	4.09	0.88	มาก	0.711	3
ข้อ 2 ฉันทมีความรู้ด้านเศรษฐกิจหรือการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการประกอบอาชีพในอนาคต เช่น การเปลี่ยนแปลงของราคาผลผลิตทางการเกษตรในท้องถิ่น	2.57	1.01	ปานกลาง	3.89	0.87	มาก	0.805	1
ข้อ 3 ฉันทรู้แนวทางการวางแผนการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เช่น วิธีการใช้สื่อโซเชียลในการโฆษณาสินค้า	2.62	1.18	ปานกลาง	3.77	1.14	มาก	0.686	4
ข้อ 4 ฉันทศึกษาการวางเป้าหมายและความก้าวหน้าในอาชีพจากบุคคลตัวอย่างที่มีประสบการณ์	3.02	1.05	ปานกลาง	4.03	0.96	มาก	0.520	5

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขององค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ในด้านความรู้ด้านการวางแผนในอาชีพ (ต่อ)

ความรู้ด้านการวางแผน ในอาชีพ	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI modified	ลำดับ
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ		
ข้อ 5 ฉันสามารถวางแผนอาชีพโดยตระหนักถึงความต้องการของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม	2.79	1.10	ปานกลาง	3.97	1.01	มาก	0.730	2

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในด้านความรู้เกี่ยวกับการวางแผนในอาชีพ พบว่าสภาพที่เป็นจริงของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านความรู้เกี่ยวกับการวางแผนในอาชีพอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า นักเรียนสามารถศึกษาการวางแผนเป้าหมายและความก้าวหน้าในอาชีพจากบุคคลตัวอย่างที่มีประสบการณ์ได้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.02$, S.D. = 1.05) รองลงมาคือ นักเรียนสามารถวางแผนอาชีพโดยตระหนักถึงความต้องการของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 2.79$, S.D. = 1.10) และนักเรียนรู้ขั้นตอนและวิธีการวางแผนอาชีพในอนาคตอย่างน้อย 1 อาชีพ ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 1.02) ตามลำดับ ส่วนความรู้ของนักเรียนด้านเศรษฐกิจหรือการเปลี่ยนแปลงของชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการประกอบอาชีพในอนาคตนั้นมีน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.57$, S.D. = 1.01)

ส่วนผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในด้านความรู้เกี่ยวกับการวางแผนในอาชีพอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า การรู้ขั้นตอนและวิธีการวางแผนอาชีพในอนาคตอย่างน้อย 1 อาชีพมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.88) รองลงมาคือ การศึกษาการวางแผนเป้าหมายและความก้าวหน้าในอาชีพจากบุคคลตัวอย่างที่มีประสบการณ์ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.96) และความสามารถในการวางแผนอาชีพโดยตระหนักถึงความต้องการของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 1.01) ส่วนการรู้แนวทางการวางแผนการตลาดและการประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 1.14)

สำหรับการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาดังวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุงในด้านความรู้เกี่ยวกับการวางแผนในอาชีพพบว่า ความรู้ด้านเศรษฐกิจหรือการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการประกอบอาชีพในอนาคต มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.569 รองลงมาคือความสามารถวางแผนอาชีพโดยตระหนักถึงความต้องการของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม มีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.730 และการรู้ขั้นตอนและวิธีการวางแผนอาชีพในอนาคตอย่างน้อย 1 อาชีพ มีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.711 ตามลำดับ ส่วนการศึกษาการวางแผนเป้าหมายและความก้าวหน้าในอาชีพจากบุคคลตัวอย่างที่มีประสบการณ์มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.520 แสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ในด้านความรู้เกี่ยวกับการวางแผนในอาชีพจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ด้านเศรษฐกิจหรือการเปลี่ยนแปลงของชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการประกอบอาชีพในอนาคตให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นอันดับแรก

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขององค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ในด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI _{modified}	ลำดับ
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ		
ข้อ 6 ฉันมีความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่ของอาชีพที่สนใจอย่างน้อย 1 อาชีพ อย่างถ่องแท้ เช่น สนใจอาชีพขายเบเกอรี่มีความรู้เรื่องเงินลงทุนขั้นตอนการทำเบเกอรี่แหล่งซื้อวัตถุดิบ ขั้นตอนการผลิต การกำหนดราคาสินค้าเพื่อให้ได้กำไร เป็นต้น	2.72	1.10	ปานกลาง	3.99	1.05	มาก	0.686	3

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ขององค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ในด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ (ต่อ)

ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI modified	ลำดับ
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ		
ข้อ 7 ฉันได้รับความรู้จากสถานประกอบการ วิทยากร หรือ ประชาชนชาวบ้านเกี่ยวกับความรู้ด้านการประกอบอาชีพที่สนใจ	2.80	0.99	ปานกลาง	3.95	0.99	มาก	0.606	5
ข้อ 8 ฉันมีความรู้ด้านกฎหมายในอาชีพเบื้องต้น เช่น การจ่ายภาษีของอาชีพอิสระ สินค้าต้องห้ามทางกฎหมาย	2.82	2.12	ปานกลาง	4.06	1.04	มาก	0.704	1
ข้อ 9 ฉันรู้คุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพในอาชีพที่ตนเองสนใจ เช่น ทักษะที่ควรมีในอาชีพมัคคุเทศก์ คือทักษะการพูด	2.91	1.18	ปานกลาง	4.02	1.12	มาก	0.647	4
ข้อ 10 ฉันเข้าใจหลักการอ่านข้อมูลทางสถิติจากตาราง แผนภูมิ และกราฟ	2.89	1.19	ปานกลาง	4.06	0.93	มาก	0.699	2
ข้อ 11 ฉันนำความรู้เรื่องเปอร์เซ็นต์ ร้อยละ หรืออัตราส่วนปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น คำนวณราคาค่าจ้างซอยมะพร้าว ร้อยละ 70 จากจำนวนมะพร้าว 2,000 ลูก ได้ถูกต้อง	2.87	1.08	ปานกลาง	3.94	1.05	มาก	0.588	6

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในองค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ พบว่าสภาพที่เป็นจริงของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ

ในอาชีพที่ตนเองสนใจ คือทักษะการพูดมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 1.18) รองลงมาคือ ความเข้าใจหลักการอ่านข้อมูลทางสถิติจากตาราง แผนภูมิ และกราฟ ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 1.08) และการนำความรู้เรื่อง เปอร์เซ็นต์ ร้อยละ หรืออัตราส่วน ประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 1.08) ตามลำดับ ส่วนความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ของอาชีพที่สนใจอย่างน้อย 1 อาชีพอย่างถ่องแท้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.72$, S.D. = 1.10)

ส่วนผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในด้านความรู้ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ความรู้ด้าน กฎหมายในอาชีพเบื้องต้น มีความต้องการมากที่สุด ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 1.04, 1.93) รองลงมาคือ ความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพในอาชีพที่ตนเองสนใจ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 1.12) และ ความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ของอาชีพที่สนใจอย่างน้อย 1 อาชีพอย่างถ่องแท้ ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 1.05) ส่วนการนำความรู้เรื่อง เปอร์เซ็นต์ ร้อยละ หรืออัตราส่วน ประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้ มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 1.05)

สำหรับการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของ การเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุงในด้านความรู้เกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพพบว่า นักเรียนมีความต้องการความรู้ด้านกฎหมายในอาชีพเบื้องต้นมากที่สุด โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.704 รองลงมาคือความเข้าใจในหลักการอ่านข้อมูลทางสถิติจากตาราง แผนภูมิ และกราฟ มีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.699 และความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่ของอาชีพที่สนใจ อย่างน้อย 1 อาชีพ อย่างถ่องแท้ มีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.686 ส่วนความต้องการในการนำความรู้ เรื่อง เปอร์เซ็นต์ ร้อยละ หรืออัตราส่วน ประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้ มีความต้องการในลำดับน้อยที่สุด โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.588 แสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลนั้น ในด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ด้านกฎหมาย ในอาชีพเบื้องต้นให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นอันดับแรก

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของ องค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ในด้านความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ

ความรู้ในการปรับปรุงและ พัฒนาการประกอบอาชีพ	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI modified	ลำดับ
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ		
ข้อ 12 ฉันทมีช่องทางใน การสืบค้นข้อมูล เพื่อแสวงหา ความรู้ที่ทันสมัยอยู่เป็นประจำ	3.38	1.17	ปาน กลาง	4.30	0.87	มาก	0.476	4
ข้อ 13 ฉันทมีข้อมูลในการหา แหล่งเงินทุน การออม และ การลงทุน	2.85	1.15	ปาน กลาง	4.10	0.91	มาก	0.712	2
ข้อ 14 ฉันทรู้จักการจัดทำบัญชี ครัวเรือน	2.51	1.19	ปาน กลาง	4.14	0.96	มาก	1.167	1
ข้อ 15 ฉันทมีแนวคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ อาชีพ เช่น ช่วยพ่อแม่คิด เปลี่ยนแปลงรูปแบบสินค้า ให้น่าสนใจ	3.03	1.18	ปาน กลาง	4.11	0.98	มาก	0.570	3

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในองค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ด้านความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ พบว่าสภาพที่เป็นจริงของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ความรู้เกี่ยวกับช่องทางในการสืบค้นข้อมูล เพื่อแสวงหาความรู้ที่ทันสมัยอยู่เป็นประจำมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 1.17) รองลงมาคือความรู้เกี่ยวกับแนวคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพ ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 1.18) และข้อมูลในการหาแหล่งเงินทุน การออม และการลงทุน ($\bar{X} = 2.85$, S.D. = 1.15) ตามลำดับ ส่วนความรู้ การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.51$, S.D. = 1.19)

ส่วนผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในด้านความรู้ เกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเมื่อพิจารณาตาม รายข้อพบว่า ความรู้ด้านช่องทางในการสืบค้นข้อมูล เพื่อแสวงหาความรู้ที่ทันสมัยอยู่เป็นประจำ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.87) รองลงมาคือ ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.96) และแนวคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.98) ส่วนความรู้ด้านข้อมูลในการหาแหล่งเงินทุน การออม และการลงทุนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.91)

สำหรับการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของ การเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุงในด้านความรู้เกี่ยวกับการ ปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ พบว่า นักเรียนมีความต้องการในด้านความรู้ด้านการจัดทำ บัญชีครัวเรือนมากที่สุด โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 1.16 รองลงมาคือความต้องการในด้านข้อมูล ในการหาแหล่งเงินทุน การออม และการลงทุน มีค่าPNI_{modified} เท่ากับ 0.71 และความต้องการด้าน แนวคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพ มีค่าPNI_{modified} เท่ากับ 0.57 ตามลำดับ ส่วนช่องทางในการสืบค้นข้อมูล เพื่อแสวงหาความรู้ที่ทันสมัยอยู่เป็นประจำมีความต้องการน้อยที่สุด มีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.476 แสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลนั้น ในความรู้ด้านการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ จำเป็นต้องพัฒนา ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นอันดับแรก

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของ องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพ ในด้านทักษะการวางแผนการประกอบอาชีพ

ทักษะการวางแผน การประกอบอาชีพ	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI modified	ลำดับ
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ		
ข้อ 16 ฉันทเขียนเป้าหมายในการ ประกอบอาชีพในระยะสั้นและ ระยะยาวได้	2.64	1.13	ปาน กลาง	4.01	1.03	มาก	0.860	1
ข้อ 17 ฉันทสื่อสารหรือนำเสนอ จุดเด่น และทักษะที่มีของตนใน สถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดี เช่น การสัมภาษณ์งาน	2.79	1.01	ปาน กลาง	4.03	0.98	มาก	0.635	2
ข้อ 18 ฉันทสร้างแฟ้มสะสม ผลงาน (portfolio) เก็บ รวบรวมหลักฐานผลสัมฤทธิ์ ความสามารถ ความพยายาม หรือความถนัดของตนเองได้ อย่างเป็นระบบ	3.01	1.23	ปาน กลาง	4.12	1.04	มาก	0.600	3

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในองค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพ ในด้านทักษะการวางแผนการประกอบอาชีพ พบว่า สภาพที่เป็นจริงของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านทักษะเกี่ยวกับการวางแผนการประกอบอาชีพ อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ทักษะการทำแฟ้มสะสมผลงาน (portfolio) เก็บรวบรวมหลักฐานผลสัมฤทธิ์ความสามารถ ความพยายาม หรือความถนัดของตนเอง ได้อย่างเป็นระบบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = 1.23) รองลงมาคือทักษะเกี่ยวกับการสื่อสาร หรือนำเสนอจุดเด่น และทักษะที่มีของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 2.79$, S.D. = 1.01) ส่วนทักษะการเขียนเป้าหมายในการประกอบอาชีพในระยะสั้นและระยะยาวได้มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = 1.13)

ส่วนผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในด้านทักษะ การวางแผนการประกอบอาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ทักษะ การทำแฟ้มสะสมผลงาน (portfolio) เก็บรวบรวมหลักฐานผลสัมฤทธิ์ความสามารถ ความพยายาม หรือความถนัดของตนเองได้อย่างเป็นระบบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 1.04) รองลงมา คือ ทักษะเกี่ยวกับการสื่อสารหรือนำเสนอจุดเด่น และทักษะที่มีของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็น อย่างดี ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.98) ส่วนทักษะการเขียนเป้าหมายในการประกอบอาชีพในระยะสั้นและ ระยะยาวได้มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 1.03)

สำหรับการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของ การเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุงในด้านด้านทักษะ การวางแผนการประกอบอาชีพ พบว่า นักเรียนมีความต้องการด้านทักษะการเขียนเป้าหมายใน การประกอบอาชีพในระยะสั้นและระยะยาว โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.860 รองลงมาคือ ความต้องการด้านทักษะเกี่ยวกับการสื่อสารหรือนำเสนอจุดเด่น และทักษะที่มีของตนในสถานการณ์ ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.635 ส่วนทักษะการทำแฟ้มสะสมผลงาน (portfolio) เก็บรวบรวมหลักฐานผลสัมฤทธิ์ความสามารถ ความพยายาม หรือความถนัดของตนเอง ได้อย่างเป็นระบบเป็นความต้องการในลำดับที่น้อยที่สุดโดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.600 แสดงให้เห็น ว่าการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ในทักษะการวางแผน การประกอบอาชีพจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการเขียนเป้าหมายในการประกอบอาชีพในระยะสั้น และระยะยาวให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นอันดับแรก

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของ
องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพ ในด้านทักษะการประกอบอาชีพ

ทักษะการประกอบอาชีพ	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI modified	ลำดับ
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ		
ข้อ 19 ฉันได้รับการฝึกฝน/ อบรม เตรียมความพร้อมจนเกิด ทักษะในการประกอบอาชีพที่ สนใจ อย่างน้อย 1 อาชีพ	3.01	1.07	ปาน กลาง	4.13	0.98	มาก	0.537	8
ข้อ 20 ฉันมีทักษะการทำงาน เป็นทีม โดยสามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข	3.25	1.10	ปาน กลาง	4.40	0.79	มาก	0.576	4
ข้อ 21 ฉันใช้โปรแกรมพื้นฐาน ได้อย่างคล่องแคล่ว เช่น Word , PowerPoint, Excel เป็นต้น	2.80	1.21	ปาน กลาง	4.08	0.97	มาก	0.752	1
ข้อ 22 ฉันสามารถแก้ปัญหา ต่อรอง ยุติ หรือหาทางออกที่ดี ได้ เมื่อเกิดความขัดแย้งในการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ฉันจะ เป็นผู้หาเหตุผลเพื่อยุติปัญหา ในการทำงานกลุ่ม	3.00	1.04	ปาน กลาง	4.15	0.92	มาก	0.557	6
ข้อ 23 ฉันสามารถสร้าง เครือข่าย และสร้างสัมพันธ์กับ ชุมชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เข้าร่วมกลุ่มในFacebook กับ คนในชุมชนเกี่ยวกับกิจกรรม ที่สนใจ	2.99	1.21	ปาน กลาง	4.17	0.94	มาก	0.696	3
ข้อ 24 ฉันมีทักษะการบริหาร เวลา เช่น การจัดลำดับ ความสำคัญของงาน	2.97	1.10	ปาน กลาง	4.22	0.96	มาก	0.699	2

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของ องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพ ในด้านทักษะการประกอบอาชีพ (ต่อ)

ทักษะการประกอบอาชีพ	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI modified	ลำดับ
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ		
ข้อ 25 ฉันให้ความเคารพ ในความคิดเห็นของผู้อื่นโดย ปราศจากอคติ เช่น ในการ ทำงานกลุ่มหากมีผู้อื่นเสนอ แนวคิดที่ต่างจากฉัน และเป็น แนวคิดที่คนส่วนใหญ่เห็นด้วย ฉันจะให้การยอมรับอย่างเต็มที่	3.41	1.12	ปาน กลาง	4.24	0.91	มาก	0.387	10
ข้อ 26 ฉันสามารถพูดคุยทอด ความคิดให้ผู้อื่นฟังได้อย่างเข้าใจ และเห็นภาพอย่างชัดเจน	2.94	0.97	ปาน กลาง	4.07	1.00	มาก	0.543	7
ข้อ 27 ฉันสามารถปรับตัวให้เข้า กับ กลุ่มคน สถานที่ หรือ สิ่งแวดล้อมใหม่ได้อย่างรวดเร็ว	3.15	1.17	ปาน กลาง	4.21	0.99	มาก	0.515	9
ข้อ 28 ฉันสามารถใช้ความรู้ ทางสถิติและคณิตศาสตร์เพื่อ ประมวลผลในชีวิตประจำวัน หรือการประกอบอาชีพได้	2.94	1.15	ปาน กลาง	4.04	1.03	มาก	0.588	5

จากตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในองค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพ ในด้านทักษะการประกอบอาชีพ พบว่าสภาพที่เป็น จริงของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งหมด โดยเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ทักษะการให้ความเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น โดยปราศจากอคติ ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 1.12) รองลงมาคือ ทักษะการทำงานเป็นทีม โดยสามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 1.10) และทักษะการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มคน สถานที่ หรือสิ่งแวดล้อมใหม่ได้อย่างรวดเร็ว ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 1.17) ตามลำดับ ส่วนทักษะการใช้ โปรแกรมพื้นฐานได้อย่างคล่องแคล่ว มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.80$, S.D. = 1.21)

ส่วนผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในด้านทักษะการประกอบอาชีพอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ทักษะการใช้โปรแกรมพื้นฐานได้อย่างคล่องแคล่ว มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.79) รองลงมาคือ ทักษะความเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นโดยปราศจากอคติ ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.91) และทักษะการปรับตัวให้เข้ากับ กลุ่มคน สถานที่ หรือสิ่งแวดล้อมใหม่ได้อย่างรวดเร็ว ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.99) ตามลำดับ ส่วนทักษะการใช้ความรู้ทางสถิติและคณิตศาสตร์เพื่อประมวลผลในชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพได้มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 1.03)

สำหรับการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุงในด้านทักษะการประกอบอาชีพ พบว่านักเรียนมีความต้องการด้านทักษะการใช้โปรแกรมพื้นฐานได้อย่างคล่องแคล่วมากที่สุด โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.752 รองลงมาคือความต้องการด้านทักษะการบริหารเวลา โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.699 และทักษะสร้างเครือข่าย และความต้องการด้านการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.696 ตามลำดับ ส่วนความต้องการด้านทักษะความเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นโดยปราศจากอคติมีความต้องการน้อยที่สุด โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.387 แสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ในการเสริมสร้างทักษะการประกอบอาชีพจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการใช้โปรแกรมพื้นฐานได้อย่างคล่องแคล่วให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นอันดับแรก

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ขององค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพ ในด้านทักษะการปรับปรุงและพัฒนา การประกอบอาชีพ

ทักษะการปรับปรุง และพัฒนาการประกอบอาชีพ	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI modified	ลำดับ
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ		
ข้อ 29 ศึกษา ค้นคว้า พัฒนา และแลกเปลี่ยนความรู้ความ ชำนาญในอาชีพที่สนใจ	3.09	1.05	ปาน กลาง	4.32	0.89	มาก	0.59	3
ข้อ 30 บูรณาการความรู้และมี ทักษะในการแสวงหาความรู้สู่ การประกอบอาชีพ	3.08	1.18	ปาน กลาง	4.18	0.90	มาก	0.62	2
ข้อ 31 สามารถแก้ปัญหา ต่อรอง ยุติหรือหาทางออกที่ดีได้ เมื่อเกิดความขัดแย้งในการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.15	1.09	ปาน กลาง	4.29	0.91	มาก	0.54	5
ข้อ 32 ใช้เทคโนโลยีในการ สร้างสรรค์ชิ้นงานที่ช่วยพัฒนา อาชีพให้ดียิ่งขึ้น	2.95	1.18	ปาน กลาง	4.06	1.11	มาก	0.57	4
ข้อ 33 มีความสามารถในการ เพิ่มมูลค่าเกี่ยวกับอาชีพที่ปฏิบัติ โดยการประยุกต์ให้สอดคล้อง กับท้องถิ่น	2.82	1.10	ปาน กลาง	4.05	0.92	มาก	0.69	1

จากตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในองค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพ ในด้านทักษะการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ พบว่าสภาพที่เป็นจริงของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านทักษะเกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนา การประกอบอาชีพอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ทักษะการแก้ปัญหา ต่อรอง ยุติหรือหาทางออกที่ดีได้ เมื่อเกิดความขัดแย้งในการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 1.09) รองลงมาคือ ทักษะการศึกษา ค้นคว้า พัฒนาและแลกเปลี่ยนความรู้

ความชำนาญในอาชีพที่สนใจ ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 1.05) และทักษะการบูรณาการความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้สู่การประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 3.08$, S.D. = 1.18) ตามลำดับ ส่วนความสามารถในการเพิ่มมูลค่าเกี่ยวกับอาชีพที่ปฏิบัติโดยการประยุกต์ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.82$, S.D. = 1.10)

ส่วนผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในด้านทักษะการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ทักษะการศึกษา ค้นคว้า พัฒนาและแลกเปลี่ยนความรู้ความชำนาญในอาชีพที่สนใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.89) รองลงมาคือ ทักษะการแก้ปัญหา ต่อรอง ยุติหรือหาทางออกที่ดีได้ เมื่อเกิดความขัดแย้งในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.91) และทักษะการบูรณาการความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้สู่การประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.90) ตามลำดับ ส่วนทักษะการเพิ่มมูลค่าเกี่ยวกับอาชีพที่ปฏิบัติโดยการประยุกต์ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.05$ S.D. = 0.92)

สำหรับการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุงในด้านทักษะการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ พบว่า นักเรียนมีความต้องการด้านทักษะการเพิ่มมูลค่าเกี่ยวกับอาชีพที่ปฏิบัติโดยการประยุกต์ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นมากที่สุด โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.69 รองลงมาคือความต้องการด้านทักษะบูรณาการความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้สู่การประกอบอาชีพ โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.62 และความต้องการด้านทักษะศึกษา ค้นคว้า พัฒนาและแลกเปลี่ยนความรู้ความชำนาญในอาชีพที่สนใจ โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.59 ตามลำดับ ส่วนทักษะการแก้ปัญหา ต่อรอง ยุติหรือหาทางออกที่ดีได้ เมื่อเกิดความขัดแย้งในการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีความต้องการน้อยที่สุด โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.54 แสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ในทักษะการประกอบอาชีพจำเป็นต้องพัฒนาทักษะความสามารถในการเพิ่มมูลค่าเกี่ยวกับอาชีพที่ปฏิบัติโดยการประยุกต์ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นอันดับแรก

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของ องค์ประกอบที่ 3 เจตคติการประกอบอาชีพ ในด้านการรู้จักตนเอง

การรู้จักตนเอง	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI modified	ลำดับ
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ		
ข้อ 34 ฉันใช้ประสบการณ์ ในอดีต มาเป็นบทเรียน ในการพัฒนาตนเอง	3.12	1.11	ปาน กลาง	4.18	1.03	มาก	0.519	3
ข้อ 35 ฉันมั่นใจว่าฉันจะ ประสบความสำเร็จได้จาก ความพยายามและมุ่งมั่น	3.45	1.19	ปาน กลาง	4.44	0.88	มาก	0.492	5
ข้อ 36 ฉันรู้ในสิ่งที่ตนเองถนัด และทำมันได้ดี	3.23	1.32	ปาน กลาง	4.46	0.82	มาก	0.813	1
ข้อ 37 ฉันรู้จักจุดเด่นของตนเอง และรู้ว่าจะงานใดที่เหมาะสมกับ จุดเด่นดังกล่าว	3.26	1.09	ปาน กลาง	4.32	0.85	มาก	0.512	4
ข้อ 38 ฉันมีวิธีสร้างแรงจูงใจใน การทำงานให้กับตนเองอยู่เสมอ	3.26	1.12	ปาน กลาง	4.31	0.90	มาก	0.532	2

จากตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในองค์ประกอบที่ 3 เจตคติการประกอบอาชีพ ในด้านการรู้จักตนเอง พบว่าสภาพที่เป็นจริงของ การเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาด้านการรู้จักตนเอง อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยเมื่อพิจารณาตาม รายข้อพบว่า ความมั่นใจว่าตนเองจะประสบความสำเร็จได้จากความพยายามและมุ่งมั่นมีค่าเฉลี่ย มากที่สุด ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 1.19) รองลงมาคือ การรู้จักจุดเด่นของตนเอง และรู้ว่าจะงานใดที่เหมาะสม กับจุดเด่นดังกล่าว ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 1.05) และการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับตนเอง อยู่เสมอ ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 1.09, 1.12) ตามลำดับ ส่วนการใช้ประสบการณ์ในอดีตมาเป็นบทเรียน ในการพัฒนาตนเองมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 1.32)

ส่วนผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในด้านการรู้จักตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า การรับรู้ในสิ่งที่ตนเองถนัด และทำมันได้ดีมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.82) รองลงมาคือ ความมั่นใจว่าตนเองจะประสบความสำเร็จได้จากความพยายามและมุ่งมั่น ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.88) และการรับรู้จุดเด่นของตนเอง และรู้ว่างานใดที่เหมาะสมกับจุดเด่นดังกล่าว ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.85) ตามลำดับ ส่วนการใช้ประสบการณ์ในอดีตมาเป็นบทเรียนในการพัฒนาตนเองมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.18$ S.D. = 1.03)

สำหรับการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุงในด้านการรู้จักตนเองพบว่า นักเรียนมีความต้องการด้านการรับรู้ในสิ่งที่ตนเองถนัด และทำมันได้ดีมากที่สุด โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.813 รองลงมาคือความต้องการด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับตนเอง อยู่เสมอ โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.532 และใช้ประสบการณ์ในอดีต มาเป็นบทเรียนในการพัฒนาตนเองโดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.519 ตามลำดับ ส่วนความมั่นใจว่าฉันจะประสบความสำเร็จได้จากความพยายามและมุ่งมั่นมีความต้องการน้อยที่สุด โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.492 แสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ในด้านการรับรู้ตนเองจำเป็นต้องพัฒนาการรับรู้ในสิ่งที่ตนเองถนัด และทำมันได้ดีให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นอันดับแรก

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขององค์ประกอบที่ 3 เจตคติการประกอบอาชีพ ในด้านการเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ

การเห็นคุณค่าของ การประกอบอาชีพ	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI modified	ลำดับ
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ		
ข้อ 39 ฉันเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของอาชีพที่ฉันสนใจ	3.16	1.20	ปานกลาง	4.34	0.87	มาก	0.620	3
ข้อ 40 ฉันมีความเชื่อมั่นในความถูกต้อง ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม	3.39	1.24	ปานกลาง	4.25	0.97	มาก	0.438	7

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของ องค์ประกอบที่ 3 เจตคติการประกอบอาชีพ ในด้านการเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ (ต่อ)

การเห็นคุณค่าของ การประกอบอาชีพ	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI modified	ลำดับ
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ		
ข้อ 41 ฉันเต็มใจและ กระตือรือร้นในการทำงาน	3.20	1.22	ปาน กลาง	4.32	0.86	มาก	0.632	2
ข้อ 42 ฉันมีความรับผิดชอบ ต่องานที่ได้รับมอบหมาย	3.20	1.22	ปาน กลาง	4.49	0.77	มาก	0.792	1
ข้อ 43 ฉันสามารถปรับตัว ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง กฎ ระเบียบ กติกาที่โรงเรียนและ สังคมกำหนดไว้ได้	3.36	1.16	ปาน กลาง	4.36	0.76	มาก	0.514	6
ข้อ 44 ฉันมีวินัยและสามารถ วางแผนงานแล้วทำตามแผน ได้สำเร็จตามที่กำหนดไว้	3.21	1.15	ปาน กลาง	4.32	0.85	มาก	0.573	4
ข้อ 45 ฉันเห็นความสำคัญของ การหาความรู้เพิ่มเติมที่เป็น ประโยชน์ในการพัฒนางาน ทุกชิ้นที่ฉันทำ	3.26	1.15	ปาน กลาง	4.38	0.93	มาก	0.551	5

จากตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในองค์ประกอบที่ 3 เจตคติการประกอบอาชีพ ในด้านการเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ พบว่า สภาพที่เป็นจริงของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในด้านการเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพอยู่ใน ระดับปานกลางทั้งหมด โดยเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ความเชื่อมั่นในความถูกต้อง ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 1.24) รองลงมาคือการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง กฎ ระเบียบ กติกาที่โรงเรียนและสังคมกำหนดไว้ได้ ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 1.16) และการเห็นความสำคัญของการหาความรู้เพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนางานทุกชิ้นที่ตนเองทำ ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 1.15) ตามลำดับ ส่วนการเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของอาชีพที่ฉันสนใจ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 1.20)

ส่วนผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในด้านการเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.77) รองลงมาคือ การเห็นความสำคัญของการหาความรู้เพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนางานทุกชิ้นที่ฉันทำ ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.93) และความสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง กฎ ระเบียบ กติกา ที่โรงเรียนและสังคมกำหนดไว้ได้ ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.76) ตามลำดับ ส่วนการมีความเชื่อมั่นในความถูกต้อง ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรมค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.97)

สำหรับการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุงในด้านการเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพพบว่า นักเรียนมีความต้องการด้านความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายมากที่สุด โดยมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.792 รองลงมาคือความต้องการด้านความเต็มใจและกระตือรือร้นในการทำงาน โดยมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.632 และความต้องการด้านการเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของอาชีพที่ตนเองสนใจ โดยมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.620 ตามลำดับ ส่วนความเชื่อมั่นในความถูกต้อง ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรมมีความต้องการน้อยที่สุด โดยมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.438 แสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ในด้านการเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพจำเป็นต้องพัฒนาความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นอันดับแรก

ตารางที่ 16 สรุปลำดับความสำคัญและค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	ลำดับความสำคัญ (PNI _{modified})	
องค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ	1.1 ความรู้ ด้านการ วางแผนใน อาชีพ	ข้อ 1 ฉันรู้ขั้นตอนและวิธีการวางแผนอาชีพ ในอนาคตอย่างน้อย 1 อาชีพ	3 (0.711)	2 (0.546)
		ข้อ 2 ฉันมีความรู้ด้านเศรษฐกิจหรือ การเปลี่ยนแปลงของชุมชน เพื่อเป็นข้อมูล ในการตัดสินใจในการประกอบอาชีพในอนาคต เช่น การเปลี่ยนแปลงของราคาผลผลิตทาง การเกษตรในท้องถิ่น	1 (0.805)	
		ข้อ 3 ฉันรู้แนวทางการวางแผนการตลาดและ การประชาสัมพันธ์ เช่น วิธีการใช้สื่อโซเชียล ในการโฆษณาสินค้า	4 (0.686)	
		ข้อ 4 ฉันศึกษาการวางแผนเป้าหมายและ ความก้าวหน้าในอาชีพจากบุคคลตัวอย่าง ที่มีประสบการณ์	5 (0.520)	
		ข้อ 5 ฉันสามารถวางแผนอาชีพโดยตระหนักถึง ความต้องการของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงของ สิ่งแวดล้อม	2 (0.730)	
1.2 ความรู้ ด้านการ ประกอบ อาชีพ	1.2 ความรู้ ด้านการ ประกอบ อาชีพ	ข้อ 6 ฉันมีความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่ของอาชีพ ที่สนใจอย่างน้อย 1 อาชีพอย่างถ่องแท้ เช่น สนใจ อาชีพขายเบเกอรี่มีความรู้ เรื่อง เงินลงทุนขั้นตอน การทำเบเกอรี่ แหล่งซื้อวัตถุดิบ ขั้นตอนการผลิต การกำหนดราคาสินค้าเพื่อให้ได้กำไร เป็นต้น	3 (0.686)	4 (0.502)
		ข้อ 7 ฉันเข้ารับความรู้จากสถานประกอบการ วิทยากร หรือปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับความรู้ด้าน การประกอบอาชีพที่สนใจ	5 (0.606)	
		ข้อ 8 ฉันมีความรู้ด้านกฎหมายในอาชีพเบื้องต้น เช่น การจ่ายภาษีของอาชีพอิสระ สินค้าต้องห้าม ทางกฎหมาย	1 (0.704)	

ตารางที่ 16 สรุปลำดับความสำคัญและค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	ลำดับความสำคัญ (PNI _{modified})		
		ข้อ 9 ฉันรู้คุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพในอาชีพที่ตนเองสนใจ เช่น ทักษะที่ควรมีในอาชีพมัคคุเทศก์ คือทักษะการพูด	4 (0.647)		
		ข้อ 10 ฉันเข้าใจหลักการอ่านข้อมูลทางสถิติจากตาราง แผนภูมิ และกราฟ	2 (0.699)		
		ข้อ 11 ฉันนำความรู้เรื่อง เปอร์เซ็นต์ ร้อยละ หรือ อัตราส่วน ปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น คิดราคาค่าจ้างสอยมะพร้าวร้อยละ 70 จากจำนวนมะพร้าว 2,000 ลูกได้ถูกต้อง	6 (0.588)		
	1.3 ความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ	ข้อ 12 ฉันมีช่องทางในการสืบค้นข้อมูล เพื่อแสวงหาความรู้ที่ทันสมัยอยู่เป็นประจำ	4 (0.476)		3 (0.517)
	ข้อ 13 ฉันมีข้อมูลในการหาแหล่งเงินทุน การออม และการลงทุน	2 (0.712)			
ข้อ 14 ฉันรู้จักการจัดทำบัญชีครัวเรือน	1 (1.167)				
		ข้อ 15 ฉันมีแนวคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพ เช่น ช่วยพ่อแม่คิดเปลี่ยนแปลงรูปแบบสินค้าให้น่าสนใจ	3 (0.570)		
องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพ	2.1 ทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพ	ข้อ 16 ฉันเขียนเป้าหมายในการประกอบอาชีพในระยะสั้นและระยะยาวได้	1 (0.860)	1 (0.569)	
		ข้อ 17 ฉันสื่อสารหรือนำเสนอจุดเด่น และทักษะที่มีของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น การสัมภาษณ์งาน	2 (0.635)		
		ข้อ 18 ฉันสร้างแฟ้มสะสมผลงาน(portfolio) เก็บรวบรวมหลักฐานผลสัมฤทธิ์ความสามารถ ความพยายาม หรือความถนัดของตนเองได้อย่างเป็นระบบ	3 (0.600)		

ตารางที่ 16 สรุปลำดับความสำคัญและค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	ลำดับความสำคัญ (PNI _{modified})	
	2.2 ทักษะการประกอบอาชีพ	ข้อ 19 ฉันได้รับการฝึกฝน/อบรม เตรียมความพร้อมจนเกิดทักษะในการประกอบอาชีพที่สนใจอย่างน้อย 1 อาชีพ	8 (0.537)	7 (0.449)
		ข้อ 20 ฉันมีทักษะการทำงานเป็นทีม โดยสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข	4 (0.576)	
		ข้อ 21 ฉันใช้โปรแกรมพื้นฐานได้อย่างคล่องแคล่ว เช่น Word , PowerPoint, Excel เป็นต้น	1 (0.752)	
		ข้อ 22 ฉันสามารถแก้ปัญหา ต่อรอง ยุติ หรือหาทางออกที่ดีได้ เมื่อเกิดความขัดแย้งในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ฉันจะเป็นผู้หาเหตุผลเพื่อยุติปัญหาในการทำงานกลุ่ม	6 (0.557)	
		ข้อ 23 ฉันสามารถสร้างเครือข่าย และสร้างสัมพันธ์กับชุมชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เข้าร่วมกลุ่มใน Facebook กับคนในชุมชนเกี่ยวกับกิจกรรมที่สนใจ	3 (0.696)	
		ข้อ 24 ฉันมีทักษะการบริหารเวลา เช่น การจัดลำดับความสำคัญของงาน	2 (0.699)	
		ข้อ 25 ฉันให้ความเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น โดยปราศจากอคติ เช่น ในการทำงานกลุ่มหากมีผู้อื่นเสนอแนวคิดที่ต่างจากฉัน และเป็นแนวคิดที่คนส่วนใหญ่เห็นด้วย ฉันจะให้การยอมรับอย่างเต็มใจ	10 (0.387)	
		ข้อ 26 ฉันสามารถถ่ายทอดความคิดให้ผู้อื่นฟังได้อย่างเข้าใจและเห็นภาพอย่างชัดเจน	7 (0.543)	
		ข้อ 27 ฉันสามารถปรับตัวให้เข้ากับ กลุ่มคน สถานที่ หรือสิ่งแวดล้อมใหม่ได้อย่างรวดเร็ว	9 (0.515)	
		ข้อ 28 ฉันสามารถใช้ความรู้ทางสถิติและคณิตศาสตร์เพื่อประมวลผลในชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพได้	5 (0.588)	

ตารางที่ 16 สรุปลำดับความสำคัญและค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	ลำดับความสำคัญ (PNI _{modified})	
	2.3 ทักษะการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ	ข้อ 29 ศึกษา ค้นคว้า พัฒนาและแลกเปลี่ยนความรู้ความชำนาญในอาชีพที่สนใจ	3 (0.59)	5 (0.492)
		ข้อ 30 บูรณาการความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้สู่การประกอบอาชีพ	2 (0.62)	
		ข้อ 31 สามารถแก้ปัญหา ตีตรง ยุติหรือหาทางออกที่ดีได้ เมื่อเกิดความขัดแย้งในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	5 (0.54)	
		ข้อ 32 ใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์ชิ้นงานที่ช่วยพัฒนาอาชีพให้ดียิ่งขึ้น	4 (0.57)	
		ข้อ 33 มีความสามารถในการเพิ่มมูลค่าเกี่ยวกับอาชีพที่ปฏิบัติโดยการประยุกต์ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น	1 (0.69)	
องค์ประกอบที่ 3 เจตคติต่อการประกอบอาชีพ	3.1 การรู้จักตนเอง	ข้อ 34 ฉันใช้ประสบการณ์ในอดีตมาเป็นบทเรียนในการพัฒนาตนเอง	3 (0.519)	8 (0.438)
		ข้อ 35 ฉันมั่นใจว่าฉันจะประสบความสำเร็จได้จากความพยายามและมุ่งมั่น	5 (0.492)	
		ข้อ 36 ฉันรู้ในสิ่งที่ตนเองถนัด และทำมันได้ดี	1 (0.813)	
		ข้อ 37 ฉันรู้จักจุดเด่นของตนเอง และรู้ว่างานใดที่เหมาะสมกับจุดเด่นดังกล่าว	4 (0.512)	
		ข้อ 38 ฉันมีวิธีสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับตนเองอยู่เสมอ	2 (0.532)	
	3.2 การเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ	ข้อ 39 ฉันเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของอาชีพที่ฉันสนใจ	3 (0.620)	6 (0.462)
		ข้อ 40 ฉันมีความเชื่อมั่นในความถูกต้อง ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม	7 (0.438)	
		ข้อ 41 ฉันเต็มใจและกระตือรือร้นในการทำงาน	2 (0.632)	

ตารางที่ 16 สรุปลำดับความสำคัญและค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	ข้อความถาม	ลำดับความสำคัญ (PNI _{modified})	
		ข้อ 42 ฉันมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	1 (0.792)	
		ข้อ 43 ฉันสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง กฎ ระเบียบ กติกาที่โรงเรียนและสังคมกำหนดไว้ได้	6 (0.514)	
		ข้อ 44 ฉันมีวินัยและสามารถวางแผนงานแล้วทำตามแผนได้สำเร็จตามที่กำหนดไว้	4 (0.573)	
		ข้อ 45 ฉันเห็นความสำคัญของการหาความรู้เพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนางานทุกชั้นที่ฉันทำ	5 (0.551)	

จากข้อมูลผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานั้น แสดงให้เห็นว่า สมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน 3 ลำดับแรกคือ ทักษะการวางแผนการประกอบอาชีพ ความรู้ด้านการวางแผนการประกอบอาชีพ และความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพตามลำดับ

ดังนั้น ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาควรให้ความสำคัญและมุ่งเน้นพัฒนาและปรับปรุงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะในด้านการวางแผนประกอบอาชีพมากที่สุดเป็นอันดับแรก ไม่ว่าจะเป็นการฝึกให้นักเรียนมีทักษะการเขียนเป้าหมายในการประกอบอาชีพในระยะสั้นและระยะยาว ทักษะการสื่อสารและนำเสนอจุดเด่นและทักษะที่มีของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์งาน รวมไปถึงทักษะการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน (portfolio) เพื่อเก็บรวบรวมหลักฐานผลสัมฤทธิ์ความสามารถ ความพยายาม หรือความถนัดของตนเองได้อย่างเป็นระบบ

ลำดับที่สอง โรงเรียนควรเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์และเนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจด้านการวางแผนในอาชีพ ได้แก่ ขั้นตอนและวิธีการวางแผนอาชีพในอนาคต ความรู้ด้านเศรษฐกิจหรือการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ

ในการประกอบอาชีพในอนาคต เช่น การเปลี่ยนแปลงของราคาผลผลิตทางการเกษตรในท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการวางแผนการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เช่น การใช้สื่อโซเชียล ในการโฆษณาสินค้า ขั้นตอนและวิธีการวางแผนเป้าหมายและความก้าวหน้าในอาชีพจากบุคคลตัวอย่าง ที่มีประสบการณ์และความรู้เข้าใจเกี่ยวกับการตระหนักถึงความต้องการของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในการวางแผนการประกอบอาชีพ

ลำดับที่สามโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาต้องร่วมกันจัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นความรู้เกี่ยวกับช่องทาง ในการสืบค้นข้อมูล เพื่อแสวงหาความรู้ที่ทันสมัยอยู่เป็นประจำ การหาแหล่งเงินทุน การออม และการลงทุน การจัดทำบัญชีครัวเรือน แหล่งข้อมูลเพื่อใช้เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพ รายละเอียดผลการประเมินความต้องการจำเป็นในองค์ประกอบอื่น ๆ ผู้อ่านสามารถศึกษาได้จากตาราง

จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้นำผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาไปเป็นประเด็นประกอบการ ศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) เพื่อค้นหารูปแบบการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพและส่งเสริมทักษะการวางแผนการประกอบอาชีพ ความรู้ด้านการวางแผน การประกอบอาชีพ และความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นความต้องการ สูงสุดของนักเรียนในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพโดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านเมืองกีด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 2.1 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

ตอนที่ 2.2 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสของโรงเรียนบ้านจันทร์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 2.1 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

2.1.1 การศึกษาบริบทชุมชนของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

2.1.2 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การวิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นย่อย ดังนี้

1.1 กระบวนการวิเคราะห์โรงเรียน ผู้เรียน บริบทชุมชน และสังคมของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

1.2 วิสัยทัศน์ที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

1.3 ทิศทางและนโยบายของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

1.4 การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

1.5 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

ประเด็นที่ 2 การวิเคราะห์วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นย่อย ดังนี้

2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านทักษะการประกอบอาชีพของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านเจตคติการประกอบอาชีพของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

ประเด็นที่ 3 การวิเคราะห์ผลการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย ดังนี้

3.1 ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

3.2 ความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

2.1.1 การศึกษาบริบทชุมชนของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

2.1.1.1 บริบทชุมชน

โรงเรียนบ้านเมืองกีด ตั้งอยู่ที่ ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นตำบลที่อยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากอำเภอมืองเชียงใหม่ ประมาณ 64 กิโลเมตร สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะเป็นหุบเขาล้อมรอบ อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียน ได้แก่ วัดเมืองกีด ตำบลกีดช้างพื้นที่ส่วนมากเป็นป่าไม้และภูเขาสูง ทั้งนี้ยังมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดและอำเภอหลายแห่งซึ่งตั้งอยู่ตามแนวตะเข็บชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นตำบลกีดช้างจึงมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เอื้อต่อการท่องเที่ยว ซึ่งอาชีพหลักของประชากรในตำบลกีดช้าง ได้แก่ กิจการท่องเที่ยว การท่องเที่ยว การท่องเที่ยว การท่องเที่ยว รับจ้างทั่วไป และการทำการเกษตร เช่น การทำนา ทำสวนลิ้นจี่, ส้ม, กล้วยปลี, กระท้อน, เงาะ, ขิง, ข้าวไร่, ลำไย, ข้าวโพด, ถั่วเหลือง, กาแฟ, เสาวรส การเลี้ยงสัตว์โค, กระบือ, สุกร, ไก่ มีสถานประกอบการด้านพาณิชยกรรม ได้แก่ ปางช้าง 12 แห่ง ท่าแพ 11 แห่ง โรงสีข้าว 5 แห่ง ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ 4 แห่ง บ้านพัก 28 แห่ง รีสอร์ท 5 แห่ง โรงแรม 1 แห่ง ซิปไลน์ 1 แห่ง และร้านค้าปลีก 124 แห่ง นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างของเชื้อชาติ สัญชาติ ค่านิยม วัฒนธรรม จารีตประเพณีที่หลากหลาย

โดยประชาชนเป็นคนพื้นที่ราบบางส่วน และเป็นชนเผ่า จำนวน 5 ชนเผ่า ได้แก่ เผ่าลาหู่ เผ่าม้ง เผ่าปะกาเกอญอ เผ่าลีซอ และเผ่าอาข่า

2.1.1.2 บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านเมืองกีดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 2 ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2487 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในปีการศึกษา 2563 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 216 คน บุคลากร 18 คน โรงเรียนมีพื้นที่ 3 ไร่

โรงเรียนมีความโดดเด่นในการจัดการศึกษาด้านอาชีพคือการใช้ศักยภาพของพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและนำอาชีพในชุมชนมาส่งเสริมแก่นักเรียน

ภาพที่ 1 กิจกรรมการฝึกทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านเมืองกีด
ที่มา: ฤกษ์ กลินนาค (2558, ออนไลน์)

โดยจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนได้แก่รายวิชาจักสาน วิชาทอผ้าไทย มัคคุเทศก์น้อย คหกรรม หลักสูตรการจัดการบริการในโรงแรมและโฮมสเตย์ งานเครื่องประดับที่ทำจากลูกปัด งานสร้างอิฐบล็อกและงานช่างไฟช่างไม้

ภาพที่ 2 กิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านวิชาชีพทุกวันศุกร์โรงเรียนบ้านเมืองกีด
ที่มา: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2555, ออนไลน์)

นอกจากนี้ยังมีการเสริมทักษะอาชีพในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่นกิจกรรมชุมนุม ส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน โดยมีการจัดรูปแบบการเลือกเรียนรายวิชาชุมนุมได้น่าสนใจ เนื่องจากโรงเรียนกำหนดให้นักเรียนเลือกเรียนวิชาชุมนุมตามความสนใจของตนเองและต้องมีการผลัดเปลี่ยนชุมนุมทุกปีการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะอาชีพต่าง ๆ อย่างหลากหลายมีช่องทางในการตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคตที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งการกำหนดกิจกรรมชุมนุมจะคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและบริบทของชุมชนโดยรอบ เช่น ชุมนุมนักปัดน้มน้อย ชุมนุมนักคู้เทศก์น้อย ชุมนุมนครืองตีม ชุมนุมนขนมไทย ชุมนุมนนาฏศิลป์ ชุมนุมนักประดิษฐ์น้อย ชุมนุมนวดแผนไทย ชุมนุมนอาหารฟิวชั่น ชุมนุมนของที่ระลึก เป็นต้น โรงเรียนได้ออกแบบกิจกรรมสร้างสถานการณ์ตลาดนัดอาชีพในวันศุกร์ของทุกสัปดาห์ให้นักเรียนแต่ละชุมนุมได้นำเสนอผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่ได้เรียนรู้ภาคทฤษฎีลงมาปฏิบัติ โดยร่วมมือกับสถานประกอบการในชุมชน นำนักท่องเที่ยวนำเข้ามาเลือกซื้อสินค้าและบริการ ซึ่งช่วยสร้างรายได้ให้แก่นักเรียนและมีงบประมาณในการพัฒนาโรงเรียนมากขึ้น

นอกจากนี้ครูผู้สอนยังได้รับรางวัลวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการงานอาชีพและเทคโนโลยีของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 และโรงเรียนยังได้รับรางวัลเหรียญทอง “หนึ่งโรงเรียน หนึ่งนวัตกรรม เมืองกักตมเดล” ประจำปีการศึกษา 2551 ของคุรุสภา อีกทั้งนักเรียนยังได้รับรางวัลจากผลงานต่าง ๆ ที่โดดเด่นด้านทักษะอาชีพ เช่น รางวัลชนะเลิศอันดับ 1 ระดับชาติ ในการเข้าร่วมแข่งขันการจักสานไม้ไผ่ ระดับช่วงชั้นที่ 3 ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2552 เป็นต้น

2.1.2 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

ประเด็นที่ 1 ผลการวิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน โดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) มีรายละเอียดดังนี้

1.1 กระบวนการวิเคราะห์โรงเรียน ผู้เรียน บริบทชุมชน และสังคมของโรงเรียนบ้านเมืองกักตม

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนของโรงเรียนที่มีความปฏิบัติที่เป็นเลิศถึงกระบวนการวิเคราะห์โรงเรียน ผู้เรียน บริบทชุมชน และสังคมที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนนั้นพบว่า ต้องมีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียนก่อน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนต้องวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนว่าแท้จริงแล้วเกิดจากปัญหาของกระบวนการภายในโรงเรียน จากตัวผู้เรียน จากชุมชน หรือสังคมภายนอก ดังคำกล่าวของผู้บริหารท่านหนึ่งที่ว่า

“โรงเรียนขยายโอกาสปัญหาที่ผมได้พูดคุยกับผอ.หลาย ๆ โรงเรียน เหมือน ๆ กันเลย เด็กที่มาเรียนกับเราไม่ค่อยพร้อม เด็กที่พร้อมก็ไปเรียนโรงเรียนในเมือง ถึงได้มีโรงเรียนขยายโอกาสตามชื่อเลย เพิ่มโอกาสให้นักเรียนได้เรียนมากขึ้น ปัญหาที่เราเจอก็คือเด็กมาเรียนบ้างหยุดบ้าง ออกกลางคันก็มาก เราจะไปสอนเน้นวิชาการเหมือนโรงเรียนในเมืองมันก็คงไม่เข้าท่าไม่สอดคล้องกับสิ่งที่มันเป็น มันเป็นความท้าทายของผู้บริหารที่จะต้องแก้ปัญหาการศึกษาแบบนี้ให้เกิดประโยชน์กับตัวเด็กมากที่สุด”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้าใจถึงบริบทของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่นักเรียนในการเรียนจบ การศึกษาขั้นพื้นฐานหรือจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 มากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่พลาดหรือด้อยโอกาส ตลอดจนความพร้อมที่จะได้รับการศึกษา ดังนั้นสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อแนวทางในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เมื่อทราบถึงสภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียนแล้ว ก็ได้ทำการวิเคราะห์ผู้เรียน บริบทของชุมชน และสังคมในลำดับต่อไป เพื่อใช้เป็นตัวกำหนดเนื้อหาและสนับสนุนกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนที่เน้นการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการ ทั้งของตัวผู้เรียน ผู้ปกครอง ประชาชนในชุมชน หน่วยงาน หรือแม้แต่สถานประกอบการที่อาจเป็นสถานที่ทำงานของนักเรียนในอนาคต ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ก่อนจะจัดการเรียนการสอนเพิ่มทักษะการประกอบอาชีพให้เด็ก เราได้สำรวจบริบทของชุมชน ทำการระดมสมองกับผู้ใหญ่หลาย ๆ ท่านซึ่งเป็นสถานประกอบการเองและผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่บ้านของเรา เรากลับมองเห็นว่าถ้าเราส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพในชุมชนอย่างแท้จริง ผลมันน่าจะเกิดกับเด็กมากกว่าที่จะให้เด็กเรียนสิ่งที่ไกลตัวจนเกินไป...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

สอดคล้องกับคำกล่าวของเจ้าของสถานประกอบการในชุมชนที่ว่า

“ช่วงแต่ก่อนโน้น ผอ.เข้ามาปรึกษาขอความช่วยเหลือจากปางช้าง เราว่าจะจัดการสอนแบบเน้นอาชีพ ทางเรามีความคิดเห็นแบบไหน แล้วก็คิดว่าสามารถช่วยโรงเรียนอะไรได้บ้าง...”

(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 1)

จะเห็นได้ว่าโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับบริบทและความคิดเห็นของผู้คนภายในชุมชน ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนก่อนจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนช่วยให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนในการส่งเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาได้ทำการวิเคราะห์บริบทชุมชน รวมไปถึงจนถึงการรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่มีส่วนที่จะได้รับผลประโยชน์จากการศึกษาของนักเรียนอย่างรอบด้าน

นอกจากนี้ในด้านความต้องการในการศึกษาต่อของตัวผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มุ่งศึกษาต่อในสายอาชีพ โดยให้เหตุผลเกี่ยวกับปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อที่ว่าการเรียนสายสามัญจะต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าสายอาชีพ และโอกาสในการทำงานที่น้อยกว่าเนื่องจากการเรียนสายสามัญมีโอกาสในการหางานทำยากกว่าการเรียนในสายอาชีพ นอกจากนี้ผู้เรียนบางคนมีปัญหารายได้ภายในครัวเรือน โดยผู้เรียนบางรายไม่มีโอกาสที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับเนื่องจากการขาดแคลนทุนทรัพย์ที่เพียงพอในการเรียนต่อหรือความจำเป็นในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เพื่อจุนเจือครอบครัว ดังคำกล่าวของนักเรียนคนหนึ่งที่ว่า

“สำหรับหนูถ้าจบ ม.3 ไปแล้วก็อยากจะไปเรียนต่อสายอาชีพค่ะ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวค่ะ เพราะพ่อบอกว่าให้เรียนอะไรก็ได้ที่หางานทำง่าย ๆ แกวบ้านเรา...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 3)

และสอดคล้องกับคำกล่าวของนักเรียนอีกคนหนึ่งที่ว่า

“ผมน่าจะไม่ได้เรียนต่อครับ เพราะว่าที่เรียนก็ไกล ที่บ้านพี่ผมก็ไม่ได้เรียนครับ ผมเรียนเยอะที่สุดแล้ว ก็น่าจะออกไปช่วยงานแม่ ถ้ามีคนจ้างให้ไปเป็นกับต้นล่องแก่งก็ไปได้ครับ คิดว่าทำได้...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 4)

จะเห็นได้ว่าผลจากการวิเคราะห์ผู้เรียนและเป้าหมายทางการศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศนั้น พบว่า เมื่อจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่ต้องการให้โรงเรียนจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากความต้องการของผู้เรียนแล้วโรงเรียนต้องวิเคราะห์บริบทชุมชน และสังคมควบคู่ไปด้วยเพื่อใช้เป็นตัวกำหนดเนื้อหาและสนับสนุนกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนให้ตอบสนองความต้องการทั้งของตัวผู้เรียนเอง ผู้ปกครอง ประชาชนในชุมชน หน่วยงาน หรือแม้แต่สถานประกอบการที่อาจเป็นสถานที่ทำงานของนักเรียนในอนาคตข้างหน้า

ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนนั้น โรงเรียนได้มีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของโรงเรียนทั้งรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชนรวมถึงความต้องการของผู้เรียน ตลอดไปจนถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานจากผู้เรียน และบริบทของชุมชนโดยรอบ ตลอดจนความคิดเห็นของผู้คนภายในชุมชนเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มานั้นเกิดจากการได้ลงพื้นที่พบเห็นปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยตนเอง ทำให้เป็นแรงขับเคลื่อนที่มีพลังพอที่จะเปลี่ยนแปลงการศึกษาภายในโรงเรียนได้ ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ก่อนที่ ผอ. คนเก่าจะเข้ามา โรงเรียนไม่มีกิจกรรมทักษะอาชีพแบบนี้นะ ผอ. ท่านได้ไปสำรวจจนดอยว่าเด็กไม่ค่อยมาโรงเรียนกัน ก็เลยชวนครูลงพื้นที่เยี่ยมบ้านเด็กก็พบว่าเขาต้องช่วยพ่อแม่ทำงาน และก็มีผู้ปกครองยังไม่เห็นความสำคัญของการเรียน เขาตั้งคำถามว่าเรียนไปทำไม ไม่ได้เงินเรียนไปก็ไม่ได้ช่วยให้มีประโยชน์อะไรขึ้น ท่านก็เลยได้แนวคิดขึ้นมาว่า ต้องเรียนในสิ่งที่เกิดประโยชน์...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 1)

จากผลการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการวิเคราะห์โรงเรียนผู้เรียน บริบทชุมชน และสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน โดยแรงผลักดันที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงคือผู้บริหารที่สามารถเข้าถึงสภาพปัญหาที่แท้จริงภายในโรงเรียนได้ และนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ตัวผู้เรียน บริบทของชุมชน และสังคม รวมถึงความต้องการด้านแรงงานของสถานประกอบการมาเป็นองค์ประกอบเพื่อวางแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนที่ตรงตามความต้องการของทุกฝ่ายส่งผลให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนเริ่มต้นขึ้น

1.2 วิสัยทัศน์ที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนของโรงเรียนบ้านเมืองกีดพบว่า การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสยังเป็นการจัดการศึกษาที่ไม่ได้เน้นการตอบสนองนโยบายส่วนกลางที่เน้นวิชาการเป็นหลักเพียงอย่างเดียว แต่ในขณะเดียวกันผู้บริหารมีการปรับเปลี่ยนตามบริบทแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน โดยมุ่งเน้นการมีอาชีพและเป็นพลเมืองดีของสังคม แต่อย่างไรก็ตาม ในด้านการวัดประเมินผลยังคงใช้การสอบข้อสอบกลางที่เน้นเนื้อหาจากหลักสูตรแกนกลางเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นผู้บริหารที่คิดจะริเริ่มที่จะจัดการศึกษาในรูปแบบนี้จะต้องมีความแน่วแน่ในการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในโรงเรียนให้เน้นพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียน โดยไม่กังวลต่อแนวทางการจัดการศึกษาส่วนกลางและปัจจัยจากการประเมินภายนอก ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ผู้บริหารต้องมีความกล้าที่จะฉีกตัวเอง กล้ามองว่าวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาจริง ๆ แล้วมันคืออะไร กระบวนการทั้งหมดอยู่ที่ผู้บริหาร トラบใดที่ผู้บริหารไม่เปลี่ยน ยังคงเอาแบบ o-net สูง ก็จะไม่สามารถเปลี่ยนการสอนได้ โรงเรียนนั้นเป็นอย่างไรครูที่ผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นอย่างไรโรงเรียนจะเน้นเป็นอย่างนั้น เราต้องมองไปที่ตัวของเด็กจริง ๆ อย่างของเราบริบท เรียนต่อมหาวิทยาลัยค่อนข้างน้อย เด็กไม่มีบัตรประชาชนบ้าง ไม่มีพ่อแม่บ้าง ไม่มีเงินทองอะไรมากมาย เราก็เลยยึดเอาหลักที่ว่าไม่เรียนต่อแล้วกลับมาอยู่ที่บ้าน อยู่อย่างไรให้เป็นพลเมืองที่ดี เป็นคนงานที่ดี มีคุณภาพ ต่อให้คุณไม่ต้องจบปริญญาตรีก็ได้แต่คุณกลับมาทำงานในหมู่บ้านเป็นเจ้าของกิจการได้ เป็นคนดีของสังคม ทำงานในบ้านตัวเองอย่างน้อย ๆ ก็ได้ตอบแทนบุญคุณหมู่บ้านตัวเอง รักและหวงแหนบ้านของตัวเองเป็นเรื่องที่สำคัญมาก...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

นอกจากตัวผู้บริหารที่ต้องมีความแน่วแน่ที่จะเปลี่ยนรูปแบบการจัดการศึกษาดังกล่าวแล้ว การจูงใจให้ครูเห็นความสำคัญและเปลี่ยนวิสัยทัศน์ต่อการจัดการศึกษาให้นักเรียนก็เป็นเรื่องสำคัญไม่น้อย ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ผอ.ต้องเปลี่ยน mindsets ของครูให้ได้ก่อน มุ่งวัตถุประสงค์เดียวกันคือให้เด็กได้เรียนรู้มากกว่าครูจะสอนตามตำรา หรือตามความเก่งของครู ต้องเปลี่ยนความคิดของครูให้เดินไปทางเดียวกันให้ได้ก่อน...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 2)

ซึ่งการเปลี่ยนความคิดของครูนั้นผู้บริหารใช้วิธีให้ครูได้เข้าถึงปัญหาที่แท้จริงของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมเยี่ยมบ้านเป็นกิจกรรมปรับทัศนคติของครู ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ในช่วงแรก ๆ นะคะก็มีบ้างที่คุณครูบางคนไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงมาจัดการสอนแบบเน้นอาชีพแบบนี้ เพราะเหนื่อยขึ้นแต่ท่าน ผอ. ก็จะพยายามย้ำเป้าหมายหลักและให้ครูทุกคนได้ไปเห็นปัญหาของเด็ก ๆ จริง ๆ ด้วยการเยี่ยมบ้าน พบปะผู้ปกครองพอครูไปเห็นสภาพความเป็นอยู่ของเด็กอะคะ ด้วยใจที่เป็นครูรวมกับจรรยาบรรณในวิชาชีพก็เมตตาแล้วก็สงสาร อยากให้เด็กได้มีชีวิตที่ดีขึ้นอะคะ ก็เริ่มที่จะมีใจเอน ๆ มาจนทำได้ระยะหนึ่งเห็นความสำเร็จของเด็กขึ้นมาก็ภูมิใจและก็ร่วมมือกันทำต่อ ๆ มาเรื่อย ๆ ค่ะ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 3)

นอกจากผู้บริหารและครูแล้ว ทัศนคติของผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนก็มีส่วนสำคัญไม่น้อยที่จะทำให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่เด็กนักเรียนเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยผู้ปกครองและชาวบ้านในชุมชนต้องตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพของผู้เรียน ดังคำกล่าวของประชาชนในชุมชนและผู้ปกครองที่ว่า

“ผมเห็นด้วยกับรูปแบบการจัดการสอนของโรงเรียนที่ไม่ได้เน้นวิชาการอย่างเดียวนะครับ ผมว่ามันทำให้เด็กกล้าแสดงออกและได้รู้จักตัวเองเร็วขึ้นผ่านกิจกรรมหลาย ๆ อย่างที่เขาได้ทำนะครับ อีกอย่างมันใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันของเด็ก ๆ อันนี้มันแตะถึงเป้าหมายที่แท้จริงของการศึกษานะผมว่า...”

(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 3)

“สำหรับฉันถ้าไม่มีกฎหมายบังคับให้ลูกต้องเรียน ฉันก็คงให้เขาออกมาทำงานช่วยเหลือ เพราะก็เห็น ๆ เนาะว่าหมู่เฮาจน มีลูกมาทำงานช่วยให้มีเงินเพิ่มก็ดี พอลูกมันกลับมาเล่าว่าครูสอนให้ทำน้ำขาย สอนนวด มีให้ฝึกลองแกง บางปีพาไปดูงานโรงแรมแถว ๆ แหล่งหน้าเมือง ฉันก็อ่อนใจเนาะที่อย่างน้อยพอมันจบ ม.3 ก็มีทางได้มีอาชีพขึ้นมาแล้ว”

(จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง คนที่ 3)

และสอดคล้องกับคำกล่าวของผู้ปกครองอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“การสอนที่นี่พี่ชอบค่ะดีมากสำหรับพี่ เพราะว่าทุกวันศุกร์เขาจะให้เด็กออกจากห้องเรียนมาทำกิจกรรมให้ฝรั่งเข้าไปในโรงเรียน ลูกพี่ก็ได้ภาษาด้วย แล้วค่าเทอมค่าใช้จ่ายก็ไม่เยอะด้วยค่ะ แทบจะไม่ต้องเสียอะไรเลย”

(จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง คนที่ 1)

จากผลการวิเคราะห์ที่สามารถสรุปได้ว่า วิสัยทัศน์ของทั้งผู้บริหาร ทัศนคติของครู และบุคลากรภายในโรงเรียน ตลอดจนไปจนถึงผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก โดยทุกภาคส่วนต้องเห็นความสำคัญของการศึกษาในรูปแบบนี้มากกว่าการศึกษาที่เน้นวิชาการเพียงอย่างเดียว รวมไปถึงการร่วมมือกันในการขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้เกิดขึ้นและประสบความสำเร็จ

1.3 ทิศทางและนโยบายของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารของโรงเรียนบ้านเมืองกีดพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการวางนโยบายของโรงเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนที่จะมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทางวิชาการควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน ตลอดไปจนถึงการผลิตคนที่มีคุณภาพ โดยเห็นความสำคัญเรื่องการนำความรู้ที่ได้เรียนไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยมีการวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของโรงเรียนและการระดมความคิดของบุคลากรภายในโรงเรียน ซึ่งการวางนโยบายจะต้องสอดคล้องกับพันธกิจและอัตลักษณ์ของโรงเรียน ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ผมในฐานะผู้นำและเป็นพี่ ๆ น้อง ๆ กันในโรงเรียนก็มานั่งคิดร่วมกันว่า เราต้องสร้างอะไรสักอย่างหนึ่งให้มันเป็นจิตวิญญาณ เป็นเป้าประสงค์เดียวกันในการมองภาพว่าเมื่อจบไปแล้วเด็กต้องมีพฤติกรรมอย่างไรบ้างในสังคมและในชุมชนของเรา ผมย้ายมาแทนที่ ผอ.ท่านเดิมที่ได้คิดเรื่องการสอนอาชีพให้กับเด็กไว้เมื่อย้ายมาก็ไม่ได้ละทิ้ง แนวคิดนโยบายเดิมที่ตั้งปรัชญาของโรงเรียนไว้ว่า เรียนดี มีจรรยา พัฒนาอาชีพสู่เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอัตลักษณ์ของโรงเรียนก็มีอยู่ว่าผู้เรียนมีความรู้และมีทักษะอาชีพ และมีรายได้ระหว่างเรียน สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของโรงเรียน คือ การส่งเสริมการเรียนรู้อาชีพตามบริบทของชุมชน ซึ่งตั้งแต่ผมย้ายมาเราพยายามจัดทุกอย่างที่เราทำให้เป็นระบบ โดยจะเขียนไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของหลักสูตร ในช่วงย้ายมาแรก ๆ ได้ดูจุดเด่น และจุดด้อยของโรงเรียน มีอะไรบ้างที่ทำแล้วสามารถต่อยอดเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ ก็ได้มาเห็นเรื่องของงานอาชีพ จึงเกิดวิสัยทัศน์อันใหม่ที่กำหนดไว้คือ โรงเรียนบ้านเมืองก็จะเป็นโรงเรียนที่ส่งเสริมทักษะอาชีพ พัฒนาทักษะชีวิต และผลิตคนที่มีคุณภาพ ...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับผู้เรียนนั้น เป็นการดำเนินการจัดการศึกษาที่สวนทางกับการวัดผลในปัจจุบันที่เน้นวิชาการเป็นหลักที่ต้องยึดตามโครงสร้างหลักสูตรแกนกลาง ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการวางนโยบายและพันธกิจที่ชัดเจนให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนทุกคนมีเป้าหมายในการดำเนินงานไปในทางเดียวกัน มีการสร้างและปรับปรุงแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เป็นคู่มือการทำงานของครู ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“เมื่อผมคิดเป็นกระบวนการขึ้นมาได้ จึงกำหนดวิสัยทัศน์ ของโรงเรียนให้มีความสอดคล้องกับสิ่งที่เรานำมาคิดเรื่องของอาชีพและทักษะชีวิตเอามากำหนดเป็นเป้าหมายหลักก็คือวิสัยทัศน์เลย ทีนี้เราก็จะแตกวิสัยทัศน์ออกมาเป็นพันธกิจ ๆ ตอนนี้อยู่กำลังปรับแผนกลยุทธ์ และแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนระยะ 3 ปี พอครบ 3 ปี เราจะต้องพัฒนาเป็นระยะ 5 ปี เพราะฉะนั้น เรากำหนดวิสัยทัศน์ตรงนี้ไว้ก่อน แล้วจึงเอาอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของโรงเรียนเป็นจุดบ่งบอกว่า ถ้ามาโรงเรียนนี้มองภาพอย่างนี้แล้วต้องเจออย่างนี้แน่นอน อันนี้ก็คือแนวคิดที่ทำคือปรับเปลี่ยนสิ่งที่มีอยู่ ให้กลายเป็นคู่มือการทำงานของครูก็คือแผนปฏิบัติการและ

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะฉะนั้นเวลาทำงานครูก็จะมีทิศทางในการทำงานที่ชัดเจนว่า อ้อ ทำแบบนี้ละ ทุกคนก็จะไม่เขว”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

นอกจากนี้การวางทิศทางในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนนั้นยังต้องคำนึงถึงเป้าหมายทางการศึกษาแกนกลางและนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษปัจจุบันตามที่กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เช่น การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาท่านหนึ่งที่ว่า

“นโยบายจากส่วนกลาง หรือสิ่งที่ประเทศคาดหวังกับนักเรียน มันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามยุคสมัย เราก็คงจะยังคงยึดติดอยู่แต่นโยบายเดิม ๆ ไม่เปลี่ยนตามก็คงไม่ได้ แต่ในการเปลี่ยนแปลงผมคิดว่ามันต้องคงไว้ซึ่งเป้าหมายเดิมของเราอยู่แต่แค่ปรับเปลี่ยนให้มันทันต่อเหตุการณ์มากขึ้น ไม่ใช่เปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ แต่ก่อนเราเน้นแต่อาชีพสอนให้เด็กทำเป็นก็จบ ตอนนี้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตเรามากมาย เราก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอน รูปแบบการศึกษาภายในโรงเรียนให้ทันสมัยไปด้วย ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นอย่างไร เราก็ประยุกต์เอาสิ่งที่เรามีพัฒนาผู้เรียนให้เป็นแบบที่เขาตั้งเป้าไว้ให้ได้...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารด้านนโยบายของการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านเมืองกึ่งพบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา โดยในด้านพันธกิจที่ผู้บริหารโรงเรียนบ้านเมืองกึ่ง ได้ตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติของบุคลากรภายในโรงเรียนได้แก่

1) พัฒนาระบบบริหารการจัดการด้วยระบบคุณภาพ (PDCA) ซึ่งเป็นระบบการจัดการที่ช่วยปรับปรุงและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินการตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไขให้ดำเนินการได้อย่างเหมาะสม (Act)

2) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องความต้องการของผู้เรียนและชุมชนบนพื้นฐานทฤษฎีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- 3) พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจัดการเรียนรู้
- 4) พัฒนาสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้
- 5) พัฒนาระบบข้อมูล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน
- 6) พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐานการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและมีรูปแบบที่หลากหลาย พร้อมทั้งมีการจัดเก็บข้อมูลการประเมินอย่างเป็นระบบ

7) พัฒนาระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานภายในสถานศึกษาเพื่อการควบคุมคุณภาพในการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาชาติ

จะเห็นได้ว่า ทิศทางและนโยบายของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนนั้น ผู้บริหารต้องวางนโยบายที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทางวิชาการควบคู่กับการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพและทักษะชีวิต กำหนดเป้าหมาย พันธกิจอย่างชัดเจนให้ครูมีคู่มือในการทำงานที่เป็นเป้าหมายเดียวกัน และต้องคำนึงถึงเป้าหมายทางการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด นำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายและบริบทของโรงเรียน เป็นการไม่เพิ่มภาระงานให้ครูมากเกินไป

1.4 การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครู ของโรงเรียนบ้านเมืองกีด สามารถแบ่งออกเป็น การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ และการบริหารงบประมาณ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การบริหารงานบุคคล

ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพมีการพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การอบรม การสัมมนา การเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น ดังคำกล่าวของคุณครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ทั้งผอ. และหัวหน้าวิชาการเขาจะมีวิธีทำให้ครูเก่งในการสอนอาชีพหลายแบบนะ ทั้งส่งให้ไปอบรม สัมมนา พอเราไปอบรมมาแล้วก็เอามาเข้าที่ประชุม ถ่ายทอดให้เพื่อนครูฟัง พาไปศึกษาดูงานบ้างพอได้เห็นการสอนของครูที่อื่นบางทีที่ก็ถึงบางอ้อนะ รีบเอามาใช้กับเด็กที่บ้าง...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 3)

สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้บริหารท่านหนึ่งที่ว่า

“ครูเขาไม่ได้จบมาเพื่อสอนอาชีพหรอก แต่ละคนก็เป็นครูวิชาเอกต่าง ๆ ที่ตนถนัดจะให้อยู่ ๆ ออกมาสอนความรู้ ทักษะอาชีพให้เด็กด้วยตัวเองเลย คงเป็นไปได้ยาก การส่งให้เขาได้ไปศึกษาหาความรู้ทั้งจากการอบรม หรือปราชญ์ชาวบ้าน หรือแม้กระทั่งเพื่อนครูต่างโรงเรียนมันก็ช่วยได้มาก...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

อีกทั้งการส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานอย่างเหมาะสมก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยเสริมแรงให้บุคลากรครูมีพลังขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะให้แก่ผู้เรียนได้ จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารมีการสร้างแรงจูงใจในการทำงานผ่านการสนับสนุนให้บุคลากรสร้างความก้าวหน้าจากหน้าที่การงาน และนำหลักเกณฑ์การเลื่อนวิทยฐานะของครูเข้ามามีส่วนในการประเมินการพัฒนาครู โดยนำเอาการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพที่ครูจัดให้นักเรียนเข้ามามีส่วนในการประเมิน ซึ่งส่งผลให้เป็นส่วนหนึ่งในการโน้มน้าวครูให้เกิดกำลังใจในการทำงานให้มีมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ สิ่งหนึ่งที่จะให้คุณครูนั้นเกิดแรงบันดาลใจว่าทำงานตรงนี้เพิ่มขึ้นแล้วได้อะไรนอกเหนือจากเงินเดือนก็คือความเจริญก้าวหน้าจากหน้าที่การงาน เช่น เงินวิทยฐานะ อันดับ คศ.ที่เพิ่มขึ้น เราก็จะพุงงแล้วก็จะช่วยดูแลตรงนั้น มันจะจูงใจว่าทำแบบนี้สามารถบันทึกงานได้ตาม ว.20 ตาม ว.21 นะ คือเรื่องที่มีมันเกิดขึ้นตามเกณฑ์กติกาของ กคศ. ที่จะทำให้ครูนั้นพัฒนาตนเอง ผมก็จะนำว่าทำแบบนี้จะต้องบันทึกอย่างไรนะ มันมีแฟ้มทำนะ แฟ้มแบบนี้แบบนั้นเราก็สอนเขา จูงใจเขาว่าถ้าคุณทำ คุณไม่ได้เสียเปล่า คุณทำหน้าที่คุณตรงนี้เพื่อพัฒนานักเรียนแล้วก็ยังสามารถเพิ่มวิทยฐานะของตัวเองได้อีกด้วย แรงบันดาลใจเหล่านี้แหละครับมันเป็นตัวช่วยให้คนถ้าต้องการความเจริญก้าวหน้าจะคิดออกว่าเขาต้องทำอะไรเพื่อพัฒนาวิชาชีพให้ดียิ่งขึ้น ”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

นอกจากนี้ควรสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการร่วมกันทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน มีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเป็นการสร้างโอกาสให้ครูได้รวมกลุ่มเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและปรับปรุงการเรียนการสอน ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“สิ่งที่ได้กับครูโดดเด่นและเห็นผลสำเร็จที่ดีมากคือกระบวนการพัฒนาครูเชิงวิชาชีพให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือ PLC ไม่ใช่การประชุมธรรมดา แต่เป็นการพูดคุยในเรื่องที่อยากรู้และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งหมด...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

คำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“บางทีพี่เห็นน้องเขาสอนแล้วมองดูไม่น่าจะตอบโจทย์พี่ก็ไม่กล้าเข้าไปบอกนะ กลัวว่าน้องเขาจะไม่ชอบ แต่พอมี กิจกรรม PLC เหมือนบอกสอนแนะนำกันได้โดยไม่ต้องกลัวเลย เพราะเรารู้จุดประสงค์ในคำพูดของทุกคนว่าต้องการให้เกิดการพัฒนา...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 5)

จะเห็นได้ว่าการสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ภายในโรงเรียนมีส่วนช่วยพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้คนในองค์กรได้พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างเป็นกันเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการแก้ปัญหาและร่วมกันพัฒนาองค์กรอยู่ตลอดเวลา

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ ยังพบว่าโรงเรียนยังให้ความสำคัญกับการนิเทศติดตามช่วยเหลือครูเพื่อให้การดำเนินงานของครูเป็นไปตามแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“เราต้องคอยนิเทศ ดูแลช่วยเหลือและคอยเน้นย้ำวัตถุประสงค์ของการสอนอาชีพต่อครูอยู่เสมอว่า สิ่งที่เราอยากให้ได้ก็คือความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“เวลาที่ ผอ. คอยเข้ามานิเทศทั้งการสอนแล้วก็ติดตามผลบ่อย ๆ มันช่วยให้ครูมีแรงกระตุ้นในการทำงานมากขึ้นแล้วก็ทำให้ครูที่ยังไม่เข้าใจรูปแบบการสอนของโรงเรียนเราไปถูกทางมากขึ้น เพราะบางทีครูบางคนเขามาใหม่ ๆ เข้าใจ

ว่าการจัดตลาดนัดให้เด็กทำกิจกรรมเนี่ยคือการที่ต้องหาทำไรให้ได้เยอะ ๆ ถึงจะประสบความสำเร็จแต่ที่จริงมันไม่ใช่ พอมีคนเข้าไปคอนติตตามผลหรือช่วยบอกก็จะทำให้เขาเข้าใจหลักการทำงานมากขึ้นว่าเป้าหมายหลักคือเราหวังให้เด็กได้ทักษะได้เรียนรู้มากกว่า ส่วนเรื่องกำไรเป็นผลพลอยได้ที่เด็กจะได้รับ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 1)

จะเห็นได้ว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการนิเทศ ติดตาม และช่วยเหลือครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนิเทศเพื่อการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความรู้ความเข้าใจ มีการจูงใจผู้รับการนิเทศ และการให้ขวัญกำลังใจทำให้เข้าใจและเห็นประโยชน์ของงานมากขึ้นและสามารถปฏิบัติตามแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพที่โรงเรียนวางไว้ได้อย่างถูกต้อง

การบริหารงานบุคคลที่ช่วยให้โรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนจนประสบความสำเร็จนั้น พบว่าผู้บริหารได้ใช้หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม โดยช่วยให้ครูได้ออกแบบและดำเนินงานตามแนวคิดของตนเอง ให้โอกาสครูได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผลประโยชน์ ยึดหลักการกระจายอำนาจให้กับครูเป็นผู้บริหารงานร่วมกัน ส่งผลให้ครูมีความรับผิดชอบต่องานที่ตนเองได้ร่วมคิด ร่วมเสนอแนะทางในการทำงาน ร่วมกันปฏิบัติงาน และร่วมแก้ปัญหาตามข้อตกลงที่ได้ระดมความคิดเห็นไว้ ประกอบกับผู้บริหารได้มีการนำเอาการดำเนินงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในการบริหารงานบุคคล ได้แก่ การวางแผน (plan) การปฏิบัติ (do) การตรวจสอบประเมิน (check) และการปรับปรุงคุณภาพ (act) รวมถึงให้ครูทุกคนได้นำไปประยุกต์ใช้ในขณะที่ครูจัดทำโครงการหรือดำเนินงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“การสอนแบบนี้คุณครูก็ไม่เห็นมีใครทักท้วงนะ เพราะทุกอย่างเกิดในวงประชุม เกิดจากการระดมสมอง(brainstorm) ทั้งนั้นเลย ถ้าสมมติว่าเราไม่ได้คุยกันแล้วอยู่ ๆ จะเกิดกิจกรรมขึ้นมา ผมบอกเลยว่าคุณก็ต้องรับผิดชอบผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเพราะไม่เกิดในที่ประชุม ถ้าทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากการคิดร่วมกันในที่ประชุม เราจะร่วมกันรับผิดชอบ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะดีเลิศหรือเลวร้ายขนาดไหนก็แล้วแต่ คือเราจะร่วมกันแก้ปัญหาและร่วมรับผิดชอบนั่นคือสิ่งที่เราคุยและตกลงกันไว้ เป็นวิธีการทำงานของผมอีกอย่างหนึ่ง”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“การวางแผนงานของ ผอ.ท่านจะเน้นให้ทุกคนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมปรึกษาหารือและแก้ไข และยึดหลัก PDCA มาตลอดค่ะ อย่างเช่นตอนที่ท่านให้ครูเสนอโครงการเกี่ยวกับจะสอนอาชีพให้เด็ก ก็ต้องร่างแผนมาใหญ่ก่อนว่ามีแผนยังไง ทำยังไงแล้วก็จะคอยเรียกตรวจสอบระหว่างดำเนินโครงการค่ะ สุดท้ายทุกโครงการจะต้องมีการเขียนรายงานประเมินโครงการเพื่อที่จะนำจุดที่ยังไม่ดีพอไปพัฒนาต่อปีหน้า...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 2)

สรุปได้ว่าการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพนั้นควรมีการพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย การส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของครูอย่างเหมาะสมเพื่อช่วยเสริมแรงให้บุคลากรครูมีพลังขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งควรสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการร่วมกันทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน มีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเป็นการสร้างโอกาสให้ครูได้รวมกลุ่มเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและปรับปรุงการเรียนการสอน รวมถึงให้ความสำคัญกับการนิเทศติดตามช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนิเทศเพื่อการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความรู้ความเข้าใจ มีการจูงใจผู้รับการนิเทศ และการให้ขวัญกำลังใจทำให้เข้าใจงานเห็นประโยชน์เต็มใจพร้อมที่จะดำเนินงานอย่างเต็มศักยภาพ ที่สำคัญผู้บริหารควรใช้หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ให้โอกาสครูได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผลประโยชน์ ใช้หลักการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ในการบริหารงานในโรงเรียนจึงจะทำให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพประสบความสำเร็จได้

การบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่จะขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งมีความท้าทายอย่างมากในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการยังคงให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นด้านวิชาการเป็นหลัก ดังนั้น การที่โรงเรียนต้องการสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน โรงเรียนจะต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง และการบูรณาการทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพเข้าด้วยกัน

จะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องดำเนินการต้องทำอย่างรอบคอบ และครอบคลุมต่อจุดประสงค์หลักของการศึกษา โดยเฉพาะงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาภายในโรงเรียนดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ในการออกแบบหลักสูตรต้องคำนึงถึงศักยภาพและความเหมาะสม สอดคล้องกับทรัพยากรในท้องถิ่นและควรนำความคิดเห็นของผู้ประกอบการมาเป็นส่วนหนึ่งในการคัดเลือกเนื้อหาที่จะบรรจุลงในหลักสูตรด้วยเพื่อให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษามีสมรรถนะที่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการในท้องถิ่น เพราะสถานประกอบเหล่านี้อาจเป็นสถานที่ทำงานของนักเรียนในอนาคต ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ในฐานะหัวหน้าวิชาการก็เป็นความท้าทายนะในการสร้างหลักสูตรแบบนี้ หน่วยงานส่วนหัวยังเน้นวิชาการเป็นหลัก แต่เราฉีกมาเสริมอาชีพต้องคำนึงมาเรื่องจุดประสงค์ให้ครบทั้งตัวชีวิตของหลักสูตรแกนกลางและสิ่งที่เรากำลังจะทำ...”
(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 1)

และคำกล่าวของผู้ประกอบการท่านหนึ่งที่ว่า

“ผอ. ท่านมาติดต่อกับพี่ว่าทางโรงแรมมีพนักงานอะไรบ้าง แต่ละหน้าที่ต้องทำอะไร อยากให้คนที่มาสมัครงานมีความรู้ ความสามารถอะไรมาบ้าง คุณสมบัติพิเศษที่อยากให้พนักงานมีคืออะไร ท่านก็ถามประมาณนี้ครับ บอกว่าจะเอาไปฝึกเด็ก ๆ ในโรงเรียนของแก พอจบ ม.3 มาสมัครงานที่นี่จะได้รับ ผมก็ว่าแจ้งดีนะ ถ้าเด็กมีทักษะมาแล้วจริง ๆ เราก็ไม่ต้องฝึกเยอะ...”
(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 1)

จะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ และครอบคลุมต่อจุดประสงค์หลักของการศึกษา โดยเฉพาะงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาภายในโรงเรียนดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ในการออกแบบหลักสูตรต้องคำนึงถึงศักยภาพและความเหมาะสม สอดคล้องกับทรัพยากรในท้องถิ่นและควรให้ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมที่จะคัดเลือกเนื้อหาที่จะบรรจุลงในหลักสูตรด้วยเพื่อให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษามีสมรรถนะที่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการในท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นสถานที่ทำงานของนักเรียนได้ในอนาคต

นอกจากนี้การจัดทำหลักสูตรในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน ควรจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมมากกว่าการให้เป็นวิชาเลือกหรือชุมนุม เนื่องจากรายวิชาเพิ่มเติมมีความชัดเจนในการกำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์ของการเรียน และมีการวัดและประเมินผลการเรียนเป็นเกรดซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้เพื่อให้ผ่านวัตถุประสงค์ในการเรียนมากกว่าการเรียนในรายวิชาเลือกที่ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเรียน และมีการวัดและประเมินผลที่ไม่เข้มงวดเท่ากับรายวิชาเพิ่มเติม หรือการทำกิจกรรมชุมนุมที่ผู้เรียนมีการประเมินผลเพียงแค่ผ่าน หรือไม่ผ่าน อีกทั้งยังขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพอีกด้วย ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“การจัดการเรียนกิจกรรมเสริมสมรรถนะอาชีพของเราจัดแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ รายวิชาเพิ่มเติม เป็นรายวิชาเพิ่มเติมตั้งแต่เด็กประถม จะเป็นรายวิชาเพิ่มเติมเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เพราะรายวิชาเพิ่มเติมของประถมถูกกำหนดว่าไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมง ต่อปี ถ้ามัวจัดเพิ่มได้ใหม่จัดได้แต่ต้องขึ้นอยู่กับจุดเน้นของโรงเรียน ซึ่งของเด็กประถมจริง ๆ เราเน้นไปทางด้านของคอมพิวเตอร์เพราะปัจจุบันคอมพิวเตอร์ค่อนข้างสำคัญ แต่ในระดับมัธยมเขาเน้นมาว่าต้องจัดรายวิชาเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง ต่อปี ซึ่งจะมี 2 เฟส เฟสแรกมีแพทย์แผนไทย จักรลานครินทร์น้อย และมีคอมพิวเตอร์ เฟสที่ 1 เราจัดตั้งแต่ ม.1 - ม.3 เป็นแต่ละเทอม ๆ เพราะฉะนั้น 1 รายวิชา ก็จะได้เรียน 6 ตัวครับ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 1)

สอดคล้องกับดังคำกล่าวของครูอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“ช่วงแรกกิจกรรมเสริมอาชีพเป็นแค่ชุมนุมเด็กบางคนก็สนใจที่จะเรียนบ้าง ไม่สนใจบ้างเพราะวัดการประเมินแค่ผ่านกับไม่ผ่าน พอเปลี่ยนมาเป็นวิชาเพิ่มเติมเด็กเขาก็ให้ความสนใจตั้งใจขึ้นเพราะมีการตัดเกรดที่จริงจัง...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 4)

และคำกล่าวของปราชญ์ชาวบ้านท่านหนึ่งที่ว่า

“ในการเลือกชุมนุมโรงเรียนให้เด็กกวนในการทำเข้ากิจกรรมในแต่ละปี ต้องเปลี่ยนชุมนุม ผมมองว่ามันเหมือนเด็กรู้แค่ผ่านไม่ได้ทำตั้งแต่เริ่มต้นจนจบจนเกิดทักษะที่ชำนาญแล้วเด็กจะเก่งในทักษะอาชีพที่เลือก อย่างเด็กที่เคยอยู่กับผมเล่นดนตรี อยู่แค่ปีเดียวก็ต้องเปลี่ยนไปอยู่กับชมรมอื่น ก็เหมือนไม่ได้อะไรเพราะยังไม่เกิดทักษะที่ลึกซึ้ง ก็จะไม่เหลือแค่เด็กที่สนใจจริง ๆ ที่มาเรียนต่อที่บ้านผมตอนเย็น...”

(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 4)

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบการอาชีพสำหรับนักเรียนโรงเรียนควรเปิดการสอนเป็นวิชาเพิ่มเติมเพราะจะมีความยั่งยืน ชัดเจนในการกำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์ และการวัดประเมินผล มากกว่าการจัดเป็นกิจกรรมชุมนุมหรือชมรม และควรมีความต่อเนื่องเพื่อสร้างความชำนาญในทักษะอาชีพนั้น ๆ ให้แก่นักเรียนมากยิ่งขึ้น

นอกจากการจัดรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพนั้น ในรายวิชาพื้นฐานทุกรายวิชาต้องมีการบูรณาการความรู้ที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียน กำหนดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสอนจัดการเรียนการสอนของครู ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ปัจจุบันเรากลับมาทางด้านวิชาการค่อนข้างเยอะ หมายความว่าเรานำเอาชุมนุมทั้ง 10 อาชีพนี้เอาไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนวิชาหลัก ในลักษณะของ Active learning ส่วน ป.1-ป.3 เป็นการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based learning) แก้ปัญหาเกี่ยวกับการอ่านการเขียนของเด็ก ส่วน ป.4-6 เป็นการจัดการเรียนแบบใช้โครงงานเป็นฐาน (PROJECT-BASED LEARNING) ม.1 เรื่องของภาษาเพื่อสอนอาชีพ ม.2-3 STEM เพื่ออาชีพ ก็หมายความว่ากิจกรรมชุมนุมทั้ง 10 กิจกรรม เรานำเชิงวิชาการมาจับ เช่น STEM สามารถนำมาจับได้หมดเลย ทุกชุมนุม...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 2)

และคำกล่าวของครูอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“เรากำลังปรับหลักสูตรใหม่เป็นหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน เรียกว่า บ้านเมืองก็ดลปรีศ เป็นจิตวิญญาณของบ้านเมืองก็ด ก็จะมีอยู่ 4 เรื่อง ความอดทน ความขยัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความกตัญญูรู้คุณ 4 อันนี้เป็นคุณลักษณะ อันพึงประสงค์เป็นคุณธรรมที่ครูต้องสอดแทรกสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไปในรายวิชาที่ตัวเอง สอนด้วย ยกตัวอย่างผมสอนภาษาอังกฤษ เรื่องสามารถสื่อสารภาษาที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เราก็เอามาปรับเป็นสามารถสื่อสารเกี่ยวกับอาชีพล่องแพ อาชีพขี่ช้าง เราก็จะเอาไปสอดแทรกในรายวิชาของเราในบางรายวิชาเช่นคณิตศาสตร์ เราก็ต้อง ยอมรับว่ามันไม่สามารถที่จะแทรกได้ เช่นภาษาไทยให้เขียนเรื่องเล่า ก็เป็นการเขียน เรื่องเล่าท้องถิ่นของเรา...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 1)

จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศนั้น ไม่ได้จัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะ การประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนเพียงแคในวิชาเพิ่มเติมหรือกิจกรรมชุมนุมเท่านั้น แต่มีการจัด กิจกรรมที่บูรณาการเข้ากับวิชาหลักทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยกำหนดเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ที่ชัดเจน และมีการบูรณาการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนในกิจกรรม เรียนรวมของแต่ละระดับชั้นที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเองและเน้นให้มีการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Active learning) การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - based learning : PBL) และการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามกลุ่มสาระสะเต็มศึกษา (STEM) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอน ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายอาจจะ เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ช่วยพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอยู่ตลอดเวลาส่งผลให้ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนที่มีการ ปฏิบัติที่เป็นเลิศนั้นประสบความสำเร็จ

การจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่น่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การสร้างสถานการณ์จริงเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสนำความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้เรียน มาทั้งหมดมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์หรือแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่พบได้สำเร็จ เพราะแม้ว่า ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้และเข้าใจทฤษฎี หรือความรู้ต่าง ๆ แล้ว การประยุกต์ใช้ความรู้เหล่านั้น กับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติให้ได้ เพื่อให้การดำเนินชีวิต และการทำงานในสถานการณ์จริงของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังคำกล่าวของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ว่า

“การจะสร้างให้เด็กมีสมรรถนะได้ไม่ใช่ที่เราสอนให้เขามีความรู้ มีทักษะ หรือมีทัศนคติที่ดี แค่นั้นแล้วจะเรียกว่าเด็กมีสมรรถนะอันนั้นยังไม่ใช่นะครับ มันจะเป็นสมรรถนะในตัวเด็กได้เขาต้องได้นำสิ่งที่เขาได้เรียนมาทั้งหมดใช้แก้ปัญหา ได้จริง ๆ แต่บางคนในห้องเก่งมากตอบคำถามถูกต้อง ให้ทำอะไรก็ทำได้ แต่พอไปเจอ ของจริงกลับนั่งนิ่งไม่กล้าที่จะลงมือทำหรือแก้ปัญหาอันนั้นถือว่าเรายังสอบไม่ผ่าน...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ที่โรงเรียนสร้างตลาดขึ้นมาไม่ใช่ว่าอยากหารายได้เข้าโรงเรียนหรือ แค่ออยากให้เด็กมีรายได้ระหว่างเรียนแค่นั้นนะครับ การที่มีตลาด มีนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติเข้ามา แนนอนเลยเด็กเราได้เปิดโลกกว้าง กล้าพูด กล้าคุย ที่สำคัญได้เจอ ปัญหามากมายที่เขาต้องเผชิญหน้าแก้ไขไม่ซ้ำกันในแต่ละสัปดาห์ สิ่งพวกนี้ผมว่าเรา เดินมาถูกทางแล้วที่จะทำให้เด็กมีสมรรถนะ ทำให้พวกเขาได้ตั้งตั้งความรู้ ทักษะ ที่เรียนมาใช้จริง ๆ ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 2)

นอกจากนี้โรงเรียนต้องมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเตรียมหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ เพื่อก่อให้เกิด ความยั่งยืนในการจัดการศึกษา ไม่ยึดติดอยู่กับรูปแบบเดิม โดยควรมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับ ความต้องการของสังคมในปัจจุบัน รวมทั้งความต้องการของตัวนักเรียน ผู้ปกครอง ความต้องการของ สถานประกอบการ และที่สำคัญสอดคล้องความต้องการของยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติ ดังคำกล่าว ของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“เราจัดมาอย่างนี้ผ่านมาสัก 2-3 ปี ปรากฏว่ารายวิชาที่เราจัดมาใน โรงเรียนเริ่มไม่เหมาะกับบริบทปัจจุบันเพราะว่าอัตราการเรียนต่อมันสูงขึ้น รายวิชาที่เราจัดมันกลับอยู่เฉพาะหมู่บ้านเรา มันไม่สามารถที่จะไปต่อที่ไหนได้ เราก็เลยไปทำ บันทุกข้อตกลง กับสถาบันอาชีวศึกษาหนึ่ง ซึ่งเป็นเอกชนคือ โรงเรียนเทคโนโลยีพายัพ เราไปทำ ข้อตกลงกับเขา เป็นการเตรียมสะสมหน่วยกิจของอาชีวะ หมายความว่าเด็ก คนไหนก็ตามที่เข้าไปเรียนในอาชีวะนี้ เขาจะมีรายวิชาอยู่ส่วนหนึ่งซึ่งเป็นรายวิชาที่เด็ก ทุกคนจะต้องเรียน เราก็เลือกเอารายวิชานั้นมาสอนก่อนในระดับชั้น ม. 2 และ ม.3

ในวิชาที่สอนก็จะมีวิชา การบัญชีเบื้องต้น การให้บริการ คอมพิวเตอร์ พื้นฐานงาน อาชีพ 4 ตัว เป็นการเรียนก่อน ซึ่งอาจารย์เขาจะมาสอนให้เราเอง การตัดสินใจประเมินผล อยู่ที่อาจารย์ของเขา ระยะของการปรับปรุงเริ่มมีรายวิชาพวกนี้มา เรามองเห็นว่าเรา เอารายวิชาพวกนี้มาสอนให้เด็กอย่างน้อย ๆ เด็กจบแล้วยังไม่ได้เรียนต่อเขาก็จะ มีความพื้นฐานเกี่ยวกับอาชีพบ้างที่เป็นสากลเป็นหลักวิชาการบ้าง คือเราต้อง ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย ความต้องการของผู้ปกครองและที่สำคัญคือนโยบายของ ต้นสังกัดหรือแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของเด็ก...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 1)

และเนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักของการจัดการศึกษาและมักมี นโยบายต่าง ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานต่าง ๆ มอบให้โรงเรียนดำเนินการจำนวนมาก การนำเอานโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดมาปรับให้เข้ากับโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียน เป็นสิ่งจำเป็นและช่วยลดภาระงานของครูได้ ดังคำกล่าวของผู้บริหารท่านหนึ่งที่ว่า

“นโยบายต่าง ๆ ที่นักวิชาการหรือหน่วยเหนือส่งลงมาผมว่ามันผ่าน กระบวนการคิดการวิจัยมาแล้วก็ดีนะ แต่อยู่ที่เรานี่แหละครับว่าจะประยุกต์ หรือปรับ นโยบายที่เป็นนามธรรมเหล่านั้นให้เป็นการกระทำรูปแบบไหน ของผมไม่ว่าคำสั่งอะไร จะลงมาผมมุ่งเป้าไปที่วิสัยทัศน์ พันธกิจที่โรงเรียนตั้งไว้ก่อน เรานั่นอะไรอยู่ทะเล เขาให้ทำโน่นนี่ เราพลิกปรับกลับเปลี่ยนให้มันสอดคล้องใกล้เคียงกับสิ่งที่เรามีได้ใหม่ทะเล ทำอย่างไรถึงไม่ต้องนับหนึ่งใหม่ดีทะเล อันนี้เป็นคำถามที่ผมมักเอาเข้าที่ประชุมให้ครู ช่วยกันคิด ถ้าคิดได้นั้นเท่ากับพวกคุณทำงานน้อยลง...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“เวลามีการสั่งงานจากหน่วยงานบนลงมาหลายคนกลัวเหนื่อย กลัวต้องคิดสร้างเอกสารขึ้นมาเตรียมประเมิน แต่สำหรับที่นี่พี่ไม่กลัวนะ ผอ. ท่านว่า ทำไปเถอะปรับ ๆ ให้มันสอดคล้องกับสิ่งที่เรามีไม่ต้องเสียเวลาคิดอะไรใหม่ ทำสิ่งที่มี ให้ดีขึ้นเพิ่มเติมแต่เข้าไปไม่มีอะไรผิดถูกร้อยเปอร์เซ็นต์ พอมีคนคอยชี้ทางให้เรา เราก็อุ่นใจขึ้นนะ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 3)

จะเห็นได้ว่าการที่ผู้บริหารนำเอานโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษานอกจากจะช่วยให้งานที่โรงเรียนได้ทำก่อนแล้วมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ยังส่งผลให้ครูมีกำลังใจในการทำงาน เนื่องจากงานที่เกิดขึ้นใหม่ไม่ได้สร้างภาระงานชิ้นใหม่ให้ครูเพิ่มขึ้น แต่เป็นการต่อยอดพัฒนางานเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

สรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนควรมีการดำเนินการอย่างรอบคอบและครอบคลุมต่อจุดประสงค์หลักของการศึกษากล่าวคือสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างครบถ้วนตามมาตรฐานตัวชี้วัดของแต่ละรายวิชาในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ควรออกแบบหลักสูตรที่คำนึงถึงศักยภาพและความเหมาะสมของผู้เรียน สอดคล้องกับทรัพยากรในท้องถิ่น โดยให้ผู้ประกอบการในชุมชนมีส่วนร่วมที่จะคัดเลือกเนื้อหาที่จะบรรจุเนื้อหาลงในหลักสูตรด้วย และควรจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมเพราะจะมีความยั่งยืน ชัดเจนในการกำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์ และการวัดประเมินผล มากกว่าการจัดเป็นกิจกรรมชุมนุมหรือชมรม ที่สำคัญควรมีความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อสร้างความชำนาญในทักษะอาชีพนั้น ๆ อีกทั้งในรายวิชาพื้นฐานทุกรายวิชาต้องมีการบูรณาการความรู้ที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียน โดยกำหนดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสอนจัดการเรียนการสอนของครู นอกจากนี้ควรออกแบบกิจกรรมที่เป็นการสร้างสถานการณ์จริงเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสนำความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้เรียนมาทั้งหมดมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์หรือแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่พบได้สำเร็จเป็นอีกภารกิจสำคัญของงานวิชาการที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการประกอบอาชีพได้ อีกทั้งโรงเรียนต้องมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเตรียมหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน อยู่เสมอ ก่อให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการศึกษา ไม่ยึดติดอยู่กับรูปแบบเดิม มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับความต้องการของสังคมในปัจจุบัน ทั้งความต้องการของตัวนักเรียน ผู้ปกครอง ความต้องการของสถานประกอบการ และความต้องการที่กำหนดในยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติ ที่สำคัญผู้อำนวยการควรนำเอานโยบายส่วนกลางจากหน่วยงานต้นสังกัดมาปรับให้เข้ากับโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อช่วยลดภาระงานช่วยให้ครูมีกำลังใจในการพัฒนางานเดิมให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนประสบความสำเร็จได้

การบริหารงานงบประมาณ

การบริหารงานงบประมาณเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญในการช่วยให้การดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนนั้นดำเนินไปได้จนประสบความสำเร็จ ควรวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีทิศทางและตั้งเป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพรองจากการสอนวิชาการตามหลักสูตร ควรมีกำหนดไว้ในแผนพัฒนาโรงเรียน และแผนปฏิบัติการในแต่ละปีเพื่อเป็นกรอบในการจัดสรรงบประมาณ

ให้ทั่วถึงกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับผู้เรียน ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ทุก ๆ สามปีเราจะมีการเปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาโรงเรียนซึ่งเป็นเหมือนกรอบให้คนในโรงเรียนได้เดินไปในแนวทางที่วางไว้ พุดง่าย ๆ คือเราจะทำอะไรบ้างในสามปีนี้จะครบ พอเรามีแผนพัฒนาแล้วทุก ๆ ปี ลีนี่งบประมาณเราก็จะประชุมหัวหน้าฝ่ายงาน ผมจะเน้นให้ก่อนว่าพันธกิจ วิสัยทัศน์ของโรงเรียนอย่าเน้นแต่วิชาการนะ เราเน้นฝึกอาชีพแล้วค่อยให้ครูเสนอโครงการและจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมให้แต่ละกิจกรรมมีเงินทุนหมุนเวียนสามารถช่วยเหลือกิจกรรมของตนเอง หรือต่อยอดในการทำกิจกรรมในปีการศึกษาต่อ ๆ ไปได้โดยไม่ต้องรองบประมาณจากส่วนกลางเพราะจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมฝึกอาชีพเป็นไปอย่างคล่องตัวและเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนมากขึ้น นอกจากนี้ยังเก็บส่วนหนึ่งไว้เป็นทุนการศึกษาให้แก่ผู้เรียนได้อีกด้วย ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ช่วงแรกของการจัดกิจกรรมตลาดนัดทุกวันศุกร์เราใช้งบประมาณค่อนข้างมากเพราะมันยังไม่มีอะไรเลย แต่พอได้ทำอย่างต่อเนื่องทุก ๆ ชมรมเริ่มมีเงินกองกลางเป็นของตัวเอง นอกเหนือจะแจกเป็นทุนการศึกษาให้กับเด็กแล้วเราก็แบ่งเงินไว้เป็นทุนเพื่อต่อยอดกิจกรรมในปีการศึกษาต่อ ๆ ไป ตอนนี่เราก็มิงบประมาณมากพอที่เป็นของชุมชนที่เลี้ยงตัวเองได้ต่อไปเรื่อย ๆ ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 1)

และคำกล่าวของครูอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“ท่าน ผอ. เคยพูดในที่ประชุมว่าต่อไปแต่ละชุมชนควรแบ่งเงินออกเป็น 3 ส่วน ให้นักเรียนเป็นรายได้พิเศษระหว่างเรียน หักค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมของชุมชนเอง และควรเก็บสะสมไว้บำรุงค่าใช้จ่ายส่วนกลางของโรงเรียน เพราะแต่ก่อนในส่วนสุดท้ายนี้ไม่ได้เก็บ ท่านมองว่าเราควรสอนให้เด็กเรียนรู้เรื่องการลงทุน ค่าน้ำ ค่าไฟ สถานที่ต่าง ๆ ควรมีอยู่ในบัญชีรายรับรายจ่ายของแต่ละชุมชน

เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้พื้นฐานชีวิตที่แท้จริงว่าต่อไปในอนาคตข้างหน้าการทำงาน ไม่ใช่ว่าจะได้เพียงกำไรแต่อย่างเดียว...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 4)

ทั้งนี้การวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศมีการวิเคราะห์บริบทของชุมชนดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นและได้นำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนซึ่งช่วยให้ประหยัดงบประมาณของโรงเรียนได้ ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ปัญหาด้านงบประมาณก็ไม่มีบางครั้งเราทำโดยไม่ใช้งบประมาณ เราใช้ทรัพยากรที่เรามีอยู่แล้วที่จะจัดการเรียนการสอนให้กับเด็ก...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 1)

นอกจากนี้การบริหารงานงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือด้านงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน โดยควรมีการเสนอของบประมาณจากหน่วยงานภายนอกหรือขอความร่วมมือจากชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายของทางโรงเรียนได้ ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“เราพยายามหาช่องทางในการของบประมาณจากหน่วยงานท้องถิ่น ทั้ง อบต. หรือแม้แต่สถาบันการสอนที่ระดับสูงกว่าทั้งมหาวิทยาลัย หรืออาชีวะ เราก็ลอง ๆ ติดต่อไป โจรู้จุดเด่นของโรงเรียนเราว่าอยากพัฒนาด้านอาชีพนะเพื่อเรามีโครงการที่สอดคล้องกับเรา และก็ได้รับการสนับสนุนหลายทีนะ เราได้งบประมาณของ อบต. ทุกปีเวลาเขียนโครงการไป ล่าสุดสถาบันอาชีวะก็ส่งครูและนักศึกษารุ่นพี่มาสอนการจัดโต๊ะอาหาร การจัดดอกไม้ งานบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการโรงแรม โดยทางเราไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไรเลย...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้ปกครองท่านหนึ่งที่ว่า

“พี่ทำเกี่ยวกับล่องแพให้นักท่องเที่ยว ครูเขาก็มาติดต่อขอให้ไกด์
ในแพที่ช่วยสาธิตอธิบายวิธีให้เด็ก ๆ ได้ดู เด็กก็มาดูปีละสองสามรอบพอแก่เข้าใจแล้ว
ก็ไปฝึกที่โรงเรียนเอง ไม่ได้คิดค่าใช้จ่ายอะไรก็ลูกพี่ก็อยู่โรงเรียนนั้นอะไรที่ช่วยได้
ก็ช่วยเขา...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง คนที่ 1)

และคำกล่าวของเจ้าของกิจการท่านหนึ่งที่ว่า

“เพื่อนพี่เป็นครูที่โรงเรียนก็มาติดต่อขอว่าจะพานักเรียนมาเรียน
เกี่ยวกับการทำร้านกาแฟพวกสูตรกาแฟที่นี้ได้ไหม ก็ตอบตกลงไปส่วนตัวพี่ว่าดีได้ช่วย
การศึกษาเนาะ เด็ก ๆ ต่อไปจะได้มีความรู้มีงานทำช่วยเหลือตัวเองได้ก็ไม่เป็นภาระ
ใคร...”

(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 5)

สรุปได้ว่าการบริหารงานงบประมาณในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง
สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนควรมีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีทิศทางและตั้ง
เป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพรองจากการสอนวิชาการ
ตามหลักสูตร ควรมีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาโรงเรียน และแผนปฏิบัติการในแต่ละปีเพื่อเป็นกรอบ
ในการจัดสรรงบประมาณให้ทั่วถึงกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับผู้เรียน
และส่งเสริมให้แต่ละกิจกรรมมีเงินทุนหมุนเวียนสามารถช่วยเหลือกิจกรรมของตนเองได้โดยไม่ต้องรอ
งบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมกรรมเป็นไปอย่างคล่องตัวและเกิด
ความต่อเนื่องและยั่งยืนมากขึ้น อีกทั้งยังควรมีการเสนอของบประมาณจากหน่วยงานภายนอก หรือ
ขอความร่วมมือจากชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณของโรงเรียนอีกทางหนึ่ง

1.5 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
ของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

การมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในโรงเรียนถือเป็นปัจจัยสำคัญของ
การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน
โดยผู้บริหารต้องมีกลยุทธ์ที่โน้มน้าวให้ครูเห็นความสำคัญของการศึกษารูปแบบดังกล่าว และ
เปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนช่วยเหลือระหว่างกันในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน
และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมในการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย
เดียวกันโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“เรื่องใหญ่ขนาดนี้ให้ผอ.เก่งแค่ไหนไม่มีทางเปลี่ยนแปลงการศึกษาที่
 แหกแนวขนาดนี้ได้แน่ถ้าไม่มีครูช่วย ผมให้ความสำคัญต่อครูทุกคน สิ่งหนึ่งที่เราต้อง
 ทำให้ได้คือโน้มน้าวจิตใจให้ครูเห็นความสำคัญเรื่องนี้เหมือนกับเราก่อน แล้วอย่าคิดคน
 เดียว ต้องเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นด้วย ทีนี้พอครูเขาได้คิดเราให้คุณค่ากับ
 ความคิดของเขา แน่ใจความภูมิใจเกิด เขาอยากจะทำในสิ่งที่เขาคิด คราวนี้พอมีผู้นำ
 การเริ่มทำอะไรเพิ่มมากขึ้นจากหนึ่งไปสองคน ต้นแบบในการทำงานก็เกิด เราก็มียุ
 หน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนเขาและหาวิธีให้ครูทำงานช่วยกัน มอบหมายให้หลายคนเป็น
 หัวหน้าและแบ่งงานช่วย ๆ กัน ระบบช่วยกันเอาแรงเอาหน่วยกันก็เกิด ฉันทช่วยเธองาน
 ฉันทเดียวเธอก็ช่วย ความเต็มใจที่จะทำงานด้วยกันก็เกิดขึ้น...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

คำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“กิจกรรม PLC ช่วยพวกหนูได้เยอะนะคะ ตอนมาแรก ๆ ก็ไม่ค่อยรู้
 ว่าเขาทำอะไรกันนอกเหนือจากสอนในห้องเรียนค่อนข้างแปลกตาที่ครูต้องมารับบท
 สอนนักเรียนให้ฝึกอาชีพโน้นนี่ทั้ง ๆ ที่เราไม่ได้สอนอาชีพอะ ก็ได้พี่ ๆ ที่อยู่ในกลุ่ม PLC
 ช่วยกันบอก แนะนำ ทำให้ดู มีอะไรก็ได้ปรึกษาความคิดเห็นหลาย ๆ คน พอผ่านไปก็
 ช่วยให้เราเรียนรู้ได้ค่อนข้างเร็วเรื่องการสอนนักเรียนและการปฏิบัติตัวในโรงเรียน
 อะคะ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 5)

ในการสร้างความร่วมมือภายในองค์กรนี้สามารถช่วยสร้างความมั่นใจต่อ
 การสร้างความร่วมมือจากภายนอกได้อีกด้วย ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ก่อนจะขอความช่วยเหลือใครคนข้างในของเราต้องจับมือให้แน่น
 ร่วมกันทำให้เขาเห็นก่อน ถ้าครูเกียงงานไม่ทุ่มเทเต็มที่ เวลาเราขอความช่วยเหลือใคร
 เขาก็คงไม่ยอมช่วยเพราะขนาดคนในบ้านของเราเองยังไม่เห็นความสำคัญของมันเลย
 หากช่วยไป มันก็มีความลังเลเกิดขึ้น แต่ถ้าทุกคนช่วยกันในบ้านสุด ๆ ด้วยใจแล้ว
 มีผลงานให้เขาได้เห็นเป็นประจักษ์ขึ้นมาบ้างแล้ว มันก็ช่วยสร้างความมั่นใจให้กับ
 คนข้างนอกว่าสิ่งที่เราทำมันดีนะ ครูทำกันเต็มที่จริง ๆ อย่างน่าเห็นอกเห็นใจ เราก็จะ
 ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอกได้ไม่ยากหรอก...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

นอกจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในโรงเรียนแล้วการมีส่วนร่วมขององค์กรภายนอกก็มีส่วนอย่างมากในการช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนให้ประสบความสำเร็จ ผลจากการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู ของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ พบว่า โรงเรียนเหล่านี้มีการประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และสถาบันอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการสนับสนุนทางวิชาการและการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ โดยพบว่าองค์กรภายนอกส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนช่วยจัดการเรียนการสอน และช่วยพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นอาชีพของสถานศึกษาเป็นอย่างดี ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาท่านหนึ่งที่ว่า

“เราปรับหลักสูตร เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2563 ที่ผ่านมา เราได้เชิญผู้เชี่ยวชาญก็คือ คน. จากสำนักงานเขต เข้ามาช่วยในการปรับหลักสูตร ซึ่งได้สอดแทรกงานอาชีพเหล่านี้เข้าไปเป็นกลุ่มวิชาเพิ่มเติม และเป็นกิจกรรมที่จัดการเรียนการสอนอย่างจริงจังโดยมี หน่วยกิต โดยมีชั่วโมงเรียน โดยมีการตัดสินผลการเรียน อันไหนที่เป็นวิชาเพิ่มเติมก็จะมีเกรดให้ อันไหนที่เป็นกลุ่มกิจกรรมก็จะมีการประเมินผลแบบผ่าน หรือไม่ผ่านให้ เพื่อให้เด็กนั้นได้ฝึกฝนนะกัน...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

คำกล่าวของครูอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“เราทำ MOU กับสถาบันอาชีวศึกษาที่หนึ่ง ซึ่งเป็นเอกชนคือโรงเรียนเทคโนโลยีพายัพ เราไปทำ MOU ก็คือ prepare เป็นการเตรียมละสมหน่วยกิจของอาชีวะ หมายความว่าเด็กคนไหนก็ตามที่เข้าไปเรียนในอาชีวะนี้ เขาจะมีรายวิชาอยู่ส่วนหนึ่งซึ่งเป็นรายวิชาที่เด็กทุกคนจะต้องเรียน เราก็เลือกเอารายวิชานั้น มาสอนก่อนในระดับชั้น ม. 2 และ ม.3 ในวิชาที่สอนก็จะมีวิชา การบัญชีเบื้องต้น การให้บริการ คอมพิวเตอร์ พื้นฐานงานอาชีพ 4 ตัว เป็นการเรียนไว้ก่อน ซึ่งอาจารย์เขาจะมาสอนให้เราเอง การตัดสินประเมินผลอยู่ที่อาจารย์ของเขา...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 1)

จะเห็นได้ว่าการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพจากหน่วยงานภายนอกโดยเฉพาะสถาบันอาชีวศึกษาที่เป็นหน่วยงานเอกชนจะมีความต่อเนื่องและเกิดความร่วมมืออย่างยั่งยืนได้นั้นจะต้องได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ

สถาบันอาชีวศึกษาได้รับนักศึกษาที่มีพื้นฐานและความสามารถมากยิ่งขึ้น และนักเรียนมีความสนใจในการจัดการเข้าศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษามากยิ่งขึ้น ทางโรงเรียนมีบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทางมาสอนนักเรียนโดยตรง ประหยัดงบประมาณด้านบุคลากรและสามารถพัฒนากิจกรรมการสอนด้านอาชีพได้จึงจะส่งผลให้ความร่วมมือดังกล่าวเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่น้อย ทั้งชาวบ้านในชุมชน ผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานประกอบการเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพอย่างแท้จริง โดยการไปศึกษาการทำงานจริง ได้ฝึกการแก้ไขปัญหาทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้กับการทำงานในอนาคตได้เป็นอย่างดี โดยทางโรงเรียนมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายทำให้เกิดการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและสถานประกอบการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ที่เราโชคดีก็คือว่าเราได้รับการอนุเคราะห์จากผู้ประกอบการในชุมชน ก็คือปางช้างแจ้เหล็ก เขาจะนำนักท่องเที่ยวเข้ามาทุกวันศุกร์ มาเพื่อดำเนินกิจกรรมงานอาชีพ เปิดตลาดนัดให้นักเรียนได้ฝึกอาชีพ ซึ่งอาชีพที่เราทำในโรงเรียนจะมี 10 กลุ่ม กิจกรรม ซึ่งจะเป็นอาชีพที่เกิดในชุมชนทั้งนั้นเลยนะ เด็กของเราก็มีเหมือนห้องแล็บได้นำความรู้ ทักษะต่าง ๆ มาทดลองใช้จริง มีประสบการณ์ตรงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กล่าวแสดงออก กล่าวพูดกับชาวต่างชาติ ส่วนปางช้างที่เป็นสถานประกอบการที่เข้ามามีส่วนร่วมก็ได้มีกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยวเพิ่มอีกอย่างหนึ่ง ทั้งเราและเขาต่างได้พึ่งพาซึ่งกันได้ประโยชน์ทั้งโรงเรียน และกิจการของเขาก็ไปต่อได้ยาว...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

คำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“สถานประกอบการนี้สำคัญมาก ๆ ที่จะช่วยให้เราประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กมีสมรรถนะอาชีพ ที่ผมประสานงานอยู่เขาเตรียมรับเด็กของเราหลังจากจบการศึกษาจากที่นี่เลย เพราะมีความพร้อมหลาย ๆ อย่างทั้งความรู้ที่เขาได้ถ่ายทอดไว้ ทักษะที่เด็ก ๆ ได้ลงไปฝึกจริง และทัศนคติที่ดีจากการปลูกฝังของโรงเรียน มันเป็นผลมาจากที่เราร่วมวางแผนกับสถานประกอบการมาตั้งแต่แรก พอได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมมันก็มากขึ้น...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 1)

สอดคล้องกับคำกล่าวของเจ้าของสถานประกอบการที่ว่า

“ช่วงแต่ก่อนโน้น ผอ.เข้ามาปรึกษาขอความช่วยเหลือจากปางช้างเราว่าจะจัดการสอนแบบเน้นอาชีพ ทางเรามีความคิดเห็นแบบไหนแล้วก็คิดว่าสามารถช่วยโรงเรียนอะไรได้บ้าง พี่ก็ว่าดีนะ อย่างน้อยถ้าเด็กมันมีทักษะอาชีพมากขึ้น วันหนึ่งมาทำงานที่เรา เขาเก่งเขามือพื้นฐานมาแล้ว เราก็ได้ประโยชน์ไปด้วย...”

(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 2)

สอดคล้องกับคำกล่าวของเจ้าของสถานประกอบการอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“อย่างเมื่อก่อนนี้ทางโรงเรียนก็เอานักเรียนมาฝึกงานที่แพนอะคะ มาฝึกเป็นกับตันทางพี่ก็ลองให้ ถ้าเด็กคนไหนลองเป็นก็ให้ค่าจ้างเลยทีละ 100 บาท ถ้าละอ่อนขยันหรือว่าตั้งใจทำก็ได้หลายบาทเป็นรายได้เสริม ทางพี่ไม่ได้คิดค่าหัวคิวอะไรนะ บางมือก็เลี้ยงข้าวด้วยที่ทำไปบางที่โรงเรียนเขาก็ขอมมาแล้วเราก็เห็นว่าเป็นเด็กบ้านเฮา ลูกหลานเฮา ก็อยากให้มีทางทำมาหากินช่วยเขาในอนาคตได้บ้างก็ดียิ่งดีคะ ผลพลอยได้ของเราหลังจากที่พวกเขาเรียนจบแล้วบางคนก็มารับจ้างทำงานกับเราก็มีคะเราก็มั่นใจที่จะรับเขาอยากเต็มใจเพราะเขาได้ผ่านการฝึกมาจากเราเองโดยตรง...”

(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 3)

และคำกล่าวของผู้ปกครองท่านหนึ่งที่ว่า

“พี่รับทำกรอบรูปด้วย คุณครูก็จะมารับกรอบรูปจากพี่ไปให้นักเรียนที่อยู่ชุมชนแนะนำการล่องแพแล้วก็ขายให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้าไปชมกิจกรรมที่โรงเรียนมีวันศุกร์อะคะ บางครั้งก็ได้เข้าไปสอนนักเรียนให้นักเรียนได้ทำกรอบรูปจากกระดาษสีช้าง พอนักเรียนทำได้หลัง ๆ นี้พวกเขาก็ทำเองไว้ขายก็ไม่ต้องมารับต่อจากที่ร้านอีกก็ได้กำไรมากขึ้นเป็นรายได้ให้กับนักเรียนได้รับสูงขึ้นอีกคะ...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง คนที่ 1)

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียนในหลาย ๆ ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ประชาชนในชุมชน หน่วยงานภายนอกดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหาร

1.1 ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการเสนอนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนและเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายอย่างต่อเนื่อง

1.2 ผู้บริหารควรกระจายอำนาจในการบริหารงานให้แก่ครูได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

1.3 ผู้บริหารควรสนับสนุนกิจกรรมที่ช่วยให้ครูเกิดความร่วมมือร่วมกันในการแก้ไขปัญหาภายในโรงเรียนโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC)

1.4 ผู้บริหารเป็นผู้ดำเนินการติดต่อประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่จะเข้ามาช่วยเหลือ

1.5 ผู้บริหารควรร่วมนิเทศติดตามการดำเนินงานของครูในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียน ให้ความช่วยเหลือและร่วมหาแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษารูปแบบนี้ให้ดียิ่งขึ้น

1.6 ผู้บริหารควรมีแนวทางในการพัฒนาครูให้มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียน

1.7 ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้จ่ายในการดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2. ครู

2.1 ครูควรมีส่วนช่วยเหลือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมในการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกันโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC)

2.2 ครูควรออกแบบกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนด้วยตนเอง

3. หน่วยงานภายนอก

3.1 โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และสถาบันอาชีวศึกษา หรือมหาวิทยาลัยที่ใกล้เคียง

3.2 โรงเรียนควรขอความร่วมมือในการสนับสนุนทางวิชาการและการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ เช่น การขอความอนุเคราะห์ช่วยจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนางานอาชีพจากสถาบันอาชีวศึกษา การขอความอนุเคราะห์ช่วยพัฒนาหลักสูตร

ที่มุ่งเน้นอาชีพของสถานศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่ การขอความอนุเคราะห์สนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานท้องถิ่น เป็นต้น

4. ผู้ปกครอง

4.1 ผู้ปกครองควรสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้วยความเต็มใจ

4.2 ผู้ปกครองควรเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน เช่น เข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องอาชีพให้แก่นักเรียน เป็นต้น

5. ประชาชนในชุมชน

5.1 ประชาชนในชุมชนควรให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน เช่น การเข้ามาเป็นวิทยากรมอบความรู้ให้แก่ นักเรียนภายในโรงเรียน การเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าไปศึกษาข้อมูลการประกอบอาชีพในร้าน หรือสถานประกอบการของตน การเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าไปทำงานในร้านหรือสถานประกอบการเพื่อหารายได้พิเศษ เป็นต้น

5.2 สถานประกอบการในชุมชนควรร่วมมือกับโรงเรียนในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนที่ได้รับ การศึกษาจนจบหลักสูตรได้มีสมรรถนะในการประกอบอาชีพที่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการต้องการ โดยทางโรงเรียนต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายจะช่วยให้การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่าแต่ละกลุ่มเห็นความสำคัญและล้วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนด้วยกันทั้งสิ้น

ประเด็นที่ 2 ผลการวิเคราะห์วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน โดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนจากโรงเรียนบ้านเมืองกีด มีรายละเอียดดังนี้

2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่าองค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็น เท่ากับ 0.522

ซึ่งจัดเป็นความต้องการจำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนามากที่สุดใน 3 องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ความรู้ด้านการวางแผนในอาชีพ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมากที่สุด เท่ากับ 0.546 ซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนามากที่สุดในองค์ประกอบนี้

ผู้วิจัยจึงได้นำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนจากโรงเรียนบ้านเมืองกีดให้ความสำคัญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ด้านการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนอย่างหลากหลาย โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้ด้านการวางแผนและการประกอบอาชีพของตนเองในอนาคต ทั้งการศึกษาขั้นตอนและวิธีการวางแผนอาชีพ การวางแผนเป้าหมายและความก้าวหน้าในอาชีพ ผ่านบุคคลตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในอาชีพโดยตรง เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นถึงสภาพการทำงานและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานจริง ๆ รวมไปถึงการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมวิชาแนะแนว กิจกรรมชุมนุม และรายวิชาเพิ่มเติมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ทดลองทำ และได้รับประสบการณ์จริงจากการทำกิจกรรม อันจะนำไปสู่การวางแผนทางการประกอบอาชีพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของนักเรียนท่านหนึ่งที่ว่า

“หนูอยู่ชุมนุมขายน้ำคะ ที่โรงเรียนให้ออกไปศึกษาข้อมูลจากรุ่นพี่ที่เปิดร้านกาแฟในหมู่บ้าน ว่าจะต้องทำอะไรบ้างตั้งแต่ลงทุนจนถึงขั้นพัฒนา ก็ได้ถามได้รู้หลายอย่างที่เขายกมาให้เราฟังทุกวันทำอะไรบ้าง ถ้าไรได้ก็บาท แล้วครูก็ให้เรากลับมาเขียนว่าเราชอบอาชีพทำร้านกาแฟไหม ชอบไม่ชอบเพราะอะไร เราเหมาะกับอาชีพค้าขายไหม จะได้วางแผนชีวิตถูกถ้าจบม.3แล้วว่าจะทำอะไรต่อ...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 3)

สอดคล้องกับคำกล่าวของศิษย์เก่าท่านหนึ่งที่ว่า

“ตอนน้อง ๆ เขาเข้ามาดูงานที่ร้านก็เล่าให้เราฟังครับว่าแรงบันดาลใจที่ทำให้เปิดร้านนี้ได้เลยเพราะความรักและชอบในอาชีพ เวลาเราได้ทำอะไรในสิ่งที่เราชอบมันจะมีแรงสู้แรงพัฒนาที่เยอะมาก บอกน้องไปหมดทั้งปัญหาเศรษฐกิจที่เจอ การเปิดร้านไม่ใช่ว่าจะได้กำไรอย่างเดียวนะ เราต้องเจอกับปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ไม่อยากให้พวกเขาโลกสวยมองธุรกิจต่าง ๆ เพียงด้านดีด้านเดียว...”

(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 5)

นอกจากนี้ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนยังให้ความสำคัญกับการบูรณาการความรู้ด้านการประกอบอาชีพลงวิชาหลัก การเรียนรู้แบบ Active learning และความรู้ที่เกี่ยวกับชุมชนรอบโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทางวิชาการที่ได้จากการเรียนมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้จริงมากกว่าความรู้ในด้านทฤษฎีเพียงอย่างเดียว ดังคำกล่าวของครูฝ่ายวิชาการท่านหนึ่งที่ว่า

“เราพยายามเน้นย้ำให้คุณครูประยุกต์เนื้อหาในบทเรียนให้เด็กสามารถเอาไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยเฉพาะประโยชน์ด้านการประกอบอาชีพในอนาคตของเขา ถ้าความรู้ในหนังสือจะถูกส่งต่อให้เด็กเพียงแค่ว่าเพื่อการสอบมันไม่ตอบ โจทย์การจัดการศึกษาของที่นี่ ความรู้ที่เด็กได้ต้องนำไปสร้างประโยชน์ต่อการทำงานในชีวิตจริงของเขาด้วย...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 1)

สอดคล้องกับคุณครูท่านหนึ่งที่ว่า

“กิจกรรม Active learning มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้กิจกรรมอาชีพอย่างเป็นวิชาการ เช่น เราให้เขาทำน้ำขาย เราจะสอนในเรื่องการทำเฟรนชายได้ การหาระดับความหวานเป็นส่วนหนึ่งของน้ำ สูตรปริมาณสิ่งใดในน้ำ การขออนุญาต อย. ทำอย่างไร ระดับความหวานที่ระบุต้องเท่าใด การทำเทียนอย่างไร ให้มีความแตกต่างทดลองทำเทียนที่จุดได้นาน ไร้วัน เราก็จะสอดแทรกวิธีการเข้าไปในอาชีพที่มีอยู่ เช่นการทำขนมก็จะสอนนักเรียนเกี่ยวกับอัตราส่วน มาตรฐาน สัดส่วนในการทำเพื่อให้ขนมมีความอร่อยที่คงที่เหมือนเดิม...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 3)

สอดคล้องกับคำกล่าวของนักเรียนที่ว่า

“คาบคณิตศาสตร์ครูชอบให้ทำงานที่เกี่ยวกับสิ่งที่มีในหมู่บ้านครับ เช่น เวลาเรียนเรื่องสถิติครูก็ให้ไปสอบถาม หาข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวตามร้านต่าง ๆ ครูให้ลองเก็บสถิติดูแล้วเอามาเขียนกราฟนำเสนอหน้าชั้น ก็มีให้พูดถึงการที่ได้ข้อมูลมาว่าเอาไปทำอะไรต่อได้บ้าง...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 2)

จะเห็นได้ว่าครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนโดยประยุกต์ใช้ องค์ความรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น ซึ่งนอกจากจะทำให้ นักเรียนได้รับความรู้ ทางวิชาการผ่านการปฏิบัติจริงแล้วยังช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนที่มีต่อ การดำเนินชีวิตประจำวันได้

ในด้านกิจกรรม โรงเรียนได้ส่งเสริมความรู้ในด้านการประกอบอาชีพผ่าน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และกิจกรรมเสริมต่าง ๆ ที่เหมาะสมในแต่ละช่วงชั้นอีกด้วย โดยใน การทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้เน้นย้ำการให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงและการพัฒนา การประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน ทั้งด้านการสอนให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย การใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลเพื่อนำมาพัฒนาสินค้าหรือบริการ และการสนับสนุน การเรียนรู้นอกโรงเรียนนำนักเรียนเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้ทั้งทางด้าน วิชาการและวิชาชีพมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของนักเรียนท่านหนึ่งที่ว่า

“ในชุมนุมครูก็สอนให้ทำบัญชีรายรับรายจ่ายค่ะ ที่จริงวิชาคณิต ก็เรียน วิชาสังคมก็เรียนมาแล้ว จดไว้ว่าลงทุนอะไรบ้าง ซื้ออะไรบ้าง แล้วก็ขายของ ได้เท่าไร แต่แต่ละสัปดาห์ครูก็จะมาสรุปให้เราฟังว่าตอนนี้ชุมนุมของเราเป็นยังไงบ้าง บางทีมีปัญหาขาดทุนก็ให้ช่วยกันแก้ค่ะ...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 5)

นักเรียนอีกท่านหนึ่งก็กล่าวว่า

“พอขายน้ําไปเรื่อย ๆ หลายสัปดาห์ครูก็จะให้ลองทำน้ําสูตริใหม่ดู บ้างค่ะ ครูบอกว่าครูก็ทำไม่เป็นหรอก ต้องช่วยกันหาในอินเทอร์เน็ตแล้วก็มาลองทำดู ก็ลองหาในyoutube บ้าง ใน google บ้าง ก็ทำ ๆ ตามเขาไปมาปรับเปลี่ยนปรุงใหม่ พออร่อยได้ที่ก็เขียนเป็นสูตรของตัวเองเลยค่ะ...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 3)

สรุปได้ว่าวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ซึ่งจัดเป็นความต้องการจำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนา มากที่สุดสามารถทำได้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ด้าน การวางแผนอาชีพของตนเองในอนาคต ให้ผู้เรียนได้ศึกษาขั้นตอนและวิธีการวางแผนอาชีพ ศึกษา การวางแผนเป้าหมายและความก้าวหน้าในอาชีพจากบุคคลตัวอย่างที่มีประสบการณ์ ผ่านกิจกรรมวิชา

แนะแนว กิจกรรมชุมนุม และวิชาเพิ่มเติมที่โรงเรียนจัดขึ้น และฝ่ายวิชาการต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการความรู้ด้านการประกอบอาชีพลงวิชาหลักทั้ง 8 กลุ่มสาระให้ได้มากที่สุด หรือกิจกรรมเสริมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละระดับชั้น มีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น อีกทั้งยังควรสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เป็น การให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงและการพัฒนาการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน ทั้งด้านการสอนให้ นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำบัญชีรายรับรายจ่าย การใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลเพื่อนำมา พัฒนาสินค้าหรือบริการ และการสนับสนุนการเรียนรู้รู้นอกโรงเรียนนำนักเรียนเข้าร่วมอบรมกับหน่วย การต่าง ๆ ให้มีความรู้ทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพมากยิ่งขึ้น

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านทักษะ การประกอบอาชีพของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของ การเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า องค์ประกอบที่ 2 ทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็น เท่ากับ 0.503 ซึ่งจัดเป็นความต้องการจำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนามากที่สุดเป็นลำดับที่ 2 จาก 3 องค์ประกอบ โดยตัวบ่งชี้ ทักษะด้านการวางแผนในอาชีพ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยัง สภาพที่ควรจะเป็นมากที่สุด เท่ากับ 0.569 ซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนามากที่สุด ในองค์ประกอบนี้

ผู้วิจัยจึงได้นำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาใช้ประกอบการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนจากโรงเรียนบ้านเมืองกีดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ พบว่า โรงเรียน ให้ความสำคัญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนเป็นอย่างมาก โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเข้าชุมนุมด้วยตนเองตามความสนใจ ซึ่งโรงเรียนจะมีการจัดตั้งชุมนุมที่หลากหลายและเน้นการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพที่ แตกต่างกันไป เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะอาชีพต่าง ๆ ตามความสนใจอันเป็นส่วนหนึ่ง ที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในการเลือกและวางแผนการประกอบอาชีพในอนาคต โดยแต่ละชุมนุม ได้เน้นการสอนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพต่าง ๆ เน้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบ Active learning และมีการเสริมทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนเขียน เป้าหมายในการประกอบอาชีพของตนเอง มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้รู้นอกหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้โรงเรียนยังให้ความสำคัญกับรายวิชาแนะแนว และกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนซึ่งผู้เรียนสามารถขอคำแนะนำ ฝึกปฏิบัติ และเรียนรู้ผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญ ในการวางแผนการประกอบอาชีพในอนาคตของผู้เรียนอีกด้วย ดังคำกล่าวของนักเรียนท่านหนึ่งที่ว่า

“ที่โรงเรียนมีทั้งหมด 10 ชุมนุมครับ มีมีคคุเทศก์น้อย เครื่องดื่ม ขนม นานา ศิลป์ นักประดิษฐ์น้อยขนาดแผนไทย ของที่ระลึก อาหารพิวชั่น เศรษฐกิจพอเพียง กับต้นน้อยครับ ผมเลือกชุมนุมกับต้นน้อยครับ เพราะว่าที่บ้านผมก็เปิดกิจการให้นักท่องเที่ยวไปลองแกง ถ้าผมได้เรียนรู้อะไรมากขึ้นในชุมนุมก็น่าจะเอาไปพัฒนาอาชีพที่บ้านได้ อีกอย่างหนึ่งคือเป้าหมายของผมอยากเรียนสายการโรงแรมแล้วก็อยากไปอยู่บนเรือสำราญ จากที่ผมได้เข้าชุมนุมกับต้นน้อยนี้ละครับทำให้ผมรู้สึกชอบแบบนี้แล้วชุมนุมก็ทำให้ผมได้ภาษาด้วยเพราะได้พูดคุยกับชาวต่างชาติ...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 1)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ชุมนุมจะจัดตั้งแต่ ป.4 - ม.3 ทุกปีเด็กจะต้องมีการเปลี่ยนชุมนุมเมื่อครบ 1 ปี และให้เด็กเป็นคนบริหารจัดการชุมนุมเอง บางคนก็มองว่าการเรียนแค่ 1 ปีเด็กยังไม่ได้ทักษะที่ชำนาญเพียงพอที่จะไปประกอบอาชีพ แต่เรามองว่าเราเสริมแค่ทักษะพื้นฐานให้เขายังไม่ได้เน้นถึงความชำนาญเพราะเราไม่ใช่สายสอนอาชีพโดยตรง เราอยากให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้อาชีพที่หลากหลาย 6 ปีที่เขาเข้าชุมนุม เขาจะรู้ว่า 6 อาชีพที่เขาได้สัมผัสในแต่ละปีแบบไหนเขาถนัดสุด หรือชอบแบบไหนมากที่สุด มันเป็นการทำให้เขาได้รู้จักตัวเองและช่วยให้ตัดสินใจวางแผนชีวิตวางแผนอาชีพในอนาคตได้ ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 4)

สำหรับการสร้างทักษะและสมรรถนะในการประกอบอาชีพ การสถานการณจริงให้นักเรียนได้เผชิญหน้ากับสถานการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ เป็นอีกหนึ่งวิธีที่สำคัญมาก เพราะผู้เรียนได้นำความรู้ และทักษะที่ได้เรียนมาใช้แก้ปัญหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงอย่างต่อเนื่อง ทำให้เมื่อผู้เรียนต้องเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันผู้เรียนจะสามารถนำทักษะและประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี โดยกิจกรรมมีรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลายที่โรงเรียนได้จัดขึ้น ทั้งกิจกรรมชุมนุม กิจกรรมบูรณาการความรู้ระหว่างกลุ่มสาระ (STEM) กิจกรรมในวิชาเพิ่มเติม และกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ซึ่งมีเป้าหมายเดียวกันคือ การพัฒนาทักษะอาชีพให้กับผู้เรียนผ่านประสบการณ์จริง จึงเป็นส่วนสำคัญในการช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนได้ ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“สมรรถนะจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อนักเรียนได้ใช้ทั้งความรู้ ทักษะ และ ความนึกคิดที่เรียนมาแก้ปัญหาเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้จริง บางคนมีแต่ความรู้ บางคนทำงานตามที่ครูบอกจนชำนาญเลยแต่พอถึงเวลาแก้ไขปัญหอะไรไม่ได้อันนี้ยังไม่เรียกสมรรถนะ ดังนั้นเราจึงต้องสร้างสถานการณ์จริง จำลองตลาดนัดในโรงเรียนมี แยกฝรั่งต่างชาติเข้ามา ให้นักเรียนได้จัดเอาสิ่งที่เขาเรียนมาใช้ประโยชน์...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

คำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“กิจกรรมชุมนุมจะจัดทุก ๆ วันศุกร์ เราจัดเป็นตลาดนัดให้เด็ก ๆ แต่ละชุมนุมนำผลผลิตมาขายหรือบางชุมนุมก็นำความสามารถของตัวเองมาแสดง สาเหตุที่เราจัดทุกวันศุกร์เพราะเราไปทำเอ็มโอยู เป็นข้อตกลงระหว่างโรงเรียนกับสถาน บริบาลข้างใกล้ ๆ เจ้าของท่านให้ความอนุเคราะห์ส่งนักท่องเที่ยวเข้ามาหาเรา เราก็เลย จัดในลักษณะของตลาดวันศุกร์ ฝรั่งก็จะมาเข้าร่วมเริ่ม 10.10 -12.00 น. ในวันศุกร์เด็กก็ จะเตรียมของเตรียมอะไรหมด มักคุเทศก์น้อยก็จะไปต้อนรับพาแขกเข้าไปแต่ละร้าน เหมือนกับที่เราดำเนินชีวิตจริง และเมื่อฝรั่งกลับเขาก็เก็บของและรายรับมาให้ครูที่ ปรึกษาประจำชุมนุมแล้วก็ส่งบัญชีรายรับรายจ่าย พอหมดเทอมก็แบ่งปันผลกำไรกัน ภายในชุมนุม..”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 1)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“ทุก ๆ ปีเด็กต้องเปลี่ยนชุมนุมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้มีพื้นฐาน ในการเรียนรู้อาชีพ ซึ่งแต่ละชุมนุมหากสังเกตจะมีทั้งการประดิษฐ์และการบริการ เพราะฉะนั้นเด็กจะต้องได้ทั้งสองรูปแบบซึ่งมันเป็นพื้นฐานในการทำงานในอนาคต อยู่แล้ว การจัดการเรียนการสอนของเราไม่ใช่จัดแค่ให้ประดิษฐ์ แต่มีการฝึกเรื่อง การบริการซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการประกอบอาชีพอยู่แล้วเพราะเป็นการฝึกเด็กใน สถานการณ์จริง อย่างชุมนุมมัคคุเทศก์ จะต้องมีการแนะนำฝรั่ง พาฝรั่งไปแต่ละร้าน ซึ่งแต่ละร้านก็ต้องมีเปอร์เซ็นต์ให้ ชุมนุมมัคคุเทศก์น้อยจะไม่มีรายได้อื่นนอกจากกิน เปอร์เซ็นต์ ค่าแรง ค่าน้ำ เราก็พยายามให้เด็กได้เรียนรู้จากเรื่องจริงแบบนี้”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 3)

กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงมีส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการประกอบอาชีพในด้านทักษะการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น ทั้งทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะการใช้เทคโนโลยีในการทำงาน ทักษะการพูด ถ่ายทอดความคิดเห็น และทักษะการปรับตัว เนื่องจากผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิบัติจริง ได้เผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และฝึกการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ตลอดไปจนถึงการพัฒนานวัตกรรมหรือแนวทางใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการประกอบอาชีพและทำให้การทำงานต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้ล้วนมีคุณค่าและไม่สามารถหาได้จากการเรียนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการเรียนรู้นอกห้องเรียนผ่านการทำกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ในวิชาเพิ่มเติมอย่างการจักสาน นักเรียนก็จะได้เรียนตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของจักสาน รูปแบบการสาน การย้อม จนกระทั่งการจัดจำหน่าย พอจบ ม.3 จึงจะสามารถจัดจำหน่ายโดยตรงผ่านการโพสต์ขายทางเฟซบุ๊ก อินเทอร์เน็ต เรียกว่า Electronic Commerce พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 3)

คำกล่าวของนักเรียนท่านหนึ่งที่ว่า

“ผมประทับใจกิจกรรม STEM ที่ให้พวกผมลงชุมชนไปสแกนคิวอาร์โค้ดครับ ตอนนั้นครูก็ให้เราแบ่งกลุ่มกันไปตามร้านต่าง ๆ แต่ละกลุ่มก็ต้องศึกษาข้อมูลของร้านค้าครับแล้วก็มาทำเป็นคลิปแนะนำร้าน ตัดต่อแล้วก็เอาไปฝังลงคิวอาร์โค้ด ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษครับ แล้วก็นัดกับที่ร้านเวลาวันที่มีนักท่องเที่ยวเยอะ ๆ ด้วยครับ ต้องไปนำเสนอเหมือนแนะนำร้านค้า ว่าขายอะไรทำอะไร มีสินค้าขึ้นไหนเด่น เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้นักท่องเที่ยวฟัง รู้สึกภูมิใจในงานของตัวเองมากเลยครับมันสนุก แล้วก็รู้สึกชอบอะไรที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีมากขึ้นผมว่ามันมีประโยชน์...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 6)

คำกล่าวของนักเรียนอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“ผมเป็นประธานชุมนุมล่องแพครับ ผมก็เคยได้เสนอครูครั้งหนึ่งว่า เราน่าจะปรับปรุงสถานที่ทำกิจกรรมเปิดตลาดนัดของชุมนุมเราเนอะครับ ที่แรกชุมนุม มันจะอยู่ตรงนี้แล้วกะว่าจะหาพัสดุใหม่มาแปะเพราะว่าปลวกมันกินเสาของห้อง แล้วครับ แรก ๆ ก็ไม่ค่อยมีใครอยากเอาด้วย แต่ครูก็พยายามให้ผมพูดหาเหตุผล มาสนับสนุนผมก็เอาพูดเรื่องรายได้ที่เราจะได้รับเลยว่ถ้าเราทำดี ทิปที่จะได้จาก นักท่องเที่ยวก็น่าจะเยอะเราก็มีปันผลแบ่งกันเยอะขึ้นอีกคราวนี้ก็เห็นด้วยกันใหญ่ครับ ทุกคนอยากมีเงินเยอะ ๆ ...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 1)

สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้ปกครองที่ว่า

“พี่มีลูกสองคนคนโตเรียนที่นี้ตั้งแต่อนุบาลตอนนี้อยู่ ป.5 แล้ว ส่วนคนเล็กพี่ส่งให้เขาไปเรียนในเมืองคะ ลูกแตกต่างกันมากสำหรับพี่นะคะ ลูกคนที่เรียน ที่นี้จะช่วยเหลือตัวเองทำอะไรเองได้มากกว่ามีความรับผิดชอบสูงกว่าเมื่อเทียบกับ ตอนที่เขาอายุเท่านี้เองนะคะ เขาจะมีไหวพริบแก้ปัญหาอะไรได้หลาย ๆ อย่างในชีวิตประจำวันเท่าที่แม่สังเกตเห็นนะคะ ลูกชายได้เข้าชุมนุมมัคคุเทศก์น้อยคะ เขาได้ฝึกอบรมการล่องแก่งจากที่โรงเรียนแล้วเขาก็กลับมาใช้ที่บ้านโดยตรงเลยเพราะที่บ้าน พี่เป็นที่ให้นักท่องเที่ยวมาล่องแก่ง สิ่งพี่เห็นชัดเจนหลังจากที่ลูกพี่ขึ้น ป.5 แล้ว ได้เข้า ชุมนุมมัคคุเทศก์น้อยคะก็คือ เขาได้ภาษามากขึ้น เขาคูกับฝรั่งได้เลยบางทีเวลาที่บ้าน ทำล่องเรือลูกพี่ก็ไปล่องที่ได้ฝึกจากโรงเรียนมาแล้วมาได้ทำที่บ้านอีกทำให้ลูกกล้าพูด มั่นใจที่จะสื่อสารกับคนต่างชาติมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเลยคะ บางทีเขาก็กลับมาเล่าว่า วันนี้ลูกได้คุยกับคนจีนด้วยนะแม่ วันนี้ลูกอู้จีนได้หลายคำเลยหนา แววดาน้ำเสียงที่เขา เล่ามาอะคะรับรู้ได้เลยว่าเขามีความสุขมาก...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง คนที่ 1)

ในการสอนทักษะอาชีพให้แก่เด็กเรียนนั้น ครูมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก โดยครูต้องตระหนักอยู่เสมอว่า กิจกรรมที่ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติต้องมีลักษณะเป็นการฝึกอาชีพอย่างมีความหมาย ผู้เรียนจะต้องนำทักษะที่ได้ไปใช้ในการทำงานได้จริง เกิดความชำนาญในการทำงาน และเกิดประสิทธิภาพในการทำงานในอนาคตของผู้เรียน ไม่ใช่เป็นเพียงการใช้แรงงานนักเรียนเพื่อหารายได้เข้าโรงเรียน ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“มีชาวต่างชาติเคยคอมเมนต์เรามาว่า การให้เด็กกวดเป็นการใช้แรงงานเด็ก เป็นการทรมาณเด็ก นั่นคือมุมมองของคนภายนอก แต่จุดมุ่งหมายของเราคือกำลังสอนอาชีพให้กับเด็ก เราจัดตลาดนัดให้ชาวต่างชาติเข้ามาใช้บริการเพื่อจัดเวทีให้เด็กได้แสดงทักษะที่เขาได้ฝึกฝน และถ้าสมมติเขาจบ ม.3 ไปแล้วไม่ได้เรียนต่อ หรือเรียนต่อไปแล้วต้องการอาชีพเสริม เขาก็สามารถหาเงินจากสิ่งที่เขาได้เรียนรู้ทั้งทฤษฎีที่ครูสอนและทักษะจากการปฏิบัติไปใช้ได้ ดังนั้นเด็กต้องได้สิ่งนี้ครบถ้วนจึงจะลบล้างความกลัวที่ว่าเราใช้แรงงานเด็กเพื่อหารายได้เข้าโรงเรียนไปได้...”

(จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร คนที่ 1)

สรุปได้ว่าวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนด้านทักษะการประกอบอาชีพสามารถทำได้โดยให้ความสำคัญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบ Active learning ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือทำ มีการเสริมทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนเขียนเป้าหมายในการประกอบอาชีพของตนเอง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรู้อาชีพที่ตนเองสนใจในกิจกรรมชุมนุม ให้ความสำคัญกับรายวิชาแนะแนว และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพราะเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกวางแผนประกอบอาชีพในอนาคตของนักเรียนได้ นอกจากนี้การสร้างสถานการณ์จริงให้นักเรียนได้เผชิญหน้ากับปัญหา ได้นำความรู้ และทักษะที่ได้เรียนมาใช้แก้ปัญหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงอย่างต่อเนื่องและต้องเป็นการฝึกอาชีพที่ไม่ใช่เพียงแค่ใช้ให้นักเรียนทำงาน แต่ต้องเป็นกิจกรรมการฝึกอาชีพอย่างมีความหมายด้วยกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ ทั้งกิจกรรมชุมนุม กิจกรรมบูรณาการความรู้ระหว่างกลุ่มสาระ สะเต็มศึกษา (STEM) กิจกรรมในวิชาเพิ่มเติม และกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ซึ่งเป้าหมายเดียวกันคือพัฒนาทักษะอาชีพให้กับผู้เรียนผ่านประสบการณ์จริง จะช่วยเพิ่มทั้งทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะการใช้เทคโนโลยีในการทำงาน ทักษะการพูดถ่ายทอดความคิดเห็น และทักษะการปรับตัวให้แก่ผู้เรียน เป็นการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้

2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านเจตคติการประกอบอาชีพของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า องค์ประกอบที่ 3 เจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็น เท่ากับ 0.450 ซึ่งจัดเป็นความต้องการจำเป็นที่ต้องพัฒนาเป็นลำดับสุดท้าย

แต่อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนจากโรงเรียนบ้านเมืองกีดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ พบว่า โรงเรียนได้ให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพในระดับที่เหมาะสม โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งนิสัยใจคอ ทักษะความสามารถ จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา หรือสิ่งที่ตนเองถนัดผ่านวิชาแนะแนวเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาจุดเด่นหรือข้อดีของตนเองให้ดีมากยิ่งขึ้น และแก้ไขปรับปรุงจุดด้อยของตนเองเพื่อลดข้อเสียที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม การเรียนหรือทำงาน นอกจากนี้มีการใช้กิจกรรมชุมนุม กิจกรรม STEM เพื่อฝึกทักษะอาชีพแล้ว ยังใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียนด้วย ในการทำกิจกรรมได้เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยครูมีบทบาทในการเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้แสดงถึงศักยภาพและความสามารถในการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นให้ได้มากที่สุด ดังคำกล่าวของนักเรียนท่านหนึ่งที่ว่า

“ชอบเวลาเรียนวิชาแนะแนวมันเหมือนเป็นเวลาที่เราได้อยู่กับตัวเองได้เหมือนพิจารณาตัวเองอะค่ะว่าเป็นคนยังไง ครูเขาชอบเอากิจกรรมมาให้ทำ เช่น การให้เขียนข้อเสียของตัวเองที่คิดว่าถ้าคนอื่นมีนิสัยแบบนี้เราจะเกลียดมาก ๆ หนูก็เขียนไปว่าหนูเป็นคนชอบว่าคนอื่นทันทีค่ะ บางที่ยังไม่ได้ฟังอะไรก็ไปว่าเขา แล้วครูก็ให้เราเขียนวิธีที่จะปรับปรุงตัวเองเป็นข้อ ๆ ที่คิดว่าจะทำได้ แล้วก็ให้แบ่งกลุ่มช่วยกันคิดอีกค่ะว่าจะแก้ไขตัวเองยังไง แล้วทุกครั้งที่มาเรียนครูก็จะให้เราเปิดดูสิ่งที่เราเขียนแล้วให้คะแนนตัวเองว่า เดือนที่ผ่านมาเราแก้ไขตัวเองแล้วดีขึ้นกี่คะแนน หนูว่าหนูก็ดีขึ้นเรื่องนิสัยนั้นค่ะ...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 5)

คำกล่าวของนักเรียนท่านหนึ่งที่ว่า

“กิจกรรมที่ทำให้ผมรู้จักตัวเองส่วนใหญ่ก็จะเป็นประเภทกิจกรรมที่ได้แสดงออกครับ เลยทำให้รู้ว่าตัวเองเนี่ยที่จริงแล้วชอบแสดงออกครับ ไม่ได้รู้สึกเขินอายเวลาพูดกับฝรั่งหรือนำเสนองานอะไรต่าง ๆ ครับ เช่น กิจกรรมหน้าเสาธง นำเสนองานหน้าห้อง ก็จะได้ทำบ่อยครับส่วนใหญ่คาบ STEM ทุกวันพุธครับ...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 4)

นอกจากนี้พบว่า โรงเรียนได้ระบุด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพลงในพันธกิจหลักของสถานศึกษาเพื่อเป็นเป้าหมายให้ครูและนักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่ต้งามในการดำเนินชีวิตที่ตั้งไว้ และปฏิบัติตามเพื่อให้คุณธรรมและจริยธรรมกลายเป็นคุณธรรมประจำตัวของนักเรียน โดยไม่ว่าผู้เรียนจะอยู่ที่ไหน หากปฏิบัติคุณธรรมเหล่านี้แล้ว ก็จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“เรากำหนดปีเอ็มเคลสปิริต เป็นจิตวิญญาณบ้านเมืองที่ดี เหมือนพันธกิจที่เราต้องทำมันให้ได้หมายความว่าเด็กที่จบ ม.3 จากเราไป ให้เด็กได้เรียนรู้ 4 อย่างติดตัวเขาไป 1.ความอดทน 2.ความขยัน 3.ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 4.ความกตัญญูทศเวทีถามว่า 4 ตัวนี้มันเกี่ยวข้องกับอาชีพ เพราะ 4 ตัวนี้เป็นหัวใจของการประกอบอาชีพ ...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

สรุปได้ว่าวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนด้านเจตคติการประกอบอาชีพสามารถทำได้โดยการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา สิ่งที่ตนเองถนัดและทำมันได้ดีให้มากที่สุดผ่านวิชาแนะแนว กิจกรรมชุมนุม กิจกรรม STEM และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยครูเป็นผู้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพการทำงานร่วมกับผู้อื่นให้ได้มากที่สุด และอาจจะระบุคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพลงในพันธกิจหลักของสถานศึกษาเพื่อเป็นเป้าหมายให้ครูได้ยึดหลักเดียวกันและตระหนักถึงความสำคัญด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่ต้งามในการดำเนินชีวิต เช่น คุณธรรมเรื่องความอดทน ความขยัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความกตัญญูทศเวที ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้เป็นหัวใจของการประกอบอาชีพ จึงจะส่งผลให้การเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านเจตคติให้แก่ผู้เรียนสำเร็จได้

ประเด็นที่ 3 การวิเคราะห์ผลการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนที่บ้านเมืองที่ดี โดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านเมืองที่ดี

จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนพบว่า โรงเรียนมีระบบการติดตามผู้เรียนหลังจากที่ผู้เรียนเรียนจบในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อประเมินผลความสำเร็จของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งชีวิตความเป็นอยู่ การศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมมากยิ่งขึ้น โดยการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพช่วยให้นักเรียนส่วนใหญ่ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศแห่งนี้ มีพื้นฐานความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อการประกอบอาชีพติดตัวสามารถนำไปประกอบอาชีพหลังจากจบการศึกษาได้ทันที อีกทั้งผู้เรียนยังมีความรับผิดชอบและความเป็นผู้นำสูงอีกด้วย ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“เราวัดการประสบความสำเร็จจากการติดตามเด็กที่จบ ม.3 ไปแล้วอีก 3 ปี ว่าเด็กคนนั้นจบไปแล้วจะเรียนต่อที่ไหนเป็นอย่างไร มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร เมื่อเรียนไม่จบกลับมามันเกิดอะไรขึ้น เพื่อที่จะเอาข้อมูลเหล่านี้มาปรับการจัดการเรียนการสอนและหลักสูตรของเรา ปรากฏว่าผลที่เกิดกับตัวเด็กที่จบไปมีความเป็นผู้นำสูง มีความรับผิดชอบ เป็นแกนนำของวิทยาลัย กล้าแสดงออก โดยเฉพาะที่เกษตรลำพูน ศิษย์เก่าสร้างชื่อเสียงเป็นอย่างมาก การนำเสนอโครงการต่าง ๆ เราไม่ได้กะว่าเป็นผลผลิตของเราโดยตรงร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่อย่างน้อยเขาผ่านเรามาจากการเรียนการสอนรูปแบบนี้แล้วได้รับการต่อยอดที่ถูกต้องมากขึ้น หรือถ้าไม่เรียนต่อ เรียนไม่จบแต่สามารถเป็นเจ้าของกิจการซีซัง ล่องแพ ถึงแม้จะไม่ได้เรียนต่อแต่สามารถไปทำงานได้อย่างที่เขาได้เรียนรู้”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 1)

คำกล่าวของผู้ปกครองท่านหนึ่งที่ว่า

“ลูกทั้งสองคนก็เรียนที่นี่เพราะค่าใช้จ่ายไม่เยอะ ตอนนั้นก็ทำงานนวดไทยที่อยู่ในตัวเมือง ไปอยู่กับพี่สาวแล้วพี่สาวก็ชักชวนไปทำนวดแผนไทย เขาก็สามารถทำได้และมีรายได้ดีพอได้ส่งมาให้พ่อแม่ใช้ตลอด ตอนไปแรก ๆ เขาก็เล่าว่ามันไม่ยากก็เหมือน ๆ กับที่เคยเรียนกับที่โรงเรียนมา ตอนเรียนที่นี่เขาก็กลับมาอดให้บ่อย ๆ ก็ดีใจที่เขามีความรู้ติดตัวพอได้หาเลี้ยงตัวเองได้...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง คนที่ 2)

คำกล่าวของเจ้าของสถานประกอบการที่ว่า

“นักเรียนที่จบจากโรงเรียนนี้ก็มาทำงานในปางช้างที่หลายคนนะ ส่วนใหญ่ก็เอาการเอางาน รู้จักหน้าที่ของตัวเองดีไม่ค่อยมีปัญหาเท่าไร เรามีทักษะหลายอย่างที่เรากำลังต้องการ...”

(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 2)

ในขณะเดียวกันการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพนั้น นอกจากการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพแล้ว โรงเรียนก็ยังให้ความสำคัญกับการเรียนในรายวิชาพื้นฐานที่จำเป็นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย ดังนั้นผู้เรียนจึงได้รับความรู้ทั้งสองส่วนอย่างเท่าเทียมกันและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่น่าพอใจ นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนยังส่งผลให้นักเรียนได้มีทักษะการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้เชิงทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“เราจัดการศึกษาที่เสริมทักษะอาชีพในโรงเรียน แต่ทั้งนี้เราไม่ได้ทิ้งทักษะพื้นฐานอ่านออก เขียนได้ แต่เราเพิ่มทักษะชีวิต ทักษะอาชีพเข้าไป แนนอนเด็กได้มากกว่าวิชาความรู้ในตำราเรียนคือเขาได้รู้จักคิด แก้ปัญหาด้วยตัวเองมากขึ้น ซึ่งผลการทดสอบคะแนนโอเน็ตของเราก็สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศทุกวิชา นั้นหมายความว่า การสอนของเราก็มีศักยภาพพอสมควร...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 1)

อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนที่ทัศนคติที่ดีต่อการเรียนมากยิ่งขึ้นเพราะได้นำความรู้จากห้องเรียนลงสู่การปฏิบัติส่งผลให้เกิดความเข้าใจในการเรียนยิ่งขึ้นดังคำกล่าวของนักเรียนคนหนึ่งที่ว่า

“หนูชอบที่ได้ทำจริงค่ะ จากที่แต่ก่อนไม่ค่อยชอบวิชาคณิตศาสตร์เท่าไรแต่พอได้ลงชุมนุมขายน้ำ มันได้ใช้สิ่งที่เรียนมาในวิชาคณิตเยอะเลย ทั้งทอนเงิน คิดเงิน เวลาครูให้หากำไรเป็นเปอร์เซ็นต์ หรือเวลาทำน้ำค่ะ มีสูตรมาเราต้องเทียบสูตรกับของจริง มันทำให้หนูเข้าใจเรื่องอัตราส่วนร้อยละมากกว่าตอนเรียนในห้องเยอะค่ะ”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 5)

นอกจากนี้ยังส่งผลให้แนวโน้มในการศึกษาต่อของนักเรียนมีมากขึ้นซึ่งส่วนใหญ่เลือกศึกษาต่อในสายอาชีพเพราะมีพื้นฐานในการทำงานจากกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ในความคิดของครูที่อยู่ที่นี่มาตั้งแต่ก่อนจัดกิจกรรมอาชีพให้เด็ก ครูว่าการจัดการศึกษาแบบนี้ช่วยเด็กในชุมชนนี้ได้มาก วัตถุประสงค์ที่เด็กเลือกที่จะศึกษาต่อมากขึ้น และส่วนใหญ่ไปสายอาชีพเพราะเด็ก ๆ มีพื้นฐานจากเราไปแล้ว และได้รู้จักตัวเองไปก่อน อย่างเรียนโรงแรมอย่างเนี่ยคะ ถ้าเด็กมีใจรักชอบในกิจกรรมที่เราเคยจัดให้ พอจบมาเขาก็จะรู้ทิศทางในการศึกษาต่อและก็จะไปทางนี้เลย...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 1)

รวมไปถึงผู้เรียนยังได้ใช้ประสบการณ์และความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมที่โรงเรียนขึ้นมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการใช้ชีวิตและวางแผนการประกอบอาชีพของตนในอนาคต เนื่องจากผู้เรียนรับรู้ถึงความถนัดและความชอบของตนเองว่าตนเองมีความถนัดหรือความชื่นชอบในเรื่องใด จึงสามารถตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอนาคตได้เป็นอย่างดี ดังคำกล่าวของนักเรียนท่านหนึ่งที่ว่า

“ที่คิดไว้ถ้าจบจากที่นี่แล้วก็น่าจะไปเรียนเกี่ยวกับธุรกิจการโรงแรมคะ ชอบที่ได้ให้บริการเวลาเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเราชอบตอนที่ฝรั่งเข้ามาคุยด้วย แล้วเราก็ได้พาทชมกิจกรรมในโรงเรียนแล้วรู้สึกส่วนตัวเองทำได้ดีมีความสุขเวลาทำ...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 3)

อีกทั้งนักเรียนยังสามารถนำความรู้ที่ได้กลับไปช่วยเหลืองานของครอบครัวรักและเห็นคุณค่าของอาชีพในท้องถิ่น และเกิดความคิดที่จะสานต่ออาชีพของครอบครัวตนเอง ดังคำกล่าวของผู้ปกครองท่านหนึ่งที่ว่า

“อย่างเสาร์อาทิตย์เนี่ยคะ แกขึ้นไปฝึกกล่องเรือลงมา เป็นคนคัดทำยอะคะ พี่ว่าความรู้ส่วนหนึ่งที่แกทำเป็นก็ได้จากโรงเรียนนะคะที่แกได้เข้าชุมชนได้เห็นพี่ ๆ ทำ เพราะถ้าให้ดูจากอาชีพที่บ้านอย่างเดียวอาจจะไม่ตั้งใจขนาดนี้ ตอนนี้ก็เหมือนได้ฝึกฝนให้ชำนาญไปก่อนซึ่งดีใจที่แกสนใจและก็อยากที่จะสานต่ออาชีพที่บ้านดีใจนะที่แกเห็นคุณค่าของอาชีพที่บ้านเฮามี...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง คนที่ 1)

และผลที่เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดคือโรงเรียนสามารถดึงนักเรียนเข้าสู่ระบบการศึกษาได้เพิ่มมากขึ้นซึ่งจากแต่ก่อนผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการเรียนจึงไม่ส่งลูกมาเรียน แต่ปัจจุบันผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นประโยชน์ของการศึกษาว่าสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลายจึงสนับสนุนให้บุตรหลานมาเรียนมากขึ้น ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“จากแต่ก่อนนะคะเด็ก เมื่อ 15 ปีที่แล้วอะคะครูมาใหม่ ๆ เด็กมีแค่ 90 คน พอเริ่มมีการจัดการเรียนแบบนี้ก็เริ่มเยอะเป็น 120 คน จนตอนนี้อะคะเด็กของเรา มี 210 คน เราดึงเด็กจากบندوقให้ลงมาเรียนได้เยอะกว่าแต่ก่อนคะเพราะพ่อแม่เขารู้ว่าเด็กมาเรียนเพื่ออะไร เขาก็สนับสนุนคะ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 3)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“การสอนอาชีพของเราบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ว่าเด็กมาเรียนมากขึ้นกว่าแต่ก่อน จากที่มาเรียนวันหยุดสองวันเดี๋ยวนี้เริ่มไม่มีแล้ว การสอนของเราก็มีส่วนทำให้พวกเขาเห็นว่ามาเรียนเพื่ออะไร โดยเฉพาะวันศุกร์เนี่ยเด็กยังไม่ค่อยอยากขาดเขาได้เปิดตลาดนัด ได้มีรายได้จากการขายของจากการแสดงความสามารถ พ่อแม่ก็สนับสนุนให้ลูกมาเรียนมากกว่าเดิมเพราะรู้ว่าลูกจะทำงานเป็นมากขึ้น...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 1)

จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพช่วยให้นักเรียนส่วนใหญ่ที่จบการศึกษามีพื้นฐานความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อการประกอบอาชีพติดตัวสามารถนำไปประกอบอาชีพหลังจากจบการศึกษาได้ ซึ่งแนวโน้มในการศึกษาต่อของนักเรียนมีมากขึ้นส่วนใหญ่เลือกศึกษาต่อในสายอาชีพเพราะมีพื้นฐานในการทำงานจากกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ อีกทั้งยังทำให้นักเรียนมีภาวะความเป็นผู้นำสูงสามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รู้จักการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีทักษะการคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น เกิดความรักและห่วงใยในท้องถิ่นของตนเอง มีการวางแผนการใช้ชีวิตและวางแผนการประกอบอาชีพของตนในอนาคตโดยใช้ความถนัดและความชื่นชอบเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ นอกจากนี้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพยังช่วยให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนมากยิ่งขึ้นส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน

(O-NET) ของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และโรงเรียนยังสามารถดึงดูดนักเรียนเข้าสู่ระบบการศึกษาได้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย ซึ่งเป็นผลมาจากการที่โรงเรียนมีระบบการติดตามผู้เรียนหลังจากที่ผู้เรียนเรียนจบในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อประเมินผลความสำเร็จของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งชีวิตความเป็นอยู่ การศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมมากยิ่งขึ้น

3.2 ความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของโรงเรียนบ้านเมืองกีด

จากการสัมภาษณ์ ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ พบว่า ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนของโรงเรียนบ้านเมืองกีด ต่างมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษารูปแบบนี้เพราะกิจกรรมการสอนเน้นการปฏิบัติจริง เกิดความสนุกสนานในการเรียน กิจกรรมการสอนอาชีพก่อให้เกิดรายได้ส่งผลให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานดังคำกล่าวของนักเรียนท่านหนึ่งที่ว่า

“ชอบที่จะเรียนแบบนี้ครับ สนุกไม่น่าเบื่อแล้วก็ทำให้เรามีรายได้จากกิจกรรมชุมนุมทุกครั้งครับ ชาวต่างชาติเขาก็จะให้ทิป หรือว่าซื้อกรอบรูปจากมูลช่าง เวลาได้เงินมาสิ้นเทอมเราก็จะหารกันกับคนในชุมนุมทุกคนครับ มีรายได้เสริมช่วยพ่อแม่ได้บ้างครับ ก็ได้เงินประมาณคนละ 700-1000 ต่อปี อย่างปีที่ผ่านมามีได้ 1,152 บาท มันรู้สึกภาคภูมิใจว่าเงินก้อนนี้ผมหามาได้ด้วยตัวเอง เวลาได้เอาไปให้พ่อยิ่งรู้สึกภูมิใจมากขึ้นไปอีก...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 1)

อีกทั้งยังได้รับประสบการณ์ชีวิตมากกว่าการเรียนวิชาการเพียงอย่างเดียว สามารถนำความรู้ที่ได้มาช่วยพัฒนาชุมชนได้ ดังคำกล่าวของปราชญ์ชาวบ้านท่านหนึ่งที่ว่า

“ผมว่าดีกับเด็กที่มีครอบครัวที่ยากจนมากกว่า ส่วนเด็กที่อยากจะเรียนต่อในระดับสูง ๆ ส่วนมากจะไปเรียนข้างนอกกัน แต่ก็สงสารเด็ก ออกตั้งแต่ตี 3 ตี 4 ส่วนมากเด็กที่ออกไปเรียนข้างนอกดูแล้วมันเครียด กลับบ้านก็ค้าไม่ได้ทำกิจกรรมกับครอบครัวทำแต่การบ้าน แต่เด็กที่นี้ได้ทำอะไรเยอะก็ถือเป็นกำไรชีวิตในวัยเรียนของเขาเนาะ และพอมึงงานอะไรในหมู่บ้านเด็กก็ช่วยได้เยอะ อย่างผมก็เคยพาเด็ก ๆ ไปเล่นดนตรีในงานประจำปีของหมู่บ้านก็ไปมา...”

(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 4)

สำหรับความคิดเห็นของเจ้าของสถานประกอบการที่มีต่อการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพพบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาในรูปแบบดังกล่าวเพราะสถานประกอบการก็ต้องการแรงงานที่มีฝีมือที่ได้รับการฝึกทักษะพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการทำงาน เพื่อให้การทำงานภายในสถานประกอบการง่ายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงกิจกรรมของโรงเรียนยังมีส่วนช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังชุมชนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจในภาพรวมของหมู่บ้านดีขึ้นอีกด้วย เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการอุดหนุนสินค้าและบริการของเด็ก ๆ ดังคำกล่าวของเจ้าของสถานประกอบการท่านหนึ่งที่ว่า

“พี่ก็ว่าดีนะ อย่างน้อยถ้าเด็กมันมีทักษะอาชีพมากขึ้น วันหนึ่งมาทำงานที่เรา เขาเก่งเขามือพื้นฐานมาแล้ว เราก็ได้ประโยชน์ไปด้วย อีกอย่างกิจกรรมของนักเรียนเป็นที่ชื่นชอบของฝรั่งมาก เป็นการช่วยเพิ่มเรื่องราวให้นักท่องเที่ยวอยากมาดูมาชมเศรษฐกิจของชุมชนก็ดีขึ้นไปด้วย...”

(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 1)

สรุปได้ว่าผลการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศนั้นมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยให้นักเรียนส่วนใหญ่ที่จบการศึกษามีพื้นฐานความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อการประกอบอาชีพติดตัวสามารถนำไปประกอบอาชีพหลังจากจบการศึกษาได้ทันที ความรู้ทางวิชาการของนักเรียนดีขึ้น เนื่องจากนักเรียนมีทักษะการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านประสบการณ์ตรง และจากสถานการณ์ที่พบเจอจากการจัดกิจกรรมของโรงเรียน ส่งผลให้ทั้ง ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษารูปแบบนี้ เนื่องจากเห็นถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งต่อตัวนักเรียน ต่อครอบครัวของนักเรียน และต่อชุมชน

ตอนที่ 2.2 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านจันทร์

2.2.1 การศึกษาบริบทชุมชนของโรงเรียนบ้านจันทร์

2.2.2 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การวิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นย่อย ดังนี้

1.1 กระบวนการวิเคราะห์โรงเรียน ผู้เรียน บริบทชุมชน และสังคมของโรงเรียนบ้านจันทร์

1.2 วิสัยทัศน์ที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านจันทร์

1.3 ทิศทางและนโยบายของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านจันทร์

1.4 การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านจันทร์

1.5 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของโรงเรียนบ้านจันทร์

ประเด็นที่ 2 การวิเคราะห์วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นย่อย ดังนี้

2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของโรงเรียนบ้านจันทร์

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านทักษะการประกอบอาชีพของโรงเรียนบ้านจันทร์

2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านเจตคติการประกอบอาชีพของโรงเรียนบ้านจันทร์

ประเด็นที่ 3 การวิเคราะห์ผลการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย ดังนี้

3.1 ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านจันทร์

3.2 ความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านจันทร์

2.2.1 การศึกษาบริบทชุมชนของโรงเรียนบ้านจันทร์

2.2.1.1 บริบทชุมชน

โรงเรียนบ้านจันทร์ ตั้งอยู่ที่ ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่ เป็นตำบลที่อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ ประมาณ 136 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนมากเป็นพื้นที่ป่าและภูเขาสูง ทุรกันดาร ทำให้การคมนาคมติดต่อเป็นไปด้วยความยากลำบากเป็นอุปสรรคสำคัญต่อประชาชนในการเดินทาง

หน่วยงานราชการจึงได้มีแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นหลายโครงการ โดยเริ่มมีการจัดตั้งโครงการพระราชดำริ เช่น โครงการศูนย์ศิลปาชีพ โครงการหลวงบ้านจันทร์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง เป็นต้น ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวเริ่มมีการพัฒนา ลดปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทั้งด้านความปลอดภัยของประเทศ ปัญหายาเสพติด และปัญหาการลักลอบตัดไม้อาชีพลักของประชากรในตำบลบ้านจันทร์ คือการทำเกษตร ได้แก่ กะหล่ำปลี แครอท ฟักทอง กล้วย ฝรั่ง สลัด ข้าว การเลี้ยงสัตว์โคพื้นบ้าน กระบือ สุกร ไก่ และอาชีพรับจ้างทั่วไป มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ สวนสนบ้านวัดจันทร์ น้ำตกห้วยฮ่อม มีสถานประกอบการด้านพาณิชยกรรม ได้แก่ รีสอร์ท 2 แห่ง สถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง 13 แห่ง เนื่องจากประชากรมีทั้งกลุ่มชนเผ่า และกลุ่มชาติพันธุ์จึงส่งผลให้เกิดประเพณีและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ได้แก่ งานสืบสานวัฒนธรรมชนเผ่าและของดีกัลยาณิวัฒนา ประเพณีเลี้ยงผีต้นน้ำ ประเพณีงานบุญบุญจัญไร เป็นต้น

2.2.1.2 บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านจันทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 6 ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2516 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในปีการศึกษา 2563 มีนักเรียนทั้งสิ้น 146 คน มีบุคลากร 17 คน มีการพัฒนาโรงเรียนภายใต้แนวคิดการเสริมสร้างสุขภาวะโดยใช้ฐานโรงเรียน มีองค์ประกอบ 5 อย่างคือ ผู้เรียนเป็นสุขโรงเรียนเป็นสุขสภาพแวดล้อมเป็นสุขครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข มีความโดดเด่นในเรื่องการพัฒนาครูเชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการเรียนรู้จากปัญหา (Problem-based Learning) และการบูรณาการวิชาและทักษะต่าง ๆ เพื่อการแก้ปัญหาและค้นหาทางออกในสถานการณ์ชีวิตจริง

ภาพที่ 3 กิจกรรมการฝึกทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านจันทร์
ที่มา: อภาวรรณ โสภณธรรมรักษ์ (2559, ออนไลน์)

เน้นการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะชีวิต ทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียน ให้ความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพในอนาคต โดยจัดการเรียนการสอน วิชาเพิ่มเติมให้ผู้เรียนได้ศึกษาและ ลงมือปฏิบัติอาชีพที่สนใจและสอดคล้องกับบริบทในชุมชน ทั้งการเกษตร ค้าขาย งานหัตถกรรมพื้นบ้าน มีโครงการฝึกทักษะอาชีพและทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียน ที่หลากหลาย เช่น โครงการฝึกเล็ก ๆ ของเด็กบ้านจันทร์ ที่มีกิจกรรมเสริมประสบการณ์ให้นักเรียนได้ เรียนรู้ทั้ง กิจกรรมเข่น้อย ฝึกทักษะการทำอาหาร กิจกรรมการทำเกษตรแบบผสมผสาน และ มุ่งเน้นการสอนในรูปแบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในปี 2558

โรงเรียนบ้านจันทร์ ได้รับรางวัลศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 1 ใน 41 แห่งทั่วประเทศ โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ รางวัลต้นแบบนักเรียนไทย สุขภาพดี (Best of The Best) ปี 2559 และรางวัล MOE Award ของกระทรวงศึกษาธิการในสาขา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.2 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

ประเด็นที่ 1 ผลการวิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน โดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชน ในชุมชนจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) มีรายละเอียดดังนี้

1.1 กระบวนการวิเคราะห์โรงเรียน ผู้เรียน บริบทชุมชน และสังคมของโรงเรียน บ้านจันทร์

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชน ของโรงเรียนบ้านจันทร์ถึงกระบวนการวิเคราะห์โรงเรียน ผู้เรียน บริบทชุมชน และสังคมที่ส่งผลต่อ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนนั้น พบว่า โรงเรียนแห่งนี้ แต่เดิมได้รับงบประมาณในการพัฒนาโรงเรียนค่อนข้างน้อยเนื่องจากตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจึงทำให้มี จำนวนนักเรียนค่อนข้างน้อยซึ่งส่งผลต่องบประมาณที่ได้รับจากส่วนกลางจึงน้อยตามไปด้วย ทำให้ การพัฒนาโรงเรียนค่อนข้างทำได้ลำบาก ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเริ่มจากการวิเคราะห์สถานภาพของ สถานศึกษา (SWOT Analysis) โดยให้มีคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนสำคัญในการร่วมกันวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็งเพื่อวางแผนการดำเนินงานสำหรับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน อย่างเป็นรูปธรรม ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาท่านหนึ่งที่ว่า

“แต่ก่อนเด็กน้อยมาก ไม่แปลกที่ทำไมเด็กมาเรียนน้อย ก็ทางมันลำบาก เป็นป่าเขาจะมาโรงเรียนทีก็เป็นชั่วโมงกว่าจะถึง พอเด็กน้อยงบประมาณที่จะพัฒนา เด็กก็น้อย ครูก็น้อย มาแรก ๆ ก็มีบ้างค่ะที่ต่อต้านพอนึกถึงเด็กเราเป็นผู้บริหารก็ต้องพัฒนา เริ่มจากเปลี่ยนระบบที่โรงเรียนเราก่อนนี่ละ แนวคิดนี้เกิดจากการที่เราเชิญ คณะกรรมการสถานศึกษามาร่วมกันหาทางออก ช่วยกันคิดจุดอ่อน จุดแข็ง ทำ SWOT ของโรงเรียนออกมา พอเห็นได้ชัดเจนก็ค่อยเริ่มวางแผนเป็นขั้นตอน ซึ่งจุดแข็งของที่นี่ เลยก็คือชุมชนมีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะร่วมมือกับโรงเรียนในการพัฒนาเด็ก ๆ ...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

สำหรับการวิเคราะห์บริบทของชุมชนและสังคมรอบ ๆ โรงเรียนทำให้พบว่าการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนกับบริบทชุมชนไม่สอดคล้องกัน จึงทำให้นักเรียนไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง หรือไม่สามารทำงานที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนได้ จึงทำให้เกิดแนวคิดในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้มีความสอดคล้องกันมากขึ้นและเกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและชุมชนอย่างแท้ จริง ดังคำกล่าวของผู้นำชุมชนที่ว่า

“หลัก ๆ เลยก่อนจะมีการจัดการสอนแบบนี้ละ เราอยากแก้ปัญหา คนในหมู่บ้านที่จบออกมาแล้วก็ไม่ได้เอาความรู้ที่เรียนมาใช้เลย มันเป็นการเรียน ภาคบังคับที่ถูกบังคับให้เรียนจริง ๆ นะ ในเมื่อสิ่งที่เขาเรียนไม่ได้สอดคล้องกับชุมชน ที่เป็นอยู่เลย ประโยชน์จากการเรียนนั้นจะมาช่วยพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนของเรา ได้อย่างไร หมู่บ้านเราเพาะปลูกเป็นหลัก แต่การเรียนในห้องเรียนครูบอกเพื่อไปทำงาน ในเมืองเป็นหลัก...”

(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 1)

สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้บริหารท่านหนึ่งที่ว่า

“เด็กที่นี้เด็กเขาเด็กดอยเนาะ จะให้เอาความรู้วิชาการไปแข่งกับเด็ก กรุงเทพฯคงยาก สมัยก่อนไฟฟ้าก็เข้ามาไม่ถึงจะให้พัฒนาด้านเทคโนโลยี ด้านวิชาการ อย่างเข้มงวดเหมือนเด็กกรุงเทพฯ มันเป็นไปได้เราต้องเทียบบริบทกัน เอาสิ่งที่เรามีมาวิเคราะห์ว่าเราจะพัฒนาเด็กของเราไปในทางด้านใดกันแน่ถึงจะช่วยเขา ได้ถูกทาง”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

แนวความคิดการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะในการประกอบอาชีพจึง กลายมาเป็นแนวทางสำคัญสำหรับการจัดการศึกษาของโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตาม โรงเรียนก็มี งบประมาณ ไม่เพียงพอที่จะจัดการศึกษาในรูปแบบนี้ จึงจำเป็นต้องหาแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วย โดยชุมชนรอบ ๆ โรงเรียนเองมีศักยภาพ เพียงพอในการเป็นแหล่งเรียนรู้ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย รวมถึงมีปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็น ส่วนช่วยสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนได้ ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาท่านหนึ่งที่ว่า

“การจัดการศึกษาที่เน้นพัฒนาทักษะอาชีพให้นักเรียนค่อนข้างที่ จะต้องใช้งบประมาณพอสมควร บางที่ใช้มากกว่าการสอนวิชาสามัญเสียอีก เราจึงต้อง หาตัวช่วยภายนอกโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ในชุมชนสำคัญมากถ้าหาเจอก็ช่วยเป็นที่เรียน ของเด็กได้เพิ่มขึ้น แรก ๆ เราก้หาสิ่งเหล่านี้ให้เจอก่อน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ ชาวบ้านสิ่งเหล่านี้ช่วยเราได้เยอะ...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

นอกจากนี้ทางโรงเรียนได้มีการสำรวจความสนใจของนักเรียนในการศึกษาต่อ ในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่นักเรียนให้ความสนใจในด้านการศึกษาสายอาชีพ ซึ่งความต้องการ ของผู้ประกอบการมีความต้องการให้บุตรหลานศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวอาชีพเกษตรกรรมและการท่องเที่ยว เชิงการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนในชุมชน โดยให้เหตุผลว่าต้องการให้บุตรนำความรู้ ที่เรียนกลับมาช่วยพ่อแม่สร้างรายได้ให้มากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“เด็กที่นี้อัตราการเรียนต่อค่อนข้างน้อยครับ 50 ต่อ 50 เลยก็ว่าได้ ส่วนใหญ่ที่เรียนก็มุ่งไปสายอาชีพ อย่างที่รู้กันอยู่ว่าเด็กที่เรียนกับเราส่วนใหญ่พื้นฐาน ทางครอบครัวก็ไม่ได้มีฐานะอะไรมากนัก คนที่พร้อมก็จะไปเรียนในเมืองกันหมด วิชาที่ เราจะถ่ายทอดให้เขาก็ต้องเน้นให้เขาหาเลี้ยงตัวเองต่อไปได้...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 7)

และสอดคล้องกับคำกล่าวของนักเรียนคนหนึ่งที่ว่า

“ผมจบแล้วก็คงไม่น่าจะได้เรียนต่อครับ เพราะที่บ้านยังมีน้องอีกหลายคนที่ยังต้องเรียนแม่คงส่งไม่ไหว ก็คิดว่าจบไปก็คงหางานทำเลยจะได้มีรายได้ช่วยแม่ได้บ้างครับ แต่ถ้ามีโอกาสก็อยากเรียนอะไรที่มันเอาไปช่วยทำให้การทำไร่ที่บ้านมีผลผลิตเยอะขึ้นจะได้เงินมากขึ้นครับ...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 9)

สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้ปกครองท่านหนึ่งที่ว่า

“ที่บ้านมีที่ดินปลูกพืชไร่เป็นของตัวเองค่ะ ไม่อยากให้ลูกไปไกล ๆ จบแล้วก็อยากให้ทำงานแถวบ้านเรา พัฒนาที่ดินพืชผลที่มีให้มันทำรายได้ให้มากขึ้น เดี่ยวนี้เห็นสวนคนอื่นเขามีไอเดียเปลี่ยนจากปลูกพืชอย่างเดียวมาเปิดที่ให้นักท่องเที่ยวเข้าชมด้วยมันก็ทำให้เรามีรายได้มากขึ้นก็อยากให้ได้กรุ่นลูกเราทำได้บ้าง ...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง คนที่ 5)

จะเห็นได้ว่าผลจากการวิเคราะห์ที่ตัวผู้เรียนเป้าหมายทางการศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ของโรงเรียนบ้านจันทร์นั้น เมื่อจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว ส่วนใหญ่มีต้องการให้โรงเรียนจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตรจริงทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครองแล้วโรงเรียนต้องวิเคราะห์บริบทชุมชน และสังคมควบคู่ไปด้วย เพื่อใช้เป็นตัวกำหนดเนื้อหาและสนับสนุนกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนให้ตอบสนองความต้องการทั้งของตัวผู้เรียนเองและผู้ปกครองได้อย่างตรงจุด

สรุปได้ว่ากระบวนการวิเคราะห์โรงเรียน ผู้เรียน บริบทชุมชน และสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน โดยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์โรงเรียน ด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศ ทำเลที่ตั้ง การวิเคราะห์ความต้องการของตัวผู้เรียน และผู้ปกครอง แม้แต่การวิเคราะห์บริบทของชุมชน และสังคมทั้งด้านอาชีพและวัฒนธรรมมาเป็นองค์ประกอบเพื่อวางแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้ตรงตามความต้องการของทุกฝ่ายส่งผลให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนเริ่มต้นขึ้น

1.2 วิสัยทัศน์ที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านจันทร์

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนของโรงเรียนบ้านจันทร์พบว่า การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพในโรงเรียนในช่วงแรก ยังสวนทางกับเป้าหมายของการศึกษาในยุคนี้ กล่าวคือ กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ด้านวิชาการเป็นหลัก อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการวัดประเมินผลจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ดังนั้นทัศนคติของผู้มีส่วนร่วมในการริเริ่มจากการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องปรับเปลี่ยนมุมมองและเห็นคุณประโยชน์ของการจัดการศึกษารูปแบบนี้ ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“พอได้ยินนโยบายที่โอเคมากเลยนะ วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาจริง ๆ แล้วมันคืออะไร ถ้าคุณมองตรงนี้ได้คุณเอาโอเน็ตเป็นแค่ส่วนประกอบหนึ่ง เพราะอย่างเด็กของเราเป็นกลุ่มชาติพรณ ถ้าเขาได้ 100 คะแนนคณิตศาสตร์เราก็ไม่เห็นว่าเขาเอา 100 ไปทำอะไร เพราะถ้าเราพูดกันจริง ๆ คะแนนโอเน็ตในปัจจุบันแข่งขันแทบเป็นแทบตาย สุดท้ายคะแนนโอเน็ตเหล่านั้นไปทำอะไรได้บ้างนอกจากเป็นข้อมูลของการเรียนต่อในโรงเรียนดี ๆ ในขณะที่เด็กของเราเป็นเด็กที่ต้องการโอกาสทางการศึกษา ตามประเภทโรงเรียนที่ว่าขยายโอกาสทางการศึกษา เขาไม่ได้มีพร้อมกันขนาดนั้น อัตราการเรียนต่อของเราที่ว่ามันไม่จำเป็นถึงขั้นเอาเป็นเอาตาย ต้องตัวเด็กให้เด็กต้องได้ 80 -90 เพราะเขาจบไปเขาก็ไม่ได้ทำอะไรนอกจากคิด 30 เปอร์เซนต์ในใบจบ ทักษะอาชีพประสบการณ์ชีวิตที่เขากลับมาใช้หลังจากที่เขาจบ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 9)

แต่บางมุมมองของครูบางคนในช่วงแรก ๆ ที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาที่เน้นเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนนั้นเห็นว่ายังไม่จำเป็น และอาจไม่สอดคล้องกับนโยบายส่วนกลางที่ยังคงมีการสอบวัดประเมินผลความรู้ผ่านการสอบ O-Net อีกทั้งยังใช้คะแนนตรงส่วนนั้นมาเป็นเกณฑ์ในการยกระดับวิทยฐานะให้สูงขึ้น แต่เมื่อมีการพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจัดตั้งโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่จัดตั้งเพื่อช่วยเหลือให้เด็กที่ด้อยโอกาสได้มีโอกาสที่ศึกษาที่ดีขึ้นและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนแล้ว ครูในโรงเรียนจึงเกิดความเข้าใจมากขึ้น ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ช่วงแรก ๆ ครูของพี่กังวลมากกว่าเมื่อให้มีการสอนโดยเน้นทักษะอาชีพ ถ้าผลการสอบโอเน็ต ไม่ผ่านเกณฑ์จะทำอย่างไร พี่พยายามบอกถึงปัญหาของเด็ก จุดประสงค์หลักของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่สร้างขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือ นักเรียนที่ส่วนใหญ่ไม่มีโอกาส และคำว่าไม่มีโอกาสแน่นอนจบจากเราเขาก็คงไม่ได้เรียน การเสริมอาชีพให้กับพวกเขาคือการทำให้พวกเขาอยู่รอดได้ในอนาคต พี่ค่อย ๆ ให้ความสนใจกับครูเพื่อให้ครูคลายกังวล เพราะคะแนนสอบโอเน็ต ก็มีส่วนในการนำ คะแนนมาใช้วิทยฐานะด้วย...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

จะเห็นได้ว่าผู้อำนวยการมีส่วนสำคัญในการปรับทัศนคติของครูให้ตระหนักถึง ความสำคัญของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนเพราะจะเป็นส่วนช่วยให้ครู เห็นถึงประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลงและพร้อมจะดำเนินการตามนโยบายเพื่อการพัฒนา นักเรียน รูปแบบใหม่มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้วิสัยทัศน์ของผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนก็มีส่วนสำคัญไม่น้อย ที่จะทำให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนเกิดขึ้นอย่างเป็น รูปธรรม ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“เหนื่อยนะคะที่คิดเริ่มจัดการศึกษาแบบนี้ มันไม่ใช่เรื่องง่าย งบประมาณ ก็ต้องมีพอสมควรเพื่อที่จะเริ่มอะไรตั้งแต่ศูนย์ โชคดีที่คนรอบโรงเรียนเห็นด้วย ผู้นำ ชุมชนบ้านเราก็เข้ามาบุกเบิกช่วยเยอะ ถ้าพวกเขาไม่เห็นพ้องต้องกับเราคงมาไม่ได้ถึง จุดนี้ ทำอะไรก็คงติดขัดไปหมด...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 8)

สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้นำชุมชนที่ว่า

“อะไรที่พวกเราช่วยกันได้ก็จะช่วยเพราะเราก็เห็นด้วยกับที่ท่านผอ.ว่า จะให้เด็กบ้านเราตั้งหน้าตั้งตาเรียนแต่ในห้องเก่งในตำราแต่ใช้งานไม่ได้แบบนี้มันก็ไม่ เหมาะ เรียนแบบลุย ๆ ได้ลองทำอะไรดูเองบ้างจะได้รู้ว่าการทำงานมันเหนื่อย...”

(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 6)

จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนต่างมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา ที่ตรงกันว่าการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนมีประโยชน์ต่อการนำสิ่งที่ได้เรียนมาปรับใช้เพื่อดำรงชีวิตอยู่ได้ในอนาคตหลังจบการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งการมีวิสัยทัศน์ที่ตรงกันนี้ช่วยส่งผลให้เกิดความร่วมมือในกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และประชาชน ในชุมชนในการพัฒนาการจัดการศึกษารูปแบบนี้ให้เกิดขึ้นได้

สรุปได้ว่า ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและประชาชน ในชุมชน ควรมีวิสัยต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียนอย่างมุ่งมั่นและจริงจัง เห็นความสำคัญของการศึกษาในรูปแบบนี้มากกว่าการศึกษาที่เน้นวิชาการเพียงอย่างเดียว ส่งเสริมให้นักเรียนได้นำความรู้ที่เรียนในโรงเรียนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ในชีวิตจริงในอนาคตหลังจบการศึกษาภาคบังคับ และสามารถนำความรู้ที่ได้กลับมาพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้นได้ จึงจะสามารถผลักดัน ขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนได้

1.3 ทิศทางและนโยบายของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านจันทร์

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ของโรงเรียนบ้านจันทร์ ในด้านนโยบายของโรงเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนนั้น พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะเป็นผู้วางนโยบายผ่านวิสัยทัศน์ของตนเองที่จะมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทางวิชาการควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน โดยต้องกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้เป็นกรอบและเป้าหมายในการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังคำกล่าวของผู้บริหารโรงเรียนท่านหนึ่งที่ว่า

“นโยบายต้องเขียนให้ชัดเจน กำหนดให้เห็นเป็นข้อ ๆ ไปเลย มันช่วยให้การทำงานของเรามีเป้าหมายเดียวกัน เดินไปทางเดียวกันมากขึ้น ที่นี้ระบุในแผนพัฒนาโรงเรียนเลยว่าเราจะเน้นฝึกอาชีพให้นักเรียน จบออกไปนักเรียนต้องมีทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพหาเลี้ยงตน...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

นอกจากนี้การวางทิศทางในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนต้องคำนึงถึงเป้าหมาย ความรู้ ทักษะ และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดด้วย

โดยแม้ว่าวิธีการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนจะแตกต่างกันและปรับให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน แต่ผลลัพธ์สุดท้ายผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ครบตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ ในขณะเดียวกันก็ต้องมีสมรรถนะการประกอบอาชีพที่จำเป็นในการประกอบอาชีพในอนาคตด้วย ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“แต่การสร้างนโยบายที่แตกต่างไม่จากที่กระทรวงเขาสั่งการลงมาเลย มันก็คงเป็นไปไม่ได้ เราต้องเอาของเขามาปรับให้เข้ากับบริบทเราและต้องสอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด คือเราอาจจะมีการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างได้แต่สุดท้ายแล้วเด็กก็ต้องจบออกมาแล้ว มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะต่าง ๆ ครบถ้วน

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

และนอกจากการวางทิศทางและนโยบายในการจัดการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนที่ต้องมีความชัดเจนและต้องคำนึงถึงเป้าหมายทางการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดด้วยแล้ว การวางนโยบายดังกล่าวต้องมีความต่อเนื่องไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“เวลาเรากำหนดนโยบายอะไรให้ครูเขาได้เดินตามเราต้องมีความมั่นคงในนโยบายนั้นนะ จะเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาบ่อย ๆ ไม่ได้ บางคนเห็นว่านโยบายนี้ทำมาปีหนึ่งแล้วไม่เห็นประสบความสำเร็จเหมือนที่โน่นที่นี้เลยก็เปลี่ยนแบบคนละซั้วกับนโยบายเก่า ครูเขาก็สับสนจับงานโน้นวางงานนี้มันไม่ต่อเนื่อง ผลการศึกษามันต้องใช้เวลาจะให้ดีขึ้นปั๊บปั๊บมันเป็นไปไม่ได้ เราต้องแน่วแน่กับสิ่งที่เราทำ อย่าใจร้อนอีกอย่างคือเสียงจากคนภายนอกบางทีก็ต้องกรองคำพูดก่อนนะคิดให้ดีก่อนที่จะเอามาเปลี่ยนแปลงเพราะคนข้างในจะรู้ดีที่ที่สุดว่าเรากำลังทำอะไรกันอยู่...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

จะเห็นได้ว่า เพราะผลของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนาผู้เรียนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงให้ประสบความสำเร็จในทันทีได้ ดังนั้นผู้บริหารไม่ควรใจร้อน ไม่ควรเปลี่ยนแปลงนโยบายบ่อยครั้งตามเสียงสะท้อนของบุคคลภายนอกมากนัก ควรวางนโยบายอย่างต่อเนื่องและพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีพื้นฐานของนโยบายเดิมเป็นต้นทุนในการพัฒนาเพื่อให้บุคลากรที่มีส่วนในการจัดการศึกษามีทิศทางในการดำเนินงานตามนโยบายไปในทางเดียวกันอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้การประยุกต์นโยบายการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดให้สอดคล้องกับเป้าหมายและบริบทของโรงเรียนก่อนลงสู่การปฏิบัติก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะนอกจากจะสามารถตอบสนองเป้าหมายของนโยบายของส่วนกลางได้แล้วยังเป็นการลดภาระงานของครูและช่วยพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนได้อีกด้วย โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการเพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานได้ตอบสนองต่อความต้องการของทั้งหน่วยงานต้นสังกัดและเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดีจึงส่งผลให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศประสบความสำเร็จมาได้ถึงปัจจุบัน ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ถึงนโยบายโรงเรียนจะต่อเนื่องแต่ก็มีหลายนโยบายของส่วนกลางที่เปลี่ยนไปมาตลอด เราก็ต้องปฏิบัติตาม คราวนี้ก็วัดความสามารถของผอ.แล้วล่ะว่าจะบริหารให้งานใหม่กลายเป็นงานที่มีอยู่ได้อย่างไร อย่างช่วงหนึ่งที่ส่งลงมาให้โรงเรียนมีกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ผอ.ท่านก็จับเข้ากับกิจกรรมเสริมอาชีพที่มีอยู่แล้ว ลักพักกิจกรรมนี้ก็ไม่มีการติดตามหายไปโครงการใหม่เข้ามาโรงเรียนคุณธรรมมาอีก ผอ.ก็จัดให้เป็นเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมการประกอบอาชีพไป เราทำอยู่แล้วเขาจะต่อเนื่องไม่ต่อเนื่องแต่เราต่อเนื่องในกิจกรรมของเรา ครูก็ไม่เหนื่อยงานเกินไป...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 9)

สรุปได้ว่าทิศทางและนโยบายของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศนั้นควรวางนโยบายโดยการมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทางวิชาการควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน โดยต้องกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้เป็นกรอบและเป้าหมายในการทำงานของบุคลากรในโรงเรียน และต้องคำนึงถึงเป้าหมายทางการศึกษาแกนกลางและนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษปัจจุบันตามที่กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดได้กำหนดไว้ อีกทั้งทุกนโยบายที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนควรมีความต่อเนื่องไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งจนเกินไป แต่ควรมีการปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อให้เกิดการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นโดยมีพื้นฐานของนโยบายเดิมเป็นต้นทุนในการพัฒนาเพื่อให้บุคลากรที่มีส่วนในการจัดการศึกษามีทิศทางในการดำเนินงานตามนโยบายไปในทางเดียวกันอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรประยุกต์นโยบายการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดให้สอดคล้องกับเป้าหมายและบริบทของโรงเรียนก่อนลงสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นการลดภาระงานของครูและช่วยพัฒนาการจัดการศึกษารูปแบบดังกล่าวจนประสบผลสำเร็จต่อตัวผู้เรียนในที่สุด

1.4 การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านจันทร์

การบริหารงานบุคคล

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครู ของโรงเรียนบ้านจันทร์ พบว่า การบริหารงานบุคคลเพื่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพนั้น มีการพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การอบรม การศึกษาดูงาน เป็นต้น โดยผู้บริหารจะมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกให้ครูมีโอกาสได้พัฒนาตนเองได้ง่ายขึ้นดังคำกล่าวของคุณครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ที่นี้เน้นให้นักเรียนได้กระบวนการเรียนรู้มากกว่าความรู้ในตำรา เราจะต้องช่วยกันออกแบบวิธีการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง เน้นให้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ไม่เน้นสอนท่องจำ ท่านผอ.ก็สนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตัวเองไปอบรมหาความรู้เพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอกอยู่บ่อย ๆ ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 2)

สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ในเมื่อรูปแบบการจัดการศึกษาที่เรากำหนดให้มีในโรงเรียนมันอาจจะไม่ตรงกับสิ่งที่ครูหลายคนเขาเรียนมา เพราะครูคงได้เรียนแต่วิชาเอกของตัวเอง สิ่งที่เราจะช่วยเหลือครูเขาได้ก็คือส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้เขาได้พัฒนาทางด้านการสอนรูปแบบนี้ ไม่ว่าจะพาไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่เขาประสบความสำเร็จแล้ว หรือแม้แต่ทำให้ครูเขาได้มีโอกาสเข้าอบรมพัฒนาตัวเองได้ง่ายขึ้นในการสอนอาชีพให้เด็ก ๆ บางที ผอ. ก็ต้องสรรหาที่อบรมให้ ทางงบประมาณในการเข้าอบรมให้อย่าให้เป็นภาระครู อำนาจความสะดวกให้พวกเขาให้ได้มากที่สุดเพื่อครูจะได้มีแรงไว้พัฒนาเด็กได้เต็มที่...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

จะเห็นได้ว่าโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพนั้นให้ความสำคัญในการการพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน โดยผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้บุคลากรภายในโรงเรียนได้รับการพัฒนาตนเอง อำนาจความสะดวกให้ครูได้เข้าถึงการอบรม การศึกษาดูงานได้ง่ายขึ้น เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนได้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษายังให้ความสำคัญต่อการจัดวางกำลังคนให้เหมาะสมกับงานและความสามารถของแต่ละบุคคล โดยจะมีการจัดทำคู่มือการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ครูได้รับมอบหมายงานต่าง ๆ มีคู่มือในการทำงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษาช่วยแก้ปัญหาการขาดความต่อเนื่องในการทำงานเนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรหรือตำแหน่งของบุคลากรค่อนข้างบ่อย ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“สำหรับงานบุคคลของเราก็จะมีการจัดตำแหน่งคนและแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนว่าแต่ละตำแหน่งต้องทำอะไรบ้าง มันจะมีระบุอยู่ในคู่มือของโรงเรียนค่ะ ครูก็ได้ดูกันว่าตัวเองต้องทำอะไรบ้าง เพราะครูที่นี้ค่อนข้างจะมีการย้ายการเปลี่ยนตำแหน่งกันบ่อยพอสมควร...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 8)

และคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ผอ. เชื่อเรื่องการทุ่มแรงด้วยความถนัดของคน เราต้องวางคนให้ถูกงานอยู่ด้วยกันให้เหมือนครอบครัวแล้วเราจะรู้ว่าใครชอบอะไร ใครเก่งแบบไหน แล้วก็วางคนให้อยู่ในหน้าที่ที่เขาควรอยู่ ในสิ่งที่เขาชอบและทำได้ดี แค่นี้งานก็สำเร็จได้เร็วกว่าการใช้อำนาจฝืนใจให้เขาทำ...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

อีกทั้งการส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานอย่างเหมาะสมก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยเสริมแรงให้บุคลากรครุมีพลังขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะให้แก่ผู้เรียนได้ สำหรับการพิจารณาเลื่อนเงินเดือนของครูในโรงเรียน ผู้บริหารได้นำเอาการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพที่ครูจัดให้นักเรียนเข้ามาเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการประเมิน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการโน้มน้าวครูให้เกิดกำลังใจในการทำงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“พี่ใช้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านอาชีพให้กับเด็กตรงนี้เป็นอีกตัวชี้วัดหนึ่งในการประเมินขึ้นเงินเดือนเลยนะ ก็ในเมื่อทั้งวิสัยทัศน์ พันธกิจ อัตลักษณ์ของโรงเรียนล้วนมีเป้าประสงค์เดียวกันคือพัฒนาอาชีพให้นักเรียนดังนั้นครูที่มีผลงานในด้านนี้ก็ควรที่จะมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มันเป็นส่วนช่วยให้ครูได้

หันมาเห็นความสำคัญในการพัฒนาตนเองเพื่อให้พร้อมต่อการพัฒนานักเรียนด้านนี้มากขึ้นกว่าเดิม...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) เป็นเครื่องมือในการร่วมกันทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน ช่วยให้ครูมีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเป็นการสร้างโอกาสให้ครูได้รวมกลุ่มเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและปรับปรุงการเรียนการสอน นอกจากนี้การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) กับครูอย่างเป็นกันเองก็มีส่วนทำให้การบริหารจัดการเรียนภายในโรงเรียนเป็นไปได้ง่ายขึ้นเพราะผู้บริหารได้เห็นถึงปัญหาและความต้องการของครูที่แท้จริง เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนทั้งความรู้และสร้างความเข้าใจระหว่างครูด้วยกัน และระหว่างครูกับผู้บริหารสถานศึกษาได้ดีมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของคุณครูท่านหนึ่งที่ว่า

“พอได้รวมกลุ่มกันแก้ปัญหานักเรียนกับที่ ๆ ในโรงเรียนแล้วรู้สึกอุ่นใจคะ มันมั่นใจมากขึ้นว่าเราจะแก้ปัญหานักเรียนได้จริง ๆ เพราะมีที่ ๆ เพื่อน ๆ ครูเข้ามาช่วยหลาย ๆ ทาง และอะไรที่เราไม่เคยมีประสบการณ์เราก็ได้ถาม ปรีक्षा ช่วยเหลือกัน มันเป็นบรรยากาศการทำงานที่หนูว่ามีความสุขมากสำหรับที่นี่...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 10)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“มีกิจกรรมให้ครูได้รวมกลุ่มกันสังเกตการสอนของครูด้วยกันเองครับ คือจะช่วยให้เราได้เรียนรู้รูปแบบการสอนของพี่ที่หลากหลายและก็พอมมีคนมาดูแลเราสอนเวลาให้สะท้อนสิ่งที่เห็นซึ่งกันและกันก็ทำให้ได้เห็นข้อผิดพลาดของตัวเองมากขึ้น...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 6)

และคำกล่าวของผู้บริหารท่านหนึ่งที่ว่า

“ที่นี้จะเด่นมากเรื่อง PLC ครูทุกคนของพี่จะรู้จักสนิทสนมกัน มีอะไรก็พูดคุยแนะนำกันตลอด เราอยู่กับกันเหมือนพี่น้อง ผอ.ก็ไม่ได้คิดว่าตัวเองเป็นหัวหน้านะ คิดว่าเป็นพี่ใหญ่ที่ต้องช่วยเหลือน้อง ๆ ให้ทำงานที่เราตั้งใจไว้ให้ประสบความสำเร็จ

มันจึงง่ายต่อการพูดคุย เสนอแนวคิดวิธีกัน พอเราได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ใจเขา ใจเรา มันเข้าใจกันมากขึ้น การทำงานก็ง่ายขึ้น...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

จะเห็นได้ว่ากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศถือปฏิบัติกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและร่วมกันพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร จึงส่งผลให้แม้ว่าการจัดการศึกษานี้จะยากเพียงใด ก็ประสบความสำเร็จไปได้

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครู พบว่าโรงเรียนบ้านจันทร์ยังให้ความสำคัญกับการนิเทศติดตามช่วยเหลือ ซึ่งผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการนิเทศติดตาม และช่วยเหลือครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนิเทศเพื่อการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความรู้ความเข้าใจ มีการจูงใจผู้รับการนิเทศ และการให้ขวัญกำลังใจทำให้เข้าใจและเห็นประโยชน์ของงาน ช่วยให้เกิดแรงกระตุ้นให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองและเต็มใจพร้อมที่จะดำเนินงานต่าง ๆ อย่างเต็มศักยภาพ ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“การทำงานไม่ว่าจะของใครก็ตาม ถ้าไม่มีการนิเทศติดตามผลมันยากที่จะมีการพัฒนาให้ดีขึ้น เพราะทุกคนย่อมคิดว่าผลงานที่ตนทำดีที่สุดแล้ว การได้เข้าไปช่วยเหลือให้คำแนะนำจะช่วยให้เกิดการพัฒนาในมุมมองใหม่ที่แตกต่าง เราไม่ได้เข้าไปเพื่อติแต่การออกเยี่ยมห้อง หรือนิเทศการสอนอย่างสร้างสรรค์จะเป็นแรงกระตุ้นให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนได้มากยิ่งขึ้น...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ผอ. ท่านใจดีค่ะ ช่วยเหลือครูทุกคนถึงไม่ใช่เรื่องงานก็ช่วยเหลือ เวลาผอ. ท่านเข้าไปเยี่ยมห้อง หรือเรียกไปแนะนำถ้าที่อื่นอาจจะกลัว แต่สำหรับที่นี่มันเหมือนเป็นการคุยกัน ถามไถ่เป็นกันเอง เราก็มองว่าท่านอยากทำให้มันดีขึ้น เราก็เอาสิ่งที่ท่านบอกมาปรับแก้...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 7)

จะเห็นได้ว่าการนิเทศติดตามครูของผู้บริหารของบ้านจันทร์นั้นมีทั้งการนิเทศติดตามแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาครูที่ไม่ใช่เพื่อการประเมินครู แต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการให้คำแนะนำในเชิงสร้างสรรค์ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นช่วยให้ครูมีกำลังใจในการทำงานและรู้แนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นด้วยความเต็มใจ

สำหรับหลักการการบริหารงานบุคคลที่ช่วยให้โรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนที่ใช้ในการบริหารจนประสบความสำเร็จนั้น ผู้บริหารใช้หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม โดยครูและบุคลากรทุกคนมีความสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน ทุกคนเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดี นอกจากนี้ ผู้บริหารยังให้ความสำคัญกับทุกความคิดเห็นของครูผู้สอน และนำมาปฏิบัติจนเกิดผล ทำให้ครูผู้สอนเกิดความภูมิใจและมีความมุ่งมั่นตั้งใจมากขึ้นที่จะพัฒนาผู้เรียนและโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“พี่บอกกับคุณครูเขาเสมอแหละว่าโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนของพวกเขา พี่ขาดใครคนใดคนหนึ่งไม่ได้ เราต้องเดินไปด้วยกัน ถึงพี่จะเป็น ผอ. พี่ก็ได้มีสิทธิที่จะคิดคนเดียว ทุกหัวหน้าฝ่ายพี่ให้อำนาจในการคิดตัดสินใจแก่พวกเขา และพร้อมจะเป็นผู้ตาม ทุกคำเสนอที่คุณครูพูดออกมาพี่ว่ามันสุดนะที่เขากล้าพูดกล้าบอกไม่ใช่รอแต่เราสั่ง พอเขาคิดอะไรออกมาเรามีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้สิ่งที่เขาคิดให้เป็นจริงให้ง่ายที่สุด แล้วครูเขาก็อยากทำอะไรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ พอมันสำเร็จความภูมิใจ ความสุขก็ตามมา สุดท้ายความรักต่อโรงเรียนก็ค่อย ๆ ก่อ คราวนี้ทุกอย่างที่เป็นประโยชน์กับโรงเรียนกับเด็กครูเขาใส่เต็มที่แล้ว...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

อีกทั้งผู้บริหารยังมีหลักการบริหารงานที่การกระจายอำนาจให้ครูได้เป็นผู้นำในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง เพื่อให้ครูได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด การออกแบบการวางแผนงาน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีรูปแบบวิธีที่หลากหลายและเป็นการให้ความสำคัญต่อครูส่งผลให้ครูเห็นความสำคัญต่อบทบาทที่ตนเองได้รับและเกิดความภาคภูมิใจต่องานที่ได้เป็นผู้เสนอแนวคิดและร่วมกันปฏิบัติมากยิ่งขึ้นดัง ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ผมรู้สึกผมได้อำนาจในการเป็นหัวหน้าวิชาการที่แท้จริง ผอ. ให้ผมได้มีโอกาสได้ออกแบบโครงการที่เกี่ยวกับการจัดการสอนอาชีพให้นักเรียน เหมือนเป็นหัวหน้างานใหญ่แล้วก็มาแบ่งหน้าที่ให้ครูคนอื่น ๆ ได้รับผิดชอบ พอมันประสบความสำเร็จ

ในโครงการที่เราคิดแล้วผมรู้สึกภูมิใจนะครับ เหมือนเราได้เป็นคนหนึ่งที่ช่วยพัฒนาโรงเรียน ผอ.ไม่ได้ปิดกั้นเวลาเราจะทำอะไร บางที่ความคิดเห็นเราอาจจะไม่ได้ตรงกับที่ท่านคิดมาก แต่ท่านก็ให้ความคิดเห็นเราเป็นที่หนึ่งเพราะถือว่าคือหัวหน้างานนี้...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 6)

จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศนั้น ผู้บริหารใช้หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเข้ามาบริหารจัดการศึกษา โดยให้ออกาสครูได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจและร่วมรับผลประโยชน์กระจายอำนาจให้กับครูเป็นผู้บริหารงานร่วมกัน ส่งผลให้ครูมีความรับผิดชอบต่องานที่ตนเองได้ร่วมคิด ร่วมเสนอแนวทางในการทำงาน ร่วมกันปฏิบัติงานและร่วมแก้ปัญหาตามข้อตกลงที่ได้ระดมความคิดกันไว้

สรุปได้ว่าการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพนั้นควรให้ความสำคัญในการการพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้บุคลากรภายในโรงเรียนได้รับการพัฒนาตนเอง อำนวยความสะดวกให้ครูได้เข้าถึงการอบรม การศึกษาดูงาน ได้ง่ายขึ้น ควรสร้างคู่มือการบริหารงานบุคคลที่สอดคล้องกับเป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษาเพราะจะช่วยให้การทำงานเกิดความต่อเนื่องลดปัญหางานไม่สานต่อ เมื่อมีการย้ายหรือมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากร ควรมีการส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานอย่างเหมาะสม โดยเพิ่มข้อตกลงเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียนลงในการประเมินเลื่อนขั้นเงินเดือนเพื่อช่วยเสริมแรงให้บุคลากรครูมีพลังขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะให้แก่ผู้เรียนและจะได้เป็นส่วนหนึ่งในการโน้มน้าวครูให้เกิดกำลังใจในการทำงานให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรมีการสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการร่วมกันทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน มีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเป็นการสร้างโอกาสให้ครูได้รวมกลุ่มเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและปรับปรุงการเรียนการสอน โดยที่ผู้บริหารมีส่วนร่วมในกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) กับครูอย่างเป็นกันเองจะส่งผลให้การบริหารจัดการเรียนภายในโรงเรียนเป็นไปได้อย่างขึ้นเพราะได้เห็นถึงปัญหาและความต้องการของครูที่แท้จริงทำให้สามารถจัดวางกำลังคนได้เหมาะสมกับงานส่งผลให้งานสำเร็จได้เร็วขึ้น อีกทั้งยังต้องให้ความสำคัญกับการนิเทศติดตามช่วยเหลือ ซึ่งผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการนิเทศ ติดตาม และช่วยเหลือครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนิเทศเพื่อการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความรู้ความเข้าใจ มีการจูงใจผู้รับการนิเทศ เต็มใจพร้อมที่จะดำเนินงานอย่างเต็มศักยภาพ โดยการนิเทศติดตามทุกครั้งควรมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาครูไม่ใช่เพื่อการประเมินครู และผู้บริหารควรใช้หลักการ

บริหารงานแบบมีส่วนร่วมต้องกระจายอำนาจให้ครูได้เป็นผู้นำในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง เพื่อให้ครูได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด การออกแบบ การวางแผนงานเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีรูปแบบวิธีที่หลากหลายและเป็นการให้ความสำคัญต่อครูส่งผลให้ครูเห็นความสำคัญต่อบทบาทที่ตนเองได้รับและเกิดความภาคภูมิใจต่องานที่ได้เป็นผู้เสนอแนวคิดและร่วมกันปฏิบัติมากยิ่งขึ้นจึงจะส่งผลให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนนั้นประสบความสำเร็จ

การบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่จะขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาภายในโรงเรียนดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ในการออกแบบหลักสูตรต้องให้ความสำคัญต่อเป้าหมายการจัดการศึกษาที่โรงเรียนตั้งไว้ คือการพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ทางวิชาการควบคู่ไปกับการมีความรู้ ทักษะ และเจตคติในการประกอบอาชีพ และควรให้ความสำคัญกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่ต้องสอดคล้องกับทรัพยากรในท้องถิ่นและควรออกแบบให้มีความเชื่อมโยงกับการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับผู้เรียนด้วยซึ่งทางโรงเรียนมีการประสานงานกับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพจากสำนักงานเขตพื้นที่ต้นสังกัดส่งผลให้หลักสูตรมีความพร้อมก่อนลงสู่การปฏิบัติดังกล่าวของคุณครูท่านหนึ่งที่ว่า

“หลักสูตรสถานศึกษาของเรามีการเสริมทักษะอาชีพ ทักษะการทำงาน ของนักเรียนไว้อย่างชัดเจนเลย โดยตัวหลักสูตรนี้เราจะมีที่เลี้ยงในการเขียนขึ้นมาก็คือ คนทางเขตพื้นที่มาสอนช่วยให้หลักสูตรมีความชัดเจนในเรื่องของเนื้อหาที่เราจะใส่ เกี่ยวกับการสอนอาชีพให้เด็กได้ครอบคลุมขึ้น...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 6)

สอดคล้องกับคำกล่าวของคุณครูอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“เวลาเขียนหลักสูตรสถานศึกษาเราต้องระวางนิดหนึ่ง มันควรจะเขียนให้เห็นภาพว่าเราจะทำแบบนี้แล้วมันจะสำเร็จถึงเป้าหมายที่วางไว้จริง ๆ ที่นี้ไม่อยากให้เด็กเรียนแคในตำรา อยากให้จบไปแล้วมีอาชีพ เราก็ต้องระบุมารู้ ทักษะ ทักษะ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพลงในจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ แล้วค่อย ๆ โยงว่าแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะต้องดำเนินกิจกรรมอย่างไรจึงจะตอบโจทย์...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 8)

และคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“โรงเรียนเราให้ความสำคัญกับหลักสูตรท้องถิ่น จะต้องเป็นท้องถิ่นของเราจริง ๆ ชาวเขาชาวดอยอยู่กับธรรมชาติหลักสูตรท้องถิ่นก็ต้องเป็นบริบทของเรา ที่นี้เราก็เอามาสร้างให้หลักสูตรมันสามารถเชื่อมโยงให้เข้ากับการสอนเพื่อพัฒนาการประกอบอาชีพให้กับเด็ก ๆ ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 7)

นอกจากนี้การจัดทำหลักสูตรในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียน ควรกำหนดเวลาในการสอนอย่างชัดเจน คำนึงถึงความเหมาะสมของช่วงชั้นของผู้เรียน และบูรณาการให้เข้ากับหลากหลายกิจกรรม ทั้งกิจกรรมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ นอกจากนี้ยังมีการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและกิจกรรมการสอนด้วยการเรียนรู้แบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษาอีกด้วย ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“สอนทักษะอาชีพในวิชาชุมนุมค่ะ ที่นี้จะแบ่งกิจกรรมชุมนุมเป็นช่วงชั้นให้นักเรียนได้เรียนรู้การทำเกษตรตามระดับตามความเหมาะสมของเด็ก ๆ ในวัยนั้น เป็นกิจกรรมบูรณาการ เช่นระดับประถมต้นก็จะเป็นปลูกพืชผักที่ปลูกง่ายอย่างผักบุ้งคะน้า ก็จะทำให้พี่ ๆ มาช่วยยกแปลง ขึ้นโต ๆ หน่อยก็จะเป็นเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง ไก่บ้าง ปลาบ้าง เรียนรู้การดูแลต่างกันไป เด็กก็จะได้เรียนรู้ทั้งในวิชาชุมนุม และได้ลงแปลงเพื่อดูแลผลิตผลทั้งช่วงเช้าและช่วงเย็น...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 9)

และคำกล่าวของครูอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“ที่นี้จัดให้กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนางานอาชีพให้นักเรียนค่ะ เราเน้นการเรียนรู้บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการอยู่บนคำว่าความพอเพียงที่เราตีความหมายร่วมกันที่นี้ไม่ใช่แต่การให้นักเรียนได้ปลูกผักเลี้ยงปลา แต่มันคือการอยู่ร่วมกันกับคนอื่นได้อย่างมีความสุขโดยพึ่งพาตัวเองและก้าวทันกับโลกปัจจุบัน ซึ่งในระดับชั้นประถมต้นเราจะบูรณาการเป็นการสอนแบบ PBL ส่วนในชั้น ม.1-3 เราก็จะเน้นให้ฝึกทักษะไปเลย มีทั้งกิจกรรม

การทำอาหารเชฟน้อยกระทะเหล็ก งานช่างงานไม้ วิชาเศรษฐกิจพอเพียง วิชา คอมพิวเตอร์ศึกษา บริการ ยุวโค้ด พวกนี้เราจะบังคับให้พวกเขาเรียนตามระดับชั้น ซึ่งกำหนดไว้ชัดเจนในหลักสูตรสถานศึกษาเลย...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 7)

การกำหนดกิจกรรมชุมนุมและวิชาเพิ่มเติมของโรงเรียนต้องให้บุคลากร ในโรงเรียนเป็นผู้ออกแบบ โดยควรจัดกิจกรรมหรือกำหนดรายวิชาที่เหมาะสมกับท้องถิ่นเพื่อให้ ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะเหล่านี้ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและชุมชนในอนาคต นอกจากนี้ ต้องคำนึงถึงเป้าหมายของการจัดการศึกษาของโรงเรียน และความเหมาะสมของผู้เรียน ซึ่งต้องระบุ ลงในหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจนเพื่อให้เป็นแนวทางในการ จัดการเรียนการสอนและการประเมินผลของครู เพื่อให้สามารถปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องและเป็น รูปธรรมมากขึ้นดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ทั้งกิจกรรมชุมนุมและกีฬาเพิ่มเติมครูจะช่วยกันคิดขึ้นมาเอง เราจะ ไม่ลอกตามทีอื่นแบบยกมาวาง แต่เราจะประยุกต์ให้เข้ากับสิ่งที่เราเป็น โดย ผอ. ก็จะ วางแนวทางกว้าง ๆ ให้ครูเขาได้คิดชุมนุมขึ้นมาให้เน้น 3 องค์ประกอบใหญ่ ๆ ก็คือ หนึ่งมันต้องตรงกับเป้าหมายนโยบายของโรงเรียนนะ ต้องเหมาะกับบริบทชุมชนเรา แล้วที่สำคัญให้เด็กเรียนก็ต้องเหมาะกับเด็กในช่วงนั้น ๆ แล้วก็มาเขียนเป็นหลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ใส่ลงในหลักสูตรสถานศึกษาให้ชัดเจน พอมันระบุชัดพวก กิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินเด็กก็ชัดขึ้นด้วย การเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาก็น้อย ความจริงจึงในการสอนของครูก็เริ่มดีขึ้น...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

นอกจากนี้ในรายวิชาพื้นฐานทุกรายวิชาต้องมีการบูรณาการความรู้ที่ช่วย เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียน โดยในการจัดทำหลักสูตรรายวิชาจะระบุสมรรถนะ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วยแต่ละหน่วยไว้อย่างชัดเจน เช่น สมรรถนะด้านการสื่อสาร สมรรถนะการให้เหตุผล เป็นต้น ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ในหลักสูตรรายวิชาแต่ละสาระที่นี้หัวหน้าวิชาการจะให้มีการระบุ สมรรถนะที่จำเป็นที่จะปลูกฝังให้นักเรียนลงในแผนไปเลยคะ เช่น สมรรถนะด้าน การสื่อสาร การให้เหตุผล ซึ่งกิจกรรมในแผนก็จะต้องมีความสอดคล้องกับสิ่งที่ระบุไว้

ซึ่งเราก็มีการวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์แผนร่วมกันตอนเปิดเทอมว่าที่เขียนไว้มันครบตามสิ่งที่เราอยากให้มีในตัวเด็กไหม ถ้าไม่ครบก็ช่วยกันเสริมเติมแต่งเข้าไปค่ะ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 8)

และสอดคล้องกับคำกล่าวของผู้บริหารท่านหนึ่งที่ว่า

“มันต้องช่วยกันทุกวิชานะ จะให้เด็กเรียนแค่ชุมนุม กับเพิ่มเติมแล้วเด็กจะเกิดทักษะอาชีพยากที่จะสำเร็จ ครูทุกวิชาจะต้องประยุกต์ให้สิ่งที่เราเอาไปใช้ได้จริง ไม่ใช่สอนแค่เด็กเข้าใจในหนังสือแล้วจบ ที่นี้เน้นให้เด็กปฏิบัติจริงครูทุกวิชาต้องออกแบบการสอนที่ทำอย่างไรให้เด็กลงมือทำแล้วได้ความรู้ สำหรับตัว ผอ. เองมีนโยบายให้ครูเน้นจัดการเรียนการสอนที่เป็นประสบการณ์จริงให้แก่เด็กให้เด็กได้ลงมือทำจริง ๆ ค่ะ จะเน้นการสร้างแผนการสอนที่เป็นแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นโครงงาน ครุคณิตสอนเรื่องโจทย์ปัญหาแทนที่จะสอนอ่าน ๆ ๆ ในหนังสือ เขาก็เอากิจกรรมเซฟน้อยในโรงเรียนไปประยุกต์เรื่องการการชั่ง การตวงของครูภาษาอังกฤษนี่ก็เอากิจกรรมประยุกต์ได้เลยให้เด็กพูดแนะนำเมนูอาหารต่าง ๆ เป็นภาษาอังกฤษ มันต้องช่วยกันแบบจริงจังทุกคนถึงจะลงสู่เด็กจนเกิดเป็นทักษะที่เชี่ยวชาญ...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศนั้น ไม่ได้จัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียนเพียงแค่วิชาเพิ่มเติม กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ หรือกิจกรรมชุมนุมเท่านั้น แต่มีการจัดกิจกรรมที่บูรณาการเข้ากับวิชาหลักทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยให้ครูแต่ละกลุ่มสาระร่วมกันระบุมสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ เช่น สมรรถนะการสื่อสาร สมรรถนะการให้เหตุผล ลงในหลักสูตรรายวิชาไว้อย่างชัดเจน และต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สามารถเสริมสร้างสมรรถนะดังกล่าวได้จริง ซึ่งจะเน้นให้มีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning (PBL) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งสร้างประสบการณ์ตรง จึงเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ฝึกทักษะการคิดเผชิญสถานการณ์ปัญหา วางแผนการเรียนรู้ จึงอาจจะเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ช่วยพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอยู่ตลอดเวลาส่งผลให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศนั้นประสบความสำเร็จ

ในส่วนของการออกแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านจันทร์นั้น พบว่า การสร้างสถานการณ์จริงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่คุณสอนนำมาปรับใช้เพื่อให้นักเรียน ได้มีโอกาสนำความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้เรียนมาทั้งหมดมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์หรือแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่พบได้สำเร็จ ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ที่นี้จัดให้มีกิจกรรมซุ้มสบายสไตล์บ้านจันทร์เป็นตลาดนัดทุกวัน อังคารค่ะ เราก็จะเปิดให้ชาวบ้าน คนที่มาดูงาน และก็นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวชมตลาดของเรา ซึ่งกว่าจะได้ตลาดตรงนี้เรามองกันแล้วว่ามันมีประโยชน์กับเด็กจริง เขาได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์ตรง ได้รู้จักงานตั้งแต่การวางแผนงาน การทำงานเป็นกลุ่ม มีเสียงกันบ้าง ทะเลาะกันบ้าง มันเป็นเรื่องที่เขาต้องเจอในอนาคต ครูก็เหมือนต้องเป็นโค้ชให้เขาว่าต้องทำยังไง ฝึกไว้ตั้งแต่เด็กต่อไปโตขึ้นของจริง มันมีอยู่แล้วแบบนี้เขาจะได้มีประสบการณ์...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 8)

และเนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักของการจัดการศึกษาและมักมีนโยบายต่าง ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานต่าง ๆ มอบให้โรงเรียนดำเนินการจำนวนมาก การนำเอา นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดมาปรับให้เข้ากับโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็น และช่วยลดภาระงานของครูได้ และเป็นการต่อยอดพัฒนางานเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาท่านหนึ่งที่ว่า

“ถ้าเราวิ่งตามทุกนโยบายครูก็คงไม่มีจุดยืนในการทำงาน ที่ที่เคยพบว่า พอจบนโยบายที่หนึ่งเปลี่ยนคณะรัฐมนตรีนโยบายเดิมาก็หายไปผุดเรื่องใหม่เข้ามา ถ้าเราปรับนโยบายเหล่านั้นให้มันสอดคล้องกับเป้าหมาย พันธกิจหรือจุดเน้นของโรงเรียน เวลาผ่านไปถึงเขาจะยกเลิกไม่ให้ทำต่อที่ว่ามันก็ยังมีประโยชน์กับโรงเรียนเรา ที่ได้พัฒนาจุดที่อยากพัฒนา...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“มาแรก ๆ ผอ. ก็สานต่อนโยบายของท่าน ผอ. คนเก่านะ ท่านหาจุดเด่นของท่าน ผอ. คนเก่าก่อน แล้วมาพัฒนาต่อ ผมชอบแนวคิดตรงที่ท่านว่าอย่าสร้างงานใหม่ให้มันมากทำงานเก่าให้มันดี...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 6)

ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงบุคลากรที่ค่อนข้างบ่อยก็เป็นอีกหนึ่งปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานทางวิชาการเนื่องจากทำให้เกิดปัญหาความไม่ต่อเนื่องในการสอนงานอาชีพย่อมเกิดขึ้น ทางโรงเรียนจึงได้มีการร่วมกันถอดบทเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการสอนงานอาชีพให้นักเรียนไว้ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน ดำเนินกิจกรรม ปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการแก้ปัญหาเป็นคู่มือในการสอนงานอาชีพนั่น ๆ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“แรก ๆ มากก็ไม่รู้เลยคะว่าทำอะไรก่อนดี ได้เรียนรู้จากพี่ ๆ แล้วก็โชคดีที่พี่เขามีตัวเล่มนี้สรุปกิจกรรมไว้ให้ เป็นของครูคนเก่าเขาทำไว้ก็มีทุกอย่างเลยคะว่าที่ผ่านมามีกิจกรรมไหนย่อยกระเท่เหล็กที่พี่เขาดูแลเจออะไรมาบ้าง มีอะไรที่เป็นปัญหาช่วงไหนแล้วเราจะต้องเตรียมรับมือยังไงก่อน ช่วยได้เยอะคะเพราะเราศึกษาด้วยตัวเองได้ บางทีเอาแต่ถาม ๆ คนอื่นก็เกรงใจ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 10)

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการจำเป็นอย่างมากในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน โดยเฉพาะงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาภายในโรงเรียนดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ในการออกแบบหลักสูตรต้องให้ความสำคัญต่อเป้าหมายการจัดการศึกษาที่โรงเรียนตั้งไว้คือการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะความรู้ทางวิชาการควบคู่ไปกับการมีความรู้ ทักษะ และเจตคติในการประกอบอาชีพ และควรให้ความสำคัญกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่ต้องสอดคล้องกับทรัพยากรในท้องถิ่น การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาควรระบุวิชาหรือกิจกรรมที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียนอย่างชัดเจนและกำหนดให้มีหลากหลายทั้ง ในรายวิชาเพิ่มเติม ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมชุมนุม และกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ซึ่งในการออกแบบกิจกรรมและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ควรให้ครูเป็นผู้กำหนดและออกแบบด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงองค์ประกอบด้านเป้าหมายของการจัดการศึกษา

ของโรงเรียน ความสอดคล้องกับบริบทชุมชน ความเหมาะสมของผู้เรียน อีกทั้งควรต้องมีการจัดกิจกรรมที่บูรณาการเข้ากับวิชาหลักทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยให้ครูแต่ละกลุ่มสาระร่วมกันระบุดัชนีชี้วัดที่ เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพลงในแผนการจัดการเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจน และออกแบบการจัดการเรียนรู้ ให้สามารถเสริมสร้างสมรรถนะดังกล่าวได้จริง ซึ่งจะเน้นให้มีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) และ โรงเรียนควรมีการนำเอานโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดมาปรับให้เข้ากับโครงการหรือกิจกรรมของ โรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นและช่วยลดภาระงานของครูได้ และเป็นการต่อยอดพัฒนางานเดิมให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ควรมีการถอดบทเรียนของครูที่เกี่ยวกับกิจกรรมการสอนเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียนไว้เพื่อเป็นคู่มือในการศึกษาข้อมูลการจัดการเรียนรู้ให้แก่ ครูคนอื่น ๆ และลดปัญหาความไม่ต่อเนื่องเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรส่งผลให้การจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การบริหารงานงบประมาณ

การบริหารงานงบประมาณ ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่จะช่วยให้การดำเนินการ จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนนั้นดำเนินไปได้จนประสบความสำเร็จ ในการบริหารงบประมาณของโรงเรียน ควรวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีทิศทางและ ตั้งเป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพรองจากการสอน วิชาการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีกำหนดไว้ในแผนพัฒนาโรงเรียน และ แผนปฏิบัติการในแต่ละปีเพื่อเป็นกรอบในการจัดสรรงบประมาณให้ทั่วถึงกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับผู้เรียน ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“งบอุดหนุนรายหัวที่โรงเรียนจะนำมาแบ่งส่วนในการจัดการเรียน การสอนหรือสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนเราก็ต้องมีโครงการที่เสริมอาชีพ เข้าไปในแผนปฏิบัติการของเราเพื่อให้สามารถแบ่งเงินไปใช้ได้ถูกต้อง ถ้ามี งบประมาณอะไรที่เข้ามาเพิ่มเราก็พยายามเขียนโครงการเพื่อสนับสนุนการจัดการสอน อาชีพให้กับเด็ก...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

การจัดสรรงบประมาณอื่น ๆ เพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมสมรรถนะการประกอบ อาชีพให้กับนักเรียนโดยเขียนโครงการให้มีความสอดคล้องกับทั้งวัตถุประสงค์ของการใช้งบประมาณ และสอดคล้องกับนโยบายด้านการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของ โรงเรียนก็มีส่วนช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพในโรงเรียน สามารถดำเนินงานได้อย่างคล่องตัวมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“อย่างสองปีที่ผ่านมาเนี่ยมีงบยากจนพิเศษเข้ามาใหม่ให้เราจัดกิจกรรม เพื่อสร้างรายได้พิเศษให้กับเด็กยากจน เราก็เขียนโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสอน อาชีพขึ้นนำงบประมาณมาช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมที่เราทำอยู่แล้วให้มันพัฒนาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

นอกจากนี้การขอความร่วมมือจากชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายของทางโรงเรียนในการจัดกิจกรรมได้ เนื่องจากชุมชนมีทั้งแหล่งเรียนรู้ และประชาชนชาวบ้านที่สามารถเข้ามาช่วยเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมที่สูงเกินไป อีกทั้งชาวบ้านยังให้การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดีทั้งด้านงบประมาณ และการช่วยเหลือด้วยวิธีการอื่น ๆ เช่น การช่วยกันสร้างรั้วให้โรงเรียน เป็นต้น ดังนั้น บทบาทของชุมชนจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“พี่มาอยู่ที่นี้แรก ๆ พื้นที่ภายในโรงเรียนค่อนข้างทรุดโทรม เราอยากทำให้มันดีขึ้น โชคดีที่ชาวบ้านที่นี่ดีมาก ๆ ขอให้เราเอ่ยบอกขอยกให้ทำอะไรให้โรงเรียนทุกคนจะเห็นความสำคัญมาก เข้ามาช่วยด้วยความเต็มใจ อย่างรั้วที่เห็น กำลังสร้างนี้ก็ไม่ชาวบ้าน แรงชาวบ้านมาช่วยกันเป็นสัปดาห์ ๆ ตรงนี้ลดค่าใช้จ่ายไปได้เยอะมาก...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“มีโครงการของมูลนิธิเอกชนในอินเทอร์เน็ตเน็ตให้โรงเรียนเขียนเสนอขอไปของบ พี่ก็ลองเขียนไป ก็เขียนโครงการเกี่ยวกับสอนอาชีพเลี้ยงไก่ไปก็ได้งบประมาณมา แต่ก่อนชุมชนเลี้ยงไก่ค่อนข้างทรุดโทรมทั้งโรงเรียน ทั้งไก่ไม่ค่อยพร้อม พอได้งบมาก็ได้โอกาสบูรณะคอก ซ้อมไก่ใหม่ ได้แหล่งเรียนรู้ให้เด็กขึ้นมาอีกที่หนึ่ง ซึ่งก็ต้องมีการรายงานผลเขาเป็นระยะ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 7)

และคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ชุมชนพิทยากรก็เป็นคนในหมู่บ้านที่รู้จักนี้แหละค่ะ เราก็ไปทำความเข้าใจกับศิษนิทลุงป่าแกไว้ พอถึงวันที่นักเรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมก็ขอให้แกมาช่วยสอนทำขนมให้นักเรียนบ้าน ครั้งสองครั้งแกก็ไม่คิดเงินเราก็อ้อของฝากเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้แก ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 9)

นอกจากนี้ยังมีการของบประมาณจากรัฐเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน เช่น การของบประมาณเพื่อจัดซื้อครุภัณฑ์การเกษตร เป็นต้น ช่วยให้บุคลากรในโรงเรียนสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการสอนอาชีพให้แก่ นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“เวลาเขตพื้นที่ให้ขอตั้งงบประมาณเราก็จะไปเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ฝึกอาชีพ ปีก่อนก็ได้ครุภัณฑ์การเกษตรมา โรงเรียนก็ไม่ต้องแบ่งบของโรงเรียนไปซื้อในตรงนั้น...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

สรุปได้ว่าการบริหารงานงบประมาณในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนควรมีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและตั้งเป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพรองจากการสอนวิชาการตามหลักสูตร ควรมีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาโรงเรียน และแผนปฏิบัติการในแต่ละปีเพื่อเป็นกรอบในการจัดสรรงบประมาณให้ทั่วถึงกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับผู้เรียน ควรจัดสรรงบประมาณอื่น ๆ เพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนโดยเขียนโครงการให้มีความสอดคล้องกับทั้งวัตถุประสงค์ของการใช้งบประมาณและสอดคล้องกับนโยบายด้านการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียน จะช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพในโรงเรียนสามารถดำเนินงานได้อย่างคล่องตัวมากยิ่งขึ้น และควรมีการเสนอของบประมาณจากหน่วยงานภายนอก หรือขอความร่วมมือจากชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายของทางโรงเรียนได้

1.5 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ ของโรงเรียนบ้านจันทร์

การมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในโรงเรียนถือเป็นปัจจัยอีกสำคัญอีกอย่างหนึ่งของการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน โดยผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้ครูได้เสนอแนวคิด กระบวนการทำงานที่ส่งผลให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังกล่าวและให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นของทุกคน โดยใช้แนวคิดการระเบิดจากภายใน ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ที่นี้คุณครูให้ความร่วมมือดีมาก เวลาเราประชุมกันครูก็จะให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมตลอด เพราะครูจะใกล้ชิดกับเด็กมากกว่าพี่ เขาก็จะรู้ว่าสิ่งที่เราตั้งเป้าหมายไว้ควรจะปฏิบัติยังไงถึงจะสำเร็จเหมาะสมกับเด็กเรามากที่สุด พี่ก็ให้เครดิตความคิดครูทุกครั้งนะเมื่อไอเดียเขาได้ผลจริง ทุกคนก็พยายามช่วยเหลือร่วมมือกันพี่ถือว่าเป็นจุดแข็งของที่นี่เลย...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“เวลาที่ครูอยากทำอะไรขึ้นมาสักอย่างถ้าไปเสนอผอ.เองท่านจะอนุมัติ มันเหมือนเป็นการสนับสนุนให้ครูได้ทำในสิ่งที่อยากทำนะ ท่านไม่ค่อยบังคับหรือสั่งท่านว่าเวลาเขาอยากทำแล้วได้ทำมันจะมีพลังในการทำงานมากกว่าถูกบังคับ จัดงานอาชีพให้เด็กเหมือนกันครูถนัดหรืออยากทำอะไรก็ทำขึ้นมาอย่างที่เราเองอยากเลย ซึ่งส่วนใหญ่ก็ประสบความสำเร็จนะเพราะเราได้ทำอะไรที่เราชอบนะ มันก็ออกมาดีละ แต่ถ้าอะไรที่ยังไม่ดีพอ ผอ. ก็จะเข้ามาช่วยเรา...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 6)

จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศให้การสนับสนุนครูในการจัดกิจกรรมการสอนสมรรถนะอาชีพให้แก่ นักเรียนโดยไม่จำกัดความคิดของครูโดยเปิดโอกาสให้ครูได้ทำในสิ่งที่ครูถนัดและอยากจะทำโดยผู้บริหารเป็นผู้ที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ครูในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้การจัดกิจกรรมการสอนของครูประสบความสำเร็จได้

อีกทั้งครูทุกคนในโรงเรียนต้องมีความสมัครสมานสามัคคีกัน ให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากการจัดการศึกษารูปแบบดังกล่าวต้องอาศัย ความเสียสละและความทุ่มเทของครูไม่น้อย นอกจากนี้การจัดกิจกรรมของโรงเรียนมีทั้งกิจกรรม ในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน ดังนั้น ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในโรงเรียน จึงต้องคอยดูแลผู้เรียน ตลอด จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารและครูในโรงเรียนทุกคนจึงต้องสละเวลาส่วนตัวเพื่อดูแลผู้เรียนมากกว่า ครูในโรงเรียนอื่น ๆ ทั่วไป ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“โชคดียิ่งครูที่นี้เขารักกัน เวลาเมื่อไรครูทุกคนจะช่วยกันเป็นอย่างดี อย่างจะจัดกิจกรรมอะไรให้เด็กก็อยู่กันจนดึกดื่นช่วยกันจนเสร็จ ครูเกือบทุกคนจะต้อง ดูแลเด็กหอ เราก็จะมีกิจกรรมฝึกอาชีพให้เด็กหอดอนเย็น ครูคนที่ไม่ได้เป็นเวรก็ มาช่วย พวกเขาไม่ได้ทำตามคำสั่งแต่เขาร่วมมือกันแบบจากใจจริง...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“ครูจะมีส่วนอย่างมากค่ะในการสอนอาชีพให้เด็ก คือพวกเราจะต้องทำ มากกว่าครูโรงเรียนอื่นที่สอนแค่ตามหลักสูตร เราต้องออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายเกี่ยวกับกับฝึกทักษะอาชีพไปด้วย การเรียนวิชาการไปด้วย เราต้องใช้เวลา ส่วนตัวนอกเวลาราชการในการเตรียมกิจกรรมให้เด็ก ๆ ของเรา คือผอ.หรือครูทุกรุ่น ไม่ว่าจะครูเก่า ๆ ที่เคยสอนแล้วย้ายไปหรือที่กำลังอยู่ที่นี่คือครูที่เสียสละเวลาส่วนตัว เพื่อเด็ก ๆ จริง ๆ ค่ะ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 7)

ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนนั้น ต้องมีการเตรียมการมากกว่าการสอนแต่เพียงในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กระทรวงศึกษากำหนดไว้ ครูจึงต้องมีความเสียสละ และทุ่มเทอย่างมากพอสมควร ให้ความร่วมมือของครูทุกคนรวมถึงความรักใคร่สามัคคีของบุคลากรภายในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง นอกจากนี้ กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) มีส่วนช่วยให้ครูได้มีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแก้ไขปัญหาพร้อมกันได้มากขึ้นส่งผลให้เกิดความร่วมมือที่ทั่วถึงช่วยให้ครูแต่ละคนมีภาระงาน ลดลงได้จากการบูรณาการกิจกรรมหรือชิ้นงานที่มีความซ้ำซ้อนกันส่งผลต่อกำลังใจในการทำงานของ ครูที่จะมีเพิ่มมากขึ้นตามมา ซึ่งมีส่วนช่วยให้การจัดการศึกษารูปแบบนี้ประสบความสำเร็จได้มากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“พีเป็นหัวหน้าโครงการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพค่ะ ผอ. สนับสนุนให้มีโครงการนี้ คือเป็นเหมือนการให้ครูได้ช่วยกันคิดแก้ปัญหาการสอน เด็กร่วมกัน ที่จริงก็ไม่ใช่แค่แก้เรื่องการสอน แก้ปัญหาทุกเรื่องในโรงเรียน มันถึง ๆ การประชุมแต่เราจะได้พูดคุยกันเองมากขึ้น ที่นี่แบ่งเป็นช่วงชั้น เราก็แบ่งกันเพื่อให้ครู ได้คุยกันก่อนจัดการสอนให้เด็ก อย่างสอนอาชีพเนี่ยเราก็คุยกันให้แต่ละชั้นมันมีความ ต่อเนื่องต่อ ๆ ไปเรื่อย ๆ ไม่ใช่ว่าเรียนรู้ชั้นนี้แล้วจบอยู่ที่ชั้นนี้เลย หรืออะไรที่เรา บูรณาการกันได้เราก็ให้มันร่วมกันจะได้ลดภาระครูไม่ต้องเหนื่อยซ้ำซ้อน เน้นการพูดคุย กันให้มากจะได้เข้าใจกัน...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 8)

นอกจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในโรงเรียนแล้วการมีส่วนร่วมของ องค์กรภายนอกก็มีส่วนไม่น้อยที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบ อาชีพสำหรับนักเรียนให้ประสบความสำเร็จ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ผู้ปกครองของโรงเรียนของบ้านจันทร์ พบว่า โรงเรียนมีการประสานงานกับมหาวิทยาลัย เพื่อขอ ความร่วมมือในการสนับสนุนทางวิชาการและการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบ อาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่ทางมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานวิชาการภายนอกจะเข้ามาสนับสนุนในด้านของ การจัดการเรียนการสอน และช่วยพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นอาชีพของสถานศึกษาเพื่อให้ครูเห็นแนวทาง ในการจัดการศึกษาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“เราได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ภาควิชา ศึกษาศาสตร์ เข้ามาช่วยเหลือในเรื่องของหลักสูตรและแผนการสอนเป็นโชคดีที่มี ผู้เข้ามาช่วยเหลือในด้านนี้ เพราะถ้าไม่มีเรื่องของหลักสูตรและแผนการสอนที่ชัดเจน ครูก็คงไปไม่ถูกเหมือนกัน...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 7)

นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายโรงเรียนใกล้เคียงในการทำงานเพื่อการพัฒนา การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพร่วมกันมีส่วนสำคัญในการช่วยให้การจัด การศึกษารูปแบบนี้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้โรงเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เช่น การศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นแบบหรือโรงเรียนใกล้เคียงเพื่อนำข้อดีข้อเสียของแต่ละโรงเรียน มาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่ง ที่ว่า

“เรามีเครือข่ายในการทำงานร่วมกันโรงเรียนในศูนย์ฯ เดียวกันอยู่ค่ะ ก็จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ส่วนใหญ่ ผอ. จะช่วยประสานงานให้เพราะท่านรู้จักกับ ผอ. ด้วยกันเอง ก็มีการไปดูงานแล้วก็บางครั้งก็แลกเปลี่ยนเรื่องงานเอกสารกันบ้าง บางทีเวลาอีกที่หนึ่งมีกิจกรรมอะไรที่ดี ๆ เราก็ขอตัวโครงการมาดูเพื่อจะปรับใช้กับบริบทของเรา ล่าสุดก็ได้เข้าไปขอศึกษาดูงานการสอนแบบโออีซีดีก็ได้ความรู้กลับมาพัฒนาตัวเอง...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 6)

ในด้านการทำงานของครู พบว่า ครูบางท่านยังมีประสบการณ์ในการทำงานน้อย และไม่มีประสบการณ์ในการสอนอาชีพให้แก่ นักเรียน โรงเรียนได้มีการติดต่อขอความร่วมมือจากวิทยากรหรือแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนเข้ามาช่วยในการพัฒนางานอาชีพให้แก่ นักเรียน ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ตอนเราฝึกสอนก็ได้ฝึกแค่สอนวิชาเอกที่เราเรียนมาเนาะ พอมาบรรจุที่นี้แรก ๆ กิ่ง ๆ ว่าเขาทำอะไรกัน สอนอาชีพในประจำชั้นก็ยังไม่เป็น ก็มีทั้งพี่ ๆ ครูที่อยู่ก่อนให้คำปรึกษา และได้หน่วยงานข้างนอกอย่างศูนย์วิจัยพันธุ์พืชข้าง ๆ โรงเรียนนี้ละค่ะเข้ามาให้ความรู้ เป็นเหมือนพี่เลี้ยงเราสอนเด็กเกี่ยวกับการเพาะปลูกพืช การเกษตรต่าง ๆ ได้ดีเลยคะ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 10)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“เราจัดกิจกรรมสอนอาชีพเน้นการเกษตรสักระยะหนึ่ง โครงการหลวงก็เข้ามาให้ความช่วยเหลือค่ะ ส่งวิทยากรมาให้ความรู้บ้าง สนับสนุนต้นกล้าพันธุ์ไม้บ้าง ให้คำแนะนำจนแปลงเกษตรของเราก็พัฒนามากว่าเดิมมาก...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 7)

จะเห็นได้ว่าการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการพัฒนางานอาชีพที่ตรงกับการสอนของงานอาชีพของโรงเรียนนั้น นอกจากจะเป็นพี่เลี้ยงในการจัดการเรียนรู้ให้แก่บุคลากรภายในโรงเรียนแล้ว ยังช่วยพัฒนาการจัดการจัดการกิจกรรมการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพภายในโรงเรียนให้ดีขึ้นได้อีกด้วย

นอกจากนี้ยังพบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก ทั้งประชาชนในชุมชน ผู้ปกครอง และบุคลากรผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยผู้บริหารสถานศึกษาได้กล่าวไว้ว่า

“ชุมชน และคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ไม่ว่าจะ ผู้นำชุมชนเขาก็ให้ความร่วมมือ คนดูแลแหล่งท่องเที่ยว คณะกรรมการวัดบ้านจันทร์ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านเราก็ช่วยเหลือ ให้เด็กเข้าไปศึกษาเรียนรู้แล้วก็สอนการเป็นมัคคุเทศก์ เวลาที่มีทัวร์หรือแขกมากก็ติดต่อให้เด็ก ๆ ไปแนะนำ เด็กเขาก็มีรายได้ รวมถึงปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ ในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีและทุกอย่าง บางคนไม่ได้ร่วมออกแรงออกเงินเวลาเราทำกิจกรรมเขาไม่ได้เข้ามาร่วมแต่เขาส่งลูกเขามาเรียนลูกหรือนักเรียนคนอื่น ๆ หนีออกจากโรงเรียนไปแล้วเขาจับมาให้เรา ก็ถือว่าเป็นการสนับสนุนล่ะ โทรมาบอกครูเด็กหนีโรงเรียนไป เพราะฉะนั้นจุดนี้สำคัญที่สุดคือประชาชนในชุมชน ไม่ว่าจะใครก็แล้วแต่ต่างช่วยสนับสนุนอย่างดี...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

และคำกล่าวของผู้ปกครองท่านหนึ่งที่ว่า

“ทำงานอยู่ที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ค่ะ โรงเรียนก็เคยขอให้ช่วยทำเรื่องให้เด็ก ๆ ได้เข้าไปฝึกอาชีพในนั้นช่วงปิดเทอม สอนให้เป็นคนนำเที่ยวเราก็สอนพวกเด็ก ๆ ส่วนใหญ่เป็นเด็กโตก็สอนง่ายหน่อย มีการทอผ้าโชว์นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว เราก็สอนเด็ก ๆ ให้เขารู้จักขั้นตอน รู้เวลาจะโต้ตอบกับนักท่องเที่ยว เขาก็มีรายได้กลับมาเวลานักท่องเที่ยวให้...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง คนที่ 7)

จะเห็นได้ว่าประชาชนในชุมชนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศนั้นต่างให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ซึ่งเข้ามามีส่วนในการช่วยเหลือหลายด้านไม่จะเป็นการช่วยเหลือด้านกำลังกาย กำลังทรัพย์ การมีส่วนในการระดมความคิดร่วมกับโรงเรียน หรือแม้แต่การอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานกับแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าไปฝึกอาชีพในสถานที่จริงล้วนแล้วต่างมีส่วนช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพประสบความสำเร็จได้ อย่างไรก็ตาม การได้มาซึ่งความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนนั้นควรเกิดจาก

การกระทำที่เต็มใจของประชาชนในชุมชนเอง ซึ่งสิ่งที่จะช่วยให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนอย่างเต็มใจก็คือการช่วยเหลือชุมชนก่อนขอความร่วมมือ และการช่วยเหลือชุมชนกลับหลังจากได้รับความร่วมมือแล้ว ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่างกันและกันที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนและชุมชน ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ท่าน ผอ. มีวิธีเข้าหาชุมชนอย่างใกล้ชิดครับ เวลาออกเยี่ยมบ้านแกก็ไปกับครูด้วย ยิ่งเด็ก ๆ ที่อยู่ไกล ๆ แยกย้ายไป แกว่าอยากไปให้พ่อแม่เด็กอุ่นใจว่ามาอยู่กับเราแล้วพวกเขาจะต้องได้อะไรดี ๆ กลับไปแน่นอน ยิ่งหมู่บ้านแถวนี้แกก็ไปเป็นประจำ พูดคุยไม่ได้ถือตัวชาวบ้านเขาก็รัก เวลามีงานบ้านไหนก็เกณฑ์ครูไปช่วยครับ แกว่าเราช่วยเขา เขาก็ช่วยเราครับ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 6)

และคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ใครช่วยเรา เราต้องจำนะ ตอบแทนเขากลับให้ได้เป็นสองเท่า อย่างที่วัดเนียให้เด็กของเราได้เข้าไปเรียนรู้มีคนมาสอนเด็กเราให้รู้จักกับแขกพูดคุยเด็ก อันนี้ถือเป็นเรื่องที่ครูเราทำได้ไม่ดีเท่าเขา เขาช่วยเราขนาดนี้ก็ต้องตอบแทน โรงเรียนจัดเลยให้มีกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาวัดของเราอยู่บ่อย ๆ เขาไปเก็บกวาดทำความสะอาด ปลูกฝังทั้งครูและเด็กให้รู้จักตอบแทนคุณบ้านเกิด ตอบแทนคนหรือสถานที่ที่ช่วยเราให้เรามีความรู้...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

นอกจากนี้สิ่งหนึ่งที่เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพก็คือคณะกรรมการสถานศึกษา ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาดังกล่าวให้เกิดขึ้นจนสำเร็จ ทั้งการช่วยระดมความคิด การวางแผน การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ จึงทำให้การทำงานของโรงเรียนเป็นไปด้วยความราบรื่นมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ต้องยกความดีความชอบนี้ให้คณะกรรมการสถานศึกษาของที่นี่ด้วยนะคะ ทุกท่านมีส่วนช่วยโรงเรียนเป็นอย่างดีเลย ตั้งแต่เราเริ่มที่จะมีการสอนอาชีพให้นักเรียนทุกท่านก็มาช่วยคิด ใครมีอะไรที่บ้านที่พอจะบริจาคช่วยโรงเรียนได้ก็ขนกันมา

บางคนก็เป็นผู้ติดต่อประสานงานให้ช่วยอำนวยความสะดวกระหว่างประชาชนในชุมชนเข้ามาพัฒนากับโรงเรียน พวกเขาคือประชาชนในชุมชนเขาจะรู้มากกว่าครูที่มาจากต่างที่ต่างถิ่นว่่าที่นี้ต้องการอะไร นี่มีอะไรบ้าง และอยากพัฒนาด้านไหน คือตั้งแต่ระดับความคิด จนลงมือปฏิบัติถึงทุกวันนี้เรามีคนคอยสนับสนุนที่ดีมาตลอดก็คือ คณะกรรมการสถานศึกษา...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

สอดคล้องกับคำกล่าวประชาชนในชุมชนท่านหนึ่งที่ว่า

“วันนี้มาช่วยทำรั้วให้โรงเรียนครับ ผอ. ท่านขอให้ชวนชาวบ้านมาทำกัน โรงเรียนบ้านเรา เราก็ต้องช่วยกันพัฒนาเนาะ เห็นโรงเรียนเป็นที่รู้จักมีชื่อเสียงก็รู้สึกภูมิใจครับ แล้วผมก็เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาด้วยมีอะไรก็ต้องช่วยโรงเรียนเขาให้ถึงที่สุดละ ...”

(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 7)

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียนในหลาย ๆ ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ประชาชนในชุมชน หน่วยงานภายนอกดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหาร

1.1 ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูได้เสนอแนวคิดและให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นของทุกคน

1.2 ผู้บริหารควรบริหารงานโดยใช้แนวคิดการระเปิดจากภายใน ให้ครูเป็นผู้อยากที่จะทำด้วยตนเองโดยไม่เน้นการบังคับหรือออกคำสั่ง

1.3 ผู้บริหารควรใช้หลักการบริหารงานโดยกระจายอำนาจในการบริหารงานให้แก่ครูอย่างแท้จริง โดยให้ครูเป็นผู้ออกแบบงานและเคารพการตัดสินใจของหัวหน้างานแต่ละฝ่าย โดยผู้บริหารเป็นผู้ที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ครูในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้การจัดการกิจกรรมการสอนของครูประสบความสำเร็จได้

1.4 ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

1.5 ผู้บริหารให้การสนับสนุนกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายในโรงเรียน

2. ครู

2.1 ครูควรมีส่วนช่วยเหลือระหว่างกันในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมในการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกันโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC)

2.2 ครูร่วมกันออกแบบกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนด้วยตนเอง ปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จด้วยความเต็มใจโดยไม่ได้เกิดจากการรับคำสั่งหรือถูกบังคับ

2.3 ครูควรให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนด้วยความทุ่มเท เสียสละในการทำงาน

3. หน่วยงานภายนอก

3.1 โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด มหาวิทยาลัยใกล้เคียงและ แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน

3.2 โรงเรียนควรมีการสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนใกล้เคียงในการทำงาน เพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพร่วมกัน

3.3 โรงเรียนควรขอความร่วมมือในการสนับสนุนทางวิชาการและการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพจากหน่วยงานภายนอก เช่น การขอความอนุเคราะห์ช่วยเป็นวิทยากรช่วยสอนงานอาชีพให้แก่ นักเรียน ขอความอนุเคราะห์ในการเข้าศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ภายในท้องถิ่น

4. ผู้ปกครอง

4.1 ผู้ปกครองควรสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้วยความเต็มใจ

4.2 ผู้ปกครองควรเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน เช่น เข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องอาชีพให้แก่ นักเรียน เป็นต้น

5. ประชาชนในชุมชน

5.1 คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนช่วยตั้งแต่ขั้นระดมความคิด วางแผน และร่วมปฏิบัติในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

5.2 ประชาชนในชุมชนควรให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน เช่น การเข้ามาเป็นวิทยากรมอบความรู้ให้แก่ นักเรียนภายในโรงเรียน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าแต่ละกลุ่มเห็นความสำคัญและล้วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนด้วยกันทั้งสิ้น

ประเด็นที่ 2 ผลการวิเคราะห์วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน โดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชน ในชุมชนของโรงเรียนบ้านจันทร์ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านความรู้ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของโรงเรียนบ้านจันทร์

เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา พบว่า องค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีอัตราการเปลี่ยนแปลง ในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็น เท่ากับ 0.522 ซึ่งจัดเป็นความต้องการ จำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนามากที่สุดใน 3 องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ความรู้ด้านการวางแผนในอาชีพ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมากที่สุด เท่ากับ 0.546 ซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนามากที่สุดในองค์ประกอบนี้

ผู้วิจัยจึงได้นำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนจากโรงเรียนบ้านจันทร์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ พบว่าโรงเรียนให้ความสำคัญ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ด้านการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนอย่าง หลากหลาย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านการวางแผนอาชีพของตนเองในอนาคต ให้ผู้เรียนได้ศึกษา ขั้นตอนและวิธีการวางแผนอาชีพ ศึกษาการวางเป้าหมายและความก้าวหน้าในอาชีพทั้งจากบุคคล ตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นการสร้างแรงบันดาลใจใน การทำงานในอนาคตให้แก่ผู้เรียนจากการได้เห็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน ซึ่งถือเป็น ปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นความต้องการในการเรียนและการประกอบอาชีพ ไปจนถึงการพัฒนาตัวเอง ในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ในการวางแผนอาชีพที่เราฝึกให้นักเรียนทำจะทำในโปรแกรมวัด ความถนัดทางอาชีพในเว็บไซต์ครับ ซึ่งเด็ก ๆ จะได้ทำตั้งแต่ป.4 จนจบการศึกษาเลย คือ เหมือนให้เขาได้รู้จักตัวเอง ประเมินตัวเองทุก ๆ ปี ว่าชอบอะไร ไม่ชอบอะไร แล้วมันเหมาะสมกับอาชีพที่เขาเลือกไหม...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 6)

สอดคล้องกับคำกล่าวของนักเรียนท่านหนึ่งที่ว่า

“ผมอยากเป็นไกด์นำเที่ยวครับ ครูที่เคยให้เราได้เขียนสิ่งที่อยากเป็นในคาบแนะแนวครับแล้วก็ให้เราทราบว่าสมบัติของอาชีพที่เราอยากเป็นต้องเก่งเรื่องอะไรบ้าง แล้วก็ให้เราได้ลองฝึก ผมก็ได้มีโอกาสได้ไปเป็นมัคคุเทศก์น้อยตอนนักท่องเที่ยวมาที่วัดนะครับ ครูคิดไปบอกว่าเห็นผมเขียนไว้ว่าอยากเป็น...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 8)

และคำกล่าวของนักเรียนอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“อยากเป็นพนักงานต้อนรับในโรงแรมค่ะ หนูจำที่ครูเคยให้รุ่นพี่มาที่โรงเรียน พี่เขาสวยมาก ๆ แล้วก็พูดอังกฤษเก่งมาก หนูประทับใจค่ะที่เขาได้เป็นพนักงานต้อนรับในโรงแรมในเมืองเขาแล้วได้เจอต่างชาติแล้วก็คอยดูแลแขก เป็นเหมือนไอดอลหนูเลยค่ะ...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 11)

ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ที่โรงเรียนจะมีกิจกรรม ไอดอลของหนู ค่ะจะจัดขึ้นทุกปีช่วงเปิดเรียนก็เชิญให้เด็ก ๆ ที่จบไปแล้วมาพูดคุยกับน้อง ๆ พอได้เจอพี่เขาก็ตื่นเต้นก็เป็นสิ่งที่จุดประกายให้พวกเขาได้วางแผนทางให้ตัวเองเรื่องการทำอาชีพในอนาคตได้...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 10)

สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการวางแผนในอาชีพนั้นทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมในหลากหลายรายวิชาทั้งกิจกรรมวิชาแนะแนว กิจกรรมชุมนุม วิชาการงานพื้นฐานอาชีพและกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความถนัดของตนอย่างต่อเนื่อง และยังนำเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะในการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น และช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้นอีกด้วยดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ก่อนที่เรียนชุมนุมในช่วงโมงแรก ๆ เราก็จะให้เด็กได้เรียนรู้คุณสมบัติของอาชีพที่เกี่ยวข้องกับชุมนุมของตัวเองก่อนค่ะ เหมือนทำให้เขาได้รู้จักทั้งอาชีพแล้วก็เรียนรู้ที่จะพัฒนาตัวเองให้สามารถทำอาชีพนั้น ๆ ได้ พอเขาได้ลองทำ เขาก็จะรู้ว่าตัวเองถนัดไหม ฝึกความเป็นตัวเองไปหรือไม่ยังไงก็จะพูดคุยกันกับครูอีกที...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 8)

สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“กิจกรรมให้เด็ก ๆ ได้วางแผนอาชีพก็มีอยู่หลายวิชานะ วิชาแนะแนวเป็นหลักเลย แล้วก็ชุมนุมก็มี การงานก็มีให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ แล้วก็วิชาเพิ่มเติมที่จัดให้แต่ละชั้น ช่วงหลัง ๆ เราก็จะเน้นการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น เพราะว่าอุปกรณ์ต่าง ๆ ก็พร้อมขึ้นกว่าแต่ก่อน ทำให้เด็กเข้าถึงสิ่งที่เขาอยากเรียนรู้ได้ง่าย...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

บริบทของชุมชนเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่โรงเรียนให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านความรู้การประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านรายวิชาหลัก และในรายวิชาเพิ่มเติมที่โรงเรียนได้กำหนดขึ้นซึ่งต้องผ่านการสำรวจหลายด้านทั้งความสนใจของนักเรียน ความถนัดหรือความสามารถของครู และสอดคล้องกับบริบทของชุมชนเนื่องจากการพัฒนานักเรียนหากพัฒนาไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน ก็ไม่อาจเกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนที่ส่วนใหญ่มีความต้องการทำงานในชุมชนและพัฒนาชุมชนของตนเองหลังเรียนจบดังคำกล่าวของครูอีกโรงเรียนหนึ่งที่ว่า

“เราอยากผลิตคนที่มีประโยชน์ต่อชุมชนของเราให้มากที่สุด สิ่งที่ตั้งไว้คือเด็กทุกคนถ้าไม่เรียนต่อต้องมียานทำ ดังนั้นเวลาเราเลือกเปิดวิชาเพิ่มเติมเนี่ยมันต้องเป็นสิ่งที่มีในชุมชน เขาเรียนจากเราไปแล้วมีทักษะ ความรู้ มีทัศนคติที่ดีกับอาชีพนั้น ๆ พอได้คลุกคลีกับอาชีพเหล่านั้นมาก ๆ เขาก็จะมีแนวทางในการทำอาชีพในอนาคตได้...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 10)

นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้การจัดสอนความรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยมีการบูรณาการเนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพและกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการเสริมความรู้ด้านการประกอบอาชีพลงในรายวิชาพื้นฐานอย่างหลากหลาย โดยให้มีความสอดคล้องกับตัวชีวิตของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในรายวิชาพื้นฐาน และมุ่งเน้นในการพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพด้วยการบูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนจนประสบความสำเร็จได้ ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“จะสอนให้นักเรียนมีความรู้ด้านอาชีพต้องไม่ยึดในหนังสือเรียนอย่างเดียว ครูต้องมีเทคนิคในการประยุกต์ เชื่อมโยงเนื้อหาในบทเรียนให้เด็กสามารถเอาไปใช้ในชีวิตได้ เช่นที่สอนคอมพิวเตอร์ ในหลักสูตรเด็กเรียนแค่โปรแกรมพื้นฐานเป็นแล้วจบเราก็ประยุกต์เพิ่มกิจกรรมให้เขา หาความรู้เรื่องอาชีพนักร้องแบบว่าเขาจะต้องเรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง เธอลองออกแบบป้ายโฆษณาดูซิทำได้ไหม อันนี้ก็เป็นกันบูรณาการความรู้ให้เข้ากับแต่ละวิชาซึ่งพี่ว่าทำได้ทุกวิชาแหละอยู่ที่ว่าครูจะออกแบบกันยังไง...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 8)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“ในรายวิชาพื้นฐานจะมีตัวชีวิตของแต่ละวิชาระบุไว้อยู่แล้ว อย่างตัวชีวิตวิชาคณิตศาสตร์ต้องการให้นักเรียนสามารถคิดหากำไรขาดทุนเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ อันนี้คือความรู้ที่เด็กจะได้รับจากหลักสูตรแกนกลางอยู่แล้ว เราก็เอามาใช้ร่วมกับกิจกรรมขายผลผลิตของเด็ก ๆ ให้เขาได้เอาความรู้ในห้องมาคิดหากำไรจากสิ่งที่เขาได้ลงทุนปลูกผักดูแลกันทุกวัน หรือบัญชีรายรับรายจ่ายที่แต่ละห้องได้เขียนกัน...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 9)

นอกจากนี้โรงเรียนยังมีการจัดฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ที่นี่จะมีฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เด็ก ๆ เขาได้ลงไปศึกษาค่ะ ครูและฐานก็จะออกแบบความรู้ติดไว้ตามฐาน อย่างฐานปลูกข้าวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเนี่ยก็จะมีเป็นแผงความรู้เลยเด็ก ๆ ก็ได้เรียนรู้จากที่นั่น ลงพื้นที่นาของโรงเรียนจริง ๆ มีข้าวจริง ๆ เด็ก ๆ ได้ลงมือปฏิบัติในฐานนั้นจริง ๆ ด้วย...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“เราก็จะให้เด็กลงพื้นที่ศึกษาความรู้จากฐานค่ะ ก็แล้วแต่ชั้นว่าได้ลงพื้นที่ฐานไหนแบ่งเป็นชั้นเลยคะ ดูแลฐานละ 1 ชั้น มันทำให้เขารู้สึก รู้จริงกับเรื่องนั้น ๆ ที่นี้ฐานก็จะเกี่ยวกับการเกษตร ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ปลูกข้าว การทำพืชไร่คะ มันก็เป็นอาชีพในชุมชนของเราทั้งหมด...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 10)

จะเห็นได้ว่าโรงเรียนยังมีการจัดฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพให้นักเรียน ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นสำคัญ อีกทั้งได้มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีอยู่จัดเป็นฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้จากสถานที่จริง เป็นการสร้างประสบการณ์ตรงที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงให้กับนักเรียน ซึ่งได้จัดให้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมชุมนุมจัดการเรียนรู้ให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับฐานการเรียนรู้ที่โรงเรียนพัฒนาขึ้น เป็นการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติงานอาชีพในฐานการเรียนรู้ที่จัดเตรียมไว้ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของครูเป็นผู้อำนวยการควบคุมในการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ในแต่ละฐานการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องและถี่ถ้วนจนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในการเรียนรู้แต่ละฐาน

นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนรู้ยังเน้นย้ำการให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงและการพัฒนาการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน ทั้งด้านการสอนให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำบัญชีรายรับรายจ่าย และการสนับสนุนการเรียนรู้นอกโรงเรียนนำนักเรียนเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีความรู้ทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“เวลามีอบรมหรือหน่วยงานรัฐมาขอให้นักเรียนไปอบรมเกี่ยวกับอาชีพนี้รีบสนับสนุนเลย เรามีแต่ได้เนาะเด็กเราไปรับความรู้มากขึ้นโดยที่เราไม่ต้องเสียงบประมาณ พ่อเด็กไปก็ต้องมีครูไปด้วยครูก็ได้ความรู้มาเก็บไว้ถ่ายทอดนักเรียนรุ่น ๆ ต่อไปอีก ได้เรียนกับปราชญ์ผู้รู้ไม่ต้องลองผิดลองถูกเอง ค่อย ๆ พัฒนาไปทั้งความรู้ ควบคู่ทักษะอาชีพ...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

สอดคล้องกับคำกล่าวของนักเรียนที่ว่า

“เคยไปทำงานที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงค่ะ อยู่ไม่ไกลจากโรงเรียน
ครูพาไปค่ะ พี่ ๆ เขาก็แนะนำเรื่องการปลูกพืชแบบพืชกางมุ้ง การให้ปุ๋ยพืชไร่ แล้วก็
อธิบายในสิ่งที่ศูนย์เข้าได้ทดลองกับพืชค่ะ ครูก็ให้มาลองทำดูบ้างที่โรงเรียน...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 10)

และคำกล่าวของนักเรียนท่านหนึ่งที่ว่า

“มีเพื่อนได้ทำหน้าที่ดูแลสมุดบัญชีของห้องค่ะ ก็เขาก็จะคอยเขียน
รายรับรายจ่ายที่ขายผักได้ หรือเวลาเราไปซื้อปุ๋ยอะไรพวกนี้ค่ะ แล้วบางที่ครูก็จะให้
ช่วยกันคิดว่าจะทำยังไงให้เรามีรายได้มากขึ้นกว่าเดิมค่ะ...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 12)

สรุปได้ว่าวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ซึ่งจัดเป็นความต้องการจำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนา
มากที่สุดสามารถทำได้โดยให้ความสำคัญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างความรู้
ด้านการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนอย่างหลากหลาย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านการวางแผนอาชีพ
ของตนเองในอนาคต ให้ผู้เรียนได้ศึกษาขั้นตอนและวิธีการวางแผนอาชีพ ศึกษาการวางแผนอาชีพและ
ความก้าวหน้าในอาชีพทั้งจากบุคคลตัวอย่างที่มีประสบการณ์และจากเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์
ผ่านกิจกรรมวิชาแนะแนว กิจกรรมชุมนุม วิชาการงานพื้นฐานอาชีพและวิชาเพิ่มเติมที่โรงเรียนจัดขึ้น
มีการจัดสอนความรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยการบูรณาการเนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ
และกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้ความสำคัญสอดคล้องกับตัวชี้วัด
กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในรายวิชาพื้นฐานและสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน
และควรมีการจัดฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและศึกษาผ่าน
กิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ โดยครูเป็นผู้ดูแลและออกแบบการเรียนรู้ให้มีเนื้อหาที่สอดคล้อง
กับฐานการเรียนรู้ที่โรงเรียนพัฒนาขึ้น อีกทั้งยังต้องเน้นย้ำการให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงและ
การพัฒนาการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน ทั้งด้านการสอนให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำบัญชี
รายรับรายจ่าย และการสนับสนุนการเรียนรู้นอกโรงเรียนนำนักเรียนเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานต่าง ๆ
ให้มีความรู้ทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพมากยิ่งขึ้นเป็นการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนได้เรียนรู้
และฝึกปฏิบัติงานอาชีพในอนาคต

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านทักษะการประกอบอาชีพของโรงเรียนบ้านจันทร์

เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า องค์กรประกอบที่ 2 ทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็น เท่ากับ 0.503 ซึ่งจัดเป็นความต้องการจำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนามากที่สุดเป็นอันดับ 2 ใน 3 องค์กรประกอบ และตัวบ่งชี้ตัวบ่งชี้ทักษะด้านการวางแผนในอาชีพ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมากที่สุด เท่ากับ 0.546 ซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนามากที่สุดในองค์กรประกอบนี้

ผู้วิจัยจึงได้นำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนจากโรงเรียนบ้านจันทร์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ พบว่าโรงเรียนให้ความสำคัญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนมีการเสริมทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนเขียนเป้าหมายในการประกอบอาชีพของตนเองและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรู้อาชีพที่ตนเองสนใจในกิจกรรมชุมนุม ให้ความสำคัญกับรายวิชาแนะแนว และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพราะเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกวางแผนประกอบอาชีพในอนาคตของนักเรียนได้ ดังคำกล่าวของครูอีกโรงเรียนหนึ่งที่ว่า

“บางที่เขาละเลยความสำคัญของวิชาแนะแนวมากเลย ซึ่งพี่ว่ามันสำคัญนะ เป็นวิชาที่สอนให้เด็กได้รู้จักตัวเอง ที่นี้เด็กต้องรู้จักตัวเองก่อน แล้วก็รู้จักพื้นฐานของแต่ละอาชีพในชุมชนผ่านกิจกรรมชุมนุมบ้าง สดเวลาเรียนบ้าง หรือแม้แต่สิ่งที่ครูสอดแทรกไปสอนในวิชาหลัก ๆ พอเขาได้เรียนรู้สิ่งเหล่านี้แล้วเขาก็จะค้นพบตัวเองเจอ เราจะให้เด็กมัธยมของเราเขียนเป้าหมายในชีวิตทั้งเป้าหมายด้านการเรียนและการประกอบอาชีพ เขาจะตัดสินใจเขียนมันออกมาได้เพราะเขารู้จักตัวเองผ่านกิจกรรมที่เราป้อนให้เขาพบเจอด้วยตัวเองมาตลอดที่เรียนที่นี่...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 6)

สอดคล้องกับคำกล่าวของนักเรียนที่ว่า

“วิชาแนะแนวคุณครูจะมีเหมือนใบงานมาให้ทำคะ ให้เขียนที่สิ่งเราชอบ สิ่งที่มีความสุขเวลาที่ได้ทำ สิ่งที่เรามองเห็นว่ามีคุณค่าสำหรับเรา เหมือนคล้าย ๆ เป็นแบบสำรวจตัวเราบางข้อหนุกก็เอ๊ะใจเหมือนกันว่าเราก็เพิ่งจะได้มารู้จักตัวเองจริง ๆ

ว่าเราชอบทำอาหารมันมีความสุขพอทำกิจกรรมพวกนั้นคุณครูก็เชื่อมโยงเกี่ยวกับอาชีพที่เหมาะสมกับเราค่ะ แล้วก็ให้เราลองวางแผนอนาคตดูว่าอยากทำอะไร อยากเป็นอะไร...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 7)

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนมีการเน้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active learning และกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านปัญหา และการสอนผ่านโครงงานอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงซึ่งทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีกว่าการเรียนรู้ด้วยการบรรยายจากตำราเรียนเพียงอย่างเดียว เนื่องจากผู้เรียนได้ฝึกนำความรู้มาพัฒนาหรือประยุกต์ใช้ในการทำงาน จนเกิดเป็นทักษะที่ติดตัวผู้เรียน ดังคำกล่าวของผู้บริหารท่านหนึ่งที่ว่า

“คุณครูที่โรงเรียนให้ความร่วมมือดีมาก ส่วนหนึ่งคือครูมีพื้นฐานที่ดีอยู่แล้วในเรื่องการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง การสอนแบบ Active learning สำหรับตัวพอ.เองมีนโยบายให้ครูเน้นจัดการเรียนการสอนที่เป็นประสบการณ์จริงให้แก่เด็กให้เด็กได้ลงมือทำจริง ๆ ค่ะ จะเน้นการสร้างแผนการสอนที่เป็นแผน PBL เป็นการให้นักเรียนทำโครงงาน...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

สอดคล้องกับคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ในกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของเราก็จะมีการอบรมให้ครูสอนโดนเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติค่ะ เน้นให้สอนแบบ Active learning เกือบทุกวิชานักเรียนได้ลงมือทำเขาก็ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงได้ประยุกต์เอาความรู้มาใช้จริง”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 9)

และสอดคล้องกับคำกล่าวของนักเรียนท่านหนึ่งที่ว่า

“ครูให้ทำโครงงานเป็นห้องค่ะ ห้องเราเป็นโครงงานการทำซุ้มไม้สร้างเป็นที่ขายของก็ช่วยกันออกแบบแล้วก็ทำขึ้นสนุกดีค่ะ เพื่อน ๆ ก็ได้ช่วยกันทำช่วยกันวัดตัดเลื่อย ทำเองหมดเลย เหมือนครูเขาอยากให้เราทำงานด้วยกันแล้วก็แก้ปัญหาเองค่ะ...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 10)

นอกจากนี้ยังมีการสร้างสถานการณ์จริงให้นักเรียนได้เผชิญหน้ากับปัญหา ได้นำความรู้ และทักษะที่ได้เรียนมาใช้แก้ปัญหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงอย่างต่อเนื่อง ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ ทั้งกิจกรรมชุมนุม กิจกรรมในวิชาเพิ่มเติม และกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ซึ่งมีเป้าหมายเดียวกันคือพัฒนาทักษะอาชีพให้กับผู้เรียนผ่านประสบการณ์จริง ก็เป็นส่วนช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนได้ ดังคำกล่าวของครูอีกโรงเรียนหนึ่งที่ว่า

“ที่โรงเรียนจัดโครงการฝึกเล็กของเด็กบ้านจันทร์ (Small dream of Banjan) มันเป็นโครงการที่ทำมาตั้งนานแล้วก็นำมาต่อยอดกันทุกปี จะมีกิจกรรม เซฟน้อยกะทะเหล็ก ชุ้มนบายสไตร์บ้านจันทร์ เราให้นักเรียนไปค้นหาไม้ไผ่ในหมู่บ้าน มาสร้างชุ้มน้อยๆด้วยกัน สร้างมาเพื่อใช้ในกิจกรรมของโครงการฝึกเล็กของเด็กบ้านจันทร์ (Small dream of Banjan) ซึ่งในกิจกรรม ก็จะแบ่งเป็นชั้น ๆ ค่ะ ม.2 ก็จะเป็นเกี่ยวกับยุวไกด์นำคนที่มาเยี่ยมชมโรงเรียนหรือนักท่องเที่ยวเข้าไปเดินชม ชุ้มน้อยๆ พร้อมทั้งอธิบายสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในหมู่บ้าน...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 7)

และคำกล่าวของนักเรียนท่านหนึ่งที่ว่า

“วิชาพอเพียงครูก็จะให้ลงไปเปลี่ยนแปลงเกษตรครับ ให้ไปดูแลผักที่เรา รับผิดชอบ ถ้าช่วงไหนที่พืชผักโตเราก็จะเตรียมเก็บไว้ แล้วก็ช่วยกันคิดเมนูเป็นเซฟ ทำอาหารไว้ขายในตลาดนัดวันอังคารก็จะมีคนเข้ามาซื้อ ก็มีทั้งผู้ปกครอง นักท่องเที่ยวที่เขาเข้ามาเที่ยวในชุมชนก็มีเข้ามาอุดหนุนครับ...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 8)

อีกทั้งโรงเรียนยังได้มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ในการให้นักเรียนได้เข้าไปฝึกทักษะอาชีพในสถานทำงานจริงเพื่อเป็นการเพิ่มประสบการณ์ในการทำงานในสถานการณ์จริงที่ผู้เรียนจะต้องพบเจอ หากทำงานในอนาคต ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีต่อผู้เรียนเป็นอย่างมากในการรู้จักลักษณะงาน และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวทั้งความรู้และทักษะที่จะต้องใช้เมื่อทำงานในอนาคต

ตั้งคำถามของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“เวลามีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวที่วัดจันทร์ เด็ก ๆ ของเราก็ได้เข้าไป
ช่วยเป็นไกด์นำเที่ยวเรียนรู้ไปกับไกด์ของชุมชนอยู่บ่อย ๆ ค่ะ...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 9)

สอดคล้องกับคำถามของนักเรียนท่านหนึ่งที่ว่า

“ก็ตื่นเต้นค่ะครั้งแรกที่ได้ไปฝึกพูดให้นักท่องเที่ยวได้ฟัง แต่พอไปบ่อย ๆ
ก็ชินแล้วก็สนุกมีบ้างที่ตอบคำถามไม่ได้พี่ ๆ ที่เป็นเจ้าหน้าที่ดูแลก็ช่วยเราค่ะ...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 11)

โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้
ผ่านประสบการณ์ตรงช่วยให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการประกอบอาชีพในด้านทักษะการประกอบอาชีพ
เพิ่มขึ้น ทั้งทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ดังคำถามของครูอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“ผมว่าตัวกิจกรรมในโครงการฝึกเด็กบ้านจันทร์เป็นการจำลอง
สถานการณ์ให้เด็กได้ลองลงมือประกอบอาชีพด้วยตนเอง พวกเขาได้ฝึกแก้ปัญหา
ในการเป็นเซฟ การขายของ การเป็นไกด์นำเที่ยว คือพอได้เจอปัญหาจริง ๆ บ่อย ๆ เข้า
ทักษะในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การช่วยเหลือกันระหว่างทีมก็ดีขึ้นคือเด็กก็จะมีพัฒนา
ในทางที่ดีขึ้น...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 6)

และช่วยให้นักเรียนได้เพิ่มทักษะการบริหารจัดการทั้งการบริหารจัดการคน
และการจัดการเวลาให้สามารถดำเนินงานจนสำเร็จได้ผ่านกิจกรรมของโรงเรียนที่ได้สร้างสถานการณ์
จำลองขึ้น ดังคำถามของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“กิจกรรมเซฟน้อยที่ให้เด็ก ๆ ได้คิดเมนูนำผลผลิตของชุมชนมาประกอบ
มาประกอบอาหารนี้เด็กเราจะเป็นคนช่วยกันคิดวางแผนเองค่ะ ครูมีหน้าที่คือ
ช่วยสนับสนุน ส่วนใหญ่เด็กจะได้จัดการทุกอย่างด้วยตัวเอง แต่ถ้าเราเห็นว่ามัน
ไม่น่าจะเป็นไปได้เราก็จะเสนอให้เขาลองคิดใหม่ดู มันก็เป็นความท้าทายที่เด็ก ๆ

จะได้วางแผนอะไรเอง แบ่งงานให้เพื่อนตามถนัด และก็อาหารให้เสร็จตามเวลาที่มี
ขีดจำกัดอยู่ จัดลำดับกันว่าอะไรต้องทำก่อนทำหลัง ช่วงแรก ๆ เขาก็อาจจะมึนบ้างค่ะ
ที่มีอุปสรรคแต่พอทำไปบ่อย ๆ ก็เริ่มเรียนรู้กันเอง...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 7)

อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำเสนอชิ้นงาน ผลงาน หรือ
ผลิตภัณฑ์ทั้งในห้องเรียนและต่อสาธารณชนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการนำเสนองาน และทักษะ
การสื่อสารต่อสาธารณชนจนเกิดความชำนาญ ดังคำกล่าวของผู้ปกครองท่านหนึ่งที่ว่า

“ลูกได้เอาของที่ครูให้ปลุกมาทำอาหาร แล้วก็มาเสนอให้แขกที่มา
โรงเรียนฟังว่าเมนูนั้นคืออะไร เล่าตั้งแต่ขั้นตอนการปลุก แล้วก็การปรุงอาหารจนได้มา
เป็นอาหารในจาน ตอนเขาพูดเรารู้สึกขงลูกเลยไม่คิดว่าเขาจะพูดเป็นงานเป็นการ
ได้ขนาดนี้ ปกติจะเป็นคนค่อนข้างพูดน้อยตอนอยู่ที่บ้าน...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง คนที่ 8)

จะเห็นได้ว่าโรงเรียนบ้านจันทร์มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง
ทักษะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่าน
ประสบการณ์ตรงซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการประกอบอาชีพในด้านทักษะ
การประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น ทั้งทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ตลอดไปจนถึงทักษะ
การบริหารจัดการทั้งการบริหารจัดการคน และการจัดการเวลาให้สามารถดำเนินงานจนสำเร็จได้
ผ่านกิจกรรมของโรงเรียนที่ได้สร้างสถานการณ์จำลองขึ้น ซึ่งทักษะทุกด้านล้วนเป็นพื้นฐานที่มี
ความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานของผู้เรียนในอนาคต

สรุปได้ว่าวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนด้านทักษะการประกอบอาชีพสามารถทำได้โดยให้ความสำคัญด้านการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้ แบบ Active learning ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือทำ กิจกรรมการเรียนรู้เน้นการสอน
แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านปัญหา มีการเสริมทักษะด้านการวางแผน
การประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนเขียนเป้าหมายในการประกอบอาชีพของตนเอง ให้ความสำคัญกับ
รายวิชาแนะแนว และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่
นักเรียน นอกจากนี้ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการให้นักเรียนได้เข้าไป
ฝึกทักษะอาชีพในสถานที่จริง หรือควรสร้างสถานการณ์จริงภายในโรงเรียน เช่นการจัดตลาดนัดให้
นักเรียนได้เผชิญหน้ากับปัญหา ได้นำความรู้ และทักษะที่ได้เรียนมาใช้แก้ปัญหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

จริงอย่างต่อเนื่อง ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ ทั้งกิจกรรมชุมนุม กิจกรรมในวิชาเพิ่มเติม และกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ซึ่งเป้าหมายเดียวกันคือพัฒนาทักษะอาชีพให้กับผู้เรียนผ่านประสบการณ์จริง จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำเสนอชิ้นงาน ผลงาน หรือผลิตภัณฑ์ทั้งในห้องเรียนและต่อสาธารณชน จะช่วยเพิ่มทั้งทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะการบริหารจัดการคน และการจัดลำดับเวลา ทักษะการนำเสนองาน และทักษะการสื่อสารให้แก่ักเรียนเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้

2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านเจตคติการประกอบอาชีพของโรงเรียนบ้านจันทร์

เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า องค์ประกอบที่ 3 เจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็น เท่ากับ 0.450 ซึ่งจัดเป็นความต้องการจำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนาเป็นลำดับสุดท้าย

แต่จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนจากโรงเรียนบ้านจันทร์ พบว่า โรงเรียนให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพเป็นอย่างมาก โดยโรงเรียนที่ได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตนเองผ่านกิจกรรมวิชาแนะแนวในทุกระดับชั้น โดยมีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการได้วางไว้ และมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักตนเองอย่างต่อเนื่อง เริ่มจากการรู้จักตนเอง รู้จักอาชีพ และทดลองปฏิบัติจริง อย่างไรก็ตาม บริบทครอบครัวและชุมชน ก็เป็นส่วนสำคัญที่นักเรียนต้องนำมาประกอบการพิจารณาในการการเลือกอาชีพในอนาคตของตนเองด้วย ซึ่งการวางแผนในการไปสู่อาชีพนั้น ๆ นอกจากพิจารณาความชอบและความถนัดแล้ว อาจต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้อีกด้วยซึ่งโรงเรียนมีบทบาทในการให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่ผู้เรียน ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“เราใช้แนวทางในการเสริมประสบการณ์ด้านอาชีพให้นักเรียนตามคู่มือของกลุ่มพัฒนาระบบแนะแนวเลยจะเป็นกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้รู้จักตัวเองก่อนว่า ณ ขณะนั้นเขาเป็นคนอย่างไร คนเรามีการเปลี่ยนแปลงความชอบ ไม่ชอบ ถนัดหรือไม่ถนัดอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการเรียนรู้ที่จะรู้จักตัวเองเป็นเรื่องสำคัญ เราแบ่งกิจกรรมเป็นช่วงชั้น ประถมต้นเราจะให้เขาได้เรียนรู้อาชีพกว้าง ๆ ก่อนว่าอาชีพในฝันคืออะไร ทำไม่อยากจะ เป็น อาชีพที่อยากเป็นโดดเด่นตรงไหน พอมาถึงประถมปลายเราให้เขาหาอาชีพที่เขาทำได้จริงตรงกับความถนัดมากกว่าความชอบล่ะ สุดท้ายพอขึ้นมัธยม

เด็กของเราต้องได้ลองทำงานจริง ๆ และต้องตัดสินใจให้ได้แล้วว่าสิ่งที่เราชอบและถนัดมันทำจริงในบริบทของครอบครัว ฐานะ และชุมชนได้ไหม เช่นบางคนพูดมาตลอดเลยที่เราชอบการเป็นอาชีพนักบิน แต่พอมองกลับมาบนพื้นฐานครอบครัวทำไม่ได้ บริเวณใกล้เคียงก็ไม่มีสนามบิน ดังนั้นเด็กจะรู้ว่ามันไกลเกินตัว เขาก็ต้องมีแผนสำรอง”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

นอกจากนี้โรงเรียนใช้แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษาเข้ามาช่วยพัฒนานักเรียนในด้านจิตใจ โดยจัดกิจกรรมดังกล่าวตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนจบการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อขัดเกลาจิตใจนักเรียนให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ที่โรงเรียนจะมีการจัดกิจกรรมตามแนวคิดของจิตตปัญญาศึกษาค่ะ มันเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กของเรามีจิตใจที่อ่อนโยนลง จากที่เขาอาจจะได้รับความไม่พร้อม ความขัดแย้งมาจ้างที่บ้าน พอได้มาฝึกกิจกรรมเหล่านี้ในโรงเรียนพบว่าช่วยขัดเกลาความหยาบกระด้างในตัวเขาได้เยอะ ซึ่งเรื่องของจิตใจก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างนะสำหรับคนทำงาน เราก็น่าจะเคยเจอคนที่อยู่ร่วมกับคนอื่นไม่ได้เพราะเราความนึกคิด ความไม่เห็นอกเห็นใจกัน ซึ่งที่ว่ากิจกรรมส่วนนี้ช่วยด้วยเยอะ...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

คำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“การสอนแบบจิตตปัญญาศึกษามันช่วยให้เด็กเขาหันต่ออารมณ์ตัวเอง และก็รู้จักความคิดความรู้สึกที่แท้จริงของตัวเองมากขึ้นค่ะ แบบกิจกรรมที่ให้เขาเขียนในสิ่งที่มองว่าเป็นด้านมืดของตัวเองออกมาโดยที่ลองจำลองว่าถ้าคนอื่นมีนิสัยแบบนี้เรารู้สึกไม่โอเคกับเขาเลยลงในสมุด แรก ๆ เขาก็จะกลัวว่าถ้าเขียนในสิ่งไม่ดีจริง ๆ จะมีคนมาอ่านแล้วเราไม่ดีไหมอะไรแบบนี้ ซึ่งครูก็จะมีหน้าที่กล่อมให้เขารู้ว่าเราเขียนมันออกมาเพื่อกำจัดมันออกจากตัวเรานะ พอเขาได้เรียนรู้เกี่ยวกับอดีตตัวตนของเขาก็เป็นส่วนช่วยให้เด็กปรับพฤติกรรมของตัวเองในดีขึ้นได้...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 8)

และคำกล่าวของนักเรียนท่านหนึ่งที่ว่า

“ชั่วโมงจิตตปัญญาศึกษากิจกรรมที่ชอบมากที่สุดเลยคือกิจกรรมวงนอกลงในคะ ครูให้พวกเราแสดงความโกรธของตัวเองออกมาเวลาที่เพื่อนทำให้ไม่ชอบไม่พอใจ เหมือนให้เราเลือกเหตุการณ์ที่เคยทำกับเพื่อนอะคะมาแสดงให้สมจริงให้คนแสดงอยู่วงกลมด้านนอก คนถูกว่าอยู่ข้างใน พอจบแล้วก็ให้เพื่อนออกมาทำกลับข้างโดยที่เราเข้าไปอยู่ข้างในแทน มันทำให้เรารู้สึกว่าเพื่อนรู้สึกยังไง ครูก็จะให้เราสรุปสิ่งที่ได้ลงไป หนูก็เขียนว่าหนูรู้สึกเข้าใจคนอื่นมากขึ้น เวลาจะพูดอะไรก็ให้คิดก่อน...”

(จากการสัมภาษณ์นักเรียน คนที่ 11)

จะเห็นได้ว่าโรงเรียนได้นำแนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษาเข้ามาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนในด้านจิตใจ โดยเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลไปจนจบการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อขัดเกลาจิตใจนักเรียนให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยกิจกรรมการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษาช่วยพัฒนาด้านเจตคติให้กับแก่ผู้เรียน เริ่มจากให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความคิด ความรู้สึกภายในของตนเองก่อน สร้างความตระหนักรู้ให้แก่ผู้เรียนส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่ดีและไม่ดีของตนเองอย่างแท้จริงแล้วจึงกำจัดสิ่งที่ไม่ดีออกด้วยตนเอง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวช่วยสร้างให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะเข้าถึงความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้น และสามารถควบคุมสติของตนเองขณะทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ถือเป็นส่วนช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านเจตคติให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้โรงเรียนยังเน้นให้มีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียนด้วยวิธีการเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงโดยใช้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่มเป็นหลัก ซึ่งครูเป็นผู้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพการทำงานร่วมกับผู้อื่นให้ได้มากที่สุด ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“ชั่วโมงนักเรียนต้องช่วยกันทำเพื่อไว้เป็นลานกิจกรรมเซฟน้อยเนี่ย พวกเขาต้องใช้ความมุ่งมั่นอะ อดทน ความรับผิดชอบอย่างมากเลยกว่ามันจะเสร็จ เขาต้องร่วมแรงร่วมใจกันถ้ามีคนท้อต้องมีผู้นำ ต้องมีความเห็นอกเห็นใจกัน มันหล่อหลอมให้เด็กของเราเป็นคนที่ดีที่ทำงานร่วมกับคนอื่นได้มากขึ้น...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 7)

และคำกล่าวของครูอีกท่านหนึ่งที่ว่า

“ครูมีส่วนสำคัญมากที่จะเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมให้เด็กได้รู้สึกนึกคิด ในสิ่งที่เราอยากจะสอนจริง ๆ เช่นครูจะสอนให้นักเรียนมีความเต็มใจในการทำงาน แค่ว่าพูดว่านักเรียนต้องเต็มใจที่จะทำอะไรไม่ใช่ว่าล้าแต่จะทำ ๆ ๆ ไปให้เสร็จ พูดแค่นี้ เด็กไม่ดีขึ้นหรอกครับ เด็กก็มีมนุษย์ไม่ใช่หุ่นยนต์ที่จะปฏิบัติตามได้ทุกคำสั่ง ครูแต่ละคน ต้องมาช่วยกันออกแบบความคิดระดมสมองสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยปลูกฝังให้ เขามีความเต็มใจมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ทำอย่างไรละ เด็กจะกระตือรือร้น ได้ต้องมีแรงจูงใจ เด็กต้องเห็นคุณค่าของสิ่งที่เขาทำ เด็กต้องเห็นประโยชน์ว่าเขาทำไป ทำไม อย่างของเด็กมัธยมเพื่อมีอิทธิพลต่อกันมาก เราก็ให้เขาออกมาพูดความรู้สึกที่ดี ต่อการทำงานกับเพื่อนคนไหน แล้วบอกเหตุผลว่าเพราะอะไรเขาชอบทำงานกับเพื่อน คนนี้ เป็นต้น อันนี้ละที่ครูโรงเรียนจะรวมตัวกันเพื่อช่วยกันคิดกิจกรรมให้มันช่วย ปลูกฝังคุณธรรมเขาได้...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 6)

จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ จริงโดยใช้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่มนั้นจะเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ไม่ว่าจะ เป็นความมุ่งมั่นในการทำงานจนประสบความสำเร็จ ความรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ความเห็นอกเห็นใจกันเมื่อเกิดข้อผิดพลาด ความกระตือรือร้นในการทำงานกลุ่ม และเห็นคุณค่าของ สิ่งที่เขาทำ อีกทั้งนักเรียนยังได้แสดงศักยภาพความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในการทำงานซึ่งจะช่วยหล่อ หลอมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีในการทำงานในอนาคตได้มากยิ่งขึ้น

นอกจากการนี้การปลูกฝังเจตคติที่ดีต่ออาชีพในชุมชนก็เป็นเรื่องสำคัญ ไม่น้อย เพราะการปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนจะช่วยให้นักเรียนรักและ ห่วงแหนชุมชนของตน มีใจที่จะพัฒนาชุมชนด้วยการสานต่ออาชีพที่มีอยู่มากกว่ามุ่งจะไปทำงาน ต่างถิ่น ดังคำกล่าวของครูอีกโรงเรียนหนึ่งที่ว่า

“เราอยากผลิตคนที่มีประโยชน์ต่อชุมชนของเราให้มากที่สุด สิ่งที่ตั้งไว้ คือเด็กทุกคนที่ไม่ได้เรียนต่อต้องมีงานทำ ดังนั้นเวลาเราเลือกเปิดวิชาเพิ่มเติมเนี่ย มันต้องเป็นสิ่งที่มีในชุมชน เขาเรียนจากเราไปแล้วมีทักษะ ความรู้ มีทัศนคติที่ดีกับ อาชีพนั้น ๆ พอได้คลุกคลีกับอาชีพเหล่านั้นมาก ๆ เขาก็จะมีแนวทางในการทำอาชีพ ในอนาคตได้ ชุมชนเราก็พัฒนาได้มากขึ้น...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 9)

สรุปได้ว่าวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนด้านเจตคติการประกอบอาชีพสามารถทำได้โดยการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา สิ่งที่ตนเองถนัดและทำมันได้ดีให้มากที่สุดผ่านวิชาแนะแนว กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษาที่ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมการสอนที่มีความโดดเด่น และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยครูเป็นผู้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพการทำงานร่วมกับผู้อื่นให้ได้มากที่สุด เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านเจตคติให้แก่ผู้เรียนได้อย่างสำเร็จ

ประเด็นที่ 3 การวิเคราะห์ผลการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านจันทร์ โดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านจันทร์

จากการการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชน ในชุมชน พบว่า แม้ว่าผู้เรียนส่วนใหญ่จะมีความไม่พร้อมทางเศรษฐกิจทำให้ส่วนมากไม่ได้เรียนต่อ แต่ด้วยการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพช่วยให้นักเรียนส่วนใหญ่ที่ จบการศึกษามีพื้นฐานความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อการประกอบอาชีพติดตัวสามารถนำไปประกอบอาชีพ หลังจากจบการศึกษาได้ทันที โดยมีทั้งการทำงานในภาคเกษตรกรรม การทำงานในด้านการพัฒนาชุมชน เป็นผู้นำหมู่บ้าน การทำงานในองค์กรต่าง ๆ รอบ ๆ ชุมชน ซึ่งถือเป็นผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจริงกับผู้เรียน ที่จบหลักสูตร ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“เด็กของเราส่วนใหญ่พื้นฐานทางบ้านไม่ค่อยพร้อม ก็มักจะไม่ได้เรียนต่อนะคะ ฝ่ายแนะแนวของเรามีการติดตามเด็กทุกปี เด็กที่ไม่ได้เรียนต่อเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์มีงานทำหลังจากจบม.3เกือบทุกคน ส่วนใหญ่ก็จะเป็นอาชีพเกี่ยวกับเกษตรทำไร่ทำนาตามที่พ่อแม่มีที่ให้ ศิษย์เก่าบางคนก็เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชน เป็นแกนนำช่วยเหลือผู้ใหญ่อ่างก็มี เป็นหัวหน้าชมรมอนุรักษ์บ้านจันทร์ก็มีซึ่งเราก็คือว่าเป็นผลสำเร็จส่วนหนึ่งของโรงเรียนเรา...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 9)

คำกล่าวของผู้ปกครองท่านหนึ่งที่ว่า

“ก็อยากให้ลูกจบออกไปแล้วมีงานทำครับ ช่วงปิดเทอมเขาก็ได้ไปรับจ้างเป็นคนดูแลที่ศูนย์วิจัย คืออย่างน้อยจบมาก็น่าจะมั่งงานทำที่นั่นได้ พี่เขาก็จบจากที่นี่ก็ได้ไปทำที่นั่นอยู่ครับ...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง คนที่ 4)

นอกจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนจะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนได้จนสามารถนำเอาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เรียนมาไปใช้ในการประกอบอาชีพได้แล้ว การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพยังส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภายในโรงเรียนหรือผลการทดสอบระดับชาติของนักเรียนมีแนวโน้มดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมถึงการได้รับประสบการณ์จริงจากการพบเจอสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะที่จำเป็นและฝึกการคิดวิเคราะห์มากกว่าการเรียนรู้ผ่านตำราเรียนเพียงอย่างเดียว ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ว่า

“ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโอเน็ต ที่เราวิชาภาษาไทยมีคะแนนสูงถึง 47% จากที่คาดว่าไม่เกิน 30 % ที่นี้เด็กบางคนไม่ใช่คนไทยแท้ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ก็เยอะ แต่การที่ผลการสอบเหล่านี้ดีขึ้นกว่าแต่ก่อนอย่างต่อเนื่องในหลาย ๆ วิชาถือเป็นเรื่องที่เรานำมาดี การที่เราให้เด็กได้ฝึกทำอาชีพ ฝึกขายของ ฝึกทำอาหาร ฝึกอะไรหลาย ๆ อย่างที่เขาได้ทำจริงทั้งจากกิจกรรมตลาดนัด เซฟน้อยก็ดี พี่ว่ามีส่วนทำให้ระบบการคิดวิเคราะห์ของพวกเขาได้พัฒนาขึ้น พอเขาได้ทำอะไรมากกว่าเรียนท่องจำตำราอย่างเดียว ผลที่ตามมาก็คือด้านวิชาการของเราที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ ...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 2)

และคำกล่าวของคนประชาชนในชุมชนที่ว่า

“ผมว่าเรียนแล้วรู้ว่าเรียนไปเพื่ออะไรแบบนี้ละดี เด็ก ๆ ที่นี้ได้เรียนรู้สิ่งรอบตัว รอบโรงเรียน ทั่วชุมชนมากกว่าเด็กที่เรียนแต่ในห้องนะ สิ่งเหล่านี้มันทำให้เขาซึมซับและรักหวงแหนบ้านเกิดและพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของพวกเขาให้ดีขึ้นในอนาคต...”

(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 6)

จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ ช่วยให้นักเรียนส่วนใหญ่ที่จบการศึกษามีพื้นฐานความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อการประกอบอาชีพติดตัวสามารถนำไปประกอบอาชีพหลังจากจบการศึกษาได้ทันที และยังช่วยส่งเสริมความรู้ทางวิชาการของนักเรียนให้ดีขึ้น เนื่องจากนักเรียนมีฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาและทักษะอาชีพ ผ่านการทำกิจกรรมและการเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงทั้งในและนอกโรงเรียน

3.2 ความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

จากการสัมภาษณ์ ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนของโรงเรียนบ้านจันทร์ พบว่า ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชน ต่างมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษารูปแบบนี้ โดยในด้านของผู้บริหาร ครู และบุคลากรภายในโรงเรียนมีความตั้งใจและต้องการที่จะจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะอาชีพให้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งต่อตัวนักเรียนที่ทำให้นักเรียนมีอาชีพ มีรายได้เป็นของตนเอง ในขณะที่เดียวกัน ผู้ปกครองก็เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อครอบครัวซึ่งนักเรียนได้นำความรู้ไปช่วยให้การประกอบอาชีพภายในครัวเรือนมีรายได้ดีขึ้น อีกทั้งชาวบ้านในชุมชนรู้สึกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารและครูในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน จึงทำให้ชาวบ้านในชุมชนให้ความช่วยเหลือโรงเรียนอย่างเต็มที่เท่าที่จะสามารถทำได้เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งที่ว่า

“กิจกรรมการสอนเสริมให้เด็กเรียนรู้เรื่องอาชีพยอมรับว่าครูค่อนข้างเหนื่อยในการเตรียมตัวว่าจะได้สอนหรือถ่ายทอดให้เด็กในแต่ละกิจกรรม แต่พอกิจกรรมมันอยู่ตัวแล้ว เรารู้สึกคุ้มค่ากับสิ่งที่เราทำ เด็กเราเป็นเด็กที่พูดเรื่องมากขึ้นจากแต่ก่อนจบไปแล้วไม่มีงานทำ ตอนนี่แม้แต่เด็กที่เกรดที่ลุดขณะที่อยู่ในโรงเรียนพอจบไปเขาก็มีงานทำ อันนี้เป็นเหมือนคำตอบแทนความเหนื่อยของครู มันทำให้เรารู้ว่าเราทำไปเพื่ออะไร แล้วก็อยากจะทำต่อ ๆ ไป...”

(จากการสัมภาษณ์ครู คนที่ 6)

คำกล่าวของนักเรียนที่ว่า

“ย้ายมาจากอีกโรงเรียนตั้งแต่ตอน ม. 1 ค่ะ ก็ที่โรงเรียนเก่าไม่มีแบบนี้ ชอบแบบนี้มากกว่า ได้ทำอะไรหลายอย่างลงแปลงปลูกผัก ทำอาหาร ขายของเหมือนเรารู้เราเรียนไปทำไม หนูเป็นคนที่ไม่เก่งด้วยค่ะ พอได้มาทำอะไรพวกนี้แล้วหนูเข้าใจมากขึ้น จากเลขที่ในโจทย์ยาก ๆ ในหนังสือหนูก็ทำไม่ค่อยได้หรอกค่ะ แต่ถ้าให้ทอนเงินขายของอะไรแบบนี้ก็พอทำได้...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คนที่ 4)

สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้ปกครองท่านหนึ่งที่ว่า

“ที่บ้านทำรีสอร์ทที่ปลูกผลไม้เมืองหนาว ก็ได้ลูกช่วยเรื่องการโฆษณา
สินค้า เขาเอาไปโพสต์ในเฟสบุ๊คหลัง ๆ เริ่มมีคนสั่งมากขึ้น แล้วก็มีการรับส่งของ
บริษัทเคอร์รี่เข้ามาถึงที่นี่อีก ลูกเขาก็บอกว่าครูสอนมา ก็ดีใจที่เขาได้เอาความรู้ที่เขาได้
ในโรงเรียนมาช่วยเราได้...”

(จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง คนที่ 6)

และคำกล่าวของประชาชนในชุมชนท่านหนึ่งที่ว่า

“ก็ที่ชาวบ้านเขาเข้ามาร่วมแรงร่วมใจทำโน่นนี่ให้โรงเรียนก็เพราะเขา
เห็นแล้วล่ะครับว่านี่ทั้งผอ. ครูเขาสอนแบบเต็มที่จริง ๆ จนโรงเรียนมีชื่อเสียงเป็น
โรงเรียนที่ดังขึ้นมาได้ทั้ง ๆ ที่อยู่ไกลความเจริญขนาดนี้ ก็พอใจกับสิ่งที่โรงเรียน
ทำให้เด็ก ๆ มากครับ”

(จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน คนที่ 6)

สรุปได้ว่าผลการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านจันทร์ที่ผ่านมานั้นมีประสิทธิภาพ ช่วยให้นักเรียนส่วนใหญ่ที่จบ
การศึกษาระดับมัธยมศึกษา นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ ทักษะ ในการประกอบอาชีพติดตัว ส่งผลให้สามารถ
ประกอบอาชีพหลังจากจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้ทันที อีกทั้งยังมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพในชุมชน
มีแนวคิดที่จะกลับมาพัฒนาต่อยอดอาชีพที่มีอาชีพดั้งเดิมของครอบครัวมากยิ่งขึ้น และมีบทบาท
ในการเข้ามาเป็นผู้นำชุมชนเพื่อพัฒนาสร้างงานที่เป็นประโยชน์ของส่วนรวมได้ นอกจากนี้
นักเรียนยังมีทักษะการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงได้ดี
ซึ่งมีส่วนช่วยให้ความรู้ทางวิชาการของนักเรียนดีขึ้นตามมา จากการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนที่เกิดผลเป็นรูปธรรมดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้ทั้ง ครู นักเรียน ผู้ปกครองรวมถึง
ประชาชนในชุมชนมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
เนื่องจากเห็นถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งต่อตัวนักเรียน ต่อครอบครัวของนักเรียนและต่อชุมชนเพิ่มมากขึ้น

เพื่อให้เห็นผลการศึกษาวិธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ของโรงเรียน
ขยายโอกาสทางการศึกษาของทั้งสองโรงเรียน ทั้งโรงเรียนบ้านเมืองก๊อต และโรงเรียนบ้านจันทร์
ในประเด็นต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกันและแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงขอเสนอผลการเปรียบเทียบ
การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัด
การศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนดังในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

ประเด็นพิจารณา	วิธีปฏิบัติที่เหมือนกัน	วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน
1. การวิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน		
1.1 กระบวนการวิเคราะห์โรงเรียน ผู้เรียน บริบทชุมชน และสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - มีการวิเคราะห์สภาพของโรงเรียน (SWOT Analysis) - มีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครอง - มีการวิเคราะห์บริบทของชุมชนด้านทรัพยากร ธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม ข้อมูลการประกอบอาชีพประชาชนในชุมชน แหล่งเรียนรู้ภายในท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ - มีการระดมความคิดของบุคลากรภายในโรงเรียนเพื่อร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน - มีการเชิญบุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน เจ้าของสถานประกอบการ ร่วมวางแผนและออกแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน 	โรงเรียนบ้านเมืองกุด <ul style="list-style-type: none"> - มีการวิเคราะห์ความต้องการของสถานประกอบการ โรงเรียนบ้านบ้านจันทร์ <ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีการวิเคราะห์ความต้องการของสถานประกอบการ
1.2 วิสัยทัศน์ที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่แน่วแน่ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ และไม่กังวลต่อปัจจัยภายนอก - บุคลากรในโรงเรียนตระหนักถึงความเป็นมาของการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส - มีวิสัยทัศน์ในการมุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการควบคู่ไปกับสมรรถนะการประกอบอาชีพและทักษะชีวิต - มีการสร้างกรอบความคิดให้กับครูตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน - มีการปรับทัศนคติของผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน 	

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน (ต่อ)

ประเด็นพิจารณา	วิธีปฏิบัติที่เหมือนกัน	วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน
<p>1.3 ทิศทางและนโยบายของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - วางนโยบาย พันธกิจและอัตลักษณ์ของโรงเรียนให้สอดคล้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน - มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ระบุเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านสมรรถนะการประกอบอาชีพ - มีแผนปฏิบัติราชการที่ระบุโครงการเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียนไว้อย่างชัดเจน - มีการวางทิศทางในการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนที่คำนึงถึงเป้าหมายการศึกษาแกนกลาง และสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์รวมถึงทักษะที่จำเป็นมนุษยธรรมที่ 21 - นโยบายมีความต่อเนื่องและพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีพื้นฐานของนโยบายเดิมเป็นต้นทุนในการพัฒนา และต้องไม่ยึดติดกับนโยบายเดิมที่ล้าหลัง - มีการประยุกต์นโยบายการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดให้สอดคล้องกับเป้าหมายและบริบทของโรงเรียนก่อนลงสู่การปฏิบัติ 	
<p>1.4 การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน</p>	<p>ด้านการบริหารงานบุคคล</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายทั้งอบรมสัมมนา ประชุม ถ่ายทอดความรู้ศึกษาดูงาน เรียนรู้จากปราชญ์ ชาวบ้าน - สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายในโรงเรียนเพื่อให้ครูร่วมกันพัฒนาตนเองและการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพอย่างเป็นกัลยาณมิตร - มีการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือ ครูอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการนิเทศเพื่อพัฒนามากกว่าการนิเทศเพื่อประเมิน 	<p>โรงเรียนบ้านเมืองกีด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้กระบวนการบริหารงานด้วยระบบคุณภาพ PDCA <p>โรงเรียนบ้านจันทร์</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการกระจายอำนาจในการบริหารงาน โดยให้อำนาจในการตัดสินใจต่อหัวหน้างานนั้น ๆ อย่างแท้จริง - สร้างคู่มือการบริหารงานบุคคลที่

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน (ต่อ)

ประเด็นพิจารณา	วิธีปฏิบัติที่เหมือนกัน	วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน
	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมให้โอกาสครูได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจและร่วมรับผลประโยชน์ - มีการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพโดยนำเอาการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพที่ครูจัดให้นักเรียนเข้ามามีส่วนในการประเมินตามหลักเกณฑ์การเลื่อนวิทยฐานะของครู 	<p>สอดคล้องกับเป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษาช่วยให้การทำงานเกิดความต่อเนื่องเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้เทคนิคการจัดวางกำลังคนให้เหมาะสมกับงาน
	<p>ด้านการบริหาร งานวิชาการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการพัฒนางานหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน - มีการออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและทรัพยากรภายในท้องถิ่น - ให้คณะกรรมการสถานศึกษา ประชาชนในชุมชน และสถานประกอบการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกเนื้อหาที่จะบรรจุลงในหลักสูตร - จัดให้มีรายวิชาเพิ่มเติมที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้ตามลำดับช่วงชั้นที่โรงเรียนจัดขึ้นและเป็นรายวิชาที่มีกำหนดเนื้อหาวัตถุประสงค์และการวัดประเมินผลที่ชัดเจน - ออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รายวิชาชุมนุมให้สอดคล้องกับการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน - บูรณาการความรู้ด้านการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพลงในหลักสูตรทุกรายวิชา 	<p>โรงเรียนบ้านเมืองกิต</p> <ul style="list-style-type: none"> - เน้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4 กลุ่มสาระ สะเต็มศึกษา (STEM) <p>โรงเรียนบ้านจันทร์</p> <ul style="list-style-type: none"> - ครูมีการถอดบทเรียนเรื่องการจัดการเรียนรู้ของตนที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียน

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน (ต่อ)

ประเด็นพิจารณา	วิธีปฏิบัติที่เหมือนกัน	วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน
	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทในชุมชน และการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียนให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ - เน้นการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Active learning) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning :PBL) - มีการจัดกิจกรรมจำลองสถานการณ์จริงอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมตลาดนัดทุกวันศุกร์ กิจกรรมเข้าน้อยทุกเย็นวันอังคาร เพื่อให้ให้นักเรียนได้ประยุกต์เอาความรู้ ทักษะที่เรียนมา รวมถึงเจตคติที่ปลูกฝังจากในห้องเรียนมาใช้แก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่พบจนสำเร็จ - มีการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชน ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองที่เป็นปัจจุบัน และมีความสอดคล้องกับเป้าหมายยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติอยู่เสมอ - มีการนำนโยบายด้านการศึกษาจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มอบหมายให้โรงเรียนดำเนินการมาประยุกต์ให้เข้ากับโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนที่มีอยู่เดิมเพื่อเป็นการลดภาระงานครูและพัฒนางานเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 	
	<p>ด้านการบริหาร งานงบประมาณ</p> <ul style="list-style-type: none"> - วางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีทิศทางและตั้งเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพรองจากการสอนวิชาการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน - กำหนดงบประมาณให้โครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียนลงในแผนปฏิบัติการของทุกปีงบประมาณอย่างชัดเจน 	<p>โรงเรียนบ้านเมืองกีด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมให้กิจกรรมฝึกอาชีพแต่ละกิจกรรมมีเงินทุนหมุนเวียนของตนเองโดยไม่ต้องรอนงบประมาณจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียวซึ่งส่งผลให้กิจกรรมเกิดความคล่องตัวและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน (ต่อ)

ประเด็นพิจารณา	วิธีปฏิบัติที่เหมือนกัน	วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน
	<ul style="list-style-type: none"> - จัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาครูด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน - มีการเสนอของบประมาณจากหน่วยงานภายนอกโดยมี เป้าหมายของโครงการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการ ประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน - มีการใช้ศักยภาพของประชาชนในชุมชนให้เกิดประโยชน์ ต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบ อาชีพ ทั้งปราชญ์ชาวบ้านหรือวิทยากรในท้องถิ่น ซึ่ง สามารถช่วยให้สามารถประหยัดงบประมาณของโรงเรียน ได้ - ระดมทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนใช้ในการจัด กิจกรรมเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการสร้างแหล่งเรียนรู้หรือค่า เดินทางเพื่อศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีระยะทางไกลจาก โรงเรียน 	
<p>1.5 การมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการ ประกอบอาชีพ</p>	<p>ผู้บริหาร</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นผู้ดำเนินการเสนอและกำหนดนโยบายการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพในโรงเรียนและเป็นผู้นำใน การขับเคลื่อนนโยบายอย่างต่อเนื่อง - ผู้บริหารมีการกระจายอำนาจในการบริหารงานให้แก่ครูได้ มีส่วนร่วม - ผู้บริหารให้การสนับสนุนกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง วิชาชีพ (PLC) ส่งผลให้ครูเกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการ แก้ไขปัญหาภายในโรงเรียน - ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง โรงเรียนและชุมชน - ผู้บริหารมีการดำเนินการติดต่อประสานงานขอความ ร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ ที่จะเข้ามาช่วยเหลือ 	<p>โรงเรียนบ้านจันทร์</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารบริหารงาน โดยใช้แนวคิดการ ระเบิดจากภายใน ให้ครูเป็นผู้อยากที่จะ ทำด้วยตนเอง ไม่เน้น การบังคับหรือออก คำสั่ง

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน (ต่อ)

ประเด็นพิจารณา	วิธีปฏิบัติที่เหมือนกัน	วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน
	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารร่วมนิเทศติดตามการดำเนินงานของครูในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียน ให้ความช่วยเหลือและร่วมหาแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษารูปแบบนี้ให้ดียิ่งขึ้น - ผู้บริหารมองหาช่องทางในการพัฒนาครูให้มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียน - ผู้บริหารสรรหางบประมาณเพื่อใช้จ่ายในการดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน 	
	<p>ครู</p> <ul style="list-style-type: none"> - ครูทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพให้นักเรียน - ครูให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียน - ครูมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาทักษะของตนเองในด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียน - ครูร่วมคิด ร่วมวางแผนการดำเนินงานเพื่อเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียนด้วยความเต็มใจ - ครูทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตนเองด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 	
	<p>หน่วยงานภายนอก</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานเขตพื้นที่ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดสนับสนุนบุคลากรเข้ามาให้คำแนะนำการจัดทำหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน - มีมหาวิทยาลัยใกล้เคียงเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงในการแนะนำและช่วยเหลือกิจกรรมที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน 	<p>โรงเรียนบ้านเมืองกีด</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีสถาบันอาชีวศึกษาเข้ามาจัดการเรียนการสอนปรับพื้นฐานด้านอาชีพให้นักเรียนพร้อมทั้งประเมินผลและนำผลการเรียนดังกล่าวไปใช้

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน (ต่อ)

ประเด็นพิจารณา	วิธีปฏิบัติที่เหมือนกัน	วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน
	<ul style="list-style-type: none"> - มีการสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนใกล้เคียงในการทำงานเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพพร้อมกัน - หน่วยงานท้องถิ่นให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อจัดทำโครงการเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน 	<p>ในการศึกษาต่อสายอาชีพ</p>
	<p>ผู้ปกครอง</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีตัวแทนผู้ปกครองในการร่วมวางแผนการกำหนดเนื้อหา รายวิชาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน - ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน เช่น เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพของตน ส่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นให้นักเรียนจำหน่าย เป็นต้น - ผู้ปกครองให้ความอนุเคราะห์นักเรียนเข้าศึกษาดูงานอาชีพที่ตนทำพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลองปฏิบัติ - ผู้ปกครองสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพที่โรงเรียนจัดขึ้น 	
	<p>ชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ - ประชาชนชาวบ้านเข้ามาให้ความรู้ด้านอาชีพให้แก่ นักเรียน - สถานประกอบการเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าไปศึกษาดูงานในและฝึกปฏิบัติงานในสถานที่จริง 	<p>โรงเรียนบ้านเมืองกีด</p> <ul style="list-style-type: none"> - เจ้าของสถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดสมรรถนะในการประกอบอาชีพของนักเรียนเพื่อเตรียมพร้อมในการทำงานในอนาคต

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน (ต่อ)

ประเด็นพิจารณา	วิธีปฏิบัติที่เหมือนกัน	วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน
2. วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน		
2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ	<ul style="list-style-type: none"> - มุ่งเน้นให้ความรู้ด้านการวางแผนอาชีพในอนาคตผ่านกิจกรรมวิชาแนะแนว - มีกิจกรรมการวางแผนเป้าหมายและความก้าวหน้าในอาชีพจากบุคคลตัวอย่างที่มีประสบการณ์ - บูรณาการความรู้ด้านการประกอบอาชีพลงในทุกรายวิชา - จัดให้มีกิจกรรมให้ความรู้ด้านอาชีพโดยแบ่งตามช่วงชั้นที่ชัดเจนและเหมาะสมกับช่วงวัย - มีการนำนักเรียนเข้าร่วมอบรมรับความรู้ที่เกี่ยวกับสมรรถนะการประกอบอาชีพกับหน่วยงานภายนอก - เน้นให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลเพื่อพัฒนางานอาชีพ - ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมากกว่าการสอนหรือการบอก 	โรงเรียนบ้านจันทร์ <ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านทักษะการประกอบอาชีพ	<ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active learning เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นทักษะ - เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนรู้อาชีพที่ตนสนใจผ่านกิจกรรมชุมนุม โดยหมุนเวียนทุกปีเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อาชีพที่หลากหลายเพื่อค้นหาความชอบและถนัดของตนเอง - นักเรียนได้ฝึกทักษะในการวางแผนการประกอบอาชีพในรายวิชาแนะแนวโดยบุคคลต้นแบบ - มีการฝึกทักษะในการวางแผนการประกอบอาชีพในรายวิชาแนะแนว - มีการจัดกิจกรรมสร้างสถานการณ์จริงให้นักเรียนได้เผชิญหน้ากับปัญหาและร่วมกันแก้ไขอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมตลาดนัด กิจกรรมเข็มน้อย 	โรงเรียนบ้านเมืองกิต <ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดกิจกรรมบูรณาการความรู้ระหว่างกลุ่มสาระ สะเต็มศึกษา (STEM) ให้นักเรียนได้นำความรู้จากวิชา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มาสร้างชิ้นงานเพื่อพัฒนางานอาชีพ

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน (ต่อ)

ประเด็นพิจารณา	วิธีปฏิบัติที่เหมือนกัน	วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน
	<ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำเสนอชิ้นงาน ผลงานหรือผลิตภัณฑ์ทั้งในห้องเรียนและต่อสาธารณชน - เปิดรายวิชาเพิ่มเติมให้นักเรียนได้ลงมือฝึกอาชีพในชุมชน จนเกิดทักษะ มีการวัดและประเมินผลอย่างชัดเจน - เปิดรายวิชาเพิ่มเติมที่ช่วยเสริมสร้างทักษะอาชีพที่สำคัญในยุคปัจจุบัน เช่น วิชาคอมพิวเตอร์ วิชาพาณิชยอิเล็กทรอนิกส์ เน้นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักหน้าที่ การบริหารจัดการงาน และเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข - มีการจัดกิจกรรมค่ายวิชาชีพระยะสั้น โดยให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้ เช่น การสอนทักษะการโรงแรม การสอนทักษะการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว 	<p>โรงเรียนบ้านจันทร์</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนได้ฝึกทักษะในการวางแผนการประกอบอาชีพในรายวิชาแนะแนว โดยโปรแกรมของกระทรวงศึกษาธิการ
2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านเจตคติการประกอบอาชีพ	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ความสำคัญต่อระบบแนะแนวภายในโรงเรียนโดยมีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการได้วางไว้ - มีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง หาจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาและสิ่งที่ตนเองถนัดหรือทำได้ดีผ่านกิจกรรมวิชาชุมนุม - มีการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพ โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมกลุ่มมากกว่าการสอนบรรยายในชั้นเรียน - มีกระบวนการเรียนรู้จากผู้ประกอบอาชีพจริงช่วยให้นักเรียนเห็นตัวอย่างและลู่ทางในการประกอบอาชีพ 	<p>โรงเรียนบ้านจันทร์</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดการสอนแบบจิตปัญญาศึกษา - ในทุกรายวิชามีการระบุเจตคติที่พึงประสงค์ลงในจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้อย่างชัดเจน และครูมีการวัดประเมินผลเจตคติดังกล่าวเพื่อใช้ในการพัฒนานักเรียน
3.1 ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน	<p>ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูง - นักเรียนสามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น - นักเรียนมีความรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย - นักเรียนรู้จักการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข - นักเรียนเกิดความรักและห่วงใยในท้องถิ่นของตนเอง 	<p>โรงเรียนบ้านเมืองกีด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปัญหาการขาดเรียนลดน้อยลงเนื่องจากผู้ปกครองเห็นประโยชน์ของการมาเรียนผ่านกิจกรรมการฝึกอาชีพที่

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน (ต่อ)

ประเด็นพิจารณา	วิธีปฏิบัติที่เหมือนกัน	วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน
	<ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนมีทักษะการคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น - นักเรียนมีการวางแผนการใช้ชีวิตและวางแผนการประกอบอาชีพของตนในอนาคตโดยใช้ความถนัดและความชื่นชอบเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ - แนวโน้มในการศึกษาต่อของนักเรียนมีมากขึ้นซึ่งส่วนใหญ่เลือกศึกษาต่อในสายอาชีพเพราะมีพื้นฐานในการทำงานจากกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ - นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น 	<p>โรงเรียนจัดขึ้นส่งผลให้สามารถดึงนักเรียนเข้าสู่ระบบการศึกษาได้เพิ่มมากขึ้น</p>
	<p>ผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภายนอกในด้านจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียน - โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากทั้งจากหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานภายนอกเพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียนมากขึ้น - โรงเรียนเป็นต้นแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียนและเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาศึกษาดูงานได้ตลอดเวลา 	
<p>3.2 ความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเพราะได้ฝึกปฏิบัติจริง มีความสนุกสนานไม่น่าเบื่อและมีรายได้ระหว่างเรียนและเกิดความภาคภูมิใจในการทำงาน - ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเพราะนักเรียนมีความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ที่บ้าน และมีรายได้ระหว่างเรียนมาช่วยครอบครัว 	

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน (ต่อ)

ประเด็นพิจารณา	วิธีปฏิบัติที่เหมือนกัน	วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน
	- ประชาชนในชุมชนมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพได้รับประโยชน์จากการจัดการศึกษาของโรงเรียน นักเรียนนำความรู้ทักษะที่มีมาช่วยพัฒนาชุมชน สถานประกอบการมีแรงงานที่มีฝีมือที่ได้รับการฝึกมาแล้ว	

จากตารางเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนบ้านเมืองกีดและโรงเรียนบ้านจันทร์ จะเห็นได้ว่าทั้งสองโรงเรียนนั้นมีการปฏิบัติที่ทั้งเหมือนและแตกต่างกันในหลายประเด็น โดยมีการปฏิบัติที่เหมือนกันกล่าวโดยสรุปดังนี้

กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

1. ทั้งสองโรงเรียนมีกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนในเรื่องการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง บริบทของชุมชน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน

2. ผู้บริหารของทั้งสองโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพที่แน่วแน่ สามารถปรับทัศนคติของครู ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพได้จนเกิดความร่วมมือกันทั้งภายในและนอกองค์กร

3. นโยบายการศึกษาของทั้งสองโรงเรียนเน้นพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการควบคู่ไปกับสมรรถนะการประกอบอาชีพและทักษะชีวิต โดยระบุในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างชัดเจน ซึ่งนโยบายมีการดำเนินงานและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการปรับเปลี่ยนตามบริบทสังคมปัจจุบัน มีการประยุกต์นโยบายต้นสังกัดให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนก่อนลงสู่การปฏิบัติ

4. ทั้งสองโรงเรียนมีการส่งเสริมและบุคลากรให้มีทั้งความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนที่หลากหลาย ทั้งการเข้ารับการอบรม สัมมนา การศึกษาดูงานนอกโรงเรียน และการพัฒนาตนเองร่วมกันภายในโรงเรียนผ่านกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) บุคลากรในโรงเรียนมีความรัก สามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลและทำงานร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร

5. ผู้บริหารของทั้งสองโรงเรียนใช้หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม เปิดให้ครูมีโอกาสได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานภายในโรงเรียน ซึ่งการปฏิบัติงานของครูจะมีการนิเทศ ติดตาม และช่วยเหลือครูอย่างต่อเนื่องเพื่อร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ให้ครูได้ร่วมรับผลประโยชน์จากการร่วมกันดำเนินงานภายในโรงเรียนโดยนำผลงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินตามหลักเกณฑ์การเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือการเลื่อนวิทยฐานะของครู

6. บุคลากรภายในโรงเรียนมีเป้าหมายในการทำงานเดียวกันและร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ โดยผู้บริหารของทั้งสองโรงเรียนมีการกระจายอำนาจในการบริหารงานให้แก่ครูได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานต่าง ๆ

7. ทั้งสองโรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ โดยมีการออกแบบได้เหมาะสมกับบริบทชุมชนและทรัพยากรภายในท้องถิ่นโดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา ประชาชนในชุมชน และสถานประกอบการในชุมชน มีการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชน ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองที่เป็นปัจจุบัน และสอดคล้องกับเป้าหมายยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติอยู่เสมอ

8. มีการจัดรายวิชาเพิ่มเติมและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนโดยกำหนดเนื้อหาวิชา วัตถุประสงค์ และการวัดประเมินผลไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งมีการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพลงในหลักสูตรทุกรายวิชา และมีหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน

9. มีการกำหนดงบประมาณเพื่อดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพไว้ในแผนปฏิบัติราชการอย่างชัดเจนทุกปีอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทั้งด้านการจัดการเรียนสอน การพัฒนาครู การสร้างแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน

10. มีการของบประมาณจากหน่วยงานภายนอก และบูรณาการงบประมาณที่ได้รับจากหน่วยงานภายนอกให้เข้ากับโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน

11. มีการบริหารงานงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยใช้ศักยภาพของประชาชนในชุมชนและระดมทรัพยากรที่เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน

12. โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายในการทำงานเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพกับโรงเรียนใกล้เคียงที่มีการปฏิบัติที่ดีในด้านการสอนการประกอบอาชีพ อีกทั้งยังมีการประสานงานขอความร่วมมือจากสำนักงานเขตพื้นที่ในด้านบุคลากรให้คำแนะนำด้านหลักสูตรเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพ มีบุคลากรในมหาวิทยาลัยเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงด้านการจัดกิจกรรมเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน

วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของทั้งสองโรงเรียนนั้นมีการบูรณาการความรู้ด้านการประกอบอาชีพลงในทุกรายวิชาโดยจัดให้มีกิจกรรมให้ความรู้ด้านอาชีพที่แบ่งตามช่วงชั้นอย่างชัดเจนและเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน เน้นให้ความรู้ด้านการวางแผนอาชีพในอนาคต วางเป้าหมายและเรียนรู้ความก้าวหน้าในอาชีพจากบุคคลตัวอย่างผ่านกิจกรรมวิชาแนะแนว นำนักเรียนเข้าร่วมอบรมรับความรู้ด้านการประกอบอาชีพกับหน่วยงานภายนอก เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นและฝึกให้นักเรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

2. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านทักษะการประกอบอาชีพของทั้งสองโรงเรียนเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active learning ให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องจนเกิดทักษะผ่านกิจกรรมในรายวิชาเพิ่มเติม วิชาแนะแนว กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่โรงเรียนจัดขึ้น กิจกรรมค่ายวิชาชีพระยะสั้นที่มีอย่างหลากหลายโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรู้ตามความสนใจ อีกทั้งมีการจัดกิจกรรมสร้างสถานการณ์จริงให้ผู้เรียนได้เผชิญหน้ากับปัญหาและนำความรู้ ทักษะที่เรียนมาร่วมกันแก้ไขปัญหาเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

3. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านเจตคติต่อการประกอบอาชีพของทั้งสองโรงเรียนให้ความสำคัญต่อระบบแนะแนวภายในโรงเรียนเป็นอย่างมาก โดยจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง รู้จุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาเพื่อเป็นพื้นฐานในการวางแผนเลือกประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถหรือความถนัดของตนเอง มีการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพโดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมกลุ่ม และมีกระบวนการเรียนรู้จากผู้ประกอบอาชีพโดยตรงช่วยให้ผู้เรียนเห็นตัวอย่างในการทำงานและมองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพในอนาคต

ผลการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของทั้งสองโรงเรียนส่งผลให้นักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้วไม่ได้ศึกษาต่อสามารถนำความรู้ ทักษะการประกอบอาชีพที่เกิดจากการเรียนรู้ภายในโรงเรียนไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ในทันที โดยกิจกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียนช่วยให้นักเรียนมีภาวะความเป็นผู้นำที่สูงขึ้น มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีทักษะการคิดแก้ปัญหาที่ดี ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของทั้งสองโรงเรียนยังสามารถปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความรักและห่วงใยในท้องถิ่น มีการวางแผนการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคตโดยใช้ความถนัดและความชื่นชอบเป็นเหตุผลในการตัดสินใจและมีแนวคิดที่จะกลับมาพัฒนาต่อยอดอาชีพดั้งเดิมของครอบครัวและอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังส่งผลให้นักเรียนที่มีปัญหาความยากจนนักเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลถิ่นทุรกันดารได้รับโอกาสทางการศึกษามากขึ้น เห็นได้จากสถิติของนักเรียนที่กลับเข้ามาสู่ระบบของการศึกษาของทั้งสองโรงเรียนสูงขึ้น ปัญหาการเรียนขาดเรียนบ่อยลดน้อยลง เนื่องจากผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษา นักเรียนมีรายได้พิเศษระหว่างเรียนสามารถช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองและมีแนวทางในการสร้างอาชีพของตนเองได้ในอนาคต

เมื่อพิจารณาผลการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ สามารถตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง 3 ด้านได้เป็นอย่างดี โดยสามารถสรุปย่อองค์ประกอบได้ดังต่อไปนี้

ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ องค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย 1) ความรู้ด้านการวางแผนการประกอบอาชีพ 2) ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ 3) ความรู้ด้านการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ เห็นได้จากทั้งสองโรงเรียนมีการดำเนินนโยบายที่ชัดเจนในการตอบสนองความต้องการจำเป็นของผู้เรียนในด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและชุมชนบนพื้นฐานทฤษฎีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาโดยสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและมีรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งแนวทางในการจัดการศึกษานั้นทั้งสองโรงเรียนได้ทำการวิเคราะห์สภาพปัญหา จุดแข็งและจุดอ่อนของ ของโรงเรียนตลอดไปจนถึงความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองชุมชน และสถานประกอบการ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ของผู้เรียนได้ตรงกับความต้องการของทุกฝ่ายมากที่สุด ในการดำเนินการ

จัดการเรียนรู้ที่ ทั้งสองโรงเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ของนักเรียน ผ่านการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนโดยบูรณาการความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพสอดแทรกในรายวิชาต่าง ๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้รับทั้งความรู้จากในห้องเรียนและได้สัมผัสประสบการณ์จริงจากนอกห้องเรียน อีกทั้งยังสนับสนุนกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อให้ครูสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนได้เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการประกอบอาชีพในอนาคตของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย 1) ทักษะด้านการวางแผน 2) ทักษะการประกอบอาชีพ และ 3) ทักษะการปรับปรุง และพัฒนาการประกอบอาชีพ เห็นได้จาก การกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนทั้งสองโรงเรียน ที่นอกจากการมุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ตามมาตรฐานที่หลักสูตรแกนกลางแล้วยังกำหนดให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิตให้กับนักเรียนด้วย โดยมีการประสานความร่วมมือกับองค์กร หรือหน่วยงานภายนอก ตลอดจนชุมชนและสถานประกอบการรอบโรงเรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะอาชีพ และประสบการณ์จริงให้แก่ นักเรียน ซึ่งโรงเรียนมีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมเหล่านี้ โดยมีการระบุงบกิจกรรมไว้ในแผนการดำเนินงานของโรงเรียน อีกทั้งยังส่งเสริมให้แต่ละกิจกรรมมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อให้สามารถช่วยเหลือกิจกรรมของตนเอง หรือต่อยอดในการทำกิจกรรมในปีการศึกษาต่อ ๆ ไปได้ จึงทำให้การพัฒนาทักษะต่าง ๆ เกิดความต่อเนื่อง โดยตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น การจัดกิจกรรมชุมนุมเป็นตลาดนัดให้นักเรียนได้นำผลิตภัณฑ์มาขายหรือนำเสนอความสามารถของนักเรียน หรือการจัดโครงการฝึกเล็ก ๆ ของเด็กบ้านจันทร์ เพื่อให้ นักเรียนได้ทดลองทำอาชีพที่ตนชอบ อย่างเช่น กิจกรรมเซฟน้อยกระทะเหล็ก หรือการเป็นไกด์นำเที่ยว ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยพัฒนาทักษะในการทำงานจริงของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้สัมผัสประสบการณ์ในการทำงาน ได้ฝึกการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงระหว่างการทำงาน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ องค์ประกอบที่ 3 เจตคติการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย 1) การรู้จักตนเอง และ 2) การเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ เห็นได้จากนโยบายของทั้งสองโรงเรียนที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเจตคติของนักเรียนควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน ซึ่งครูผู้สอนมีการสอดแทรกการเสริมสร้างเจตคติที่ดีให้แก่ผู้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ เน้นการจัดกิจกรรมการสอนวิชาแนะแนวที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้นักเรียนได้รู้จักตนเองและอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองในอนาคตมากยิ่งขึ้น โดยนอกจากการมุ่งเน้นการพัฒนาเจตคติของนักเรียนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพแล้ว ยังพัฒนาเจตคติทั้งของผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ เพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพ ซึ่งนำไปสู่การออกแบบและการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านเจตคติการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียนให้มีคุณภาพ เช่น พันธกิจการสร้างจิตวิญญาณความเป็นบ้านเมืองกีด มีทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่ ความอดทน ความขยัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความกตัญญูอยู่ โดยครูต้องสอดแทรกลงไปในการเรียนการสอน กิจกรรมเกี่ยวกับการรู้จักตนเองเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจตนเองมากขึ้นเห็นถึงข้อดีและข้อเสียและปรับปรุงให้ดีขึ้น กิจกรรมการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเปิดรายวิชาเพิ่มเติมที่สร้างโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดกับผู้ประกอบอาชีพที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นไปเพื่อพัฒนาความคิด และเจตคติที่ดีให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ และรู้ความชอบหรือความถนัดของตนเองมากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ผลการวิจัยในตอนนี้ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ส่วนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ
การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบ อาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาพัฒนาขึ้นจาก
การบูรณาการข้อมูลในตอนต้นที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ
การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
ที่พบว่า องค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีความต้องการจำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนา
มากที่สุด ใน 3 องค์ประกอบ รองลงมาเป็นองค์ประกอบที่ 2 ทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และ
องค์ประกอบที่ 3 เจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ตามลำดับ ประกอบกับตอนที่ 2 ผลการศึกษา
วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน
โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากโรงเรียนที่มีวิธีการที่เป็นเลิศ (Best Practice) ทั้งสองโรงเรียน ที่พบว่า
วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของโรงเรียนกรณีศึกษาสามารถส่งเสริมและตอบสนองต่อความต้องการจำเป็น
ในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของ
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง 3 ด้านได้เป็นอย่างดี ผ่านกระบวนการจัดการศึกษาที่กำหนด
นโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการส่งเสริมทั้งในด้านความรู้ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่มีการ
สอดแทรกในทุกรายวิชา รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต ตลอดจนเจตคติที่ดี
ให้กับนักเรียนด้วย ซึ่งเป็นเสมือนการกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการปฏิบัติให้แก่สถานศึกษา
โดยโรงเรียนทั้งสองได้มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน
และชุมชน มีกระบวนการจัดการเรียนรู้และวิธีการประเมินผลที่หลากหลายและยืดหยุ่น ผสมผสาน
การบูรณาการความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน อีกทั้ง
ยังมีการนำหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้าง
สมรรถนะการประกอบอาชีพทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อบูรณาการการพัฒนาทักษะอาชีพ และ

ประสบการณ์จริงให้แก่นักเรียน ตลอดจนเป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงานในอนาคตให้กับนักเรียนด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการปฏิบัติของทั้งสองโรงเรียนสามารถตอบสนองของความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพได้อย่างรอบด้าน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของทั้ง 2 ส่วน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาบูรณาการและออกแบบองค์ประกอบของรูปแบบการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบหลักดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน (Vision)

องค์ประกอบที่ 2 การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ (Administration) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยทั้งหมด 5 องค์ประกอบคือ

- 1) ความรับผิดชอบ (Responsibility)
- 2) การสร้างเครือข่าย (Connectivity)
- 3) วิเคราะห์ตนเอง (Identity)
- 4) ความต่อเนื่อง (Continuity)
- 5) เจตคติ (Mentality)
- 6) งบประมาณ (Budget)

องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ (Implementation)

องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลลัพธ์โครงการ (Performance appraisal)

รายละเอียดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และแหล่งที่มาขององค์ประกอบดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์และนโยบาย ของโรงเรียน (Vision)</p> <p>โรงเรียนต้องมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และ นโยบายต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญและ มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยมี ลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้</p> <p>1.1 ต้องมีทิศทางที่ชัดเจนเพื่อให้ครูและ บุคลากรในโรงเรียนมีเป้าหมายในการ ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน และ มุ่งเน้นการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพของนักเรียน รวมทั้งสร้าง ความตระหนักถึงความสำคัญของการจัด การศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการ ประกอบอาชีพให้แก่ครูและบุคลากรที่ เกี่ยวข้อง</p> <p>1.2 ควรมีความสอดคล้องและเชื่อมโยง กับเป้าหมายทางการศึกษาของหลักสูตร แกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทักษะที่ จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมไปถึง สอดคล้องกับการประเมินผลระดับชาติ ตามที่ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็น หน่วยงานต้นสังกัดได้กำหนดไว้</p>	<p>จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารด้าน นโยบายของการจัดการศึกษาของ โรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ โรงเรียนที่ 1 พบว่า มีความสอดคล้อง กับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา โดยในด้าน พันธกิจที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้ ตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติของ บุคลากรภายในโรงเรียนได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาระบบบริหารการจัดการด้วย ระบบคุณภาพ (PDCA) 2. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ สอดคล้องกับความต้องการของ นักเรียนและชุมชนบนพื้นฐานทฤษฎี ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3. พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ที่ หลากหลายและยืดหยุ่น โดยใช้ชุมชน เป็นฐานจัดการเรียนรู้ 4. พัฒนาสภาพแวดล้อมและแหล่ง เรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการ เรียนรู้ 5. พัฒนาระบบข้อมูล การใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียน 6. พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ ได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล 	<p>จากผลการวิเคราะห์ความต้องการ จำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา พบว่า องค์ประกอบ ที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบ อาชีพ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงใน เชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ ไปยังสภาพที่ควรจะเป็น เท่ากับ 0.522 ซึ่งจัดเป็นความต้องการ จำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนามากที่สุด ใน 3 องค์ประกอบ รองลงมาเป็น องค์ประกอบที่ 2 ทักษะเกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ มีอัตราการ เปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการ จากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ ควรจะเป็น เท่ากับ 0.503 และ องค์ประกอบที่ 3 เจตคติเกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ มีอัตราการ เปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจาก สภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควร จะเป็น เท่ากับ 0.450 ตามลำดับ ซึ่งทำให้เห็นว่าการพัฒนา สมรรถนะการประกอบอาชีพ ให้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>และมีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน</p> <p>1.3 ต้องมีความต่อเนื่องกับนโยบายต่างๆ ของโรงเรียนที่ผ่านมา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาต่อยอดนโยบายให้ดีขึ้น โดยมีพื้นฐานของนโยบายเดิมเป็นต้นทุนในการพัฒนา และต้องไม่ขัดติดกับนโยบายเดิมที่ล้าหลัง</p> <p>1.4 ควรให้ความสำคัญกับการผลิตคนที่มีคุณภาพ และมุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิตให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวันได้</p>	<p>ให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและมีรูปแบบที่หลากหลาย พร้อมทั้งมีการจัดเก็บข้อมูลการประเมินอย่างเป็นระบบ</p> <p>7. พัฒนาระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานภายในสถานศึกษาเพื่อการควบคุมคุณภาพในการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาชาติ ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของโรงเรียนที่ 2 ที่สรุปได้ว่า นโยบายของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนนั้นมีการมุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ตามมาตรฐานที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิตให้กับนักเรียน โดยมีการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้เป็นแนวทางในการทำงานของบุคลากรในโรงเรียน และต้องนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะที่สำคัญตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด</p>	<p>ทางการศึกษา ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเป็นลำดับแรก ตามมาด้วยทักษะและเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นรูปธรรม ควรเริ่มจากการกำหนดแผนการพัฒนาในระดับนโยบาย เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานของโรงเรียนที่ชัดเจน และเป็นเสมือนเข็มทิศที่ช่วยให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียน ตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา คุณครู และบุคลากรอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษารู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองในการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะดังกล่าว ให้แก่นักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้หากมีการกำหนดการพัฒนาการประกอบอาชีพในระดับนโยบายไว้อย่างชัดเจนแล้ว จะทำให้การพัฒนาเกิดความต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นพื้นฐานในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ หรือจุดเน้นของโรงเรียน ดังนั้นแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนถ่ายบุคลากรก็ไม่</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
	ไว้ อีกทั้งทุกนโยบายที่เกิดขึ้นภายใน โรงเรียนมีความต่อเนื่องไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งจนเกินไป แต่อาจมีการ ปรับเปลี่ยนบางนโยบายหรือพัฒนาให้ ดีขึ้นโดยมีนโยบายเดิมเป็นพื้นฐาน นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้บุคลากรใน โรงเรียนมีส่วนในการจัดการศึกษา กำหนดทิศทางในการดำเนินงาน และ ปฏิบัติตามนโยบายไปในทิศทาง เดียวกันอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควร ประยุกต์นโยบายการศึกษาของ หน่วยงานต้นสังกัดให้สอดคล้องกับ เป้าหมายและบริบทของโรงเรียนก่อน ลงสู่การปฏิบัติเพื่อลดภาระงานของ ครูและช่วยให้จัดการศึกษารูปแบบ ดังกล่าวประสบผลสำเร็จต่อตัว นักเรียนในที่สุด	ส่งผลให้การพัฒนาสมรรถนะการ ประกอบอาชีพหยุดชะงัก หรือ ล่าช้าลง เพราะบุคลากรที่เข้ามา ใหม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตาม กรอบนโยบายที่วางไว้ได้ทันที
องค์ประกอบที่ 2 การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ (Administration) กระบวนการดำเนินการวางแผน รวบรวมปัจจัยต่างๆ และการเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดการศึกษาเพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ดังนี้		
2.1 ความรับผิดชอบ (Responsibility) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำเป็นต้องกำหนดและระบุบทบาท	จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อ ศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบ อาชีพสำหรับนักเรียนโดยการ สัมภาษณ์เชิงลึก ทั้ง 2 โรงเรียน พบว่า	จากผลการวิเคราะห์ความต้องการ จำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา ที่สรุปได้ว่า

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคลากร ในโรงเรียนให้มีความชัดเจน โดยมุ่งเน้น การพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะ ความรู้ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีรายละเอียดดังนี้</p> <p>2.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควร ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ให้มีความรู้ ทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบ อาชีพให้แก่ผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ โดยใช้วิธีการที่ หลากหลายทั้งอบรม สัมมนา ประชุม ถ่ายทอดความรู้ศึกษาดูงาน หรือเรียนรู้ จากปราชญ์ ชาวบ้าน</p> <p>2.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควร นิเทศ ติดตามและช่วยเหลือครูอย่าง ต่อเนื่อง โดยเน้นการนิเทศเพื่อพัฒนา มากกว่าเพื่อประเมิน รวมถึงส่งเสริม ความก้าวหน้าทางวิชาชีพโดยนำการ จัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพที่ครูจัดเข้ามามีส่วน ในการประเมินตามหลักเกณฑ์การเลื่อน วิทยฐานะของครู</p> <p>2.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ให้โอกาสครูได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน</p>	<p>ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรใน โรงเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการ บริหารงานภายในโรงเรียน ตลอดจน ดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อเสริม สร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนอย่างพร้อมเพียง โดยระบุบทบาท หน้าที่ และความ รับผิดชอบงานของแต่ละฝ่ายให้ ชัดเจนซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นด้าน การบริหารงานบุคคล ด้านการ บริหารงานวิชาการ และการบริหาร งานด้านงบประมาณ ดังนี้</p> <p>โรงเรียนบ้านเมืองกัต ผู้บริหารสถานศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารเป็นผู้นำในการเสนอและ ขับเคลื่อนนโยบายการจัดการศึกษา อย่างต่อเนื่อง - ผู้บริหารกระจายอำนาจในการ บริหารงานให้แก่ครูทุกคนได้มีโอกาสมี ส่วนร่วมในการคิดและรับผิดชอบงาน ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบ อาชีพ - ผู้บริหารสนับสนุนกระบวนการชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากการเรียนการสอนได้ 	<p>องค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับ การประกอบอาชีพมีความต้องการ จำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนามากที่สุดใน 3 องค์ประกอบ รองลงมาเป็น องค์ประกอบที่ 2 ทักษะเกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ และ องค์ประกอบที่ 3 เจตคติเกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ ตามลำดับ สิ่งสำคัญในลำดับต่อมาที่ต้อง ดำเนินการหลังจากการวางแผน และการกำหนดนโยบายของ โรงเรียนในการพัฒนาสมรรถนะ การประกอบอาชีพแล้ว นั่นคือ การเตรียมความพร้อมและบริหาร จัดการ เพื่อให้การดำเนินงานมี ลำดับขั้นตอนและเป็นระบบมาก ขึ้น เริ่มตั้งแต่การระบุหน้าที่และ ความรับผิดชอบของผู้บริหาร สถานศึกษาครูและบุคลากรที่ เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้ทุกคน เรียนรู้ และทำความเข้าใจใน บทบาทหน้าที่ของตนและสามารถ ปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานใน ภาพรวมเป็นไปด้วยดีและการ ดำเนินงานในแต่ละส่วนมีคุณภาพ ซึ่งการทำงานหลัก ๆ จะต้องเน้น</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>ร่วมตัดสินใจและร่วมรับผลประโยชน์ รวมถึงการใช้กระบวนการบริหารงาน ด้วยระบบคุณภาพ PDCA</p> <p>2.1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควร กระจายอำนาจในการบริหาร โดยให้อำนาจในการตัดสินใจต่อหัวหน้างาน ต่างๆอย่างแท้จริง โดยคำนึงถึงการใช้ เทคนิคการจัดวางกำลังคนให้เหมาะสม กับงาน</p> <p>2.1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับ ทัศนคติของผู้ปกครองและคนในชุมชน ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการ การศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการ ประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน</p> <p>2.1.6 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมี การนำนโยบายด้านการศึกษาจาก หน่วยงานต่าง ๆ ที่มอบหมายให้โรงเรียน ดำเนินการ มาประยุกต์ให้เข้ากับ โครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนที่ มีอยู่เดิมเพื่อเป็นการลดภาระงานครู และพัฒนางานเดิมให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น</p> <p>2.1.7 ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับ ปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชน ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ที่เป็นปัจจุบัน และมีความสอดคล้องกับ</p>	<p>- ผู้บริหารเป็นผู้ดำเนินการติดต่อ ประสานงานขอความร่วมมือจาก หน่วยงานภายนอกเพื่อสร้างความ มั่นใจให้แก่ผู้ที่จะเข้ามาช่วยเหลือ</p> <p>- ผู้บริหารร่วมนิเทศติดตามการ ดำเนินงานของครูในการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบ อาชีพให้แก่ นักเรียน ให้ความช่วยเหลือ และร่วมหาแนวทางในการพัฒนาการ จัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น</p> <p>- ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการพัฒนา ครูให้มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่ เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบ อาชีพให้แก่ นักเรียน</p> <p>ครู</p> <p>- ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจ และรับผิดชอบงานในส่วนต่าง ๆ ที่ เหมาะสมตามความสามารถเพื่อให้ การจัดการศึกษามีบรรลุผล</p> <p>- ครูเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมในการ จัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ ในการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ด้วยตนเองไม่ได้เกิดจากการบังคับ</p>	<p>ให้นักเรียนได้รับความรู้ พัฒนา ทักษะ และมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ ซึ่งเป็น เป้าหมายสูงสุดของการจัด การศึกษา ซึ่งต้องอาศัยความ ร่วมมือจากทุกคนในโรงเรียนโดย ผู้บริหารเองก็ต้องเปิดโอกาสให้ ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร และการเตรียมความพร้อม รวมถึง การสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพ ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ ที่เราทุกคนจะต้องร่วมสร้าง ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนของเรา ในขณะเดียวกัน ครูก็ต้องระดม ความคิดร่วมกันวางแผนและ เตรียมพร้อมเกี่ยวกับการจัด การศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะ อาชีพให้แก่ นักเรียนให้ครบทุกด้าน ตามผลการวิเคราะห์ความต้องการ จำเป็น เพื่อให้ นักเรียนมีศักยภาพ และมีความพร้อมในการก้าวสู่ ตลาดแรงงานในอนาคตซึ่งถือเป็น ภารกิจที่สำคัญครู</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>เป้าหมายยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติ อยู่เสมอ</p> <p>2.1.8 ครูควรร่วมกันวางแผนการจัด การศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการ ประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน</p> <p>2.1.9 ครูควรมีการสร้างชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายใน โรงเรียนเพื่อให้ครูร่วมกันพัฒนาตนเอง และการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพอย่างเป็น กัลยาณมิตร</p> <p>2.1.10 ครูต้องพัฒนางานหลักสูตร ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานและการเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียน รวมถึงมีการออกแบบหลักสูตร ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและ ทรัพยากรภายในท้องถิ่น</p>	<p>โรงเรียนบ้านจันทร์</p> <p>ผู้บริหารสถานศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูได้เสนอ แนวคิดและให้ความสำคัญต่อความ คิดเห็นของทุกคน - ผู้บริหารบริหารงานโดยใช้แนวคิด การระเบิดจากภายใน ให้ครูเป็นผู้ อยากที่จะทำงานด้วยตนเอง ไม่เน้น การบังคับหรือออกคำสั่ง - ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบ กระจายอำนาจในการบริหารครูอย่าง แท้จริง โดยให้ครูเป็นผู้คิดและตัดสินใจ ส่วนผู้บริหารมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่วุฒิในด้านต่าง ๆ ที่ จะช่วยส่งเสริมให้การจัดกิจกรรมการ สอนของครูประสบความสำเร็จได้ - ผู้บริหารเป็นผู้นำในการเชื่อมความ สัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน - ผู้บริหารควรสนับสนุนกระบวนการ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายในโรงเรียน <p>ครู</p> <ul style="list-style-type: none"> - ครูควรมีการทำงานร่วมกันในการ วางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่มี ผลกระทบต่อส่วนรวมเพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายเดียวกัน 	

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
	<ul style="list-style-type: none"> - ครูร่วมกันออกแบบกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนด้วยตนเองปฏิบัติงานจนสำเร็จ - ครูให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนด้วยความทุ่มเท เสียสละในการทำงาน 	
<p>2.2 การสร้างเครือข่าย (Connectivity)</p> <p>ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนจึงจำเป็นต้องประสานงานสร้างเครือข่ายสำหรับการจัดการศึกษาร่วมกับบุคคลภายนอกโรงเรียน และขอความร่วมมือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาวิทยาลัย สถาบันอาชีวศึกษา บุคคลในชุมชน เจ้าของสถานประกอบการ ให้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วางแผน ออกแบบ รวมไปถึงการดำเนินการจัดศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ</p>	<p>จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ทั้ง 2 โรงเรียนให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกโรงเรียน ทั้งผู้ปกครอง และชุมชนรอบ ๆ โรงเรียนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะนักเรียนต้องสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ในการประกอบอาชีพในชุมชน และสามารถพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น การนำชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม นอกจากจะช่วยสร้างความรู้และทักษะเกี่ยวกับอาชีพแล้ว ยังสร้างสำนึกรักชุมชนและเกิดความหวงแหนทรัพยากรในท้องถิ่น นอกจากนี้ยัง</p>	<p>จากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่พบว่า นักเรียนมีความต้องการจำเป็นในด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ตามลำดับ นอกจากนี้ที่โรงเรียนจะต้องวางนโยบาย วางแผนในการบริหาร และเตรียมพร้อมสำหรับการจัดการศึกษาให้แก่ นักเรียนแล้ว การประสานงานเพื่อขอความร่วมมือจากองค์กรและหน่วยงานภายนอก เช่น กลุ่มผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการรอบชุมชน เป็นต้น ก็เป็นส่วน</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา</p> <p>2.1.1 โรงเรียนควรขอการสนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดในการคำแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน</p> <p>2.1.2 โรงเรียนควรมีการติดต่อประสานงานให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยใกล้เคียงเข้ามาเป็นที่ปรึกษาในการแนะนำและให้การช่วยเหลือกิจกรรมที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน รวมถึงการร่วมเป็นวิทยากร ผู้สอน และผู้วัดประเมินผล</p> <p>2.1.3 โรงเรียนต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีและสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนใกล้เคียงในการทำงานเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพร่วมกันให้ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>เปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นได้แก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาวิทยาลัย สถาบันอาชีวศึกษา องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นสถานประกอบการ เป็นต้น เข้ามามีส่วนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะอาชีพ และประสบการณ์จริงให้แก่นักเรียน โดยมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกันดังนี้</p> <p>ผู้ปกครอง</p> <p>พบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาที่เน้นการสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพ และให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเป็นอย่างดีในทุก ๆ เรื่องเท่าที่จะสามารถทำได้ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ปกครองสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้วยความเต็มใจ - ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน เช่น เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพของตน 	<p>สำคัญที่จะช่วยให้การเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียนประสบความสำเร็จได้ ในส่วนของผู้ปกครองซึ่งมีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดสามารถให้ข้อมูลต่างเกี่ยวกับนักเรียน ทั้งความถนัดและความชอบของนักเรียนให้แก่โรงเรียนได้นำไปเป็นส่วนลดพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการประกอบอาชีพก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่โรงเรียนควรนำมาพิจารณาเพื่อในการจัดการศึกษาตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองได้อย่างตรงจุด รวมถึงสามารถประสานความร่วมมือในการดูแลนักเรียนทั้งในด้านวิชาการและการใช้ชีวิต ในส่วนของชุมชน จะเห็นได้ว่า ทุกชุมชนมีแหล่งการเรียนรู้มากมาย และผู้ที่สามารถให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้งที่เราเรียกว่าปราชญ์ชาวบ้านที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>2.1.4 โรงเรียนควรวางแผนรูปแบบการจัดการศึกษารวมไปถึงการวัดประเมินผลการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมร่วมกับสถาบัน องค์กร และหน่วยงานภายนอก เพื่อให้นักเรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ในการปฏิบัติงานได้จริง รวมถึงสามารถใช้ผลการเรียนต่อยอดสู่โอกาสในการทำงานในอนาคต</p> <p>2.1.5 โรงเรียนควรขอความร่วมมือจากตัวแทนผู้ประกอบการในการร่วมวางแผนการกำหนดเนื้อหารายวิชาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน</p> <p>2.1.6 โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน เช่น เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพของตน ส่งผล ตัณท์ ที่ ผลิต ชึ้น ใ้ นั ก เรื ย น จ ำ ห น ำ ย เป็น ด ัน</p> <p>2.1.7 โรงเรียนควรขอความอนุเคราะห์จากผู้ปกครองในการให้นักเรียนเข้าศึกษาดูงานอาชีพที่ตนทำ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลองปฏิบัติ</p>	<p>ให้นักเรียนศึกษาดูงานในสถานที่ทำงานของตน เป็นต้น</p> <p>ชุมชน</p> <p>พบว่า ชุมชนรอบ ๆ โรงเรียนเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะในการประกอบอาชีพ เนื่องจากเห็นว่าการจัดการศึกษารูปแบบนี้มีประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก จึงเข้ามามีส่วนสำคัญในการให้ความรู้และการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนสำคัญในการช่วยตั้งแต่การระดมความคิด วางแผน และร่วมปฏิบัติในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน - คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน <p>สถานประกอบการ</p> <p>พบว่า ทั้ง 2 โรงเรียนมีการดึงเจ้าของสถานประกอบการรอบ ๆ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้าไปศึกษาดูงานหรือฝึกงานในสถานประกอบการ อีกทั้งยัง</p>	<p>และเจตคติที่ดีให้แก่ นักเรียน ในการประกอบอาชีพ ดังนั้น ชุมชนจึงมีบทบาทในการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ บริเวณโดยรอบชุมชนยังมีสถานประกอบการที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าไปฝึกงานจริง ได้เห็นบริบทสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานจริง ก็จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่สามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานในอนาคตของนักเรียนได้เป็นอย่างดี รวมถึงช่วยให้ นักเรียนตรวจสอบตนเองถึงความชอบและความถนัดว่าตนเองชอบทำงานประเภทใด และวิธีการที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานนั้นจะต้องทำอย่างไร หรือมีการเตรียมตัวอย่างไรก่อนเข้าไปทำงานจริงซึ่งล้วนเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างเจตคติในการทำงานให้แก่ นักเรียน นอกจากกลุ่มองค์กรที่จะกล่าวไปแล้ว ยังมีสำนักงานเขตที่การศึกษา</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>2.1.8 โรงเรียนควรขอความ สนับสนุนจากผู้ปกครองในการให้ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพที่โรงเรียน จัดขึ้น</p> <p>2.1.9 โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วม ในการวางแผนหลักสูตรและการจัด การศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการ ประกอบอาชีพ</p> <p>2.1.10 โรงเรียนควรนำปราชญ์ ชาวบ้านเข้ามาให้ความรู้ด้านอาชีพให้แก่ นักเรียน เช่น การเข้ามาเป็นวิทยากร มอบความรู้ให้แก่นักเรียนภายในโรงเรียน เป็นต้น</p> <p>2.1.11 โรงเรียนควรสร้างความ ร่วมมือกับชุมชนในการใช้สถานที่และ แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้นักเรียน เข้าไปเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ซึ่งล้วนมี ประโยชน์ต่อนักเรียนในการพัฒนา ความรู้ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพของนักเรียน</p> <p>2.1.12 โรงเรียนควรสร้างความ ร่วมมือกับสถานประกอบการเพื่อให้ สถานประกอบการเปิดโอกาสให้นักเรียน เข้าไปศึกษาดูงานและฝึกปฏิบัติงานใน สถานที่จริง และเข้ามามีส่วนร่วมในการ</p>	<p>เริ่มเข้ามามีส่วนในการกำหนด สมรรถนะในการประกอบอาชีพของ นักเรียนเพื่อเตรียมพร้อมในการ ทำงานในอนาคต นอกจากนี้สถาน ประกอบการในชุมชนยังร่วมมือกับ โรงเรียนในการออกแบบกิจกรรมการ เรียนรู้ เพื่อให้ให้นักเรียนมีสมรรถนะ ในการประกอบอาชีพที่ตรงกับความ ต้องการของสถานประกอบการอีก ด้วย</p> <p>สถาบัน องค์กรและหน่วยงาน ภายนอก</p> <p>พบว่า ทั้ง 2 โรงเรียนมีความพยายาม ในการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน ภายนอก ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา มหาวิทยาลัย สถาบัน อาชีวศึกษา องค์กรบริหารส่วน ท้องถิ่น เป็นต้น ทั้งในด้านของการ จัดทำหลักสูตร การจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน ไปจนถึงการสนับสนุน ในด้านงบประมาณ เพื่อให้การจัด การศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ มากขึ้น ดังนี้</p> <p>- โรงเรียนขอความร่วมมือในการ สนับสนุนทางวิชาการและการจัดการ เรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการ</p>	<p>ซึ่งเป็นต้นสังกัดของโรงเรียน และมหาวิทยาลัยรอบ ๆ โรงเรียน ที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมใน การวางแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นวิทยาให้ความรู้เกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน หรือให้ความรู้แก่ครูและบุคลากร ในการจัดการสอน การเตรียมสื่อ การสอน รวมไปถึงการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้คุณครูสามารถดำเนินการ ในชั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากขึ้นซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ นักเรียนไปสู่เป้าหมายในการ ทำงานได้อย่างมีคุณภาพ</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
กำหนดสมรรถนะในการประกอบอาชีพ ของนักเรียนเพื่อเตรียมพร้อมในการ ทำงานในอนาคต เช่น สมรรถนะด้านการ สื่อสาร สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี เป็นต้น	ประกอบอาชีพจากหน่วยงาน ภายนอก - หน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาหลักสูตร ออกแบบ การจัดการเรียนรู้ สนับสนุนบุคลากร เข้ามามอบความรู้เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียน เช่น สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด มหาวิทยาลัยใกล้เคียงและแหล่ง เรียนรู้ภายในชุมชน - โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายกับ โรงเรียนใกล้เคียงในการทำงานเพื่อ การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบ อาชีพพร้อมกัน	
2.3 วิเคราะห์ตนเอง (Identity) การวิเคราะห์ตนเองเป็นขั้นตอนสำคัญ ขั้นตอนหนึ่งในการวางแผน และการ เตรียมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสรณะ การประกอบอาชีพของนักเรียน เป็นการ วิเคราะห์ตนเองให้ทราบว่าโรงเรียนมี จุดอ่อน จุดแข็งอย่างไร รวมทั้งมีโอกาส และอุปสรรค จากภายนอกอย่างไร จะมี แนวทางการปรับปรุงพัฒนาต่อไปอย่างไร ซึ่งอาจจะห้อนออกมาในรูปรายงาน การศึกษาตนเอง หรือรายงานการ	จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อ ศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบ อาชีพสำหรับนักเรียนโดยการ สัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ทั้ง 2 โรงเรียน ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ โรงเรียนของตนเอง ซึ่งหมายรวมถึง การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของ โรงเรียนในด้านต่าง ๆ การวิเคราะห์ สภาพปัญหาของโรงเรียน เพื่อนำไปสู่	จากผลการวิเคราะห์ความต้องการ จำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษาที่พบว่า นักเรียนมี ความต้องการจำเป็นในด้านความรู้ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพมาก ที่สุด รองลงมาเป็นทักษะเกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ และเจตคติ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>ประเมินตนเอง การวิเคราะห์ตนเองควรมี ลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้</p> <p>2.3.1 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ บริบทต่าง ๆ ภายในและภายนอก โรงเรียนในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ความต้องการของนักเรียนและชุมชน ลักษณะทางกายภาพภายในโรงเรียน ด้านงบประมาณ รวมไปถึงปัจจัยที่ส่งผล ต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการจัดการศึกษาในด้านอื่น ๆ อย่างรอบด้าน</p> <p>2.3.2 ประยุกต์ใช้เทคนิค SWOT Analysis ในการดำเนินการ และมีการ เก็บรวบรวมข้อมูลผลการวิเคราะห์ อย่างเป็นระบบ ชัดเจน และสามารถ ตรวจสอบย้อนหลังได้</p> <p>2.3.3 วิเคราะห์ความต้องการ ของนักเรียน ผู้ปกครอง และสถาน ประกอบการในชุมชน เช่น ทักษะ ที่นักเรียนจำเป็นต้องมีเมื่อทำงานใน สถานประกอบการ ความรู้ที่นักเรียน จำเป็นต้องมีเพื่อนำไปปรับปรุงหรือ พัฒนาอาชีพของครอบครัว เป็นต้น</p> <p>2.3.4 วิเคราะห์บริบทของชุมชน ด้านทรัพยากร ธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม ข้อมูลการประกอบอาชีพคน ในชุมชน แหล่งเรียนรู้ภายในท้องถิ่น เพื่อ</p>	<p>การวิเคราะห์สาเหตุและการหา แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข นอกจากนี้ยังทำการวิเคราะห์ไปถึง บริบทของนักเรียน ครอบครัว เพื่อให้ เกิดความเข้าใจในตัวนักเรียนมาก ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การวิเคราะห์ชุมชน บริบทรอบ ๆ โรงเรียน ก็เป็นเรื่องที่ ถูกให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อ นำไปสู่การวางแผนการจัดการศึกษาที่ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และให้นักเรียนสามารถนำความรู้ ทักษะมาใช้ในการพัฒนาชุมชนของ ตนเองได้ สามารถสรุปลักษณะสำคัญ ของการวิเคราะห์ตนเองของโรงเรียน ต้นแบบทั้ง 2 โรงเรียนที่เหมือนกัน ดังต่อไปนี้</p> <p>- มีการวิเคราะห์สภาพของโรงเรียน (SWOT Analysis) ทั้งจุดแข็ง และ จุดอ่อนเพื่อนำไปสู่การวางแผนเพื่อ ปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนให้ดี ยิ่งขึ้น</p> <p>- มีการวิเคราะห์ความต้องการของ นักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อปรับปรุง แนวทางในการจัดการศึกษาที่ สอดคล้องกับความต้องการมากยิ่งขึ้น</p> <p>- มีการวิเคราะห์บริบทของชุมชน ด้านทรัพยากร ธรรมชาติ ประเพณี</p>	<p>ตามลำดับ จึงเป็นสิ่งที่โรงเรียน ควรมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาทั้ง ครบ 3 ด้าน เพื่อตอบสนองต่อ ความต้องการจำเป็นของนักเรียน โดยนอกเหนือจากการวางแผน นโยบายและการสร้างเครือข่ายกับ องค์กรต่าง ๆ ภายนอกโรงเรียน แล้วโรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญ กับการวิเคราะห์สถานการณ์หรือ สภาพของโรงเรียนในปัจจุบันว่า เป็นอย่างไร ทั้งในด้านลักษณะทาง กายภาพ ความสอดคล้องของ หลักสูตรในปัจจุบันกับการพัฒนา ทักษะอาชีพ งบประมาณ ความรู้ ความสามารถของบุคลากรภายใน โรงเรียน ลักษณะเด่นของโรงเรียน ตลอดไปจนถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ภายในโรงเรียน เพื่อให้ทราบว่ อะไรคือจุดแข็งของโรงเรียนที่ควร ส่งเสริมหรือพัฒนาต่อยอดให้ดี ยิ่งขึ้น และอะไรคือจุดอ่อนของ โรงเรียนที่ควรปรับปรุงแก้ไขดีขึ้น ซึ่งข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการ วิเคราะห์จะถูกนำไปเป็นส่วนหนึ่ง ของ ข้อมูล เพื่อให้ผู้บริหาร สถานศึกษาสามารถวางแผนใน การพัฒนาการจัดการเรียนการ</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ เช่น พืชเศรษฐกิจของชุมชนคืออะไร ประเพณีที่คนในชุมชนทำเป็นประจำ สถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในชุมชน เป็นต้น</p> <p>2.3.5 วิเคราะห์ความพร้อมของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ จำนวนบุคคลากร ความรู้ความสามารถของบุคคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ เป็นต้น</p>	<p>วัฒนธรรม ข้อมูลการประกอบอาชีพ คนในชุมชน แหล่งเรียนรู้ภายในท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการระดมความคิดของบุคลากรภายในโรงเรียนเพื่อร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน - มีการเชิญบุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน เจ้าของสถานประกอบการ ร่วมวางแผนและออกแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน <p>นอกจากนี้โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศโรงเรียนที่ 1 ยังมีการวิเคราะห์ความต้องการของสถานประกอบการเพื่อนำมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ให้นักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการมากยิ่งขึ้น</p>	<p>สอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะอาชีพให้นักเรียนได้ดีขึ้นนอกจากการวิเคราะห์สถานศึกษาแล้วยังต้องวิเคราะห์ไปจนถึงความต้องการของผู้ปกครองและสถานประกอบการในชุมชนด้วย เพื่อให้โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนได้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากนี้บริบทของชุมชนก็เป็นสิ่งที่โรงเรียนควรให้ความสำคัญเพราะนักเรียนหลังจบการศึกษาส่วนใหญ่ต้องใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน ดังนั้นการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนอย่างรอบด้าน มีทักษะที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่นก็จะทำให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุขหลังจากจบการศึกษาจากโรงเรียน</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>2.4 ความต่อเนื่อง (Continuity)</p> <p>กระบวนการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียนต้องดำเนินไปอย่างมีระบบระเบียบแบบแผน เป็นลักษณะอักษรสามารถกำกับและติดตามได้ รวมไปถึงการนำผลการจัดการศึกษาในอดีตมาปรับปรุงและพัฒนาในการจัดการศึกษาต่อไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ มีคู่มือการบริหารงานบุคคลที่สอดคล้องกับเป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษาช่วยให้การทำงานเกิดความต่อเนื่องเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากร</p> <p>2.4.1 มีการแลกเปลี่ยนถ่ายถอดความรู้ และแบ่งปันข้อมูลในการจัดการศึกษากันภายในโรงเรียน เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการศึกษาและสามารถจัดการศึกษาได้อย่างราบรื่นและต่อเนื่องผ่านการประชุมร่วมกันในทุกภาคการศึกษา</p> <p>2.4.2 มีระบบการบันทึกและจัดเก็บข้อมูลไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวางแผน และเตรียมการจัดการศึกษา ผลการจัดการศึกษาในระหว่างการทำงาน และผลการประเมิน เช่น</p>	<p>จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ทั้ง 2 โรงเรียนให้ความสำคัญกับการดำเนินงานการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพที่มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามหลายครั้งพบปัญหาการย้ายหรือเปลี่ยนตำแหน่งของบุคลากรของโรงเรียนค่อนข้างบ่อย ทำให้บางครั้งการจัดการศึกษาของโรงเรียนขาดความต่อเนื่อง ซึ่งเป็นอีกหนึ่งปัญหาสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิผลลดลง โรงเรียนที่ 2 จึงมีการสร้างคู่มือการบริหารงานบุคคลที่สอดคล้องกับเป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษาช่วยให้การทำงานเกิดความต่อเนื่องเนื่องจากเมื่อการโยกย้ายหรือเปลี่ยนแปลงตำแหน่งบุคลากรที่เข้ามารับหน้าที่ต่อสามารถอ่านและทำความเข้าใจกับบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเองได้ในทันที นอกจากนี้ทั้ง 2 โรงเรียนยัง</p>	<p>จากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่พบว่า นักเรียนมีความต้องการจำเป็นในด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพมากที่สุด จึงทำให้เห็นว่า แม้ว่าที่ผ่านมามากหลายโรงเรียนจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้เป็นอย่างมากเพื่อให้ นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ แต่การที่นักเรียนยังคงมีความต้องการจำเป็นในด้านความรู้สูงอยู่ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการพัฒนาความรู้ของนักเรียนขาดความต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เรียนเข้ากับการฝึกอาชีพหรือการทำงานได้นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความต้องการจำเป็นทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ซึ่งการมีทักษะในเวลาในการพัฒนาและต้องฝึกอย่างต่อเนื่องดังนั้น โรงเรียนจะต้องมีการจัดหลักสูตรที่เน้นการ</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>สร้างระบบบันทึกบันทึกข้อมูลร่วมกัน ระหว่างครูที่สอนในชั้นปีเดียวกัน เป็นต้น</p> <p>2.4.3 มีระบบการดำเนินการนำ ข้อมูลและผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมา เป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงและ พัฒนาการดำเนินงานในปีถัดไปอย่าง ต่อเนื่อง เช่น นำข้อมูลผล สัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์ เพื่อดูจุดอ่อนของนักเรียนแต่ละคน และสร้างกิจกรรมเพื่อส่งเสริมหรือแก้ไข จุดอ่อนของนักเรียน เป็นต้น</p>	<p>ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดความรู้ และแบ่งปันข้อมูลใน การจัดการศึกษาภายในโรงเรียน เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่เกี่ยวข้องกับงานต่าง ๆ เกิดความ เข้าใจตรงกัน และมองเห็นแนวทางใน การทำงานร่วมกันซึ่งเป็นส่วนหนึ่งใน การสร้างความต่อเนื่องให้เกิดขึ้นใน การทำงาน แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบ การบันทึกข้อมูลที่เป็นในการ พัฒนางานด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ซึ่งหากมีการสร้างให้เกิดขึ้นจะช่วยให้ ดำเนินงานสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น</p>	<p>ฝึกปฏิบัติให้แก่แก่นักเรียนอย่าง ต่อเนื่องในทุกระดับชั้นเพื่อให้ นักเรียนเกิดทักษะจนและพัฒนา จนเกิดความเชี่ยวชาญในทักษะ นั้น ๆ ในขณะที่เดียวกันนักเรียนก็มี ความต้องการจำเป็นที่จะต้อง พัฒนาในด้านเจตคติเกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพด้วย ซึ่งการปลูกฝัง เจตคติให้กับนักเรียนนั้นอาจต้อง ใช้เวลาและครูควรให้คำชี้แนะ อย่างใกล้ชิด รวมทั้งสร้าง สถานการณ์ให้นักเรียนได้เรียนรู้ จากประสบการณ์จริงเพื่อให้ นักเรียนมีโอกาสได้สัมผัส ประสบการณ์ในการทำงานจนก่อ เกิดเป็นเจตคติที่ดีต่อการทำงาน</p>
<p>2.5 เจตคติ (Mentality) การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพให้ประสบ ความสำเร็จจำเป็นต้องมีการวางแผน และการบริหารจัดการที่ดี ยิ่งไปกว่านั้น เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ เกี่ยวข้องก็เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องให้ ความสำคัญเช่นกัน เจตคติที่ดีต่อการจัด การศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการ ประกอบอาชีพนั้น ได้แก่ ความมุ่งมั่น ตั้งใจในการจัดการศึกษาแก่นักเรียน</p>	<p>จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อ ศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบ อาชีพสำหรับนักเรียนโดยการ สัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า เจตคติของ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร ภายในโรงเรียนทั้ง 2 โรงเรียน มีความสำคัญอย่างมากในการ ขับเคลื่อนนโยบายและการจัดการ เรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการ</p>	<p>จากผลการวิเคราะห์ความต้องการ จำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษาที่พบว่า นักเรียนมี ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และ เจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ตามลำดับ ทำให้เห็นว่าที่ผ่านมา การจัดการศึกษาของโรงเรียน</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>ความร่วมมือร่วมพลังของบุคลากรภายในโรงเรียน รวมถึงการตระหนักถึงความสำคัญของสมรรถนะการประกอบอาชีพ เจตคติที่ดีควรมีลักษณะสำคัญดังนี้</p> <p>2.5.1 ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่แน่วแน่ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ และไม่กังวลต่อปัจจัยภายนอก</p> <p>2.5.2 ครูทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน</p> <p>2.5.3 ครูให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน</p> <p>2.5.4 ครูมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาทักษะของตนเองในด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน</p> <p>2.5.5 ครูร่วมคิด ร่วมวางแผนการดำเนินงานเพื่อเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนด้วยความเต็มใจ</p> <p>2.5.6 ครูทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อร่วมกันหาแนว</p>	<p>ประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน เห็นได้จาก การให้ความสำคัญในการส่งเสริมงานอาชีพให้แก่ นักเรียนเป็น เรื่องที่สำคัญมากกว่าความรู้ในตำราเพียงอย่างเดียว โดยพบว่าแม้ในตอนแรกคุณครูบางท่านอาจจะยังต้องการเน้นให้ นักเรียนมีความรู้ทางวิชาการเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการสอบแบบทดสอบระดับชาติ แต่เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาได้อธิบายถึงบริบทของโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสและความต้องการในการประกอบอาชีพของนักเรียนและครอบครัวเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถดูแลตัวเองได้ ครูทุกคนจึงเข้าใจว่า การจัดการศึกษานั้นไม่เพียงแต่ต้องเน้นความรู้ในเชิงวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเน้นความสามารถในการนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนไปประกอบอาชีพในอนาคตได้จริง ซึ่งเมื่อทุกคนเห็นความสำคัญและมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาในรูปแบบนี้แล้ว การดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพย่อมประสบผลสำเร็จ โดยในการดำเนินงานนั้นต้องอาศัยความ</p>	<p>ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้อย่างเพียงพอในด้านของการประกอบอาชีพหลังจบการศึกษา ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเกิดจากเจตคติของผู้บริหาร และบุคลากรครูภายในโรงเรียนที่ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมกันพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนมากนัก แต่กลับไปเน้นในด้านของการพัฒนาความรู้ทางวิชาการที่นำไปใช้ในการสอบเพื่อใช้ในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นมากกว่าการนำความรู้หรือทักษะไปใช้ในการทำงานหรือการประกอบอาชีพหลังจากจบการศึกษา ประกอบกับผู้ปกครองขาดการให้ความสำคัญในการกระตุ้นให้ นักเรียนเกิดความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ รวมถึงขาดความใส่ใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน แล้วฝากความหวังไว้กับโรงเรียนเพียงอย่างเดียว โดยที่ผู้ปกครองไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา นักเรียนร่วมกับโรงเรียน จึงทำให้สมรรถนะการประกอบอาชีพของ</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>ทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>2.5.7 ผู้ปกครองและคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน</p>	<p>มุ่งมั่นตั้งใจของบุคลากร ในการร่วมคิด ร่วมวางแผนจัดการศึกษา และกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด</p>	<p>นักเรียนไม่พัฒนาเท่าที่ควร เพราะการพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดด้วย นอกจากนี้การเข้ามามีส่วนร่วมของสถานประกอบการหรือหน่วยงานภายนอกเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนยังมีค่อนข้างน้อยเนื่องจากสถานประกอบการยังไม่ได้เห็นความสำคัญในการสร้างความร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติให้กับนักเรียนอย่างเต็มที่เนื่องจากคิดว่าเป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องดำเนินการและไม่เกี่ยวข้องกับตน จึงทำให้การพัฒนาเป็นไปแบบไม่ตรงจุดและไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสถานประกอบการได้</p>
<p>2.6 งบประมาณ (budget)</p> <p>การจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนเป็นสิ่งที่โรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญเนื่องจากการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพจำเป็นจะต้องอาศัยงบประมาณเป็นตัวขับเคลื่อนนโยบายและดำเนินแผนการ</p>	<p>จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ทั้ง 2 โรงเรียนให้ความสำคัญกับการบริหารงาน</p>	<p>จากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่พบว่า นักเรียนมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>ดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของนักเรียน ตลอดไปจนถึงผู้ปกครองอย่างเต็มศักยภาพ ในการบริหารจัดการงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดมีแนวทางดังนี้</p> <p>2.6.1 ผู้บริหารควรมีการบริหารงบประมาณ โดยการจัดทำแผนการใช้งบประมาณประจำปีซึ่งจะต้องมีการระบุอย่างชัดเจนถึงการนำงบประมาณมาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนลงในแผนงบประมาณของโรงเรียน</p> <p>2.6.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาครูด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียน</p> <p>2.6.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเสนอของบประมาณจากหน่วยงานภายนอกโดยมีเป้าหมายของโครงการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียน</p> <p>2.6.4 ครูควรวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและตั้งเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ</p>	<p>งบประมาณเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญในการช่วยให้การดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนนั้นดำเนินไปได้จนประสบความสำเร็จ ซึ่งทั้งสองโรงเรียนมีการกำหนดแผนการใช้งบประมาณประจำปีเพื่อเป็นแนวทางในการใช้งบประมาณ รวมทั้งการเขียนโครงการต่าง ๆ ต้องมีความสอดคล้องกับทั้งวัตถุประสงค์ของการใช้งบประมาณและสอดคล้องกับนโยบายด้านการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนก็มีส่วนช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพในโรงเรียนสามารถดำเนินงานได้อย่างคล่องตัวมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามงบประมาณที่ได้รับจากส่วนกลางไม่เพียงพอต่อการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ โรงเรียนจึงต้องคิดวางแผนในการจัดสรรและหารายได้เข้าโรงเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมให้แต่ละกิจกรรมมีเงินทุนหมุนเวียนสามารถช่วยเหลือกิจกรรม</p>	<p>ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพตามลำดับ หากพิจารณาแล้วพบว่า นอกเหนือจากการวางนโยบายการบริหารจัดการ และการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ของโรงเรียนและครูผู้สอนแล้ว สิ่งต่าง ๆ จะเกิดขึ้นไม่ได้หากโรงเรียนไม่สามารถจัดสรรงบประมาณได้เพียงพอในการลงสู่โครงการหรือกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียน ซึ่งที่ผ่านมามีส่วนหนึ่งเป็นเพราะโรงเรียนได้รับการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางไม่เพียงพอในการจัดการศึกษาให้นักเรียน จึงทำให้ความต้องการจำเป็นในเรื่องสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนยังคงสูงในทุกด้าน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการวางแผนการใช้งบประมาณในแต่ละปีงบประมาณให้ชัดเจน เพื่อให้การบริหารและการดำเนินงานในการส่งเสริมพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียน มีความคล่องตัวมากขึ้น</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>รองจากการสอนวิชาการตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <p>2.6.5 ครูต้องกำหนดงบประมาณให้ โครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการ เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ ให้แก่แก่นักเรียนลงในแผนปฏิบัติการ ของทุกปีงบประมาณอย่างชัดเจน</p> <p>2.6.6 โรงเรียนควรขอความร่วมมือ จากชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกในการ เข้ามาช่วยในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา สมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนซึ่งเป็นการช่วยลดงบประมาณ ค่าใช้จ่ายของโรงเรียน เช่น การเชิญ ปราชญ์ชาวบ้าน มาเป็นวิทยากรในชั้น เรียน</p>	<p>ของตนเอง หรือต่อยอดในการ ทำกิจกรรมในปีการศึกษาต่อ ๆ ไป เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องอาศัยความ ร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกให้เข้า มามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อ ลดงบประมาณหรือค่าใช้จ่ายของ โรงเรียนลง เช่น การนำทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการจัดการ เรียนรู้ให้แก่แก่นักเรียน การเสนอขอ งบประมาณจากหน่วยงานภายนอก หรือขอความร่วมมือจากชุมชนหรือ ปราชญ์ชาวบ้านในการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ เป็นต้น อีกทั้งคนในชุมชน ยังให้การสนับสนุนกิจกรรมของ โรงเรียนเป็นอย่างดีทั้งด้าน งบประมาณและการช่วยเหลือด้วย วิธีการอื่น ๆ เช่น การช่วยกันสร้างรั้ว ให้โรงเรียน การบริจาคเงินกิจกรรม ทอดผ้าป่าการศึกษา เป็นต้น ซึ่งวิธีการเหล่านี้ช่วยให้ประหยัด งบประมาณของโรงเรียนในการจัด การศึกษาได้</p>	<p>ทั้งในด้านของการจัดกิจกรรมใน ชั้นเรียนการจัดโครงการเสริม หลักสูตรต่าง ๆ ตลอดจนการ จัดกิจกรรมนอกสถานที่เพื่อใ้ นักเรียนมีประสบการณ์ในการ ทำงานจริง โดยโรงเรียนอาจมี การเสนอขอความร่วมมือจาก หน่วยงานภายนอกในการ สนับสนุนงบประมาณ เช่น หน่วยงานหรือองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ รวมถึงการ เปิดรับบริจาคจากองค์กรเอกชน เป็นต้น ตลอดจนใช้แหล่งเรียนรู้ โดยรอบชุมชนให้เป็นประโยชน์ เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้อย่าง เต็มที่ และสามารถนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตใน ชุมชนได้อีกทั้งยังเป็นการประหยัด งบประมาณของสถานศึกษาได้อีก ด้วย รวมถึงการนำผู้มีความรู้ใน หมู่บ้านหรือชุมชนมาช่วยเป็น วิทยากรหรือสอนความรู้ให้แก่ นักเรียนก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดการ เรียนการสอนได้</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ (Implementation)</p> <p>การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน คือด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ มีลักษณะสำคัญ ดังนี้</p> <p>3.1 ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ</p> <p>3.1.1 มุ่งเน้นให้ความรู้ด้านการวางแผนอาชีพในอนาคตผ่านกิจกรรมวิชาแนะแนว เช่น กิจกรรมรู้จักตนเอง</p> <p>3.1.2 มีกิจกรรมการวางแผนอาชีพและความก้าวหน้าในอาชีพจากบุคคลตัวอย่างที่มีประสบการณ์ เช่น บุคคลที่ประกอบอาชีพภาคธุรกิจในหมู่บ้าน</p> <p>3.1.3 บูรณาการความรู้ด้านการประกอบอาชีพลงในทุกรายวิชา เช่น การนำวิชาคณิตศาสตร์มาบูรณาการกับการทำธุรกิจค้าขาย</p> <p>3.1.4 จัดให้มีกิจกรรมให้ความรู้ด้านอาชีพตามช่วงชั้นที่ชัดเจน และเหมาะสมกับช่วงวัย เช่น นักเรียน ม.1 เป็นการทำโครงการกลุ่มในโรงเรียน</p>	<p>จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ทั้ง 2 โรงเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีให้นักเรียนผ่านการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนในรายวิชาต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับทั้งความรู้จากในห้องเรียนและห้องเรียนไปพร้อม ๆ กัน โดยมีรายละเอียดตัวอย่างการจัดการศึกษาหรือการจัดกิจกรรมดังนี้</p> <p>1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ตัวอย่างเช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - การให้นักเรียนได้ออกไปศึกษาข้อมูลจากรุ่นพี่ที่เปิดร้านกาแฟในหมู่บ้านโดยศึกษาตั้งแต่การลงทุนทำร้านไปจนถึงการพัฒนา ร้านเพื่อให้ นักเรียนได้รับประสบการณ์จริงจาก 	<p>จากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาในด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพมากที่สุด โดยตัวบ่งชี้ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนมากที่สุดคือ ความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ ส่วนความต้องการจำเป็นของนักเรียนรองลงมาทางด้านความรู้คือ ทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยตัวบ่งชี้ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่สุดขององค์ประกอบนี้คือ ทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพ และสุดท้ายองค์ประกอบเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ พบว่า นักเรียนมีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุดสำหรับตัวบ่งชี้ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่สุดขององค์ประกอบนี้คือการเห็นคุณค่าของประกอบอาชีพ ทำให้เห็นได้ว่า การดำเนินงานของโรงเรียนในด้านการจัดการศึกษา</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>ส่วนนักเรียน ม.3 เน้นการพัฒนาต่อยอดความรู้และเริ่มเข้าสู่ชุมชนมากขึ้น</p> <p>3.1.5 มีการนำนักเรียนเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับสมรรถนะการประกอบอาชีพกับหน่วยงานภายนอก เช่น เรียนรู้วิธีการทำบัญชีจากผู้เชี่ยวชาญด้านบัญชี</p> <p>3.1.6 เน้นให้นักเรียนใช้สื่อเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลเพื่อพัฒนางานอาชีพอย่างมีวิจารณญาณ เช่น ฝึกการสืบค้นเกี่ยวกับอาชีพที่นักเรียนสนใจ</p> <p>3.1.7 ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมากกว่าการสอนหรือการบอก เช่น ให้นักเรียนจัดทำโครงการด้วยตนเองโดยครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก</p> <p>3.1.8 มีการจัดฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพให้นักเรียนได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เช่น ฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตร</p> <p>3.1.9 มีการจัดกิจกรรมบูรณาการความรู้ระหว่างกลุ่มสาระ สะเต็มศึกษา (STEM) โดยนำความรู้จากวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มาสร้างชิ้นงานเพื่อพัฒนางานอาชีพ เช่น กิจกรรมการประดิษฐ์นวัตกรรมงานอาชีพ</p>	<p>การทำกิจกรรมและช่วยในการวางแผนการประกอบอาชีพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - การนำวิชาเรียนเรื่องสถิติมาประยุกต์กับการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน โดยให้นักเรียนหาข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยว แล้วนำมาเขียนกราฟนำเสนอและฝึกคิดว่า จะสามารถนำข้อมูลเอาที่ได้ไปทำอะไรต่อได้บ้าง - มีการวางแผนอาชีพผ่านการทำแบบฝึกในโปรแกรมการวัดความถนัดทางอาชีพในเว็บไซต์เพื่อให้นักเรียนประเมินตนเองว่าตนเองชอบอะไรและเหมาะสมกับอาชีพไหน - การจัดฐานการเรียนรู้การปลูกข้าวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกลงมือปฏิบัติจริงได้ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของชุมชน <p>2. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ตัวอย่างเช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้บริหารจัดการชุมนุมเองโดยครูเป็นเพียงผู้เสริมทักษะพื้นฐานเน้นให้นักเรียนได้รู้จักตัวเองและตัดสินใจวางแผนด้วยตัวเองได้ 	<p>จำเป็นที่จะต้องมุ่งเน้น และตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของนักเรียน โดยเฉพาะความต้องการจำเป็นในด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพมากที่สุด ซึ่งจะเห็นได้ว่า นักเรียนต้องการให้ส่งเสริมในด้านความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงและการพัฒนาอาชีพซึ่งนอกจากโรงเรียนจะสอนนักเรียนในด้านวิชาการแล้ว ควรมีการผสมผสาน หรือบูรณาการความรู้ที่ได้เรียนในแต่ละรายวิชาไปประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเห็นตัวอย่างของการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานในอนาคต นอกจากนี้ในด้านทักษะจะเห็นได้ชัดว่า นักเรียนขาดการวางแผนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพซึ่งนอกจากคุณครูแนะแนวจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยให้นักเรียนสามารถวางแผนการประกอบอาชีพของตนเองได้แล้ว ครูทุกคนก็สามารถสอดแทรกแนวทางการวางแผนการประกอบอาชีพลงใน</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>3.2 ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ</p> <p>3.2.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active learning เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นทักษะ เช่น การฝึกทำบัญชีรายรับรายจ่าย</p> <p>3.2.2 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนรู้อาชีพที่ตนสนใจผ่านกิจกรรมชุมนุม โดยหมุนเวียนทุกปีเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อาชีพที่หลากหลายเพื่อค้นหาความชอบและถนัดของตนเอง เช่น การจัดตลาดนัดชุมนุมเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกด้วยตนเองทุกภาคการศึกษา</p> <p>3.2.3 ทักษะในการวางแผนการประกอบอาชีพในรายวิชาแนะแนว เช่น สืบค้นแนวทางการพัฒนาตนเองในวิชาชีพที่ตนชอบ</p> <p>3.2.4 จัดกิจกรรมสร้างสถานการณ์จริงให้นักเรียนได้เผชิญหน้ากับปัญหาและร่วมกันแก้ไขอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมตลาดนัดในทุก ๆ วันศุกร์</p> <p>3.2.5 จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีโอกาสนำเสนอชิ้นงาน ผลงาน หรือผลิตภัณฑ์ทั้งในห้องเรียนและต่อ</p>	<p>- การจัดกิจกรรมชุมนุมเป็นตลาดนัดให้นักเรียนได้นำผลิตภัณฑ์มาขายหรือนำเสนอความสามารถของตนเอง</p> <p>- การจัดโครงการฝึกเล็ก ๆ ของเด็กบ้านจันทร์ เพื่อให้นักเรียนได้ทดลองทำอาชีพที่ตนชอบ อย่างเช่นกิจกรรมเซฟนํ้าอ้อยกระทะเหล็ก หรือเป็นไกด์นำเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในหมู่บ้าน</p> <p>- การฝึกทำโครงการโดยทำเป็นห้องเรียนเพื่อให้ฝึกการทำงานร่วมกันโดยให้นักเรียนเป็นผู้คิดออกแบบและปฏิบัติเองทั้งหมด</p> <p>3. ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านเจตคติ การประกอบอาชีพ เช่น</p> <p>- การปรับหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนเรียกว่า บ้านเมืองกีดสปีริต เป็นการเน้นสร้างจิตวิญญาณความเป็นบ้านเมืองกีด มีทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่ความอดทน ความขยัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความกตัญญูอยู่โดยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 4 อย่างเป็นคุณธรรมที่ครูต้องสอดแทรกลงไปนในรายวิชาที่ตัวเองสอนด้วยอย่างวิชาภาษาไทยก็เน้นให้มีการ</p>	<p>รายวิชาของตน หรือเสนอแนวทางในการนำความรู้ในรายวิชาของตนไปใช้ในการวางแผนการประกอบอาชีพในอนาคตของนักเรียนให้ชัดเจนมากขึ้นซึ่งควรทำแบบบูรณาการร่วมกับทุกวิชาโดยอาศัยการประชุมร่วมกันหรือพูดคุยผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อร่วมกันวางแผนการประกอบอาชีพให้นักเรียนเป็นรายบุคคล ในส่วนนี้อาจอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองเข้ามาช่วยในการวางแผนเพิ่มเติมผ่านการพูดคุยกับนักเรียนนอกเหนือเวลาเรียนก็จะทำให้การวางแผนสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันพบว่า ความต้องการจำเป็นของนักเรียนในด้านเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับองค์ประกอบอื่น แต่อย่างไรก็ตามการมีเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่โรงเรียนต้องให้ความสนใจเนื่องจากการมีเจตคติที่ดีเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความรู้หรือทักษะให้นักเรียน อาจเป็น</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>สาธารณชน เช่น จัดเวทีเสวนาหรือนำเสนอผลงานของนักเรียน</p> <p>3.2.6 เปิดรายวิชาเพิ่มเติมให้นักเรียนได้ลงมือฝึกอาชีพในชุมชนจนเกิดทักษะ มีการประเมินผลอย่างชัดเจน เช่น รายวิชาเกษตร</p> <p>3.2.7 เปิดรายวิชาเพิ่มเติมที่ช่วยเสริมสร้างทักษะอาชีพที่สำคัญในยุคปัจจุบัน เช่น วิชาคอมพิวเตอร์ วิชาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์</p> <p>3.2.8 เน้นกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ การบริหารจัดการ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น การทำโครงงานเป็นกลุ่ม</p> <p>3.2.9 มีการจัดกิจกรรมค่ายวิชาชีพพระยาศรี โดยให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้ เช่น การสอนทักษะการโรงแรม การสอนทักษะการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว</p> <p>3.2.10 เน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เช่น ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา รวมไปถึงทักษะการประยุกต์ใช้</p>	<p>เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับตัวอย่างบุคคลสำคัญในท้องถิ่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรู้จักตนเองเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจตนเองมากขึ้นเห็นถึงข้อดีและข้อเสียและปรับปรุงให้ดีขึ้น - การนำกิจกรรมแนวคิดของจิตตปัญญาศึกษามาใช้เพื่อให้เด็กจิตใจที่อ่อนโยนลง ได้ฝึกการอยู่ร่วมกับคนอื่น ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นผ่านการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงเพื่อช่วยให้เด็กรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง - การเปิดรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสพูดคุยกับชาวบ้านที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ เพื่อให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับอาชีพและมีแนวทางในการทำอาชีพในอนาคต รวมถึงมีจิตใจในการคิดที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองให้ดียิ่งขึ้น 	<p>เพราะค่านิยมส่วนใหญ่ของผู้ปกครอง รวมถึงโรงเรียนคือ การเน้นให้นักเรียนเรียนต่อในระดับอุดมศึกษามากขึ้นทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพลดลง ดังนั้น การเสริมสร้างเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพจึงเป็นสิ่งที่สำคัญซึ่งโรงเรียนสามารถดำเนินการโดยอาศัยการสอดแทรกการสร้างเจตคติที่ดีผ่านการทำกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละคาบเรียนในทุกรายวิชา และการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลหลังเลิกเรียนโดยครูประจำรายวิชาควรมีการปรึกษากับครูประจำชั้นเพื่อให้ได้รายละเอียดของนักเรียนรายบุคคลมากที่สุดในการสร้างเจตคติต่อนักเรียนเกี่ยวกับเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ในขณะเดียวกันครูประจำชั้นควรมีการติดต่อพูดคุยกับผู้ปกครองอยู่เป็นระยะเพื่อสอบถามผลในการกระตุ้นเจตคติของนักเรียนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ รวมถึงขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการช่วยให้ความเอา</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>3.3 ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ ด้านเจตคติการประกอบอาชีพ</p> <p>3.3.1 ทุกรายวิชามีการระบุเจตคติ ที่พึงประสงค์ลงในจุดประสงค์การเรียนรู้ ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้และ การประเมินผลอย่างชัดเจน เช่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความกตัญญู</p> <p>3.3.2 ให้ความสำคัญต่อระบบแนะ แนวภายในโรงเรียนโดยมีการจัดการ เรียนการสอนที่เป็นระบบตามแนวทาง ที่กระทรวงศึกษาธิการได้วางไว้ เช่น นักเรียนทุกคนต้องเรียนรายวิชา แนะแนว</p> <p>3.3.3 มีการจัดการเรียนรู้ให้ นักเรียนได้รู้จักตนเอง หาจุดเด่น จุดที่ ควรพัฒนาและสิ่งที่ตนเองถนัดหรือ ทำได้ดีผ่านกิจกรรมวิชาชุมนุม เช่น เปิด โอกาสให้นักเรียนได้ทดลองทำและเลือก ชุมนุมด้วยตัวเอง</p> <p>3.3.4 มีการปลูกฝังคุณธรรมและ จริยธรรมในการประกอบอาชีพโดย จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จาก กิจกรรมกลุ่มมากกว่าการสอนบรรยาย ในชั้นเรียน เช่น การสอดแทรกความ สามัคคีผ่านการทำกิจกรรมกลุ่ม</p>		<p>ใจใส่นักเรียนก็จะทำให้นักเรียน สามารถมีเจตคติที่ดีขึ้นเกี่ยวกับ การประกอบอาชีพได้ แต่อย่างไร ก็ตาม การขอความร่วมมือจาก ผู้ปกครองและโรงเรียนควรสร้าง ความเข้าใจและสร้างความ ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับ การประกอบอาชีพให้แก่ผู้ให้แก่ ผู้ปกครองก่อนเป็นอันดับแรก จึงจะทำให้การดำเนินงานและมี ประสิทธิผล</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>3.3.5 มีกระบวนการเรียนรู้จาก ผู้ประกอบอาชีพจริงช่วยให้นักเรียนเห็น ตัวอย่างในการประกอบอาชีพ เช่น นำ ศิษย์เก่าที่ประกอบอาชีพภาคเกษตรเข้า มาถ่ายทอดประสบการณ์หรือกระบวนการ ฝึกงานกับสถานประกอบการจริง</p> <p>3.3.6 ใช้เทคนิคการจัดการเรียน การสอนแบบจิตตปัญญาศึกษา เช่น ฝึกให้นักเรียนรู้จักการควบคุมอารมณ์ ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น</p>		
<p>องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลลัพธ์ โครงการ (Outcome) เป็นการวัดและประเมินผลการดำเนิน โครงการอย่างมีบูรณธรรมและเป็นระบบ เพื่อให้สามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการ การปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิ ภาพอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วยการ ประเมินผลลัพธ์ระยะ 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 ระหว่างการจัดการศึกษา ระยะที่ 2 หลังจบการจัดการศึกษาใน แต่ละปีการศึกษา ซึ่งถือเป็นการประเมิน ผลในระยะสั้น และ ระยะที่ 3 การ ประเมินหลังจากการจัดการศึกษาเสร็จ สิ้นในระยะยาวอาจเป็นการประเมินเป็น รายช่วงชั้นปี และการประเมินหลังจาก นักเรียนสำเร็จการศึกษาไปแล้ว การ ดำเนินการวัดและประเมินผลลัพธ์ของ</p>	<p>จากผลการวิเคราะห์ความต้องการ จำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ทั้ง 2 โรงเรียนมีการประเมิน การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพของ นักเรียนตลอดการดำเนินงาน โดย ผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการนิเทศ ติดตาม และการสังเกตการจัดการ เรียนการสอนของครูผู้สอนเพื่อให้ครู นำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการ สอนหรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของตนเองให้ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็มี การวัดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ทั้งในด้านความรู้ และทักษะต่าง ๆ ที่</p>	<p>จากผลการวิเคราะห์ความต้องการ จำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษาที่พบว่า นักเรียนมี ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพมากที่สุด โดยตัว บ่งชี้ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนมาก ที่สุดคือ ความรู้ในการปรับปรุง และพัฒนาการประกอบอาชีพ ส่วนความต้องการจำเป็นของ นักเรียนรองลงมาจากด้านความรู้ คือ ทักษะเกี่ยวกับการประกอบ อาชีพ โดยตัวบ่งชี้ที่มีความจำเป็น เร่งด่วนที่สุดขององค์ประกอบนี้</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

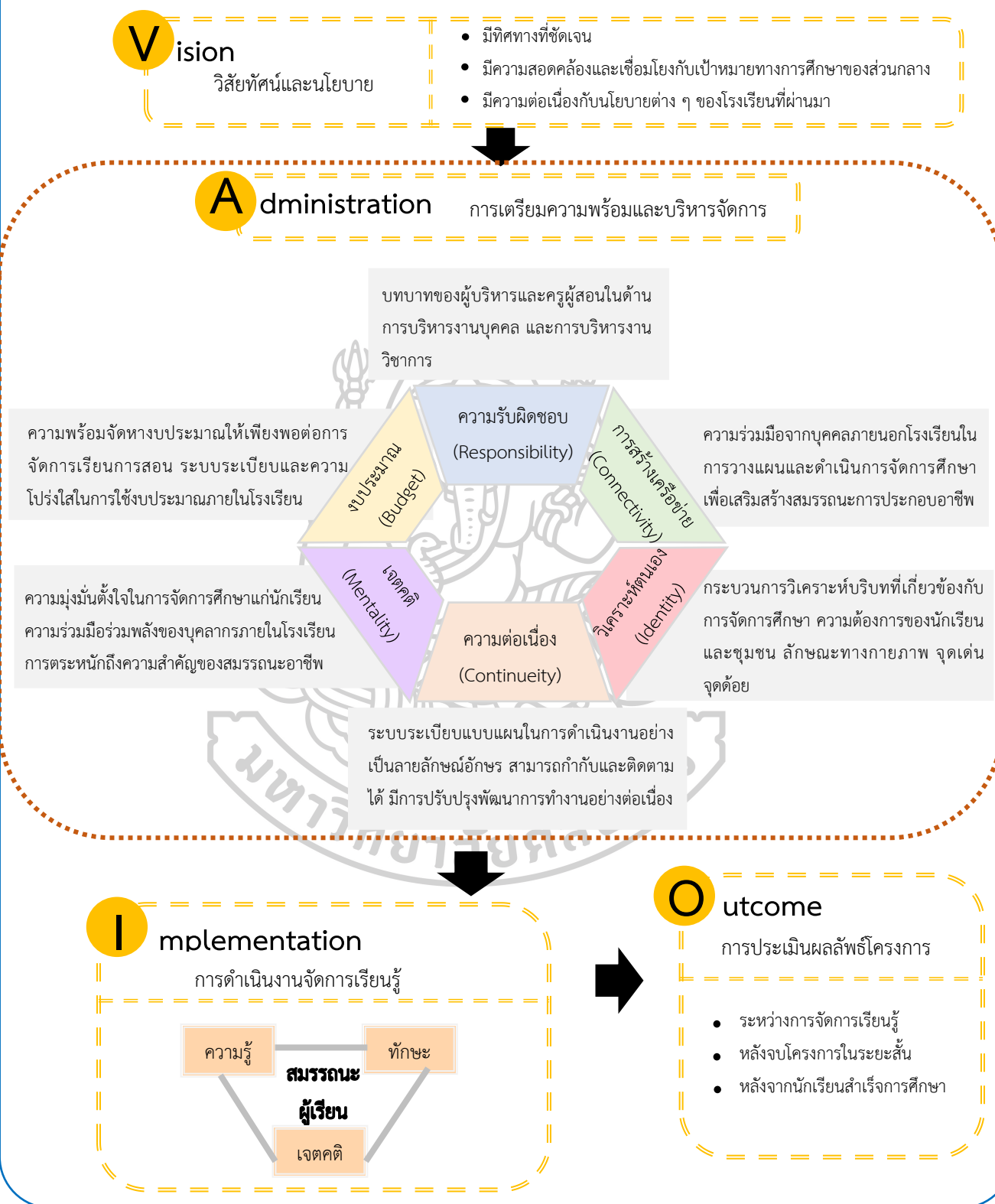
องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
<p>โครงการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนควรมีลักษณะดังต่อไปนี้</p> <p>4.1 พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาโดยสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐานการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและมีรูปแบบที่หลากหลาย พร้อมทั้งมีการจัดเก็บข้อมูลการประเมินอย่างเป็นระบบ เช่น แบบประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียน แบบประเมินตนเองของครูผู้สอนเป็นรายบุคคล</p> <p>4.2 พัฒนาระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานภายในสถานศึกษาเพื่อการควบคุมคุณภาพในการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาชาติ เช่น มีการประเมินสภาพภายในสถานศึกษาทุกปีและจัดทำแบบประเมินรายงานตนเองทุกปีการศึกษา</p> <p>4.3 ระบบการติดตามนักเรียนหลังจากที่นักเรียนเรียนจบในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อประเมินผลความสำเร็จของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งชีวิตความเป็นอยู่การศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และตอบสนอง</p>	<p>จำเป็นในการประกอบอาชีพ ผ่านทั้งการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดไปจนถึงการยอมรับจากหน่วยงานภายนอกหลังจากนักเรียนเรียนจบจากโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีการประเมินความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ทั้งความคิดเห็นของบุคลากรภายในโรงเรียน ความคิดเห็นของนักเรียน ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ความคิดเห็นจากคนในชุมชน ความคิดเห็นจากสถานประกอบการหรือหน่วยงานภายนอกที่รับนักเรียนเข้าทำงาน เพื่อนำผลเหล่านี้มาปรับปรุงพัฒนาการวางแผนการจัดการศึกษา ตั้งแต่การวางนโยบาย การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนของครู การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรภายในและนอกโรงเรียน เพื่อให้ นักเรียนเกิดสมรรถนะการประกอบอาชีพที่ตรงและสอดคล้องกับความต้องการมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม การวัดประเมินผลต้องคำนึงถึงลักษณะการวัดและคุณภาพของ</p>	<p>คือ ทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพ และสุดท้ายองค์ประกอบเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ พบว่า นักเรียนมีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุดสำหรับตัวบ่งชี้ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่สุดขององค์ ประกอบนี้คือ การเห็นคุณค่าของประกอบอาชีพ ทำให้เห็นได้ว่า นอกจากการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นอย่างรอบด้านแล้ว การวัดประเมินก็เป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยให้โรงเรียนสามารถตรวจสอบได้ว่า การจัดการศึกษาตลอดจนกิจกรรมหรือการดำเนินงานที่ได้ดำเนินตามแผนและโครงการที่ตั้งไว้ประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้โรงเรียนสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้นในภาคการศึกษาถัดไป รวมทั้งสร้างมาตรฐานในการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการประเมินต้องใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลายและเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างรอบด้าน</p>

ตารางที่ 18 ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	แหล่งที่มาขององค์ประกอบ	
	การสัมภาษณ์เชิงลึก/ ศึกษาเอกสาร	ผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น
ความต้องการของนักเรียนและสังคม มากยิ่งขึ้น เช่น การสอบถามไปยัง สถานประกอบการที่นักเรียนไปทำงาน การสอบถามผู้ประกอบการ หรือติดตาม พฤติกรรมและผลการเรียนของนักเรียน จากสถานศึกษาที่นักเรียนไปศึกษาต่อ	เครื่องมือเพื่อให้การวัดและประเมิน ผลมีประสิทธิภาพสูงสุด	นอกจากนี้ ควรเน้นการประเมิน นักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อให้ สามารถนำผลมาวางแผนและการ พัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคลได้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนักเรียน มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ตรง กับลักษณะของนักเรียนแต่ละ บุคคลซึ่งจะส่งผลให้นักเรียน สามารถพัฒนาตนเองไปสู่การ ประกอบอาชีพในอนาคตได้

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

แผนภาพที่ 4 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

จากองค์ประกอบแผนภาพที่ 4 แสดงรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบไปด้วยองค์ประกอบทั้งหมด 4 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน (Vision) เนื้อหาส่วนนี้มุ่งเน้นลักษณะสำคัญและแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายที่เหมาะสมต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ (Administration) เนื้อหาส่วนนี้มุ่งเน้นการอธิบายบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ (Responsibility) ของบุคลากรภายในโรงเรียนด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานวิชาการ การสร้างเครือข่าย (Connectivity) กับหน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนไปจนถึงผู้ปกครอง หลักการและแนวทางในการวิเคราะห์ตนเอง (Identity) ของสถานศึกษาอย่างรอบด้าน การอธิบายบทบาทและแนวทางปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอน และบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภายนอกในการสร้างความต่อเนื่อง (Continuity) และลักษณะแนวทางในการกระตุ้นให้เกิดเจตคติ (Mentality) ของบุคลากรภายในโรงเรียนและหน่วยงานภายนอก และอีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญในการจัดการคือ การบริหารงานด้านงบประมาณ (budget) ของโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ (Implementation) เนื้อหาส่วนนี้มุ่งเน้นอธิบายถึงแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งประกอบด้วย ความรู้และทักษะที่จำเป็นของครูผู้สอนในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ รวมถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน

องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลลัพธ์โครงการ (Outcome) เนื้อหาส่วนนี้มุ่งเน้นแนวทางการประเมินระหว่างการจัดการเรียนรู้ หลังจบโครงการในระยะสั้น และหลังจากนักเรียนสำเร็จการศึกษา โดยมีรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน (Vision)

วิสัยทัศน์เป็นสิ่งสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ ขององค์กรทุกองค์กร เป็นการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อให้สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในอนาคต วิสัยทัศน์ถือเป็นแรงบันดาลใจหรือแรงจูงใจที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการกระตุ้นและขับเคลื่อนบุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ ครูผู้สอนและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนให้ไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นหากผู้บริหาร

สถานศึกษาต้องการทำให้วิสัยทัศน์การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเกิดขึ้นได้จริง จึงจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้ชัดเจนเพื่อให้การปฏิบัติงานของครูผู้สอนและบุคลากร ทุกคนทำงานอย่างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากการกำหนดวิสัยทัศน์แล้ว ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกำหนดพันธกิจหรือภารกิจ (Mission) ให้บุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทุกคนในโรงเรียนรับรู้และ เข้าใจถึงสิ่งที่ต้องดำเนินการในปัจจุบัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในอนาคตตามวิสัยทัศน์ด้านการจัด การศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เมื่อกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียนได้ชัดเจนแล้ว สิ่งที่ผู้บริหารต้องดำเนินการต่อคือ การกำหนดนโยบายที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับ วิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน

ผู้วิจัยขอเสนอลักษณะสำคัญของวิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียนที่เน้นการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาดังต่อไปนี้

1.1 โรงเรียนต้องมีวิสัยทัศน์และนโยบายที่ชัดเจนเพื่อให้ครูและบุคลากรในโรงเรียน มีเป้าหมายในการดำเนินงานไปในทางเดียวกัน และเพื่อสร้างกรอบความคิดให้ครูตระหนักถึง ความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

1.2 โรงเรียนต้องมีวิสัยทัศน์และนโยบายที่มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับเป้าหมาย ทางการศึกษาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทักษะที่จำเป็น ในศตวรรษที่ 21 รวมไปถึงสอดคล้องกับการวัดประเมินผลระดับชาติ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดได้กำหนดไว้

1.3 โรงเรียนต้องกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายให้สอดคล้องและต่อเนื่องกับนโยบายต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ผ่านมา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาต่อยอดนโยบายให้ดีขึ้น โดยมีพื้นฐานของ นโยบายเดิมเป็นต้นทุนในการพัฒนา และต้องไม่ยึดติดกับนโยบายเดิมที่ล้าหลัง

1.4 โรงเรียนควรกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายที่เน้นพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการ ควบคู่ไปกับการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียน

1.5 โรงเรียนควรมีวิสัยทัศน์และนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการผลิตคนที่มีคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนในชั้นเรียน และกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกหลักสูตร ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันของนักเรียน

1.6 โรงเรียนควรระบุด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพลงในพันธกิจหลักของสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นเป้าหมายให้ครูและนักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงงามในการดำเนินชีวิต และให้ครูผู้สอนเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียน

ตัวอย่างวิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน

ตัวอย่างวิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียนที่มุ่งเน้นจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

1. ความสามารถในการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงชีพของนักเรียนคือสิ่งสำคัญ

ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นอันดับแรก และมีเป้าหมายคือนักเรียนสามารถใช้ความรู้ ทักษะและเจตคติที่ได้รับการพัฒนาและปลูกฝังในระหว่างที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนในการประกอบอาชีพและหาเลี้ยงตนเองและหรือครอบครัวได้อย่างสุจริต

2. ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ

บุคลากรในโรงเรียนทุกคนได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนเองอย่างสุดความสามารถ และร่วมทำงานกันเป็นทีม ด้วยความคิดและจิตใจที่เปิดกว้าง โดยมุ่งบรรลุเป้าหมายเพื่อประโยชน์สูงสุดของนักเรียน

3. ซื่อสัตย์ปฏิบัติถูกต้อง

ยึดความเป็นธรรมและเป็นมืออาชีพ สร้างความเชื่อมั่นในแก่ผู้ปกครองและชุมชน โดยปฏิบัติงานถูกต้อง โปร่งใส ยึดหลักกฎหมาย และหลักจริยธรรม

4. สร้างเครือข่ายความร่วมมือและสังคมแห่งการเรียนรู้

เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง สถานศึกษา ผู้ประกอบการรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ดึงจุดเด่นและข้อดีของผู้ที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา

5. กล้าเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์

เปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ของนักเรียน โดยไม่ยึดติดกับกรอบแนวคิดเดิม ๆ

องค์ประกอบที่ 2 การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ (Administration)

การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ (Administration) เป็นสิ่งสำคัญต่อจากการกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยการเตรียมความพร้อมและการบริหารจัดการนั้นจะต้องอาศัยการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ (Responsibility) ที่ชัดเจนของบุคลากรภายในโรงเรียนด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานวิชาการ ซึ่งต้องอาศัยการสร้างเครือข่าย (Connectivity) ทั้งในระดับจุลภาค ได้แก่ ชุมชนโดยรอบสถานศึกษา ประกอบด้วย สถานศึกษา ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชนโดยรอบสถานศึกษา และระดับมหภาค ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ สถานประกอบ กรม/สำนักงานจัดหางานภายในจังหวัด เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนยังต้องทำการวิเคราะห์ตนเอง (Identity) อย่างรอบด้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการทำงานต่าง ๆ ของโรงเรียนนั้นต้องมีการสร้างความต่อเนื่อง (Continuity) และมีการกระตุ้นให้เกิดเจตคติ (Mentality) ในเชิงบวกต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของทั้งบุคลากรภายในโรงเรียนและหน่วยงานภายนอก และมีการบริหารงานด้านงบประมาณ (budget) ที่เหมาะสมอีกด้วย โดยมีรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบย่อยดังต่อไปนี้

องค์ประกอบย่อยที่ 2.1 ความรับผิดชอบ (Responsibility)

ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคลากรในโรงเรียนให้มีความชัดเจน เพื่อให้การบริหารจัดการมีความเป็นระบบระเบียบมากขึ้น การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนในด้านทักษะ ความรู้ และเจตคติ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ บุคลากรในโรงเรียนทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจะต้องประสานความร่วมมือกันในการวางแผนและการดำเนินการจัดการศึกษา รวมถึงแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสมกับความสามารถเฉพาะของแต่ละบุคคลเพื่อช่วยส่งเสริมและเติมเต็มซึ่งกันและกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสครูได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจและร่วมรับผลประโยชน์ รวมถึงการใช้กระบวนการบริหารงานด้วยระบบคุณภาพ PDCA

2.1.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักการกระจายอำนาจในการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย เปิดโอกาสให้หัวหน้างานต่าง ๆ เช่น หัวหน้างานฝ่ายวิชาการ หัวหน้างานบุคลากร ฯลฯ ได้มีอำนาจในการบริหารงานอย่างแท้จริง

2.1.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประยุกต์นโยบายด้านการศึกษาจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มอบหมายให้โรงเรียนนำมาปรับให้เข้ากับโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียน ที่มีอยู่เดิมเพื่อเป็นการลดภาระงานครูและพัฒนางานเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.1.1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชน ความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครอง รวมทั้งสอดคล้อง กับเป้าหมายยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติอยู่เสมอ

2.1.1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมุ่งให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่เน้น การบูรณาการสมรรถนะการประกอบอาชีพลงไป ในรายวิชาต่าง ๆ ผ่านการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา อย่างชัดเจน โดยต้องมีการประชุมวางแผนร่วมกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่ช่วยพัฒนาสมรรถนะ การประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนที่มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงในแต่ละระดับชั้นและในแต่ละรายวิชา

2.1.1.6 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยพัฒนานักเรียนให้ครบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งอบรม สัมมนา ประชุมถ่ายทอดความรู้ ศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบ หรือเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น

2.1.1.7 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการนิเทศติดตามเมื่อผู้สอนนำหลักสูตรสถานศึกษา ไปปฏิบัติในชั้นเรียน ซึ่งการนิเทศติดตามสามารถทำได้หลากหลายวิธี ได้แก่ การสังเกตผู้สอนในชั้นเรียน การสัมภาษณ์ผู้สอนเพิ่มเติมถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนที่มีการนำสมรรถนะ การประกอบอาชีพเข้าไปบูรณาการในการสอน การวัดและประเมินผลผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ประจำภาคการศึกษาโดยผ่านการประเมินตนเองของผู้สอนและการประเมินจากผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนการประเมินผู้สอนจากนักเรียน เป็นต้น โดยหลักการนิเทศ ติดตามและช่วยเหลือครูควรทำ อย่างต่อเนื่อง และนำผลจากการนิเทศมาใช้เพื่อการพัฒนาศักยภาพครูให้ดียิ่งขึ้น

2.1.1.8 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ ทักษะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ที่เพียงพอต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ นักเรียนได้จนสำเร็จ สนับสนุนให้ครูรับการอบรมจาก หน่วยงานภายนอกเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครู สามารถพัฒนาตนเองให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

2.1.1.9 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกระตุ้นให้เกิดการสร้างกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ระหว่างครูผู้สอนด้วยกันและการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อให้ผู้สอนเรียนรู้วิธีในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน รวมถึงเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้เทคนิคการสอนต่าง ๆ ระหว่างครูร่วมระดับชั้นหรือร่วมรายวิชาเดียวกันเพื่อให้เกิดการกระตุ้นและพัฒนาการสอนของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

2.1.1.10 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู โดยนำการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพที่ครูจัดขึ้นให้แก่นักเรียนเข้ามามีส่วนในการประเมินตามหลักเกณฑ์การเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือการเลื่อนวิทยฐานะของครู และควรเสริมแรงบวกให้แก่ครูผู้สอนที่มีการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้รางวัล การกล่าวชมเชย เป็นต้น เพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้แก่ครูผู้สอนในการทำงานและพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.1.2 บทบาทหน้าที่ของครูในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.1.2.1 ครูทุกคนควรมีส่วนร่วมในการร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้การจัดการศึกษาของนักเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพราะครูทุกคนมีโอกาสได้นำเสนอความคิดของตนเองและมีการตกลงร่วมกัน เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษาซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศจากหลายแง่มุมมากขึ้น

2.1.2.2 ครูควรพัฒนาและปรับปรุงงานหลักสูตรทั้งหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรรายวิชาที่รับผิดชอบให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน รวมถึงมีการออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและทรัพยากรภายในท้องถิ่น โดยครูจะต้องเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษาอย่างแท้จริงเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับรายวิชา รวมถึงต้องไม่ลืมที่จะมุ่งเน้นพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอย่างรอบด้านให้แก่นักเรียน

2.1.2.3 ครูควรร่วมกันจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในด้านการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่เรียน โดยบูรณาสอดแทรก ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพให้เข้ากับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ กิจกรรมสะเต็มศึกษา กิจกรรมโฮมรูม เป็นต้น

2.1.2.4 ครูควรร่วมกันจัดให้มีรายวิชาเพิ่มเติมที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ การจัดรายวิชาเพิ่มเติมนั้นสามารถจัดได้ 2 รูปแบบ คือ รายวิชาเพิ่มเติมแบบเลือกเรียนตามความสนใจ (Shopping Course) โดยแต่ละรายวิชานักเรียนได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ ฝึกทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพที่สามารถเรียนจบภายในรายวิชานั้น เพื่อสำรวจค้นพบความถนัดความสนใจทางอาชีพ เช่น รายวิชาช่างขนม รายวิชาถ่ายภาพ รายวิชาสร้างภาพเคลื่อนไหว เป็นต้น และ รายวิชาเพิ่มเติมแบบเรียนต่อเนื่องเป็นชุดรายวิชา (Block Course) เป็นรายวิชาที่จัดให้เรียนต่อเนื่องเป็นชุดรายวิชาเพื่อให้เกิดความชำนาญในด้านความรู้ ทักษะ ของวิชานั้น ๆ เช่น รายวิชาสร้างเว็บเพจ 1 รายวิชาสร้างเว็บเพจ 2 ซึ่งรายวิชาเพิ่มเติมทั้งสองรูปแบบจะมีการกำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์และการวัดประเมินผลที่ชัดเจนจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนมากกว่ากิจกรรมทั่วไป

2.1.2.5 ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญต่อกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียนและดำเนินการเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกปีการศึกษา เพื่อให้ครูได้เห็นถึงความเป็นอยู่และข้อมูลเชิงลึกของนักเรียน ก่อให้เกิดความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจนักเรียนและสามารถนำข้อมูลของนักเรียนมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาทั้งในด้านวิชาการ ด้านทักษะชีวิต และทักษะอาชีพของนักเรียนได้อย่างตรงจุด

2.1.2.6 ครูทุกคนควรเข้าร่วมกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายในโรงเรียน เพื่อเป็นพื้นที่ในการร่วมกันพัฒนาตนเองและพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพอย่างเป็นกัลยาณมิตรต่อกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะช่วยให้ครูผู้สอนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคนิคการสอนต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนของตนได้

2.1.2.7 ครูต้องมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองในด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียน ทั้งการแสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยี การเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานภายนอก การศึกษาดูงานจากโรงเรียนหรือสถานประกอบการต่าง ๆ หรือการสอบถามปราชญ์ชาวบ้าน

องค์ประกอบย่อยที่ 2.2 การสร้างเครือข่าย (Connectivity)

ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานั้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและองค์กรต่าง ๆ เป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการจัดการศึกษารูปแบบนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดความสำเร็จทั้งในด้านการจัดการศึกษา ภายในโรงเรียนการจัดการศึกษาจากองค์กรภายนอกตลอดไปจนถึงระบบการส่งต่อนักเรียนหลังจบการศึกษาหรือการฝึกงาน บทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพซึ่งแนวทางในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 โรงเรียนควรขอรับการสนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดในด้านการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งขอการสนับสนุนการให้ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ และการเข้ามานิเทศติดตามเพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างถูกต้อง

2.2.2 โรงเรียนควรประสานงานกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์หรือผู้เชี่ยวชาญในมหาวิทยาลัยเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงในการให้คำแนะนำและช่วยเหลือครูด้านการจัดทำหลักสูตร หรือการนำความรู้ภาคทฤษฎีลงสู่การปฏิบัติเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ตลอดจนการวัดประเมินผล เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2.2.3 โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้สถาบันการศึกษาสายอาชีพในบริเวณใกล้เคียง เช่น สถาบันอาชีวศึกษา เข้ามาจัดกิจกรรมงานอาชีพภายในโรงเรียนเพื่อเป็นการปรับพื้นฐานให้กับนักเรียนที่มีความสนใจที่จะศึกษาต่อในสายอาชีพ และเพื่อให้ครูได้เรียนรู้วิธีการจัดการเรียนการสอนสายอาชีพของครูที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านนี้เพื่อนำมาพัฒนาการสอนต่อไป

2.2.4 โรงเรียนต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีและเครือข่ายกับโรงเรียนใกล้เคียงที่เน้นการสอนด้านอาชีพเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพร่วมกัน และมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพแก่นักเรียนให้ประสบความสำเร็จได้

2.2.5 โรงเรียนควรเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการวางแผนด้านงบประมาณ ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้มากยิ่งขึ้น

2.2.6 โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาในหลักสูตรที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนเพื่อเตรียมพร้อมในการทำงานในอนาคต เช่น สมรรถนะด้านการสื่อสาร สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี เป็นต้น

2.2.7 โรงเรียนควรสร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการในด้านการเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าไปศึกษาดูงานและฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาบริบทการทำงานในสถานการณ์จริง

2.2.8 โรงเรียนควรร่วมกับชุมชนในการจัดสถานที่และแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์และความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ นอกจากนี้ควรนำปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านอาชีพต่าง ๆ มาเป็นวิทยากรมอบความรู้ให้แก่นักเรียน ให้นักเรียนได้ฝึก

ลองปฏิบัติจริงโดยมีปราชญ์ชาวบ้านคอยให้คำแนะนำจะช่วยให้การจัดการศึกษามีประโยชน์ต่อนักเรียนมากยิ่งขึ้น

2.2.9 โรงเรียนควรให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน เช่น เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพของตน ส่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นให้นักเรียนจำหน่าย หรือให้นักเรียนเข้าศึกษาดูงานอาชีพที่ตนประกอบ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลองปฏิบัติ เป็นต้น

2.2.10 โรงเรียนต้องขอข้อมูลนักเรียนที่จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนที่เหมาะสมจากผู้ปกครอง เช่น ความถนัด หรือความชอบ ความต้องการพิเศษ ความคาดหวังของครอบครัวด้านอาชีพ เป็นต้น

2.2.11 โรงเรียนควรจัดทำคู่มือหรือแนวทางในการสร้างความร่วมมือเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการสร้างความร่วมมือ และช่วยในการตรวจสอบความก้าวหน้าของเป้าหมายความสำเร็จในการสร้างความร่วมมือได้

องค์ประกอบย่อยที่ 2.3 วิเคราะห์ตนเอง (Identity)

การวิเคราะห์ตนเองเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งในการวางแผนและการเตรียมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บริบทต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างครอบคลุมโดยมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 โรงเรียนต้องวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน เช่น ลักษณะทางกายภาพภายในโรงเรียนงบประมาณทั้งหมดที่โรงเรียนได้รับ ทักษะและความสามารถของบุคลากรภายในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้และทรัพยากรภายในโรงเรียน ข้อดีหรือจุดแข็งที่มีอยู่อย่างเต็มศักยภาพและเต็มเต็มหรือพัฒนาจุดอ่อนของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น เป็นต้น โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ในการดำเนินการ และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

2.3.2 โรงเรียนต้องมีการวิเคราะห์บริบทของชุมชนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ธรรมชาติ ภูมิประเทศ อาชีพ ประเพณีและวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนให้มากที่สุด ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้ง่ายยิ่งขึ้น และช่วยให้สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

2.3.3 โรงเรียนควรจัดทำรายละเอียดที่ได้จากการประเมินตนเองในรูปแบบรายงานการศึกษาตนเอง หรือรายงานการประเมินตนเองขึ้นอย่างชัดเจน

2.3.4 โรงเรียนต้องวิเคราะห์ความต้องการของนักเรียนว่า นักเรียนมีความต้องการที่จะเติมเต็มหรือพัฒนาความรู้ในด้านใดบ้างเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างรายวิชาเพิ่มเติม หรือสอดแทรกเนื้อหาเข้าไปในรายวิชาที่มีอยู่แล้ว ตลอดจนวิเคราะห์ความถนัดของนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยครูประจำชั้นควรเป็นผู้วิเคราะห์และสรุปผลเพื่อนำผลเหล่านี้มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ต่อไป

2.3.5 โรงเรียนควรวิเคราะห์ความต้องการของผู้ปกครองซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิดที่สามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาในตัวนักเรียนได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา อีกทั้งสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของนักเรียนให้แก่โรงเรียนได้อีกด้วย

2.3.6 โรงเรียนควรวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน เนื่องจากนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้วส่วนใหญ่ยังคงต้องใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน ดังนั้นการทำงานหรือการประกอบอาชีพควรตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนด้วยซึ่งสามารถทำการวิเคราะห์ทั้งในด้านทรัพยากร ธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม ข้อมูลการประกอบอาชีพคนในชุมชน แหล่งเรียนรู้ภายในท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ เช่น พืชเศรษฐกิจของชุมชนคืออะไร ประเพณีที่คนในชุมชนทำเป็นประจำ สถานที่สำคัญในชุมชน เศรษฐกิจภายในชุมชน เป็นต้น

2.3.7 โรงเรียนควรวิเคราะห์ความต้องการของสถานประกอบการในชุมชนเนื่องจากสถานประกอบการในชุมชนอาจเป็นสถานที่ทำงานในอนาคตของนักเรียน ดังนั้น ควรวิเคราะห์ว่าสถานประกอบการต้องการนักเรียนที่มีความรู้ ทักษะ และเจตคติแบบใดเข้าทำงาน เพื่อนำมาวางแผนในการเตรียมความพร้อมให้แก่แก่นักเรียนก่อนจบการศึกษา

2.3.8 โรงเรียนควรมีการวิเคราะห์สมรรถนะพื้นฐานที่จำเป็นของตลาดแรงงานในปัจจุบัน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษาเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียนได้ตรงกับความต้องการของชุมชนและสังคม เช่น ความรู้พื้นฐานในใช้โปรแกรม Microsoft office ทักษะการติดต่อสื่อสารงานผ่านทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2.3.9 โรงเรียนควรพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบบันทึกรายการ แบบสังเกต เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่มีความลึกซึ้งและละเอียดรอบคอบมากยิ่งขึ้นในการวางแผนการจัดการศึกษาต่อไป

องค์ประกอบย่อยที่ 2.4 ความต่อเนื่อง (Continuity)

กระบวนการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำเป็นต้องดำเนินการอย่างมีระบบ สามารถกำกับและติดตามได้ รวมไปถึงการนำผลการจัดการศึกษาในอดีตมาปรับปรุง

และพัฒนาในการจัดการศึกษาในปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรภายในโรงเรียนต้องมีการดำเนินงานตามนโยบายด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการกำหนดนโยบายใหม่ ๆ จากหน่วยงานต้นสังกัดมอบหมายให้ดำเนินการ โรงเรียนควรมีการประยุกต์นโยบายเหล่านั้นให้เข้ากับโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนที่มีอยู่เดิมเพื่อเป็นการพัฒนางานเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและช่วยให้ไม่ก่อให้เกิดการล้มเลิกงานก่อนประสบความสำเร็จ

2.4.2 โรงเรียนควรมีการปรับปรุงพัฒนางานหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หลักสูตรสามารถพัฒนานักเรียนได้ตรงกับความต้องการของทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลาดแรงงานและมาตรฐานการศึกษาของชาติอย่างเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

2.4.3 โรงเรียนควรจัดทำคู่มือการบริหารงานบุคคลที่สอดคล้องกับเป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษาเพื่อช่วยให้งานเกิดความต่อเนื่องแม้ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงบุคลากรภายในโรงเรียนบ่อยครั้งก็ตาม เนื่องจากบุคลากรทุกคนสามารถศึกษาบทบาทหน้าที่ของตนเองได้ผ่านการอ่านคู่มือดังกล่าวได้

2.4.4 โรงเรียนควรให้ครูดำเนินการจัดทำคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนจากการถอดบทเรียนของครูผู้สอนที่ได้เรียนรู้งานมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ กระบวนการติดต่อสื่อสารเพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่งเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นการส่งต่อความรู้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากร ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เช่น คู่มือการสอนกิจกรรมชุมนุมมัดคุเทศก์ คู่มือการสอนกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้สูงงานอาชีพเซพน้อยวัยจิ๋ว เป็นต้น

2.4.5 โรงเรียนควรมีการระบุโครงการหรือกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนลงในแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน และแผนปฏิบัติการของโรงเรียนทุกปีอย่างต่อเนื่อง โดยมีการตั้งเป้าหมายการทำงานด้านผลลัพธ์ที่เกิดกับนักเรียนให้มีการพัฒนามากขึ้นทุกปี มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้กิจกรรมในแต่ละปีพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.4.6 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดความรู้ และแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการศึกษาและสามารถจัดการศึกษาได้อย่างราบรื่นและต่อเนื่องผ่านการประชุมร่วมกันในทุกภาคการศึกษาและผ่านกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

2.4.7 โรงเรียนควรมีระบบการบันทึกและจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน และเตรียมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น ระบบบันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลผ่านระบบเว็บไซต์หรือโปรแกรม ข้อมูลเกี่ยวกับสื่อการสอนของโรงเรียน เป็นต้น โดยควรเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนและบุคลากรทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลและส่งต่อข้อมูลระหว่างกันได้ เพื่อร่วมกันวิเคราะห์และวางแผนการจัดการศึกษาให้แก่นักเรียนร่วมกัน รวมถึงมีระบบการดำเนินการส่งต่อข้อมูลและผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมาเพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในปีถัดไปอย่างต่อเนื่อง เช่น การส่งต่อข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจากครูประจำชั้นเดิมให้แก่ครูประจำชั้นใหม่ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์จุดอ่อน และจุดแข็งของนักเรียนแต่ละคน และสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจุดแข็ง หรือแก้ไขจุดอ่อนของนักเรียน เป็นต้น

2.4.8 โรงเรียนควรสร้างความตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนแก่องค์กรภายนอก เพื่อให้เกิดความร่วมมือกับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนานักเรียน

2.4.9 โรงเรียนควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงาน โดยชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านการจัดการศึกษา การจัดแหล่งเรียนรู้ และมีปราชญ์ชาวบ้านหมุนเวียนมาเป็นวิทยากรให้แก่ นักเรียนในแต่ละปีการศึกษา

2.4.10 โรงเรียนควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนในการส่งเสริมความต่อเนื่องของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนด้วยเช่นกัน ไม่เพียงแต่ในขณะที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนเพียงเท่านั้น แต่ยังสามารถเสริมสร้างความต่อเนื่องในขณะที่นักเรียนอยู่กับครอบครัวที่บ้านด้วย ซึ่งการสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองนั้น โรงเรียนจะต้องทำให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษารูปแบบนี้ผ่านการประชุมผู้ปกครองประจำภาคการศึกษา ตลอดจนสามารถสร้างเครือข่ายผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อให้ผู้ปกครองและโรงเรียนมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารเพื่อส่งข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับนักเรียนและนำมาพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

2.4.11 โรงเรียนควรคำนึงถึงส่วนได้ส่วนเสียของหน่วยงานภายนอก ชุมชน สถานประกอบการที่เข้ามาช่วยเหลือในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของโรงเรียนเพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบย่อยที่ 2.5 เจตคติ (Mentality)

การสร้างเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนนั้นเป็นสิ่งสำคัญมาก เนื่องจากการดำเนินการด้านอื่น ๆ จะประสบความสำเร็จไม่ได้ หากผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของ

การสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียนอย่างแท้จริง ในขณะเดียวกันผู้ปกครอง ชุมชน และสถานประกอบการ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ต้องเห็นความสำคัญของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่เรียนด้วย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.5.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีเจตคติที่ดี โดยต้องตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้กับนักเรียน และตระหนักถึงความเหมาะสมของการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส เพื่อให้สามารถกำหนดนโยบายและเตรียมพร้อมในการบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม

2.5.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความร่วมมือร่วมพลังของบุคลากรภายในโรงเรียน ให้เกิดขึ้นเพื่อให้ทุกคนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนซึ่งจะทำให้ทุกคนมีความตั้งใจในการร่วมมือกันเพื่อให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ

2.5.3 ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรของโรงเรียนควรช่วยกันกระตุ้นเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียนผ่านการประชุมชี้แจงร่วมกันถึงเหตุผลและความจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียน

2.5.4 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่างที่ดีของการเป็นผู้นำในการแสดงออกถึงความตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของการส่งเสริมการศึกษาด้านอาชีพซึ่งจะช่วยให้บุคลากรภายในโรงเรียนปฏิบัติตามได้ง่ายขึ้น

2.5.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำตัวอย่างของโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพที่ประสบผลสำเร็จมาสร้างแรงบันดาลใจที่ดีให้แก่บุคลากรภายในโรงเรียน

2.5.6 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีนโยบายในการให้ครูได้สัมผัสถึงชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนผ่านกิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง เพื่อให้ครูได้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงด้านความเป็นอยู่ สังคม เศรษฐกิจทางบ้านของนักเรียน อันจะส่งผลให้ครูเข้าใจนักเรียนอย่างแท้จริงและพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพของนักเรียนด้วยความเต็มใจ

2.5.7 ครูทุกคนต้องตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพให้แก่เรียนด้วย และการให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่เรียนจะเกิดขึ้นได้ไม่ยาก

2.5.8 ครูควรมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาทักษะของตนเองอยู่เสมอเพื่อให้ตนเองมีความรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม

2.5.9 ครูทุกคนควรเข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานอีกด้วย

2.5.10 โรงเรียนควรกระตุ้นให้ผู้ปกครอง และคนในชุมชน รวมถึงสถานประกอบการ ได้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่เรียน

2.5.11 โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ การทำสื่อสิ่งพิมพ์ การทำวิดีโอ เป็นต้น โดยมุ่งเน้นเนื้อหาที่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาในรูปแบบดังกล่าวเพื่อให้เห็นถึงคุณค่าและความจำเป็นในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน และสะท้อนให้เห็นถึงประโยชน์ของการจัดการศึกษาในรูปแบบนี้ที่จะเกิดขึ้นต่อผู้ปกครองชุมชนหรือหน่วยงานภายนอก ซึ่งจะเป็นวิธีที่ดีในการช่วยให้ทุกคนเห็นคุณค่าและให้ความร่วมมือกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบย่อยที่ 2.6 งบประมาณ (budget)

การบริหารจัดการงบประมาณของโรงเรียน เป็นสิ่งที่ช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นได้ ในการบริหารจัดการงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดมีแนวทางดังนี้

2.6.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการบริหารงบประมาณผ่านการจัดทำแผนการใช้งบประมาณประจำปีซึ่งจะต้องมีการระบุอย่างชัดเจนถึงการนำงบประมาณมาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนลงในแผนการใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียนในทุกปี

2.6.2 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องระบุรายละเอียดงบประมาณการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรอื่น ๆ ที่ส่งเสริมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียนเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงาน และมีงบประมาณเพียงพอในการใช้จ่ายเพื่อให้ออกกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ดำเนินไปตลอดจนบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2.6.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาครูด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน ซึ่งงบประมาณส่วนนี้อาจรวมอยู่ในงบประมาณของการพัฒนาทักษะความสามารถของบุคลากร โดยงบประมาณนี้อาจแบ่งเป็นส่วนของกิจกรรมการพัฒนาครูที่โรงเรียนจัดขึ้นเอง หรือเป็นการสนับสนุนงบประมาณให้ครูผู้สอนไปเข้าร่วมการฝึกอบรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่หน่วยงานภายนอกเป็นผู้จัดขึ้น

2.6.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเสนอของบประมาณจากหน่วยงานภายนอกโดยมีเป้าหมายของโครงการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียนเป็นการเพิ่มเติมงบประมาณในการพัฒนาให้มากขึ้นหรือเติมเต็มในส่วนที่ขาดหรือไม่เพียงพอจากการดำเนินการด้วยงบประมาณส่วนกลาง

2.6.5 หัวหน้าฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนควรกำหนดงบประมาณให้โครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนลงในแผนปฏิบัติการของทุกปีงบประมาณอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เช่น การจัดสรรงบประมาณให้โครงการเซพน้อย การจัดสรรงบประมาณเพื่อกิจกรรมศึกษาดูงานอาชีพในชุมชน เป็นต้น

2.6.6 ครูผู้สอนควรวางแผนการใช้งบประมาณที่ได้รับอย่างมีทิศทางและตั้งเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน

2.6.7 ครูผู้สอนต้องเขียนรายละเอียดของค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ทั้งหมดในการดำเนินการจัดกิจกรรมในความรับผิดชอบ และต้องเขียนระบุไว้ในแผนงบประมาณอย่างชัดเจนเพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดสรรงบประมาณให้กับครูในการจัดกิจกรรมชุมนุมนี้ได้อย่างเพียงพอ

2.6.8 โรงเรียนควรขอความร่วมมือจากชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกในด้านงบประมาณและการช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อช่วยประหยัดงบประมาณ ลดค่าใช้จ่ายของโรงเรียนในการจัดการศึกษา เช่น การเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นวิทยากรในชั้นเรียน การเชิญศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จมาแนะแนวทางสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ไปพร้อมกับการลดค่าใช้จ่ายในการจ้างวิทยากรจากหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ

2.6.9 โรงเรียนควรระดมทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการสร้างแหล่งเรียนรู้หรือค่าเดินทางเพื่อศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีระยะทางไกลจากโรงเรียน

2.6.10 โรงเรียนควรมีการส่งเสริมให้กิจกรรมฝึกอาชีพแต่ละกิจกรรมมีเงินทุนหมุนเวียนของตนเองโดยไม่ต้องรอนงบประมาณจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะส่งผลให้กิจกรรมเกิดความคล่องตัวและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.6.11 โรงเรียนควรสนับสนุนงบประมาณให้กิจกรรมฝึกอาชีพของโรงเรียนช่วยสร้างรายได้พิเศษระหว่างเรียนให้แก่นักเรียนได้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีในการทำงาน สร้างกำลังใจและแรงจูงใจในการพัฒนางานอาชีพในอนาคตของนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น

สามารถสรุปได้ว่า การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ (Administration) เป็นสิ่งสำคัญที่โรงเรียนจะต้องคำนึงถึงโดยการเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการนั้นมีสิ่งที่จะต้องบริหารจัดการหลายส่วนด้วยกัน ทั้งการระบุนหน้าที่ความรับผิดชอบ (Responsibility) ซึ่งต้องมีความชัดเจนทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรครูเพื่อให้บุคลากรทุกคนรับทราบบทบาทหน้าที่ของตนและเข้าใจลักษณะการทำงานในส่วนต่าง ๆ ของโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ในส่วนของการสร้างเครือข่าย (Connectivity) โรงเรียนจะต้องเตรียมพร้อมในการดำเนินงานร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเพื่อให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการศึกษาของโรงเรียน นอกจากนี้ โรงเรียนยังต้องทำการวิเคราะห์ตนเอง (Identity) อย่างรอบด้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับโรงเรียนในด้านต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งในการดำเนินงานต่าง ๆ นั้นต้องอาศัยการสร้างความต่อเนื่อง (Continuity) และการกระตุ้นให้เกิดเจตคติ (Mentality) ที่ดีให้กับบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่ายและสามารถ

ดำเนินการอย่างต่อเนื่องในทุกภาคการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนอย่างยั่งยืนและสุดท้ายมีการบริหารจัดการด้านงบประมาณ (budget) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนและวางแผนนโยบายทั้งหมดของโรงเรียน ที่ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการระบุแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจนเพื่อจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในทุกกิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ (Implementation)

องค์ประกอบนี้เป็นการอธิบายถึงแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วยความรู้และทักษะจำเป็นของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความรู้และทักษะจำเป็นของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

3.1.1 ความรู้ที่จำเป็นของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

3.1.1.1 ครูผู้สอนต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะสอนโดยควรมีการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยอยู่เสมอ และมุ่งเน้นการบูรณาการให้เข้ากับสมรรถนะการประกอบอาชีพ

3.1.1.2 ครูผู้สอนต้องมีความรู้ด้านการจัดทำสื่อการสอน โดยสื่อการสอนควรมีความหลากหลาย และมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของผู้สอน รวมถึงสามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนสอน เช่น แอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน เว็บไซต์สำหรับการสร้างคำถามและตอบคำถาม เป็นต้น

3.1.1.3 ครูผู้สอนต้องมีความรู้ด้านการประเมินผลการศึกษา นักเรียนเป็นรายบุคคล ตามสภาพจริง และการวัดประเมินผลความก้าวหน้า

3.1.1.4 ครูผู้สอนต้องมีความรู้ด้านวิธีการพัฒนาหลักสูตร การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เทคนิคการสอนรูปแบบต่าง ๆ โดยปรับให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเรียน เช่น เทคนิคการสอนแบบกลุ่ม เทคนิคการสอนแบบโต้วาที เป็นต้น

3.1.2 ทักษะที่จำเป็นของครูที่สอนในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

3.1.2.1 ครูต้องมีทักษะการวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคล โดยใช้การประเมินรอบด้านทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งด้านความชอบ ความถนัด ความสามารถพิเศษด้านอาชีพ เช่น วิเคราะห์ได้ว่านักเรียนถนัดในด้านกีฬาหรือทำอาหาร และเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

3.1.2.2 ครูต้องมีทักษะการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ เช่น ใช้วิธีการสาธิตในการสอนนักเรียนคำนวณต้นทุนและกำไรที่ได้จากการขายสินค้าในท้องถิ่น

3.1.2.3 ครูต้องมีทักษะการสอนทักษะชีวิต และคุณลักษณะที่ดีให้กับนักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต เช่น ทักษะการทำงานกับผู้อื่น ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา เป็นต้น

3.1.2.4 ครูต้องมีทักษะการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรในโรงเรียน รวมไปถึงผู้ปกครอง ประชาชนในชุมชนเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น

3.1.2.5 ครูต้องมีทักษะการวัดผลประเมินผลทางการศึกษาโดยสามารถวัดและประเมินผลได้หลายรูปแบบ ได้แก่ ประเมินผ่านการสอบข้อเขียนหรือการสอบปากเปล่า ประเมินผ่านการทำชิ้นงานด้วยการให้คะแนนแบบรูบริกส์ เป็นต้น

3.2 บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

3.2.1 การวิเคราะห์ผู้เรียน

3.2.1.1 ครูประจำชั้นต้องวิเคราะห์ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนเป็นรายบุคคลซึ่งในการวิเคราะห์ผู้เรียนนั้นบทบาทหลักที่จะต้องวิเคราะห์ผู้เรียนอย่างลึกซึ้งรอบด้าน ตลอดจนทำหน้าที่การประสานงานกับครูประจำรายวิชาต่าง ๆ เพื่อติดตามถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนและประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนอยู่เสมอ

3.2.1.2 ครูประจำรายวิชาต่าง ๆ ควรดำเนินการวิเคราะห์ผู้เรียนเช่นเดียวกันว่าผู้เรียนมีจุดอ่อนหรือจุดแข็งเกี่ยวกับรายวิชาของตนอย่างไร เพื่อนำข้อมูลไปวางแผนการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้ไปถึงเป้าหมายที่วางไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องของผู้เรียนเพื่อนำมาทำการวิเคราะห์สามารถทำได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกตและจดบันทึกพฤติกรรม ผลการเรียนรู้ การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3.2.2 วางแผนการจัดการเรียนรู้

3.2.2.1 คุณครูต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางเป็นหลักและหลักสูตรสถานศึกษา โดยนำเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้มาจัดทำเป็นแผนการสอนรายคาบ เพื่อกำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรม กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนแนวทางในการวัดและประเมินผลการศึกษา ซึ่งควรจัดทำให้ครบตลอดภาคการศึกษาเพื่อให้ครูผู้สอนมีแนวทางในการจัดการศึกษาที่ชัดเจน

3.2.2.2 คุณครูสามารถสอดแทรกความรู้ทักษะและเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพโดยอาจจะสอดแทรกในทุกแผนการเรียนรู้หรือในบางแผนการเรียนรู้ก็สามารถทำได้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครูผู้สอน

3.2.3 จัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้

3.2.3.1 ครูผู้สอนควรดำเนินการจัดการสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งในเรื่องของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การจัดที่นั่ง การจัดวางสื่อหรืออุปกรณ์การสอน และสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้

3.2.3.2 ครูผู้สอนมีบทบาทในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาประกอบการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับผู้เรียน เช่น การจัดมุมเกี่ยวกับอาชีพที่ผู้เรียนสนใจในชั้นเรียนซึ่งอาจจะหมุนเวียนเปลี่ยนไปทุกสัปดาห์หรือทุกเดือน โดยอาจเป็นการรวบรวมหนังสือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ หรือการสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น

3.2.4 จัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.2.4.1 ครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยต้องดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้รายภาคที่ได้วางไว้ในตอนต้น ซึ่งจะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ด้านอาชีพและใช้เทคนิค วิธีการที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน

3.2.4.2 ครูผู้สอนต้องวิเคราะห์และปรับการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเป้าหมายวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่วางไว้ ตลอดจนความต้องการด้านเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2.5 วัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สำหรับการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนนั้น ผู้สอนจะต้องทำการประเมินในหลายรูปแบบซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบหลัก ได้แก่

3.2.5.1 ครูผู้สอนประเมินโดยใช้การประเมินแบบก้ำวหน้า (formative assessment) ซึ่งเป็นการประเมินผ่านผลงานที่ได้จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งการประเมินแบบก้ำวหน้าเป็นการประเมินที่เน้นเพื่อพัฒนาความรู้ของผู้เรียนโดยครูผู้สอนควรมีการให้ผลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนนำผลที่ได้ไปพัฒนาและปรับปรุงตนเอง

3.2.5.2 ครูผู้สอนประเมินโดยใช้การประเมินแบบตัดสินผล (summative assessment) การประเมินรูปแบบนี้เป็นการประเมินเพื่อตัดสินระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนหรือเรียกว่า การตัดเกรดผู้เรียนซึ่งควรดำเนินการไปตามมาตรฐานการวัดผลการศึกษาของหลักสูตรแกนกลาง โดยมุ่งวัดว่าผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ ซึ่งจากการวัดและประเมินผลทั้งสองรูปแบบ ผู้สอนควรนำผลที่ได้จากการประเมินมาปรับและพัฒนาการสอนของตนให้ดีขึ้นในภาคการศึกษาถัดไป และมีการเขียนการรายงานเพื่อรายงานผลให้ผู้เรียนและผู้ปกครองได้รับทราบถึงความก้าวหน้าของผู้เรียน

3.2.6 การทำวิจัยในชั้นเรียน

ครูผู้สอนควรทำวิจัยในชั้นเรียนโดยเน้นเป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนผ่านกระบวนการวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข้อสรุปที่น่าเชื่อถือ โดยกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียนมีดังนี้ ได้แก่ กำหนดปัญหาการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย วางแผนการดำเนินการวิจัย จัดเก็บและรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ผล และสรุปผลการวิจัย

3.3 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสามารถจำแนกรายละเอียดออกเป็น 3 ส่วนตามความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

3.3.1.1 จัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มากกว่าการสอนหรือการบอก เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงให้แก่ นักเรียน เช่น การให้นักเรียนจัดทำโครงงานอาชีพด้วยตนเองโดยครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก

3.3.1.2 จัดการเรียนรู้โดยบูรณาการเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพลงในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาพื้นฐานทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของแต่ละรายวิชา และครอบคลุมเนื้อหาความรู้ด้านการวางแผนการประกอบอาชีพ ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ และความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ และ

จะต้องมุ่งเน้นการบูรณาการความรู้ให้เข้ากับประสบการณ์ในการดำรงชีวิตจริงของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เข้ากับการดำเนินชีวิตได้ เช่น การนำเรื่องเปอร์เซ็นต์ร้อยละ และเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นมาประยุกต์ใช้กับการวางแผนและการซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

3.3.1.3 จัดการเรียนรู้ในรายวิชาแนะแนวให้ครบถ้วนตามหลักสูตร โดยเน้น ให้นักเรียนได้เรียนรู้คุณสมบัติของการประกอบอาชีพที่หลากหลาย จัดให้มีกิจกรรมแนะแนววัดแวว อาชีพจนนักเรียนสามารถประเมินทางเลือกในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความรู้ ความถนัด และความสนใจของตนเองได้

3.3.1.4 จัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมที่มีการระบุกิจกรรมการเสริมสร้าง ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพตามช่วงชั้นที่ชัดเจน และเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน เช่น นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นการสอนโครงการอาชีพเป็นกลุ่มในโรงเรียน ส่วนนักเรียนมัธยมศึกษา ปีที่ 3 เน้นการพัฒนาต่อยอดความรู้และเริ่มเข้าสู่ชุมชนมากขึ้น

3.3.1.5 จัดการเรียนรู้โดยให้มีกิจกรรมบูรณาการความรู้ระหว่างกลุ่มสาระ (STEM) ที่ช่วยเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนในแต่ละช่วงชั้น เช่น กิจกรรมให้ความรู้เรื่อง นวัตกรรมตัวอย่างของผู้ประกอบการรายย่อย เป็นต้น

3.3.1.6 จัดการเรียนรู้โดยให้มีกิจกรรมชุมนุมที่สอดคล้องกับการพัฒนา ความรู้ด้านการประกอบอาชีพให้หลากหลายอาชีพ เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้อาชีพแก่นักเรียน ได้มองเห็นเส้นทางในการประกอบอาชีพ และเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับสูง

3.3.1.7 จัดการเรียนรู้โดยให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรอื่น ๆ ตามนโยบาย ต้นสังกัดมอบหมายโรงเรียนให้สอดคล้องกับการเสริมสร้างความรู้ด้านอาชีพให้แก่ นักเรียน เช่น การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ เรื่อง การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ การใช้เทคโนโลยีในการสืบค้น ข้อมูลเพื่อนำมาพัฒนาสินค้าหรือบริการ กฎหมายน่ารู้ของการค้าขายออนไลน์ เป็นต้น

3.3.1.8 จัดการเรียนรู้โดยให้มีฐานการเรียนรู้ภายในโรงเรียนเกี่ยวกับอาชีพ ต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองทั้งในและนอกเวลาเรียน

3.3.1.9 จัดการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้นอกโรงเรียน นำนักเรียนเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการงานอาชีพ เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ช่วย ให้ นักเรียนได้รับความรู้ทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพที่ทันสมัย

3.3.1.10 จัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนได้รับความรู้จากบุคคลตัวอย่างที่มี ประสบการณ์ในอาชีพโดยตรง ทั้งบุคคลที่มีความรู้ในชุมชนอย่างปราชญ์ชาวบ้านหรือวิทยากร ในท้องถิ่น ศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จด้านการประกอบอาชีพ เพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาขั้นตอน วิธีการวางแผนอาชีพ และมีต้นแบบที่ดีในการประกอบอาชีพของตนเองในอนาคตได้

3.3.2 การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

3.3.2.1 จัดการเรียนรู้แบบ Active learning ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นอย่างหลากหลาย รูปแบบโดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนลงมือทำจนมจนเกิดทักษะและค้นพบอัตราส่วนของการทำขนมที่คงที่เพื่อรักษาคุณภาพความอร่อย การกระตุ้นให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดค้นสูตรขนมใหม่ที่นำเสนอใจก่อให้เกิดทักษะการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ เป็นต้น

3.3.2.2 จัดการเรียนรู้โดยเน้นพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ทั้งทักษะการวิเคราะห์ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ รวมไปถึงทักษะการประยุกต์ใช้ ในทุกรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติม โดยให้นักเรียนได้นำความรู้จากห้องเรียนลงสู่การปฏิบัติจริง เช่น จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนลงพื้นที่ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติการซื้อน้ำจากร้านกาแฟในชุมชนเพื่อสร้างแผนภูมิและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติประกอบการวางแผนการประกอบอาชีพขายน้ำ เป็นต้น

3.3.2.3 จัดการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มด้วย เทคนิควิธีการจัดกลุ่มที่หลากหลาย เพื่อช่วยพัฒนาทักษะการบริหารจัดการ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสารและการถ่ายทอดความคิด ทักษะการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มคน สถานที่ และสิ่งแวดล้อมใหม่ให้แก่แก่นักเรียนเพื่อเป็นทักษะพื้นฐานในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3.3.2.4 จัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างสถานการณ์จริงเพื่อให้นักเรียนได้เผชิญหน้ากับปัญหาและใช้ความรู้และทักษะที่มีร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อเนื่องถึงการทำงานในอนาคตของนักเรียน เช่น การจัดกิจกรรมตลาดนัดชุมชน ทุกวันศุกร์ กิจกรรมเปิดโลกวิชาการสืบสานงานชุมชนทุกปีการศึกษา โดยประสานความร่วมมือจากบุคคลภายนอกเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีพื้นที่ในแสดงศักยภาพต่อสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง

3.3.2.5 จัดการเรียนรู้โดยเน้นการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการแก้ปัญหา สามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะการวางแผนแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและเป็นขั้นตอนให้แก่แก่นักเรียน เช่น จัดการเรียนรู้แบบโครงงานอาชีพให้นักเรียนได้คิดและลงมือปฏิบัติจริงจนเกิดเป็นทักษะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาการประกอบอาชีพในอนาคตได้

3.3.2.6 จัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมบูรณาการความรู้ระหว่างกลุ่มสาระ (STEM) โดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติหรือทดลองประดิษฐ์ชิ้นงานโดยใช้ความรู้ที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มาบูรณาการสร้างเป็นนวัตกรรมขึ้นซึ่งจะช่วยสามารถพัฒนาทักษะการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพของนักเรียนได้ เช่น กิจกรรมการออกแบบบรรจุภัณฑ์และฉลากเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า เป็นต้น

3.3.2.7 จัดการเรียนรู้ผ่านรายวิชาเพิ่มเติมให้นักเรียนได้ลงมือฝึกอาชีพในชุมชนจนเกิดทักษะ มีการประเมินผลอย่างชัดเจน และช่วยเสริมสร้างทักษะอาชีพที่สำคัญในยุคปัจจุบัน เช่น รายวิชาคอมพิวเตอร์ วิชาพาณิชยอิเล็กทรอนิกส์ วิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เป็นต้น

3.3.2.8 จัดการเรียนรู้รายวิชาแนะแนวตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดอย่างครบถ้วน โดยให้นักเรียนได้ฝึกทดลองเขียนเป้าหมายในการประกอบอาชีพของตนเอง และค้นหาแนวทางในการดำเนินการเพื่อไปถึงเป้าหมายทางอาชีพที่วางไว้ มุ่งเน้นให้นักเรียนได้สร้างแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) เก็บรวบรวมหลักฐานผลสัมฤทธิ์ ความสามารถ ความพยายาม หรือความถนัดของตนเองอย่างเป็นระบบเพื่อช่วยพัฒนาทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน

3.3.2.9 จัดการเรียนรู้เสริมทักษะอาชีพผ่านกิจกรรมชุมนุมที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เป็นผู้เลือกเรียนรู้อาชีพที่ตนเองสนใจ และผลัดเปลี่ยนทุกปีเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของแต่ละอาชีพให้ได้มากที่สุด เป็นทางเลือกในการค้นพบอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองในอนาคต และควรให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติอาชีพนั้น ๆ อย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นทักษะ เช่น กิจกรรมชุมนุมมัดคุเทศก์น้อย โดยฝึกให้นักเรียนได้ทดลองเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนจริง ๆ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เป็นต้น

3.3.2.10 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติสร้างชิ้นงานที่มีความสอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน เช่น กิจกรรมสร้างหนังสือแนะนำร้านค้าในชุมชน กิจกรรมสร้าง QR code โปรโมทสินค้า เป็นต้น

3.3.2.11 จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีโอกาสนำเสนอชิ้นงาน ผลงาน หรือผลิตภัณฑ์ทั้งในห้องเรียนและภายนอกโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการนำเสนองาน และทักษะการสื่อสารต่อสาธารณชน เป็นการเผยแพร่ความรู้ แนวคิด ประสบการณ์และนวัตกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนได้พัฒนาขึ้นจากการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา

3.3.2.12 จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าไปฝึกทดลองงานในสถานประกอบการ หรือสถานที่ทำงานจริงในชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดทักษะการทำงานจากประสบการณ์ตรง ช่วยให้นักเรียนมีทักษะการทำงานที่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานในชุมชน และเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนได้มีแหล่งหารายได้พิเศษระหว่างเรียนและแหล่งทำงานในอนาคต หลังจบการศึกษาได้

3.3.2.13 จัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการประกอบอาชีพผ่านกิจกรรม ค่ายวิชาชีพพระยาสันเพิ่มเติมตามความสนใจของนักเรียน โดยให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้ เช่น การสอนทักษะการโรงแรมจากบุคลากรสถาบันอาชีวศึกษาใกล้เคียง การสอนทักษะการขายสินค้าออนไลน์จากแม่ค้าในชุมชนที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้น

3.3.2.14 จัดการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีในการทำงานและการสืบค้นข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณจนเกิดทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างชำนาญสามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่องานอาชีพได้ เช่น จัดโครงการพัฒนาทักษะการใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้และการทำงานในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น

3.3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

3.3.3.1 จัดการเรียนรู้ในรายวิชาแนะแนวโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้รู้จักตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งนิสัยใจคอ ความชอบและความถนัดของตนเอง จุดเด่น หรือจุดด้อยที่ควรพัฒนา เพื่อให้นักเรียนมุ่งพัฒนาจุดเด่นหรือข้อดีของตนเองให้ดียิ่งขึ้น และแก้ไขปรับปรุงจุดด้อยเพื่อลดข้อเสียที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานหรือใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม

3.3.3.2 จัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมชุมนุม โดยครูมีบทบาทในการเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนสามารถรับรู้ได้ถึงสิ่งที่ตนเองถนัดและทำมันได้ดี ค้นพบงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับความถนัดและจุดเด่นของตนเอง ซึ่งทำได้โดยการจัดกิจกรรมชุมนุมที่มีความหลากหลายของอาชีพให้นักเรียนได้เลือกหมุนเวียนเรียนรู้ตามความสนใจของนักเรียนเอง

3.3.3.3 การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงโดยใช้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม มากกว่าการสอนบรรยายในชั้นเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน ส่งผลให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ในด้านความมุ่งมั่นในการทำงานจนประสบความสำเร็จ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ความเห็นอกเห็นใจกันเมื่อเกิดข้อผิดพลาด ความกระตือรือร้นในการทำงานกลุ่ม และเห็นคุณค่าของสิ่งที่ปฏิบัติ อีกทั้งนักเรียนยังได้แสดงศักยภาพความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในการทำงานซึ่งจะช่วยหล่อหลอมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีในการทำงานในอนาคตได้มากยิ่งขึ้น

3.3.3.4 ทุกรายวิชาควรมีการระบุเจตคติที่พึงประสงค์ลงในจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้และมีการประเมินผลอย่างชัดเจน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ เช่น ระบุเจตคติที่พึงประสงค์ในเรื่องความกระตือรือร้นในการทำงานกลุ่ม ในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ควรให้นักเรียนได้มีกิจกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม พร้อมทั้งกำหนดเครื่องมือในการประเมินเจตคติที่พึงประสงค์ให้ปรากฏลงในแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

3.3.3.5 จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ลงพื้นที่สัมผัสกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของชุมชนเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนรักและหวงแหนชุมชนของตน มีใจที่จะพัฒนาชุมชนด้วยการสานต่ออาชีพที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น มากกว่ามุ่งจะไปทำงานต่างถิ่น ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และทำให้เศรษฐกิจ ในภาพรวมของชุมชนดีขึ้น

3.3.3.6 จัดกิจกรรมหรือโครงการที่ช่วยปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และการประหยัดอดออม เช่น โครงการโรงเรียนคุณธรรมจัดกิจกรรมเศรษฐกิจน้อยน้อออม กิจกรรมของ หายได้คืน เป็นต้น

3.3.3.7 จัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมถ่ายทอดประสบการณ์จากบุคคลที่ ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเพื่อให้นักเรียนเห็นตัวอย่างในการประกอบอาชีพและเกิด แรงบรรดาลใจและเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพที่สุจริตมากยิ่งขึ้น เช่น นำศิษย์เก่าที่ประกอบ อาชีพมัคคุเทศก์เข้ามาถ่ายทอดประสบการณ์ ความภาคภูมิใจและความสำเร็จในชีวิตให้รุ่นน้องฟัง เป็นต้น

3.3.3.8 จัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งเป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางในการเรียนรู้ พัฒนาทั้งด้านจิตและปัญญาควบคู่กันไป โดยใช้ประสบการณ์เดิมที่ผู้เรียน มีประสบการณ์กับประสบการณ์ใหม่ ให้เป็นไปตามวัยของผู้เรียน โดยมีผู้สอนเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การสอนที่จะบรรลุเป้าหมายต้องให้ผู้เรียนผ่อนคลาย ขณะเรียน มีส่วนร่วม ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง และรู้สึกถึงความก้าวหน้าของตนเอง เช่น กิจกรรม การฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการควบคุมอารมณ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น

3.3.3.9 จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ใช้เทคโนโลยีในการสร้างชิ้นงานที่ช่วย พัฒนาอาชีพในชุมชนและเปิดเวทีให้นักเรียนได้จัดแสดงผลงานพร้อมนำเสนอผลงานของตนเพื่อช่วย ให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในการทำงาน และเห็นคุณค่าของการสร้างสรรค์ชิ้นงานที่เป็นประโยชน์ต่อ การพัฒนาอาชีพในชุมชนได้ และส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดรายได้ระหว่างเรียนเพื่อช่วยสร้าง เจตคติที่ดีในการทำงานของนักเรียนได้

3.3.3.10 จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้สร้างผลิตภัณฑ์ หรือชิ้นงานจนสำเร็จ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมด้านความรับผิดชอบ ความขยันขันแข็งในการทำงาน ความอดทนสู้งานให้แก่ นักเรียน

สามารถสรุปได้ว่าการดำเนินงานจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ต้องอาศัย ความร่วมมือจากทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน และสถานประกอบการใน การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยบุคคลสำคัญที่มีบทบาทมากที่สุดคือครูผู้สอน ซึ่งควรมี การพัฒนาความรู้และทักษะอย่างรอบด้าน เช่น การจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผล

การทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น เพื่อให้ครูผู้สอนมีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนโดยควรมีการวางแผนการสอนรายคาบตลอดภาคการศึกษาและมุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของนักเรียนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้าง ความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพผ่านการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมถึงการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตร โดยอาศัยการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีวิธีการวัดประเมินผลที่มีความเหมาะสมตลอดจนการให้ผลป้อนกลับแก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนนำผลที่ได้ไปพัฒนาความรู้ทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพของนักเรียนในอนาคต

องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการ (Performance appraisal)

ในส่วนสุดท้ายสิ่งที่จะเป็นตัวบอกคุณภาพหรือความสำเร็จของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา คือ ผลสัมฤทธิ์โครงการหรือผลของการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่โรงเรียนทุกโรงเรียนจะต้องทำการประเมินผล โดยการประเมินผลนี้สามารถกระทำได้ใน 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การประเมินการจัดการเรียนรู้ ระยะที่ 2 การประเมินหลังจบโครงการ และระยะที่ 3 การประเมินหลังจากนักเรียนสำเร็จการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 แนวทางการประเมินการจัดการเรียนรู้

ในการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้

4.1.1 ครูผู้สอนต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผล โดยมีการสอดแทรกเป้าหมายในเรื่องของความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของนักเรียนด้วย

4.1.2 ครูผู้สอนต้องวิเคราะห์เป้าหมายของการเรียนรู้โดยวิเคราะห์ว่าเราต้องการวัดและประเมินผลความรู้ ทักษะ และเจตคติในเรื่องใดบ้าง โดยต้องกำหนดไว้ให้ชัดเจน

4.1.3 ครูผู้สอนควรเลือกใช้เครื่องมือหรือสร้างเครื่องมือในการวัดให้ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ โดยควรมีการออกแบบและสร้างเครื่องมือ รวมไปถึงตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เช่นกรณีเครื่องมือที่เป็นข้อสอบ ควรมีการสร้างโดยกำหนดพิมพ์เขียว (test blueprint) ให้ชัดเจนว่ามีการวัดความรู้ความสามารถของนักเรียนโดยแบ่งออกเป็นกี่ระดับ และระดับละกี่ข้อคำถาม รวมถึงมีการวัดเนื้อหาความรู้ใดบ้างในหน่วยการเรียนรู้ จากนั้นสร้างเครื่องมือตามพิมพ์เขียวที่วางไว้ โดยควรมีการทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพของข้อสอบผ่านการวิเคราะห์ค่าความยากและอำนาจจำแนกของข้อสอบ เป็นต้น

4.1.4 ครูผู้สอนต้องตัดสินผลการเรียนรู้และเขียนรายงานผลการเรียนให้นักเรียนและผู้ปกครองรับทราบ รวมทั้งนำผลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในภาคการศึกษาต่อไป และสามารถนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการพัฒนา ทั้งในด้านความรู้ทางวิชาการ และความรู้ที่จำเป็นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ

4.1.5 ครูผู้สอนควรมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง โดยดำเนินการประเมินผลทั้ง 2 รูปแบบ ได้แก่ การประเมินผลแบบก้ำวหน้า (formative assessment) และการประเมินแบบตัดสินผล (summative assessment) เพื่อทำให้ผู้สอนเข้าใจถึงพัฒนาการของนักเรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติซึ่งหมายรวมถึงด้านวิชาการและสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับการประเมินแบบก้ำวหน้านั้นสามารถทำได้ทั้งการประเมินในภาคปฏิบัติ การประเมินผ่านชิ้นงาน การประเมินแฟ้มสะสมงาน ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินหลากหลายประเภทด้วยกัน ให้ครูผู้สอนได้เลือกใช้ เช่น แบบตรวจสอบรายการ (checklist) แบบมาตราประมาณค่า (rating scale) เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริกส์ (scoring rubric) เป็นต้น ซึ่งการเลือกใช้เครื่องมือเหล่านี้ครูผู้สอนควรคำนึงถึงจุดประสงค์ของการวัด และธรรมชาติของความรู้หรือทักษะที่ต้องการวัดด้วย

4.2 แนวทางการประเมินหลังจบโครงการ

แนวทางในการประเมินผลลัพธ์ของโครงการการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานเพื่อจัดการศึกษาให้กับนักเรียนรุ่นต่อไปในอนาคต โดยการประเมินควรให้ข้อมูลย้อนกลับที่สามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และทำให้ทราบข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อยของโครงการ เพื่อประเมินว่าโครงการได้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ และสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการได้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ในการดำเนินการประเมินผลลัพธ์ของโครงการมีแนวทางดังนี้

4.2.1 ครูผู้สอนต้องประเมินผลการจัดการศึกษาในชั้นเรียนทั้งในด้านความรู้และทักษะรวมถึงเจตคติที่ผู้สอนได้จัดการศึกษาตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา ตลอดไปจนถึงการส่งเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนผ่านการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนด้วย

4.2.2 ครูผู้สอนต้องประเมินงานทุกงานที่ผู้สอนมีส่วนร่วม เช่น การจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร การจัดกิจกรรมชุมนุม หรืองานอื่น ๆ ตามที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้มอบหมายให้ผู้สอนปฏิบัติ โดยการประเมินนั้นเป็นการประเมินตนเองซึ่งสามารถประเมินได้ในหลายรูปแบบ เช่น แบบตรวจสอบรายการ (checklist) แบบมาตราประมาณค่า (rating scale) เป็นต้น

4.2.3 ครูผู้สอนควรสรุปผลการดำเนินงานออกมาเป็นตัวเลขหรือเขียนรายงานถึงผลการปฏิบัติงานของตนซึ่งรายงานการปฏิบัติงานนี้จะต้องนำเสนอให้หัวหน้างานวิชาการและผู้บริหารสถานศึกษา ประโยชน์ของการจัดทำรายงานผลปฏิบัติงานนี้จะช่วยให้ผู้สอนสามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานของตนว่ามีจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องอย่างไรเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

4.2.4 โรงเรียนต้องประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียน ในการประเมินนี้เป็นการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาซึ่งประเมินโดยบุคลากรของสถานศึกษา เป้าหมายของการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนนั้นเป็น การประเมินเพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีจุดมุ่งเน้นในการประเมินทั้งหมด 3 ด้านด้วยกัน ได้แก่

ด้านที่ 1 คุณภาพนักเรียนในภาพรวมทั้งหมดของโรงเรียนว่านักเรียนบรรลุตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร โดยคุณภาพของนักเรียนนี้หมายถึงรวมถึงความรู้ ทักษะความสามารถของนักเรียนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพด้วย เพื่อพิจารณาว่า นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพตามที่โรงเรียนได้วางเป้าหมายไว้หรือไม่ ซึ่งผลจากการประเมินสามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการส่งเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนในอนาคต

ด้านที่ 2 คุณภาพครูตามมาตรฐานการสอน เป็นการประเมินคุณภาพการสอนของครูว่าเป็นไปตามมาตรฐานการจัดการเรียนรู้หรือไม่ มีสิ่งใดบ้างที่ต้องปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยในส่วนี้ผู้บริหารหรือหัวหน้างานวิชาการสามารถพิจารณาได้จากรายงานผลการปฏิบัติงานของครูที่ได้จากการประเมินตนเองที่ได้กล่าวไปข้างต้น

ด้านที่ 3 คุณภาพด้านการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาด้วยวิธีการอย่างหลากหลายได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต การตรวจสอบหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องในมาตรฐานนักเรียนและการเรียนการสอน การดำเนินงานนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา

4.3 แนวทางการประเมินหลังจากนักเรียนสำเร็จการศึกษา

การประเมินหลังจากนักเรียนสำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรที่เน้นเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก เพราะจะทำให้โรงเรียนรู้ว่านักเรียนที่จบจากหลักสูตรไปนั้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสถานประกอบการหรือสถานที่ทำงานของนักเรียนได้หรือไม่ ซึ่งผลการประเมินมีประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนเป็นอย่างมาก และช่วยในการวางแผนและเตรียมความพร้อมนักเรียนก่อนที่นักเรียนจะออกไปสู่โลกการทำงานจริง เพื่อให้เด็กมีความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพได้ทั้งในด้านความรู้ในด้านเนื้อหาที่สำคัญ

ในการนำไปปรับใช้กับการทำงาน และมีทักษะในการทำงานที่เพียงพอในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานในองค์กรได้ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ สามารถทำงานภายใต้แรงกดดันต่าง ๆ มีความรับผิดชอบต่อการทำงาน และบริหารจัดการการทำงานของตนเองได้เป็นอย่างดี โดยวิธีการในการประเมินสามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

4.3.1 การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโดยตรงถึงประสิทธิภาพการทำงานหรือความพึงพอใจในการทำงานของนักเรียน สอบถามจากนักเรียนโดยตรงถึงความรู้สึกลังเลหลังจากการทำงาน โดยครอบคลุมทั้งในด้านการทำงานและชีวิตความเป็นอยู่ในระหว่างการทำงาน

4.3.2 การสังเกตการทำงานของนักเรียนในสถานประกอบการซึ่งในการสังเกตนี้จะต้องได้รับความร่วมมือและการอนุญาตจากสถานประกอบการ

4.3.3 การสุ่มหัวหน้างานหรือเพื่อนร่วมงานของนักเรียนมาพูดคุยแบบไม่เป็นทางการถึงประสิทธิภาพการทำงาน และการปรับตัวในด้านอื่น ๆ ของนักเรียน เพื่อได้ข้อมูลเชิงลึกในการสะท้อนคุณภาพของนักเรียน

4.3.4 การสร้างแบบประเมินความพึงพอใจในการทำงานของนักเรียนโดยให้เจ้าของสถานประกอบการหรือหัวหน้างานที่นักเรียนเข้าทำงานเป็นผู้ประเมิน

4.3.5 การสร้างแบบประเมินความพึงพอใจต่อการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนโดยให้นักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาคำบังคับไปแล้วเป็นผู้ประเมิน

สามารถสรุปได้ว่า ในการประเมินผลลัพธ์ของโครงการการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานั้น ประกอบไปด้วยการประเมินทั้งหมด 3 ระยะ ได้แก่ 1) แนวทางการประเมินการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมุ่งเน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนซึ่งรวมไปถึงการประเมินความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ 2) แนวทางการประเมินหลังจบโครงการ ซึ่งการประเมินโครงการนั้นจะเน้นทางการประเมินตนเองของครูผู้สอนและการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียน และ 3) แนวทางการประเมินหลังจากนักเรียนสำเร็จการศึกษา ในระยะนี้มุ่งเน้นการประเมินสมรรถนะการทำงานของนักเรียนขณะทำงานอยู่ในสถานประกอบการ ซึ่งผลจากการประเมินทั้งสามระยะจะนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนรวมถึงการเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนที่นักเรียนจะเข้าสู่การทำงานเพื่อให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนผู้ปกครองตลอดจนถึงสถานประกอบการมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการด้วย

ส่วนที่ 2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินตรวจสอบคุณภาพรูปแบบจากงานวิจัยของ ศุภโชค ปิยะสันต์ (2558) เรื่องการพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร มาปรับปรุงและกำหนดประเด็นในการประเมินตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยมาตรฐาน 5 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ (Feasibility) มาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ (Appropriateness) มาตรฐานด้านความเพียงพอ (Adequacy) มาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์ (Utility) และมาตรฐานด้านจริยธรรม (Propriety) ในการพิจารณาผลการประเมินความถูกต้องและเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยพิจารณาค่าเฉลี่ยของการประเมิน ฯ ในองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบต้องมีค่าผลการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมมากกว่าหรือเท่ากับ 3.5 ขึ้นไป ร่วมกับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจายต้องไม่เกินร้อยละ 20 ($M \geq 3.5$, $C.V. \leq 20$)

ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 5 คน ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 19 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V) ของผลการตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวม

มาตรฐานการประเมิน	ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ			
	\bar{X}	S.D.	C.V (%)	ระดับ
1. มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ (Feasibility)	4.76	0.44	9.16	ดีมาก
2. มาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ (Appropriateness)	4.80	0.41	8.51	ดีมาก
3. มาตรฐานด้านความเพียงพอ (Adequacy)	4.80	0.41	8.55	ดีมาก
4. มาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์ (Utility)	4.95	0.22	4.52	ดีมาก
5. มาตรฐานด้านจริยธรรม (Propriety)	4.92	0.28	5.63	ดีมาก
รวม	4.85	0.35	7.27	ดีมาก

จากตารางที่ 19 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.85 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มาตรฐานทุกด้านมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.76-4.95 ประกอบกับมีค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายอยู่ระหว่าง 5.63-9.16 % ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ในภาพรวมรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีความถูกต้อง เหมาะสม และนำไปใช้ได้จริงในทุกมาตรฐานของการประเมิน

ตารางที่ 20 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V) ของผลการตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ (Feasibility)

ประเด็นการประเมินตามมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ	ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ			
	\bar{X}	S.D.	C.V (%)	ระดับ
1. ความเป็นไปได้ของวิสัยทัศน์และนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ	5.00	0.00	0.00	ดีมาก
2. ความเป็นไปได้ด้านการเตรียมความพร้อมและการบริหารจัดการในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ	4.80	0.45	9.32	ดีมาก
3. ความเป็นไปได้ของการดำเนินงานจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ	4.40	0.55	12.45	ดี
4. ความเป็นไปได้ของการประเมินผลลัพธ์โครงการในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ	4.80	0.45	9.32	ดีมาก
5. รูปแบบโดยรวมมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	4.80	0.45	9.32	ดีมาก
รวม	4.76	0.44	9.16	ดีมาก

จากตารางที่ 20 พบว่าความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ (Feasibility) มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.76 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความเป็นไปได้ของวิสัยทัศน์และนโยบาย ด้านการเตรียมความพร้อมและการบริหารจัดการ การประเมินผลลัพธ์โครงการในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ และรูปแบบโดยรวมมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.80-5.00 ส่วนความเป็นไปได้ของการดำเนินงานจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ มีคุณภาพอยู่ในระดับดีโดยมีค่าเฉลี่ย 4.40 ประกอบกับความคิดเห็นด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบทุกข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์

ของการกระจายอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายอยู่ระหว่าง 9.32-12.45 % ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีความถูกต้อง เหมาะสม และนำไปใช้ได้จริงตามมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ (Feasibility)

ตารางที่ 21 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V) ของผลการตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านความเหมาะสมของรูปแบบ (Appropriateness)

ประเด็นการประเมินตามมาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ	ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ			
	\bar{X}	S.D.	C.V (%)	ระดับ
1. รูปแบบมีความเหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการ	4.60	0.55	11.91	ดีมาก
2. รูปแบบมีความเหมาะสมตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา	5.00	0.00	0.00	ดีมาก
3. รูปแบบมีความเหมาะสมตามแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ	4.60	0.55	11.91	ดีมาก
4. รูปแบบมีความเหมาะสมตามบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	5.00	0.00	0.00	ดีมาก
5. รูปแบบมีความเหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	4.80	0.45	9.32	ดีมาก
รวม	4.80	0.41	8.51	ดีมาก

จากตารางที่ 21 พบว่าความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านความเหมาะสมของรูปแบบ (Appropriateness) มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.80 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.60-5.00 ประกอบกับความคิดเห็นด้านความเหมาะสมของรูปแบบทุกข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ของ

การกระจายอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายอยู่ระหว่าง 0.00-11.91% ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีความถูกต้องเหมาะสม และนำไปใช้ได้จริงตามมาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ(Appropriateness)

ตารางที่ 22 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V) ของผลการตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านความเพียงพอ (Adequacy)

ประเด็นการประเมินตามมาตรฐาน ด้านความพอเพียง	ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ			
	\bar{X}	S.D.	C.V (%)	ระดับ
1. แนวทางการวางวิสัยทัศน์และกำหนดนโยบายที่ระบุไว้ในรูปแบบ มีความเพียงพอต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	4.80	0.45	9.32	ดีมาก
2. แนวทางการเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการที่ระบุไว้ในรูปแบบมีความเพียงพอต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	4.60	0.55	11.91	ดีมาก
3. แนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่ระบุไว้ในรูปแบบมีความเพียงพอที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาประสบความสำเร็จ	4.80	0.45	9.32	ดีมาก
4. การประเมินผลลัพธ์โครงการที่ระบุไว้ในรูปแบบเพียงพอต่อการตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงาน	4.00	0.00	0.00	ดี
รวม	4.55	0.41	8.55	ดีมาก

จากตารางที่ 22 พบว่าความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านความเพียงพอ (Adequacy) มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.55 และเมื่อพิจารณาข้อมูลพบว่า แนวทางการวางวิสัยทัศน์และกำหนดนโยบาย แนวทางการเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ แนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ระบุไว้ในรูปแบบมีความเพียงพอที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาประสบความสำเร็จ มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.00 - 4.80 ส่วนในข้อการประเมินผลลัพธ์โครงการที่ระบุไว้ในรูปแบบเพียงพอต่อการตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงานมีคุณภาพอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ย 4.00 ประกอบกับความคิดเห็นด้านความเพียงพอของรูปแบบทุกข้อ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ มีค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายอยู่ระหว่าง 0.00 - 11.91% ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีความถูกต้อง เหมาะสม และนำไปใช้ได้จริงตามมาตรฐานด้านความเพียงพอ (Adequacy)

ตารางที่ 23 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของผลการตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านการใช้ประโยชน์ (Utility)

ประเด็นการประเมินตามมาตรฐาน ด้านการใช้ประโยชน์	ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ			
	\bar{X}	S.D.	C.V (%)	ระดับ
1. รูปแบบ มีประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	5.00	0.00	0.00	ดีมาก
2. รูปแบบ มีประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	5.00	0.00	0.00	ดีมาก
3. รูปแบบ มีประโยชน์ต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	4.80	0.45	9.32	ดีมาก
4. รูปแบบ มีประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนโดยรอบของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	5.00	0.00	0.00	ดีมาก
รวม	4.95	0.22	4.52	ดีมาก

จากตารางที่ 23 พบว่าความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาการใช้ประโยชน์ (Utility) มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.95 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.80 - 5.00 ประกอบกับความคิดเห็นการใช้ประโยชน์ของรูปแบบทุกข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายอยู่ระหว่าง 0.00 - 9.32 % ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีความถูกต้อง เหมาะสม และนำไปใช้ได้จริงตามมาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์ (Utility)

ตารางที่ 24 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V) ของผลการตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านจริยธรรม (Propriety)

ประเด็นการประเมินตามมาตรฐาน ด้านจริยธรรม	ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ			
	\bar{X}	S.D.	C.V (%)	ระดับ
1. การดำเนินการตามรูปแบบช่วยส่งเสริมการยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง	5.00	0.00	0.00	ดีมาก
2. การดำเนินการตามรูปแบบช่วยให้ชุมชนเกิดการ พัฒนา	4.80	0.45	9.32	ดีมาก
3. การดำเนินการตามรูปแบบช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วนในการปฏิบัติงาน	5.00	0.00	0.00	ดีมาก
4. การดำเนินการตามรูปแบบก่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน	5.00	0.00	0.00	ดีมาก
5. การดำเนินการตามรูปแบบช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบของครูและผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	4.80	0.45	9.32	ดีมาก
รวม	4.92	0.28	5.63	ดีมาก

จากตารางที่ 24 พบว่าความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านจริยธรรม (Propriety) มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.92 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.80 - 5.00 ประกอบกับความคิดเห็นด้านจริยธรรมของรูปแบบทุกข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายอยู่ระหว่าง 0.00 - 9.32 % ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีความถูกต้อง เหมาะสม และนำไปใช้ได้จริงตามมาตรฐานด้านจริยธรรม (Propriety)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2) ศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และ 3) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (mixed methods research) ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีผลการวิจัยดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

สภาพที่เป็นจริงในการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด และสภาพที่ควรจะเป็นในการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากทั้งหมด

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ในการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามรายองค์ประกอบพบว่า นักเรียนมีความต้องการในการพัฒนา ทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพมีค่า (PNI_{modified} = 0.569) เป็นอันดับที่หนึ่ง ด้านความรู้ในการวางแผนการประกอบอาชีพ (PNI_{modified} = 0.546) เป็นอันดับที่สอง และ ด้านความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ (PNI_{modified} = 0.517) เป็นอันดับที่สาม

2. ผลการศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

2.1 กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1.1 การวิเคราะห์สภาพโรงเรียน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และบริบทของชุมชน โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis

2.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพที่แน่นอน

2.1.3 กำหนดนโยบายเน้นการจัดการศึกษาพัฒนาความรู้ทางวิชาการควบคู่สมรรถนะการประกอบอาชีพ

2.1.4 เสริมสร้างการตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ครู ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชน

2.1.5 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

2.1.6 การพัฒนาบุคลากรส่งเสริมกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2.1.7 การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

2.1.8 การกระจายอำนาจในการบริหารงานให้แก่ครูอย่างแท้จริง

2.1.9 การนำผลงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินตามหลักเกณฑ์การเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือการเลื่อนวิทยฐานะของครู

2.1.10 การกำหนดงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพอย่างชัดเจน

2.1.11 การระดมทรัพยากรจากภายนอก

2.1.12 การสร้างเครือข่ายในการทำงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับแก่นักเรียน

2.2 วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2.2.1 การบูรณาการความรู้ด้านการประกอบอาชีพลงในทุกรายวิชาทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active learning, สะเต็มศึกษา ให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง

2.2.3 กิจกรรมเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพในรายวิชาเพิ่มเติม และ
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.2.4 กิจกรรมค่ายวิชาชีพระยะสั้นที่มีอย่างหลากหลาย

2.2.5 เรียนรู้จากสถานที่จริงใกล้ชิดชุมชน

2.2.6 สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้เรียน
มาประยุกต์แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงจนสำเร็จ

2.2.7 ให้ความสำคัญต่อระบบแนะแนวอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.8 การจัดการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษา

2.3 ผลการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2.3.1 นักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

2.3.2 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2.3.3 นักเรียนมีความรับผิดชอบและความเป็นผู้นำสูง

2.3.4 นักเรียนมีทักษะในการทำงานสามารถทำงานได้ดี

2.3.5 นักเรียนมีแนวทางในการวางแผนการประกอบอาชีพในอนาคต

2.3.6 ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษา

2.3.7 สถานศึกษาเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานภายนอก

3. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ

องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน (Vision)

องค์ประกอบที่ 2 การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ (Administration)

ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 6 องค์ประกอบ คือ

1) ความรับผิดชอบ (Responsibility)

2) การสร้างเครือข่าย (Connectivity)

3) วิเคราะห์ตนเอง (Identity)

4) ความต่อเนื่อง (Continueity)

5) เจตคติ (Mentality)

6) งบประมาณ (Budget)

องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ (Implementation)

องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลลัพท์โครงการ (Performance appraisal)

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตอนที่ 2 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และ ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

จากผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีความคิดเห็นว่าการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านการประกอบอาชีพให้กับนักเรียน แต่ยังขาดความชัดเจนด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ส่งผลให้ขาดการพัฒนาจุดด้อยด้านสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนอย่างตรงจุด และการดำเนินการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของโรงเรียนอาจดำเนินการแบบเป็นครั้งคราวขาดความต่อเนื่องและขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนจึงส่งผลให้สมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนอยู่เพียงแค่ระดับปานกลางเท่านั้น และในทางตรงกันข้ามนักเรียนกลับมีความเห็นว่า สภาพที่ควรจะเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอยู่ในระดับมากทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตระหนักและให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพของตนในอนาคต สอดคล้องกับคำกล่าวของ ประเวศ วะสี (2555: 2) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงกับการทำงานและการปฏิบัติจริงว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้การศึกษาและชีวิตหลอมรวมเป็นเรื่องเดียวกันได้ คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้สัมมาชีพ เพราะการเรียนรู้ในเรื่องของสัมมาชีพและการเรียนรู้จากประสบการณ์จะช่วยสอนหลายอย่างที่ไม่ได้อยู่ในตำรา และจะช่วยลดปัญหา

การว่างงานที่จะเกิดขึ้นได้ การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพจึงถือเป็นนิยามใหม่ของคุณภาพการศึกษา โดยจะต้องมองการศึกษาออกไปให้ไกลกว่าการศึกษาในโรงเรียน โดยวัดจากผู้ที่จบการศึกษาแล้วมีงานทำ และสอดคล้องกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่ระบุว่า ต้องให้ผู้ที่จบการศึกษามีที่ยืนหรือมีงานทำไม่ใช่มุ่งเข้าสู่มหาวิทยาลัยอย่างเดียว เพราะฉะนั้นอนาคตเด็กไทยจะต้องปรับเปลี่ยน ต้องส่งเสริมให้เด็กได้คิดนอกกรอบ เพื่อให้เห็นช่องทางอาชีพที่หลากหลาย และต้องส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ประกอบการเอง (ชินภัทร ภูมิรัตน์, 2552: 48-51)

จากผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สอดคล้องกับ ผลการศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: 14-21) และประเวศ วะสี (2552: 16-20) พบปัญหาว่า ผู้บริหารและ คณะครูยังขาดความเข้าใจในแนวคิดของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ชัดเจน โรงเรียนจึงยังมุ่งสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการเพื่อรองรับการประเมินจากภาครัฐที่เน้นการประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นหลัก ดังนั้นลักษณะการจัดการศึกษาจึงเป็นไปเพื่อการเรียนต่อ ส่งผลให้การจัดหลักสูตร และการเรียนการสอนด้านอาชีพลดน้อยลงไป ประกอบกับค่านิยมของผู้ปกครองที่มุ่งเน้นเฉพาะความสำเร็จเชิงวิชาการ ทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้ด้านอาชีพซึ่งเป็นสถานการณ์จริงที่จะช่วยให้ตัดสินใจ ได้รับความชอบความถนัดของตน นอกจากนี้ยังขาดความร่วมมือเชื่อมโยงและสร้าง เครือข่ายระหว่างสถานศึกษากับแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น และโรงเรียนที่สอนด้านอาชีพ ยังขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรอย่างเพียงพอ ผลการวิจัยยังเสนอแนะว่า กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพเป็นวาระแห่งชาติ และขับเคลื่อนด้วยการมีส่วนร่วมขององค์กรทุกภาคส่วน ทั้งนี้เพื่อสร้างโอกาสและคุณภาพของการจัดการศึกษา ให้นักเรียนทุกคนได้รับการฝึกปฏิบัติจริง มีนิสัยใฝ่เรียนรู้และใฝ่ทำงานเพื่อส่วนรวม พร้อมทั้งจะประกอบอาชีพสุจริตอย่างสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองความต้องการด้านแรงงานของประเทศ และภูมิภาค (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555: 119-121) โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนที่อยู่ใน ถิ่นทุรกันดารพบปัญหาการจัดการศึกษาหลายประการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 12-13) ได้แก่ 1) ประชากรตกหล่นไม่ได้เข้าเรียนถึงร้อยละ 38 ของประชากรวัยเรียนที่ตกหล่นไม่ได้เข้าเรียนทั้งประเทศ 2) เด็กที่เข้าเรียนแล้วออกกลางคันด้วยสภาพปัญหาต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 15 ของเด็กที่ออกกลางคันทั่วประเทศ และ 3) เด็กนักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไม่เข้าเรียน ต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 48.85 สาเหตุเนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการหาเลี้ยงชีพมากกว่าการส่งเสริมให้บุตรหลานได้รับการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 91-98; สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552: 115-120)

เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจำแนกตามรายองค์ประกอบด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุงพบว่า สมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทักษะการวางแผนการประกอบอาชีพ ความรู้ด้านการวางแผนการประกอบอาชีพ และความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพตามลำดับ ดังนั้นในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ควรให้ความสำคัญและมุ่งเน้นพัฒนาและปรับปรุงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในด้านการวางแผนประกอบอาชีพมากที่สุดเป็นอันดับแรก สอดคล้องกับแนวคิดของปรัชญา วัฒนธรรม (2543: 5, อ้างถึงใน ธิติมา ประภากรเกียรติ, 2548: 33-38) อธิบายว่าทักษะการวางแผนอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ โดยเสนอแนวคิดและหลักการในการวางแผนการประกอบอาชีพประกอบไปด้วย ทักษะการรู้จักตนเอง ต้องใช้ทักษะการวิเคราะห์ทั้งด้านความสนใจความถนัด ความรู้ความสามารถเฉพาะ บุคลิกภาพ ความคิดและทัศนคติ ตลอดจนความเป็นปัจเจกอื่น ๆ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งยิ่งวิเคราะห์ได้ถี่ถ้วนเพียงใดก็จะทำให้รู้จักตนเองและทราบความต้องการของตนเองมากขึ้นเท่านั้น ทักษะการหาความรู้ในอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง นักเรียนจำเป็นต้องศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะงานและลักษณะอาชีพที่เหมาะสมกับคุณสมบัติของตนก่อนตัดสินใจเลือกอาชีพ ซึ่งการตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคลจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยที่แตกต่างกันไป มีทั้งปัจจัยเกี่ยวกับเงินเดือน สถานที่ทำงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน และความก้าวหน้าในสายงาน ซึ่งสอดคล้องกับ วรุฬลักษณ์ เลียงมา (2550: 13) ได้กล่าวถึงการค้นหาอาชีพที่เหมาะสมกับนักเรียนว่านักเรียนจำเป็นต้อง "รู้เขา รู้เรา" รู้เรา คือการที่เรารู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองมีความชอบและความถนัดอย่างไร ส่วนรู้เขา คือการที่เราจะต้องรู้ข้อมูลด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงาน เช่น ลักษณะงาน สภาพแวดล้อมของงาน ค่าตอบแทน สวัสดิการ คุณสมบัติและการรับสมัครงาน เป็นต้น

นอกจากนี้สำหรับการพัฒนาความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่ว่าจะ เป็นความรู้เกี่ยวกับช่องทางในการสืบค้นข้อมูล เพื่อแสวงหาความรู้ที่ทันสมัยอยู่เป็นประจำ การหาแหล่งเงินทุน การออม และการลงทุน การจัดทำบัญชีครัวเรือน แหล่งข้อมูลเพื่อใช้เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพ เป็นสิ่งสำคัญในการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีนักวิชาการและนักวิจัยเสนอปัจจัยหลักของการประกอบอาชีพที่ควรเตรียมความพร้อมให้นักเรียนที่สอดคล้องกับผลการประเมินความต้องการจำเป็นในครั้งนี้ ได้แก่ 1) ความรู้ในการจัดหา และการบริหารจัดการด้านทุนเป็นปัจจัยพื้นฐานของการประกอบอาชีพใหม่ นักเรียนต้องมีความรู้

ในการวางแผนและแนวทางการดำเนินธุรกิจไว้ล่วงหน้า เพื่อที่จะทราบว่าต้องใช้เงินทุนประมาณเท่าไร บางอาชีพใช้เงินทุนน้อยปัญหาย่อมมีน้อย แต่ถ้าเป็นอาชีพที่ต้องใช้เงินทุนมากจะต้องพิจารณาว่ามีทุนเพียงพอหรือไม่ซึ่งอาจเป็นปัญหาใหญ่ ถ้าไม่พอจะหาแหล่งเงินทุนจากที่ใด อาจจะได้จากเงินเก็บออม หรือจากการกู้ยืมจากธนาคาร หรือสถาบันการเงินอื่น ๆ 2) ความรู้และทักษะด้านการจัดการอาชีพ เป็นเรื่องของเทคนิคและวิธีการ จึงต้องรู้จักการวางแผนการทำงานในเรื่องของตัวบุคคลที่จะร่วมคิด ร่วมทำและร่วมทุน ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้และกระบวนการทำงาน และ 3) ความรู้ด้านการตลาด เป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดปัจจัยหนึ่ง เพราะหากสินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นไม่เป็นที่นิยมและไม่สามารถสร้างความพอใจให้แก่ผู้บริโภคได้ก็ถือว่ากระบวนการทั้งระบบไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น การวางแผนการตลาด ซึ่งปัจจุบันมีการแข่งขันสูงจึงควรได้รับความสนใจในการพัฒนา รวมทั้งต้องรู้ และเข้าใจในเทคนิคการผลิต การบรรจุและการหีบห่อ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้สินค้าและบริการของเราเป็นที่นิยมของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายต่อไป (อนงค์พรรณ หัตถมาศ, 2549: 15-17; สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 57-62; สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนเศรษฐกิจภาค และธนาคารแห่งประเทศไทย, 2555: 120-125)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

การอภิปรายในส่วนนี้ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 การวิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ประเด็นที่ 2 การวิเคราะห์วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน และประเด็นที่ 3 การวิเคราะห์ผลการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 การวิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

1.1 กระบวนการวิเคราะห์โรงเรียน ผู้เรียน บริบทชุมชน และสังคม

จากผลการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า ทั้งสองโรงเรียนมีวิธีการที่ปฏิบัติเหมือนกันในหลายประเด็นด้วยกัน อันดับแรกทั้งสองโรงเรียนมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้วยการวิเคราะห์แบบ SWOT และความจำเป็นของผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งแรกที่ทั้งสองโรงเรียนทำการวิเคราะห์ โดยการที่โรงเรียนใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ SWOT เข้ามาใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษานั้นเป็นเพราะเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้บริหาร และบุคลากรภายในโรงเรียนเข้าใจถึงสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนอย่างละเอียด ซึ่งสอดคล้องกับ พิณิจ มีคำทอง และโกวิทย์ แสนพงษ์

(2562: 114-115) ที่ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์แบบ SWOT เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง และจุดด้อย รวมถึงโอกาสและอุปสรรคของ ตลอดจนปัจจัยภายในและภายนอกโรงเรียน ซึ่งจะช่วยผู้บริหารสถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และการดำเนินงานของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม ในส่วนของความต้องการจำเป็นของผู้เรียนนั้นก็ เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญและขาดไม่ได้ที่จะต้องให้ความสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของผู้เรียนซึ่งจะเห็นได้ว่า ความต้องการจำเป็นของผู้เรียนส่วนใหญ่คือ การประกอบอาชีพในชุมชนหลังเรียนจบ อาจเนื่องมาจากเป็นความต้องการของผู้ปกครองส่วนใหญ่ ต้องการให้บุตรหลานประกอบอาชีพทันทีหลังเรียนจบ และความต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลของการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของงานวิจัยระยะแรกที่พบว่า ผู้เรียนมีความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพมากที่สุด ซึ่งทำให้เห็นว่าผู้เรียนให้ความสำคัญกับการวางแผนอาชีพในอนาคตของผู้เรียนเป็นอย่างมาก จึงทำให้ผู้เรียนให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพมากกว่าการศึกษาต่อ

สำหรับการวิเคราะห์บริบทของชุมชนในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม ข้อมูลการประกอบอาชีพประชาชนในชุมชน แหล่งเรียนรู้ภายในท้องถิ่น ถือเป็นอีกหนึ่งสิ่งสำคัญที่ทั้งสองโรงเรียนนำมาใช้ในการพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา เนื่องจากบริบทของชุมชนแต่ละชุมชนนั้นมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การเตรียมความพร้อมผู้เรียนจึงมีความแตกต่างกันด้วย ซึ่งหากการเตรียมพร้อมของโรงเรียนไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนแล้ว จะทำให้เมื่อจบการศึกษานักเรียนไม่สามารถประกอบอาชีพภายในชุมชนได้ ส่งผลให้ต้องไปประกอบอาชีพในบริเวณที่ห่างไกลจากชุมชน ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อตัวนักเรียนและผู้ปกครองที่ต้องการจะประกอบอาชีพภายในชุมชน รวมทั้งไม่เป็นผลดีต่อชุมชนที่ต้องการจะพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความเจริญมากขึ้นทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจ จึงต้องการกำลังแรงงานที่มีฝีมือเข้าไปทำงานในชุมชน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทั้งสองโรงเรียนจึงมีการเชิญบุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน เจ้าของสถานประกอบการ เพื่อร่วมวางแผนและออกแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษามีความสอดคล้องและตรงกับความต้องการของทุกภาคส่วนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภโชค ปิยะสันต์ (2558: 175-176) ที่ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร บทเรียนจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี พบว่า การใช้ศักยภาพของพื้นที่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพมีแนวทาง ได้แก่ การส่งเสริมให้โรงเรียนเลือกสอนวิชาอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทของตน ซึ่งโรงเรียนต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่าบริบทของตนเองมีศักยภาพด้านอาชีพอย่างไร โดยใช้สถานประกอบการ ในพื้นที่เป็นแหล่งเรียนรู้ รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ มีแนวทาง

การดำเนินการโดยการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพของโรงเรียนอย่างชัดเจน การใช้ทรัพยากรที่มีในพื้นที่ทั้งวิทยากร แหล่งเรียนรู้ สถานประกอบการวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดโดยเน้นการพัฒนาบุคลากรควบคู่กับการพัฒนาอาคารสถานที่และบูรณาการทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่ออาชีพให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาส่วนอื่น ๆ ของโรงเรียน

ส่วนสิ่งที่แตกต่างกันคือ โรงเรียนบ้านเมืองก็มีการวิเคราะห์ความต้องการของสถานประกอบการร่วมด้วย อาจเนื่องมาจากความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองที่อยากให้นักเรียนเข้าทำงานในสถานประกอบการภายในชุมชน จึงทำให้โรงเรียนต้องการข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของสถานประกอบการว่า สถานประกอบการต้องการผู้เรียนที่มีคุณสมบัติแบบใดในการเข้าทำงาน เพื่อที่โรงเรียนจะได้เตรียมความพร้อมนักเรียนได้ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการมากขึ้น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้นักเรียนได้รับโอกาสในการเข้าทำงาน ดังนั้นโรงเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องสอบถามถึงความต้องการและประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้สามารถผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพออกสู่ตลาดแรงงาน

1.2 วิสัยทัศน์ที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

จากผลการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า ทั้งสองโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพที่มีความสอดคล้องกัน โดยผู้บริหารทั้งสองโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ที่แน่วแน่ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพและไม่กังวลต่อปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบ เนื่องจากผู้บริหารเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อเตรียมพร้อมสู่การทำงาน แม้ว่าจะต้องเน้นให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในด้านวิชาการที่ดีเพื่อตอบสนองต่อนโยบายและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ แต่อย่างไรก็ตามยังคงมุ่งมั่นและให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพของผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการจัดการศึกษาที่จะเกิดกับตัวผู้เรียนอย่างแท้จริงที่จะได้ใช้ความรู้ที่ได้เรียนในการประกอบอาชีพในอนาคต

ในขณะที่บุคลากรในโรงเรียนก็ตระหนักถึงลักษณะการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และมีวิสัยทัศน์ในการมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการควบคู่ไปกับสมรรถนะการประกอบอาชีพและทักษะชีวิต ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายและการกระตุ้นของผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำให้บุคลากรภายในโรงเรียนเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ ส่งผลให้บุคลากรตระหนักและดำเนินการตามนโยบายของ

ผู้บริหารสถานศึกษาด้วยความมุ่งมั่นและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งจากการพิจารณาบริบท โดยรอบสถานศึกษาและการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครอง รวมไปถึงความต้องการ ของชุมชน ทำให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจและเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาเพื่อ ตอบสนองต่อความต้องการของทุกภาคส่วน เพื่อให้สามารถผลิตผู้เรียนได้ตรงกับความต้องการของ ชุมชน และสังคม

นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้สร้างความเข้าใจและสร้างทัศนคติที่ดีต่อ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนเล็งเห็นถึงความสำคัญ ของการจัดการการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน การที่โรงเรียน ต้องมุ่งสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับทุกฝ่ายนั้น เป็นเพราะโรงเรียนต้องการความร่วมมือ จากทุกภาคส่วนในการร่วมกันกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา และการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ ความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ วิวรรณ สารกิจปรีชา (2554: 130) ที่กล่าวว่า การร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาและผู้ปกครองตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จะทำให้ เกิดผลดีทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อนักเรียน โดยเฉพาะในการพัฒนานักเรียนให้ประสบความสำเร็จ ในด้านการศึกษา อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาผู้เรียนในด้านอารมณ์และสังคมอีกด้วย ดังนั้นการเปิดโอกาส ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการให้ประสบ ความสำเร็จ

1.3 ทิศทางและนโยบายของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งสองโรงเรียนมีการกำหนดนโยบาย พันธกิจ และอัตลักษณ์ของโรงเรียนได้สอดคล้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนต้องการที่จะกำหนดกรอบการทำงานเพื่อให้การดำเนินงานของ โรงเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการกำหนดสมรรถนะการประกอบอาชีพ ให้อยู่ในนโยบาย และพันธกิจ รวมถึงอัตลักษณ์ของโรงเรียนนั้น จะช่วยทำให้การดำเนินงานในการ เสริมสร้างสมรรถนะดังกล่าวมีความชัดเจน แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรภายในโรงเรียน ก็จะไม่กระทบต่อการดำเนินงานในภาพรวมของโรงเรียน และทำให้เห็นว่า การจัดการศึกษาเพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียนเป็นหนึ่งในภารกิจหลักที่โรงเรียนจะต้อง ดำเนินการให้สำเร็จ ซึ่งอย่างไรก็ตามทั้งสองโรงเรียนยังคงดำเนินงานต่าง ๆ ตามนโยบายของหน่วยงาน ต้นสังกัด แต่มีการประยุกต์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายและบริบทของโรงเรียนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะ ช่วยเหลือโรงเรียนสามารถพัฒนางานที่มีได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ขัดต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

ที่สั่งการให้โรงเรียนดำเนินการ อีกทั้งยังต้องถูกประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัดเกี่ยวกับการดำเนินงานตามนโยบายอยู่เสมอ แต่ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนยังคงให้ความสำคัญกับบริบทโดยรอบสถานศึกษาด้วย จึงนำนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนก่อนลงสู่การปฏิบัติทุกครั้ง

นอกจากนี้ ยังมีการสร้างแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ระบุเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านสมรรถนะการประกอบอาชีพ รวมทั้งแผนปฏิบัติราชการที่ระบุการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียนไว้อย่างชัดเจน ซึ่งการที่โรงเรียนมีการระบุแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนนั้น จะทำให้การนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยการจัดทำโครงการต่าง ๆ ควรมีการระบุทรัพยากรที่จะต้องใช้ วิธีการดำเนินงาน รวมถึงการประเมินประสิทธิภาพของโครงการไว้อย่างชัดเจน เพื่อที่จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

สามารถสรุปได้ว่า จากการดำเนินงานของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศเกี่ยวกับการวางทิศทางและนโยบายเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนนั้น ทำให้เห็นข้อดีเกี่ยวกับการนำสมรรถนะการประกอบอาชีพบรรจุเข้ามาเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของสถานศึกษาตั้งแต่ในระดับนโยบาย พันธกิจ ไปจนถึงแผนการปฏิบัติงาน การจัดทำโครงการ และการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ทำให้เห็นถึงความต่อเนื่องของการดำเนินงานจนส่งผลให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ เนื่องจากได้รับความร่วมมือจากบุคลากรภายในโรงเรียนที่จะต้องปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองต่อภารกิจหลักของสถานศึกษา

แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่เห็นถึงการระบุแนวทางการประเมินผลนโยบายของโรงเรียน ซึ่ง โชคดก ปัญญาวรานันท์ และปองสิน วิเศษศิริ (2558: 84-85) ได้ศึกษาภาพรวมในการพัฒนานโยบาย ซึ่งได้สรุปขั้นตอนที่สำคัญในการพัฒนานโยบายออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบาย 2) การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และ 3) การประเมินผลนโยบาย ซึ่งจากผลการวิเคราะห์การดำเนินงานด้านนโยบายของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศทั้งสองโรงเรียนนั้น ทำให้เห็นถึงขั้นตอนการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ แต่ยังไม่เห็นภาพที่ชัดเจนหรือแนวทางเกี่ยวกับการประเมินผลนโยบาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทั้งสองโรงเรียนควรดำเนินการเพิ่มเติมเพื่อที่จะทำให้ทราบว่า นโยบายที่ได้กำหนดขึ้นมีผลเป็นอย่างไร มีความเหมาะสมหรือควรพัฒนาปรับปรุงนโยบายให้ดีขึ้นอย่างไร เพื่อที่จะทำให้นโยบายของทั้งสองโรงเรียนมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยกำหนดกรอบการทำงานในการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียนประสบผลสำเร็จ

1.4 การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

1.4.1 ด้านการบริหารงานบุคคล

จะเห็นได้ว่า ทั้งสองโรงเรียนมีการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนเพื่อให้บุคลากรมีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพผ่านการอบรมสัมมนา การศึกษาดูงานทั้งในและนอกชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายในโรงเรียนเพื่อให้ครูร่วมกันพัฒนาตนเองและการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพอย่างเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งทำให้เห็นว่าทั้งสองโรงเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลภายในโรงเรียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากการจะดำเนิน งานให้สำเร็จนั้นครูซึ่งเป็นกุญแจหลักในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนจะต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะการประกอบอาชีพที่ชัดเจน เพื่อที่จะให้ครูสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ซึ่งเป็นวิธีการที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน โดยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นหนทางที่จะช่วยให้บุคลากรในองค์กรเกิดการเรียนรู้ พัฒนาทักษะ และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู เป็นการบูรณาการองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติแล้วถอดบทเรียน ซึ่งช่วยพัฒนาความรู้ระหว่างบุคลากรและยังเป็นการเพิ่มสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคลากรในองค์กรอีกด้วย (วิชัย วงศ์ใหญ่, และ มารุต พัฒนา, 2563)

นอกจากนี้ทั้งสองโรงเรียนยังใช้การนิเทศเพื่อพัฒนามากกว่าการนิเทศเพื่อประเมินซึ่งทำให้ผู้สอนไม่รู้สึกว่าตนเองถูกตัดสินผลการทำงานซึ่งจะทำให้เกิดความกดดันต่อผู้สอนเป็นอย่างมาก แต่ผู้สอนกลับรู้สึกว่าการนิเทศเป็นไปเพื่อการพัฒนาตนเองให้การจัดการเรียนการสอนของตนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้บริหารยังใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้ผู้สอนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน ทำให้หันต้องทำงานอย่างมีความรับผิดชอบมากขึ้น อีกทั้งมีโอกาสในการร่วมตัดสินใจ ซึ่งผู้บริหารทั้งสองโรงเรียนก็ได้ให้อำนาจแก่ครูผู้สอนในการตัดสินใจในชั้นเรียน รวมถึงการจัดโครงการสำคัญในโรงเรียนอีกด้วย ซึ่งหากการทำงานประสบความสำเร็จครูผู้สอนก็จะได้รับคำชมเชย รวมถึงมีผลต่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครูผู้สอนด้วย จะเห็นได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีประโยชน์อย่างมากในการช่วยให้การบริหารองค์กรดำเนินไปด้วยความราบรื่น ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรักความผูกพันต่อองค์กร เกิดความรู้สึกที่ดีต่อภารกิจที่รับผิดชอบ มีการวางแผนทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งล้วนส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรสูงขึ้น (นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และ อินถา ศิริวรรณ, 2560: 76)

1.4.2 ด้านการบริหารงานวิชาการ

จากผลการวิเคราะห์พบว่า การพัฒนางานหลักสูตรของทั้งสองโรงเรียนที่ปฏิบัติเป็นเลิศนั้น นอกจากจะต้องมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ยังได้เน้นการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียน โดยต้องคำนึงความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน และทรัพยากรภายในท้องถิ่นอีกด้วย เนื่องจากการพัฒนาความรู้ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียนนั้น สิ่งสำคัญคือ ผู้เรียนจะต้องสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการเรียนไปพัฒนาและปรับใช้กับการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งส่วนใหญ่ผู้เรียนและผู้ปกครองต้องการที่จะให้ผู้เรียนประกอบอาชีพในสถานประกอบการรอบ ๆ ชุมชนของตนเอง ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรจึงจำเป็นต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และทรัพยากรภายในท้องถิ่นเป็นหลักในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเพื่อให้ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง โดยการที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา ชาวบ้านในชุมชน และสถานประกอบการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกเนื้อหาที่จะบรรจุลงในหลักสูตรนั้น เพื่อให้ได้แง่มุมความเห็นที่หลากหลาย และสามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนได้ตรงกับความต้องการของทุกภาคส่วนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพงศ์ ฉลาดแย้ม และคณะ (2554: 91) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าชุมชนต้องการให้โรงเรียนรับฟังความคิดเห็นมากขึ้น และนำข้อคิดเห็นที่ได้ไปดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม โดยต้องให้เกียรติในความรู้ความสามารถที่ถนัดและปรึกษาหารือในเรื่องที่ชุมชนมีความมั่นใจที่จะมีส่วนร่วม โดยโรงเรียนควรจัดกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของหลักสูตรสถานศึกษามีการพัฒนาคู่มือ หรือเอกสารเพื่อเป็นสื่อประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พร้อมทั้งการสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียนและชุมชน

นอกจากนี้ ทั้งสองโรงเรียนยังจัดให้มีรายวิชาเพิ่มเติมที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเพื่อให้ให้นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้ตามลำดับช่วงชั้นที่โรงเรียนจัดขึ้นและเป็นรายวิชาที่มีกำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์และการวัดประเมินผลที่ชัดเจน เนื่องจากการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพจำเป็นที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงชั้น เพื่อให้สามารถพัฒนาสมรรถนะที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็มีการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลที่ชัดเจน โดยจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่ครูต้องการจะสอนเพื่อให้สามารถประเมินได้ว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ และมีสิ่งที่ต้องแก้ไขหรือพัฒนาอย่างไร เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนต่อไป สำหรับการจัดการเรียนการสอนทั้งสองโรงเรียนมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Active learning) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหา

เป็นฐาน (Problem-based learning: PBL) โดยการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ นั้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้และผู้เรียน รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์และความสำเร็จในการเรียน อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากในห้องเรียนไปใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือประกอบอาชีพในอนาคตได้ (วารินทร์พร ฟินเฟื่องฟู, 2562: 135) และในส่วนของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และได้ลงมือปฏิบัติมากขึ้น และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (ภัทราวดี มากมี, 2554: 7) นอกจากนี้ โรงเรียนบ้านเมืองกีด ยังมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4 กลุ่มสาระ สะเต็มศึกษา (STEM) ซึ่งเป็นการสอนที่เน้นการบูรณาการเพื่อช่วยนักเรียนสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาทั้ง 4 กลุ่มสาระเข้ากับชีวิตประจำวันและการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน เพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ และสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ทักษะชีวิต ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมใหม่จนนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ได้ (ศิริพร ศรีจันทร์ และคณะ, 2562: 157) แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะต้องมีการนำนโยบายด้านการศึกษามาประยุกต์ให้เข้ากับโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนที่มีอยู่เดิมเพื่อเป็นการลดภาระงานครู และพัฒนางานเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงความต้องการจำเป็นของผู้เรียนเป็นสำคัญโดยเฉพาะในด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่ผู้เรียนมีความต้องการจำเป็นมากที่สุดในการพัฒนา

1.4.3 ด้านการบริหารงานงบประมาณ

ด้านการบริหารงานงบประมาณพบว่า ทั้งสองโรงเรียนมีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีทิศทางและตั้งเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพรองจากการสอนวิชาการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งจัดสรรงบประมาณลงในแผนปฏิบัติการของทุกปีงบประมาณอย่างชัดเจน ทำให้มีงบประมาณรองรับเพียงพอที่จะจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน เป็นสิ่งสำคัญเป็นลำดับต้น ๆ ในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ เพราะหากงบประมาณติดขัดหรือไม่เพียงพอ นั้น การดำเนินงานต่าง ๆ ก็อาจจะต้องหยุดชะงักหรือไม่ประสบความสำเร็จดังเป้าหมายที่ตั้งไว้ อีกทั้งมีการเสนอขอของงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ผู้บริหารดำเนินการในการหางบประมาณเพิ่มเติม เนื่องจากต้องการให้การดำเนินการต่าง ๆ มีคุณภาพ และยังช่วยให้สามารถวางแผนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลายมากขึ้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้มีการใช้ศักยภาพของประชาชนในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา โดยมีการนำปราชญ์ชาวบ้าน หรือวิทยากรในท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการจัดการศึกษา นอกจากจะช่วย

ให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่มาจากประสบการณ์จริงของบุคคลที่มีความรู้ หรือเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริงแล้ว ยังช่วยประหยัดงบประมาณของโรงเรียนในการสรรหาจัดจ้างวิทยากรจากหน่วยงานที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายที่สูงได้อีกด้วย ซึ่งการเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ตรงช่วยส่งผลให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจในการเลือกอาชีพได้ดีขึ้น และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำงานในอนาคต อีกทั้งการระดมทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนมาใช้ในการจัดกิจกรรมให้นักเรียน นอกจากเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการสร้างแหล่งเรียนรู้หรือค่าเดินทางเพื่อศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีระยะทางไกลจากโรงเรียนแล้ว ยังช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ศึกษาความรู้จากสถานที่จริงที่จะต้องประกอบอาชีพในอนาคต ทำให้ผู้เรียนเกิดความมุ่งมั่นในการเรียนมากขึ้นอีกด้วย

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานด้านการบริหารงบประมาณในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียนนั้น มีความสอดคล้องกับ นงนุช ชุมภูเทพ และฉลอง ชาตรุประชีวิน (2560: 148) ที่ได้เสนอรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สูงและทุรกันดารในหลายประการด้วยกัน ได้แก่ การสร้างการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายการพัฒนา การใช้ศักยภาพของพื้นที่และทรัพยากรร่วมกันอย่างประหยัด และเกิดประสิทธิผลสูงสุด การนำปราชญ์ชาวบ้าน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียนในอนาคต เป็นต้น

1.5 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

ในประเด็นนี้สามารถแบ่งออกได้เป็นการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา ในด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา จะเห็นได้ว่านอกจากการที่ผู้บริหารทั้งสองโรงเรียนได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพในโรงเรียน และเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการกระจายอำนาจในการบริหารงานให้แก่ครูได้มีส่วนร่วม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในสถานศึกษา และทำให้การทำงานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพมีประสิทธิภาพ โดยได้อภิปรายไปในประเด็นก่อนหน้าแล้วนั้น ผู้บริหารยังเป็นผู้ดำเนินการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนอีกด้วย โดยมีการประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก รวมทั้งสรรหางบประมาณเพื่อใช้จ่ายในการดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ทำให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความพยายามในการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด และตอบสนองต่อความต้องการของทุกฝ่าย บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีส่วนสำคัญอย่างมากในการช่วยให้การเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสมบุรณ์ สุทธิโม (2557: 89) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ถือเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษาที่จะสามารถบันดาลให้

การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนเกิดขึ้นได้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนในกระบวนการ เพราะผู้บริหารโรงเรียน คือ ผู้ที่จะชี้แนะ สั่งการ และ วางกรอบทิศทางการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน

ขณะเดียวกันครูผู้สอนของทั้งสองโรงเรียนก็ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพให้นักเรียน โดยเห็นได้จากการที่ครูทุกคนให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียน และความตั้งใจในการประยุกต์สมรรถนะการประกอบอาชีพให้เข้ากับรายวิชาที่ตนสอน เช่น การสอนการคำนวณดอกเบี้ยกำไร การวางแผนธุรกิจต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นการเชื่อมประสบการณ์และสิ่งที่คุณเรียนสนใจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้เข้ากับความรู้ในรายวิชาที่คุณเรียนจะต้องได้รับ เพื่อให้คุณเรียนเกิดความเข้าใจและเห็นถึงความสำคัญของการนำความรู้ที่ได้จากรายวิชาไปประยุกต์ใช้ในการทำงานจริงมากขึ้นซึ่งมีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของคุณเรียนที่ต้องการพัฒนาทั้ง ความรู้ ทักษะ และเจตคติในการประกอบอาชีพ

ในด้านการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา พบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้เข้ามาสนับสนุนบุคลากรผ่านการให้คำแนะนำการจัดทำหลักสูตรและมหาวิทยาลัยใกล้เคียงได้เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียนอีกด้วย ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรเกิดความเข้าใจในการดำเนินงานในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนมากขึ้น และยังสามารถนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตน รวมถึงการจัดทำกิจกรรมเสริมนอกหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้คุณเรียนได้ความรู้ และประโยชน์ รวมถึงประสบการณ์ที่ครบถ้วนในการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของคุณเรียน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของคุณเรียนอย่างมากนอกจากนี้ ยังได้สร้างเครือข่ายกับโรงเรียนใกล้เคียงในการทำงานเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพร่วมกัน ทำให้โรงเรียนมีที่ปรึกษาทางด้านงานดำเนินการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถขอความร่วมมือหรือความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานอีกด้วย

ในส่วนของชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนด้วยเช่นกัน โดยนำปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาให้ความรู้ด้านอาชีพแก่นักเรียน ซึ่งเป็นวิธีการที่มีประโยชน์ที่จะช่วยให้คุณเรียนมีโอกาสเรียนรู้จากผู้รู้ในท้องถิ่นและนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตเมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียน วิธีการนี้เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้คุณเรียนสามารถวางแผนอาชีพในอนาคตได้ดีขึ้น และสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นที่พบว่าตัวชีวิตในด้านทักษะการวางแผนการประกอบอาชีพเป็นความต้องการจำเป็นสูงสุดของคุณเรียน นอกจากนี้ สถานประกอบการยังเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าไปศึกษาดูงานและฝึกปฏิบัติงานในสถานที่จริง ถือเป็นเปิดประสบการณ์แก่ให้คุณเรียน ซึ่งทำให้คุณเรียนสามารถวิเคราะห์

ความต้องการและความถนัดของตน รวมถึงบริษัทในสถานประกอบการเพื่อประกอบการตัดสินใจในการทำงานจริง โดยโรงเรียนบ้านเมืองก็ยังคงได้นำสถานประกอบการเข้ามาช่วยในการกำหนดสมรรถนะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเตรียมความพร้อมก่อนที่จะออกสู่การทำงานในอนาคตอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับชูชาติ พ่วงสมจิตร (2560: 1342) ที่กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและโรงเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยบทบาทหน้าที่สำคัญของโรงเรียนต่อชุมชน คือ การให้การศึกษอบรมแก่คนในชุมชน ส่วนบทบาทสำคัญของชุมชนต่อโรงเรียนคือ การมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา การให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดการศึกษา และกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวทางในการนำโรงเรียนออกสู่ชุมชนสามารถดำเนินการเผยแพร่ข่าวสาร รายงานผลทางการศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญในชุมชน ส่วนรูปแบบการนำชุมชนเข้ามาทำได้ผ่านการเชิญผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

และสุดท้ายการดึงผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในการวางแผนการกำหนดเนื้อหาวิชาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ เช่น เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพของตน ส่งผลิตภัณฑ์ให้นักเรียนจำหน่าย การเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าศึกษาทำงานในสถานที่ทำงาน เป็นต้น ทำให้เห็นบทบาทของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยโรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ สุภัสสจิรา วงษ์มาดิษฐ์ (2559: 85) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในด้านการร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลาน ด้านการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมสนับสนุนกิจการ การศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมในบรรยากาศการเรียนการสอนของสถานศึกษา และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และติดตามผล และสอดคล้องกับ กนกวรรณ คงสอดทรัพย์ และ นิตยา บรรณประสิทธิ์ (2559: บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ผู้ปกครองต้องการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรและจัดหาแหล่งทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียน ตลอดจนต้องการการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา

ประเด็นที่ 2 การวิเคราะห์วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศทั้งสองโรงเรียนที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยทั้งสองโรงเรียนมุ่งเน้นให้ความรู้ด้านการวางแผนอาชีพในอนาคตผ่านกิจกรรมวิชาแนะแนวอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากกิจกรรมแนะแนวเป็นวิชาพื้นฐานที่นักเรียนทุกคนได้เรียน และเป็นวิชาที่จัดขึ้นเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบความถนัดของตนเองซึ่งเป็นพื้นฐานในการนำไปสู่การประกอบอาชีพในอนาคต โดยโรงเรียนทั้งสองได้พยายามประยุกต์เนื้อหาให้เข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้และประโยชน์ในการนำไปสู่การพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของนักเรียนในตอนต้นที่ 1 ที่พบว่า นักเรียนมีความต้องการจำเป็นที่จะได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะในการวางแผนการประกอบอาชีพในเรื่องการเขียนเป้าหมายในการประกอบอาชีพทั้งระยะสั้นและระยะยาวมากที่สุด และยังสอดคล้องกับ สมคิด กอมนิ (2559: 106) ที่ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมแนะแนวจะต้องครอบคลุมการแนะแนวในด้านอาชีพด้วยการให้ข้อมูลเพื่อให้บุคคลรู้จักตนเองในด้านความถนัดความสามารถรู้จักการวางแผนการศึกษาและอาชีพให้สอดคล้องกันได้ ทราบแหล่งข้อมูลทางอาชีพ คุณสมบัติประจำตัวผู้ประกอบอาชีพ รายได้และโอกาสในการประกอบอาชีพ

สำหรับการจัดกิจกรรมในรายวิชาหลักทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งสองโรงเรียนได้เน้นการบูรณาการความรู้ด้านการประกอบอาชีพลงในทุกรายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ในทุกรายวิชาไปประยุกต์ใช้กับการประกอบอาชีพได้ เน้นการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านอาชีพที่แบ่งตามช่วงชั้นที่ชัดเจนและเหมาะสมกับช่วงวัย เนื่องจากการพัฒนาความรู้ด้านอาชีพจะต้องมีความเหมาะสมกับระดับความรู้และความสามารถของผู้เรียนด้วย เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ในแต่ละระดับขึ้นไปเป็นพื้นฐานสำหรับการต่อยอดความรู้ในการเรียนในระดับชั้นต่อไป

นอกจากนี้ทั้งสองโรงเรียนยังมีการจัดกิจกรรมการวางแผนเป้าหมายและความก้าวหน้าในอาชีพจากบุคคลตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างจากบุคคลที่ประกอบอาชีพตามที่ผู้เรียนสนใจเพื่อเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานจริง รวมถึงประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนได้ รวมถึงมองเห็นโอกาสและแนวทางในการประสบ

ความสำเร็จในอาชีพนั้น ๆ อีกทั้งยังได้มีการนำนักเรียนเข้าร่วมอบรมรับความรู้ที่เกี่ยวกับสมรรถนะ การประกอบอาชีพกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่มากขึ้น โดยเฉพาะ ถ้าหน่วยงานเป็นหน่วยงานที่ตรงกับความสามารถและความถนัดหรือความสนใจของผู้เรียนโดยตรง ซึ่งควรจัดหมุนเวียนกันไปเพื่อให้ได้ความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายมากขึ้นรวมทั้งตอบสนอง ต่อความสนใจของผู้เรียนในหลากหลายกลุ่มอาชีพ

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านทักษะ การประกอบอาชีพ

สำหรับผลการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพด้านทักษะการประกอบอาชีพ ทั้งสองโรงเรียนแบบเน้นการจัดการเรียนรู้แบบ Active learning ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นทักษะนั้น เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมที่ทั้งสองโรงเรียนมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียน การสอนซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและมีส่วนร่วมกับการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างเต็มที่ รวมทั้งมีการฝึกทักษะในการวางแผนการประกอบอาชีพ ในรายวิชาแนะแนว ดังที่ได้อภิปรายไปในประเด็นก่อนหน้าว่า วิชาแนะแนวเป็นวิชาสำคัญที่ทั้งสอง โรงเรียนได้ใช้ในการพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน ดังนั้น การจัดกิจกรรมแนะแนวควรมีความหลากหลายเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ได้อย่างครบถ้วน การนำบุคคลต้นแบบมาให้คำแนะนำกับนักเรียนในรายวิชาแนะแนวก็เป็นอีกหนึ่ง วิธีการที่ทั้งสองโรงเรียนได้ใช้ ซึ่งการมีบุคคลต้นแบบนี้จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจที่ดีให้แก่เด็กนักเรียน ในการประกอบอาชีพซึ่งควรมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนเพื่อให้ได้บุคคลจากหลายสาขาอาชีพมา ให้ความรู้และประสบการณ์จากการทำงานจริง นอกจากนี้ ยังเน้นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักหน้าที่ การบริหารจัดการงาน และเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมี ความสุข โดยการจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของนักเรียน ในตอนที่ 1 ที่พบว่า ผู้เรียนมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเป็น อันดับสอง ซึ่งสอดคล้องกับ ธารทิพย์ พจน์สุภาพ (2559: 36) ที่พบว่า ผู้เรียนเห็นด้วยว่า การจัดการเรียน การสอนแบบปฏิบัติงานกลุ่มหรือแบบทีม ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวผู้เรียนในระดับมาก ทั้งในส่วนของ การรู้จักคิด วางแผน วิเคราะห์ และแก้ปัญหาาร่วมกัน ทำให้มีโอกาสสร้างมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อน ในกลุ่ม ฝึกตนเองรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อีกทั้งยังทำให้ได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกัน

นอกจากการเรียนในชั้นเรียนแล้วทั้งสองโรงเรียนยังได้มีการจัด กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้อาชีพที่ตนสนใจผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อย่างกิจกรรมชุมนุม โดยมีการหมุนเวียนทุกปีเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อาชีพที่หลากหลายเพื่อค้นหา

ความชอบและถนัดของตนเอง ซึ่งการจัดกิจกรรมชุมนุมนั้นเป็นการสร้างโอกาสที่ดีในการที่ให้ผู้เรียน ได้ฝึกปฏิบัติการทำงานจริงรวมทั้งรู้จักการแก้ปัญหาและการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียน จะต้องพบเมื่อผู้เรียนออกสู่โลกแห่งการทำงานในอนาคต ดังนั้น จึงเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อ ผู้เรียนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้การหมุนเวียนกิจกรรมทุกปีนั้น ยังช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลอง ทำอาชีพที่หลากหลาย เพื่อค้นหาความชอบที่แท้จริงของตนเองซึ่งเป็นการลดโอกาสการตัดสินใจเลือก อาชีพที่ผิดพลาดของผู้เรียนอีกด้วย อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมค่ายวิชาชีพระยะสั้น โดยให้ผู้ที่มีความ เชี่ยวชาญเข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้ เช่น การสอนทักษะการโรงแรมโดยวิทยากรจากสถาบัน อาชีวศึกษาใกล้เคียง เนื่องจากการจัดกิจกรรมค่ายวิชาชีพระยะสั้นเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการช่วยเพิ่ม โอกาสในการพัฒนาทักษะเกี่ยวกับอาชีพให้แก่ผู้เรียน โดยได้เรียนรู้ผ่านผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในอาชีพ โดยตรงซึ่งทำให้นักเรียนมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติจริงและมีโอกาสได้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ ที่หลากหลายร่วมกับเพื่อน ๆ ร่วมค่ายอีกด้วย

2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านเจตคติ

การประกอบอาชีพ

ในส่วนของกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ ด้านเจตคติการประกอบอาชีพนั้น นอกจากการให้ความสำคัญต่อระบบแนะแนวภายในโรงเรียนแล้ว ยังได้มีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง หากจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาและสิ่งที่ตนเองถนัดหรือ ทำได้ดีผ่านกิจกรรมวิชาชุมนุม เนื่องจากกิจกรรมชุมนุมนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนได้ทดลองการฝึก ปฏิบัติจริงแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นหาข้อดีหรือข้อเสียของตนเองเพื่อที่จะปรับปรุง และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นรวมทั้งเป็นการค้นหาสิ่งที่ตนเองถนัดได้เป็นอย่างดี ผ่านการทดลองทำจริงและ เปรียบเทียบวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของสิ่งที่ทำกับความถนัดของตนเองได้ และพัฒนาทักษะต่าง ๆ ผ่านการทำงานจริงร่วมกับผู้อื่นซึ่งเป็นการช่วยให้ฝึกการทำงานเป็นทีมที่ดี กิจกรรมชุมนุมจึงเป็น ส่วนหนึ่งในการสร้างเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพในอนาคตของผู้เรียน โดยการจัดการศึกษา มีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของนักเรียนในตอนที่ 1 ที่พบว่า ผู้เรียน มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเป็นอันดับสาม

นอกจากนี้ ทั้งสองโรงเรียนยังมีการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ในการประกอบอาชีพโดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมกลุ่มมากกว่าการสอนบรรยาย ในชั้นเรียน เนื่องจากการทำกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนทำงานกับผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้นซึ่งเป็นพื้นฐาน ในการทำงานในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ ธารทิพย์ พจน์สุภาพ (2559: 42-44) ที่ได้กล่าวว่า การจัด การเรียนการสอนแบบกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดและลงมือปฏิบัติ รวมถึงมีการแสดงความคิด เห็นเพื่อแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในกลุ่มและต่างกลุ่ม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิด ทักษะ ในการสื่อสาร ทักษะทางสังคม รวมทั้งทักษะการจัดการ และสามารถทำงานเป็นทีมได้ ซึ่งทำให้ผู้เรียน

ได้ฝึกฝนประสบการณ์ในการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไปในอนาคต และจะช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น

และประเด็นเพิ่มเติมที่น่าสนใจของโรงเรียนบ้านจันทร์คือ การจัดการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษา โดยโรงเรียนได้นำการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษามาใช้บูรณาการกับการสอนในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้เขาเรียนหรือเจตคติที่ดีต่อการทำงานในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรัญญา แสงพิทักษ์ และอมรตา อาษาพิทักษ์ (2560: 159) ได้ทำการศึกษาผลหลังจากการจัดกิจกรรมจิตตปัญญาให้กับนักศึกษาพยาบาลเพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในมุมมองต่าง ๆ มีความเข้าใจตนเอง และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงเปิดรับเจตคติใหม่ใหม่มีการปรับเปลี่ยนเจตคติต่อตนเองเพื่อนอาจารย์และวิชาชีพที่ดีขึ้น

ประเด็นที่ 3 การวิเคราะห์ผลการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

3.1 ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนจากการติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จของการศึกษาของโรงเรียน พบว่านักเรียนที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูง และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เนื่องจากนักเรียนได้ฝึกผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งในแง่ของการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบทบาทต่าง ๆ มากยิ่งขึ้นซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการทำงานร่วมกับผู้อื่นในอนาคต นอกจากนี้ นักเรียนมีการวางแผนการใช้ชีวิตและวางแผนการประกอบอาชีพของตนเองในอนาคตโดยใช้ความถนัดและความชื่นชอบเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ เนื่องจากผู้เรียนได้มีโอกาสลองฝึกปฏิบัติงานจริงผ่านการทำกิจกรรมชุมนุมและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน รวมทั้งยังได้ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนทดลองการทำงานในหลากหลายอาชีพ ทำให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ถึงความถนัดและความชอบของตนเองอย่างแท้จริง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของตนเองได้ในอนาคต อีกทั้งนักเรียนยังเกิดความรักและห่วงใยในท้องถิ่นของตนเองอีกด้วยเนื่องจากการเข้ามีส่วนร่วมในชุมชน รวมทั้งการนำนักเรียนออกไปสู่ชุมชนอยู่เป็นประจำ ทำให้นักเรียนเกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่าของแหล่งความรู้ และอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนที่เป็นประโยชน์และสามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและช่วยให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอีกด้วย

สำหรับผลที่เกิดกับโรงเรียนนั้นทำให้โรงเรียนได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภายนอกในด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน เนื่องจากทั้งสองโรงเรียนมีการดึงหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษา จึงทำให้

หน่วยงานต่าง ๆ มีโอกาสได้ร่วมกำหนดสมรรถนะของผู้เรียนร่วมกับโรงเรียน และหน่วยงานภายนอก มองเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของผู้เรียน อีกทั้งการส่งนักเรียนไปฝึกงาน และการแสดงผลงานหลังจบภาคการศึกษา ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ยอมรับในสมรรถนะที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

3.2 ความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเพราะ ซึ่งการที่นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาในรูปแบบนี้เพราะว่านักเรียนมีความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เพื่อนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต ผ่านการฝึกปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ทั้งในและนอกห้องเรียนไปพร้อมกัน อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ของการเรียนเนื่องจากสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการทำงาน สำหรับผู้ประกอบการ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ก็มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ เพราะผู้ประกอบการเองก็ต้องการให้ผู้เรียนทำงานทันทีหลังจากเรียนจบ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงอยากให้ผู้เรียนได้รับสมรรถนะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพติดตัวไปมากที่สุด อีกทั้งนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากห้องเรียนไปช่วยในการจัดการกิจการของครอบครัวระหว่างเรียน จึงทำให้ผู้ประกอบการเล็งเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนที่เกิดขึ้นและเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนในอนาคต

นอกจากนี้ ประชาชนในชุมชนก็มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเช่นกัน เนื่องจากได้รับประโยชน์จากการจัดการศึกษาของโรงเรียน จากการทำให้นักเรียนนำความรู้ ทักษะที่ได้รับจากการศึกษาในโรงเรียนมาช่วยพัฒนาชุมชน ทั้งในระหว่างเรียนและความคาดหวังที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยชุมชนเองก็ต้องการแรงงานที่มีฝีมือในการมาพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเจริญมากขึ้น ดังนั้น การที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานได้จริงจึงทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนเป็นอย่างมาก รวมถึงสถานประกอบการรอบรอบชุมชนก็ได้รับแรงงานที่มีฝีมือที่มีโอกาสได้ร่วมพัฒนาและเห็นถึงศักยภาพของตัวผู้เรียนขณะฝึกงานจึงทำให้สถานประกอบการต้องการผู้เรียนกลุ่มนี้ในการไปร่วมงานในอนาคตด้วยเช่นกัน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

จากรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นแนวคิดหลักในการวิจัยเรื่องนี้ คือ การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์มาจากผลการประเมินความต้องการจำเป็นในด้านสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และผลการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน (Vision) องค์ประกอบที่ 2 การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ (Administration) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยทั้งหมด 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความรับผิดชอบ (Responsibility) 2) การสร้างเครือข่าย (Connectivity) 3) วิเคราะห์ตนเอง (Identity) 4) ความต่อเนื่อง (Continuity) 5) เจตคติ (Mentality) และ 6) งบประมาณ (Budget) องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ (Implementation) และองค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลลัพธ์โครงการ (Performance appraisal) ผู้วิจัยขออภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญตามหัวข้อดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน (Vision)

จากข้อค้นพบด้านวิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียนพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานั้น ผู้บริหารควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายที่ชัดเจนเพื่อให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีเป้าหมายในการดำเนินงานไปในทางเดียวกัน และเพื่อสร้างกรอบความคิดให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ ซึ่งวิสัยทัศน์และนโยบายต้องมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับเป้าหมายทางการศึกษาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมไปถึงสอดคล้องกับการวัดประเมินผลระดับชาติ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ด้วย เพื่อให้การดำเนินงานจัดการศึกษาภายในโรงเรียนไม่ขัดต่อกระบวนการทำงานของหน่วยงานต้นสังกัด อีกทั้งต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายให้สอดคล้องและต่อเนื่องกับนโยบายต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ผ่านมาและให้ความสำคัญกับการพัฒนาต่อยอดนโยบายให้ดีขึ้น โดยใช้

พื้นฐานของนโยบายเดิมเป็นต้นทุนในการพัฒนา แต่ต้องไม่ยึดติดกับนโยบายเดิมที่ล้าหลัง เน้นพัฒนา นักเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการควบคู่ไปกับการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียน โดยมุ่งเน้นการนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียน ในชั้นเรียน และกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกหลักสูตร ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันของ นักเรียน และควรมีการระบุด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพลงในพันธกิจหลักของ สถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นเป้าหมายให้ครูและนักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญด้านคุณธรรม และจริยธรรมที่ฝังงมในการดำเนินชีวิต และให้ครูผู้สอนได้เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียน จนเกิดคุณธรรมจริยธรรมที่ระบุดไว้ ซึ่งการวิสัยทัศน์นั้นถือเป็นแรงบันดาลใจที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ ในการกระตุ้นและขับเคลื่อนบุคลากรในโรงเรียน เป็นการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อให้สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในอนาคต จึงจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ของ โรงเรียนให้ชัดเจน เพื่อให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน บรรลุผล ข้อค้นพบที่ได้กล่าวมาข้างต้นมีความสอดคล้องกับการดำเนินงานด้านการวางวิสัยทัศน์และ นโยบายของโรงเรียนกรณศึกษาทั้งสองแห่งที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษา ซึ่งพบว่าทั้งสองโรงเรียนผู้บริหาร มีวิสัยทัศน์และวางนโยบายที่ชัดเจนด้านการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ส่งผลให้ครูมีทิศทางการดำเนินงานจัดการศึกษาที่เป็นไปในทางเดียวกัน ซึ่งข้อค้นพบของงานวิจัย ที่ได้มีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ (career education) ที่ระบุว่า สถานศึกษาชั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียน การสอนสำหรับผู้เรียน โดยผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจำเป็นต้องจะต้อง เข้าใจวัตถุประสงค์ซึ่งก็คือ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลในการทำงาน สังคมความรู้ และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน รู้จักการหาโอกาสและช่องทางในการทำงาน และก้าวเข้าสู่โลกแห่ง การทำงาน โดยขณะที่ได้ศึกษาหาความรู้ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานนั้นจำเป็นต้องจะต้องพัฒนา ความรู้ทักษะ และเจตคติอันดีผ่านการเรียนอบรม และการปฏิบัติงานเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ ที่จะตัดสินใจในการศึกษาและการทำงานต่อไปได้ในอนาคต (สิริพันธ์ สุวรรณมรรคา และคณะ, 2554) นอกจากนี้ข้อค้นพบดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาชั้นพื้นฐานเพื่อ การประกอบอาชีพ: โรงเรียนถนนนวมราชูร์บำรุง (สุกัญญา แซ่มซ้อย และ ชญาพิมพ์ อุตสาโท, 2555: 100-110) ที่ระบุว่าปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาชั้นพื้นฐานเพื่อ การประกอบอาชีพของโรงเรียนถนนนวมราชูร์บำรุง ที่มีความสำคัญมากคือ วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ที่มุ่งจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน โดยมีเงื่อนไขความสำเร็จที่สำคัญคือ การกำหนด นโยบายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม บริบทของผู้เรียนและสถานศึกษา จากผล การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษาดังกล่าวมาแล้วนั้น หากสถานศึกษา มุ่งจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาดังเช่นโรงเรียนมัธยมอื่นนั้น น่าจะ

ไม่เหมาะสมกับสภาพความพร้อมของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน โรงเรียนจึง ควรกำหนดนโยบายการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพมาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของ โรงเรียน ซึ่งมีความเหมาะสมมากกว่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน สิ่งนี้นับได้ว่าเป็นเงื่อนไข แห่งความสำเร็จที่สำคัญของโรงเรียน ซึ่งก็เชื่อมโยงกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จความวิสัยทัศน์ ของผู้บริหารสถานศึกษา และสอดคล้องกับ เจริญศรี พันปี (2553: 85) ที่กล่าวว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลร่วม มากที่สุดต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาคือนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ

องค์ประกอบที่ 2 การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ (Administration)

ข้อค้นพบเรื่ององค์ประกอบด้านการเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการในการจัด การศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนจากการวิจัยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แสดงทัศนะที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการในการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาต้องมี การกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรภายในโรงเรียน มีการสร้างเครือข่ายกับ หน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนไปจนถึงผู้ประกอบการ มี หลักการและแนวทางในการวิเคราะห์ตนเองของสถานศึกษาอย่างรอบด้าน ดำเนินงานต่าง ๆ ด้วย ความต่อเนื่อง มีการสร้างเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนให้แก่ทั้งบุคลากรภายในโรงเรียนและบุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงต้องมี การบริหารงานด้านงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการ ดำเนินงานจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาทั้งสองแห่ง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ด้านความรับผิดชอบ (Responsibility) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคลากรในโรงเรียนให้มีความ ชัดเจน เพื่อให้การบริหารจัดการมีความเป็นระบบระเบียบมากขึ้น โดยบุคลากรในโรงเรียนทั้งผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอนจะต้องประสานความร่วมมือกันในการวางแผนและการดำเนินการจัดการศึกษา รวมถึงแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสมกับความสามารถเฉพาะของแต่ละบุคคลเพื่อช่วยส่งเสริมและเติมเต็ม ซึ่งกันและกัน สำหรับบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ได้แก่ การใช้หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม โดยเปิด โอกาสครูได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจและร่วมรับผลประโยชน์ รวมถึงการใช้กระบวนการ บริหารงานด้วยระบบคุณภาพ PDCA ใช้หลักการกระจายอำนาจในการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย ได้มีอำนาจ ในการบริหารงานอย่างแท้จริง มีการนิเทศติดตามเมื่อผู้สอนนำหลักสูตรสถานศึกษาไปปฏิบัติ ในชั้นเรียน ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ ทักษะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน กระตุ้นให้เกิดการสร้างกระบวนการชุมชน

แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ระหว่างครูผู้สอนด้วยกัน ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมบุรณ์ สุทธิโม (2557; 89-95) พบว่าผู้บริหารโรงเรียนถือเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษาที่จะสามารถบันดาลให้การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนเกิดขึ้นได้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนในกระบวนการ เพราะผู้บริหารโรงเรียน คือผู้วางกรอบทิศทางการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนที่เป็นไปตามกฎหมายและแนวนโยบายของรัฐ จะต้องมีการพิจารณาแนวคิด วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์และวิธีการทำงานที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีแนวทางการบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจ หรือการบริหารจัดการแบบที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) โดยการตัดสินใจในลักษณะของการมีส่วนร่วม ทั้งกับคณะกรรมการสถานศึกษาที่มงานบุคลากรโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีทักษะและกระบวนการบริหารที่ครบวงจร (PDCA) สถานศึกษาควรสนับสนุน ส่งเสริมครูให้สามารถทำการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างทั่วถึง โดยเอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่ครูในด้านต่าง ๆ ทั้งการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของครู ส่งเสริมให้กำลังใจครูในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ ส่งเสริมงานวิจัย ส่งเสริมการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสาระและความต้องการของชาติ ของท้องถิ่น และผู้เรียน มีการประเมินผลในรูปแบบที่หลากหลาย จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เอื้อต่อการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน จัดหางบประมาณ ทรัพยากรบุคคล สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของครูอย่างเต็มที่ (เพ็ญจันทร์ นครินทร์, 2544: 42-46; ธีระ รุญเจริญ.2546: 150)

สำหรับบทบาทหน้าที่ของครูในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศทั้งสองแห่ง พบว่าครูทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษา มีการเสนอความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานจัดการศึกษา ต้องมีความเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษาอย่างแท้จริง เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับรายวิชา พัฒนาและปรับปรุงงานหลักสูตรทั้งหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรรายวิชาที่รับผิดชอบให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน และเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและทรัพยากรภายในท้องถิ่น ร่วมกันจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือโครงการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในด้านการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน นอกจากนี้ครูทุกคนควรเข้าร่วมกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายในโรงเรียน เพื่อเป็นพื้นที่ในการร่วมกันพัฒนาตนเองและพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพอย่างเป็นกัลยาณมิตรต่อกันอย่างต่อเนื่อง ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิทักษ์ โสตถยาคม และคณะ (2561: 767-768) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยเงื่อนไขการจัดการเรียนรู้ของครู

มุมมองของครูผู้นำและผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ปัจจัยเงื่อนไขการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพ คือความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นความรู้ความเข้าใจของครูที่ดีเพียงพอเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอน หรือแก่นความรู้ ความคิดรวบยอด หลักการ ทฤษฎีในสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ และสอดคล้องกับ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2560: 105) ที่ระบุว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงคุณภาพครู คือ การให้ครูเข้าร่วมในชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (professional learning community: PLC) นำปัญหาการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงระยะยาว ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพนี้เป็นกระบวนการที่เป็นระบบในการทำงานร่วมกันของครู ในการวิเคราะห์และปรับปรุงการปฏิบัติการสอน ด้วยวงจรที่ต่อเนื่องของการตั้งคำถาม ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งของคณะครู นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นของผู้เรียน

2.2 การสร้างเครือข่าย (Connectivity) จากการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของโรงเรียนกรณีศึกษาทั้งสองโรงเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาพบว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและองค์กรต่าง ๆ เป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการจัดการศึกษารูปแบบนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดความสำเร็จ โรงเรียนต้องประสานงานสร้างเครือข่ายสำหรับการจัดการศึกษาร่วมกับบุคคลภายนอกโรงเรียน และมีการขอความร่วมมือทั้งจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาวิทยาลัย สถาบันอาชีวศึกษา บุคคลในชุมชน เจ้าของสถานประกอบการ ให้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วางแผน ออกแบบ และโดยเฉพาะการดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะการประกอบอาชีพที่ต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านรวมถึงสถานที่ที่เสมือนจริงเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งข้อค้นพบในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภโชค ปิยะสันต์ (2558: บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร บทเรียนจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพของโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารที่มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาใน 3 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านศักยภาพของพื้นที่ 2) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายพัฒนาการศึกษา และ 3) ปัจจัยด้านกระบวนการของสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กมลวรรณ รอดจ่าย (2552: 80) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งลักษณะความร่วมมือขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ โรงเรียนมีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญ และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2559: 84-90) ได้เสนอแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรฐานสมรรถนะอาชีพ

ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เน้นทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ ฝึกทักษะและถอดประสบการณ์กับสถานประกอบการ ที่มีความยืดหยุ่นด้านเนื้อหา ระยะเวลาเรียน โดยมีส่วนร่วมของสถานประกอบการ สังคม ชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องและคำนึงถึงการที่ให้ผู้เรียนจะนำไปใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคต

2.3 วิเคราะห์ตนเอง (Identity) การวิเคราะห์ตนเองเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งในการวางแผนและการเตรียมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนต้องมีการวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน ทั้งลักษณะทางกายภาพภายในโรงเรียน งบประมาณของโรงเรียน ทักษะและความสามารถของบุคลากรภายในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้และทรัพยากรภายในโรงเรียน ข้อดีหรือจุดแข็งที่มีอยู่และจุดอ่อนของโรงเรียนที่ต้องพัฒนา โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ในการดำเนินการและมีการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ รวมถึงต้องมีการวิเคราะห์บริบทของชุมชนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ธรรมชาติ ภูมิประเทศ อาชีพ ประเพณีและวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนให้มากที่สุด ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้โรงเรียนต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการของนักเรียนว่า นักเรียนมีความต้องการที่จะเติมเต็มหรือพัฒนาความรู้ในด้านใดบ้าง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างรายวิชาเพิ่มเติม หรือสอดแทรกเนื้อหาลงในรายวิชาที่มีอยู่แล้ว รวมไปถึงการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน ความต้องการของสถานประกอบการในชุมชน เนื่องจากสถานประกอบการในชุมชนอาจเป็นสถานที่ทำงานในอนาคตของนักเรียน และโรงเรียนควรมีการวิเคราะห์สมรรถนะพื้นฐานที่จำเป็นของตลาดแรงงานในปัจจุบัน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษาเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนตรงกับความต้องการของชุมชนและสังคม ข้อค้นพบจากงานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาทั้งสองโรงเรียนและเป็นไปในทิศทางเดียวกับรายงานการวิจัยของ สิริพันธ์ สุวรรณมรรคา และคณะ (2554: 13-14) ที่เสนอแนวทางการขับเคลื่อนสำคัญยุทธศาสตร์ “รวมพลังสานฝัน ขยายโอกาสการศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าสู่อาชีพได้ตลอดแนว ” ไว้ว่าโรงเรียนควรสำรวจทักษะอาชีพของครู ผู้บริหาร ศิษย์เก่า และ ผู้ปกครอง เพื่อจัดทำรายงานอาชีพที่มีผู้สอนและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในท้องถิ่น ผู้บริหารควรส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษา สมาคมศิษย์เก่า และสมาคมผู้ปกครองมีส่วนร่วม ในการสนับสนุนกิจกรรมการเรียน รวมทั้งเป็นแหล่งทรัพยากรบุคคลที่จะเป็นวิทยากรและครูฝึกทักษะอาชีพ และสอดคล้องกับ เบญจวรรณ สุกุลเนรมิต (2545: 19-20) และสุพล วังสินธ์ (2545: 55-59) ได้อธิบายความสำคัญของการวิเคราะห์ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ในการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษาทางการศึกษา เพื่อศึกษาแนวโน้มการพัฒนาการศึกษาให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น โดยแนวโน้มการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาทางการศึกษาต้องมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาตามเงื่อนไขข้อจำกัดและองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษา การศึกษาความต้องการของชุมชนเป็นการสำรวจความต้องการของสถานศึกษาชุมชนที่สถานศึกษาทางการศึกษาตั้งอยู่ความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนและความต้องการของชาวบ้านในชุมชนสรุปมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน การวิเคราะห์สภาพของสถานศึกษาทางการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาการศึกษา ดังนั้นการประเมินสถานภาพสถานศึกษาจะทำให้เราทราบว่าปัจจุบันสถานศึกษาเป็นอย่างไร มีปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรค มีปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนในด้านใด เพื่อที่จะเป็นข้อมูลในการจัดวางทิศทางการศึกษา

2.4 ความต่อเนื่อง (Continuity) ข้อค้นพบเรื่องความต่อเนื่องในการบริหารจัดการศึกษา จากงานวิจัยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงทัศนะที่สอดคล้องกัน กล่าวคือกระบวนการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างมีระบบ สามารถกำกับและติดตามได้ รวมไปถึงการนำผลการจัดการศึกษาในอดีตมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ข้อค้นพบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการดำเนินงานจัดการศึกษาของโรงเรียนกรณีศึกษาทั้งสองโรงเรียนที่มีการวางแผนประยุกต์นโยบายใหม่ ๆ ที่หน่วยงานต้นสังกัดมอบหมายให้โรงเรียนดำเนินการ โดยนำมาปรับเข้ากับโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนที่มีอยู่เดิมก่อนลงสู่การปฏิบัติ โดยเน้นการบูรณาการนโยบายเหล่านั้นให้สอดคล้องกับการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียนเพื่อเป็นการพัฒนางานเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและช่วยให้ไม่ก่อให้เกิดการล้มเลิกงานก่อนประสบความสำเร็จ มีการปรับปรุงพัฒนางานหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หลักสูตรสามารถพัฒนานักเรียนได้ตรงกับความต้องการของทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลาดแรงงานและมาตรฐานการศึกษาของชาติอย่างเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ มีการจัดทำคู่มือการบริหารงานบุคคลที่สอดคล้องกับเป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษาและจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อช่วยให้การทำงานเกิดความต่อเนื่องแม้ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงบุคลากรภายในโรงเรียนบ่อยครั้งก็ตาม เนื่องจากบุคลากรทุกคนสามารถศึกษาบทบาทหน้าที่ของตนเองได้ผ่านการอ่านคู่มือดังกล่าวได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ศุภชัย ยาวะประภาส (2554, 90) ได้สรุปความคิดเห็นของนักวิชาการเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า ประกอบด้วย 2 ประเด็นสำคัญ คือ ประเด็นที่ 1 การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการ กล่าวคือ มีความต่อเนื่อง มีขั้นตอนในการดำเนินการ ไม่ใช่กิจกรรมที่เกิดขึ้นชั่วคราวแต่มีความสัมพันธ์กันตลอดเวลา และ

ประเด็นที่ 2 การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นการดำเนินการตามขั้นตอนให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายของนโยบายที่ได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พูลย์ชัย ยาวีราข (2550: 227-234) พบว่าสภาพปัจจุบันและปัญหาของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติยังขาดกระบวนการที่เป็นแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติสำหรับสถานศึกษามี 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การตีความนโยบาย 2) การวางแผน 3) การจัดองค์ประกอบ 4) การจัดหา/ระดมทรัพยากร 5) การดำเนินงาน 6) การประเมินผล และ 7) การสร้างความต่อเนื่อง ซึ่งกิจกรรมสำคัญในขั้นตอนการสร้างความต่อเนื่องประกอบด้วย การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การรายงานผลให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และการเผยแพร่ความสำเร็จที่เกี่ยวกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ หลักการสำคัญในขั้นตอนนี้คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการสร้างความต่อเนื่อง มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างกว้างขวางในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

2.5 เจตคติ (Mentality) การสร้างเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนนั้นเป็นสิ่งสำคัญมาก เนื่องจากการดำเนินการด้านอื่น ๆ จะประสบความสำเร็จไม่ได้ หากผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนอย่างแท้จริง ในขณะเดียวกันผู้ปกครอง ชุมชน และสถานประกอบการ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ต้องเห็นความสำคัญของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนด้วย จากการศึกษาโรงเรียนกรณีศึกษาทั้งสองโรงเรียนพบว่า ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่แน่วแน่ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ และไม่กังวลต่อปัจจัยภายนอก อีกทั้งครูทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาทักษะของตนเองในด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน ร่วมคิด ร่วมวางแผนการดำเนินงานเพื่อเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน ด้วยความเต็มใจ อีกทั้งผู้ปกครองและคนในชุมชนยังเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนจึงส่งผลให้การดำเนินงานในทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความสำเร็จราบรื่น สอดคล้องกับ ศุภโชค ปิยะสันต์ (2558: 176) ได้ข้อค้นพบจากงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารบทเรียนจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี พบว่า หนึ่งในปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพด้านกระบวนการภายในโรงเรียน คือความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหาร ครูและบุคลากร และทัศนคติผู้ปกครองและคนในชุมชนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

2.6 งบประมาณ (Budget) จากการศึกษาผลการวิจัยหลายฉบับระบุว่า การจัดการศึกษาด้านอาชีพของสถานศึกษายังมีปัญหาซึ่งเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายอย่าง โดยหนึ่งในนั้นคือปัจจัยด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอ สอดคล้องกับ นงนุช ชุมภูเทพ และฉลอง ชาตรุประชีวิน (2560: 19-22) ทำการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพบริบทพื้นที่สูงและทุรกันดาร ความต้องการจำเป็นเรื่องอาชีพและแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สูงและทุรกันดารในเขตภาคเหนือด้านตะวันตก พบว่า การจัดการศึกษาด้านอาชีพของสถานศึกษายังมีปัญหาอุปสรรค คือ ปัญหาในเรื่องของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนไม่เข้าใจบทบาท หน้าที่ของตนในการจัดการศึกษา ขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษา การสนับสนุนของผู้บริหาร คณะครูอาจารย์ ผู้ปกครอง สถานประกอบการ องค์กรเอกชน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญทางด้านทักษะอาชีพหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดการเสริมสร้างความรู้และทักษะอาชีพที่เป็นรากฐานสำคัญ งบประมาณไม่เพียงพอ แผนการดำเนินงานไม่ชัดเจน กิจกรรมส่งเสริมอาชีพไม่หลากหลาย การผนวกการส่งเสริมอาชีพเข้าไปในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกสาระวิชายังไม่เหมาะสม อาคารสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมไม่เหมาะสม ขาดอาคารจัดเก็บและจำหน่ายสินค้า ปัญหาด้านการบริหารจัดการในเรื่องของการตลาดและแหล่งจำหน่ายผลผลิตชิ้นงาน ขาดความพร้อมของวัสดุฝึก ครูฝึกที่จำเป็น ไม่ทันสมัยและมีไม่เพียงพอต่อการใช้งานฝึกอาชีพ การเก็บรักษาสื่อการสอนไม่เป็นระบบ ขาดข้อมูลแหล่งวิทยากรท้องถิ่น เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ไม่มีเวลาสอนซ่อมเสริม การประเมินผลไม่เหมาะสมกับกิจกรรม เมื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่ต่างเชื่อมโยงมาจากการมีงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ ดังนั้นการบริหารจัดการงบประมาณของโรงเรียนจึงเป็นสิ่งที่ช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นได้ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นที่สอดคล้องในเรื่องงบประมาณว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานของโรงเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้ โดยข้อค้นพบจากงานวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการบริหารงบประมาณผ่านการจัดทำแผนการใช้งบประมาณประจำปี ซึ่งจะต้องมีการระบุอย่างชัดเจนถึงการนำงบประมาณมาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนลงในแผนการใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียนในทุกปี ระบุรายละเอียดงบประมาณการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรอื่น ๆ ที่ส่งเสริมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงาน และมีงบประมาณเพียงพอในการใช้จ่ายเพื่อให้การจัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ดำเนินไปตลอดจนบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาครูด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน นอกจากนี้ต้องมีการเสนอของงบประมาณจาก

หน่วยงานภายนอกโดยมีเป้าหมายของโครงการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนเป็นการเพิ่มเติมงบประมาณในการพัฒนาให้มากขึ้น ระดมทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ภายใน ชุมชน ขอความร่วมมือจากชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกในด้านงบประมาณและการช่วยเหลือ ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อช่วยประหยัดงบประมาณ ลดค่าใช้จ่ายของโรงเรียนในการจัดการศึกษาได้ สอดคล้องกับ รุ่ง แก้วแดง (2546: 51) ได้กล่าวถึง การระดมสรรพกำลังทุกส่วนในสังคมเพื่อการจัด การศึกษา ทั้งครอบครัว ชุมชน รัฐ เอกชน องค์กรชุมชน สื่อมวลชน จะต้องตระหนักสำนึกรับผิดชอบ ร่วมกันในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอนแทนการผลักภาระให้เป็นความรับผิดชอบของรัฐเพียงอย่างเดียว และสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ณรงค์ อภัยใจ (2560: 171-174) ได้ทำการศึกษารูปแบบการบริหาร จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ พบว่า องค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการ ตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บัณฑิตนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยองค์ประกอบทางด้านบัณฑิตนำเข้าประกอบด้วย การบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป ซึ่งได้กล่าวถึง ด้านงานงบประมาณว่า โรงเรียนมีการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อส่งเสริมอาชีพในโรงเรียนอย่างเหมาะสม มีการจัดสรรงบประมาณที่โรงเรียนได้รับจากเงินอุดหนุนรายหัวและเงินสนับสนุนจากหน่วยงาน ภายนอกเพื่อส่งเสริมการสอนอาชีพในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ในส่วนขององค์ประกอบการเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ (Administration) นั้นเป็นสิ่งสำคัญ ที่โรงเรียนจะต้องคำนึงถึงโดยการเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการนั้นมีสิ่งที่ต้องบริหารจัดการ หลายส่วนด้วยกัน ทั้งการระบุนำที่ความรับผิดชอบ (Responsibility) ซึ่งต้องมีความชัดเจนทั้ง ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรครูเพื่อให้บุคลากรทุกคนรับทราบบทบาทหน้าที่ของตนและเข้าใจ ลักษณะการทำงานในส่วนต่าง ๆ ของโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ในส่วนของการสร้างเครือข่าย (Connectivity) โรงเรียนจะต้องเตรียมพร้อมในการดำเนินงานร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพเพื่อให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม ในการวางแผนและการจัดการศึกษาของโรงเรียน นอกจากนี้ โรงเรียนยังต้องทำการวิเคราะห์ตนเอง (Identity) อย่างรอบด้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับโรงเรียนในด้านต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน การจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งในการดำเนินงานต่าง ๆ นั้นต้องอาศัยการสร้าง ความต่อเนื่อง (Continuity) และการกระตุ้นให้เกิดเจตคติ (Mentality) ที่ดีให้กับบุคลากรทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่ายและสามารถ ดำเนินการอย่างต่อเนื่องในทุกภาคการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนานักเรียนอย่างยั่งยืนและสุดท้าย

มีการบริหารจัดการด้านงบประมาณ (budget) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนและวางแผนนโยบายทั้งหมดของโรงเรียน ที่ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการระบุแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน เพื่อจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในทุกกิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ (Implementation)

จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนเพื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ต้องสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ การดำเนินชีวิต พร้อมทั้งมีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็น โดยมุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะอาชีพสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสงบสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 65) ซึ่งจากผลการวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็นในด้านสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลับพบว่านักเรียนมีความจำเป็นที่ต้องการจะพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพทุกด้านทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งนักเรียนมีความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนาในด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพมากที่สุด โดยตัวบ่งชี้ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนมากที่สุดคือ ความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ ส่วนความต้องการจำเป็นของนักเรียนรองลงมาคือ ทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยตัวบ่งชี้ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่สุดขององค์ประกอบนี้คือ ทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพ และสุดท้ายด้านเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ พบว่าตัวบ่งชี้ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่สุดคือ การเห็นคุณค่าของประกอบอาชีพ ทำให้เห็นได้ว่าการดำเนินงานของโรงเรียนในด้านการจัดการเรียนรู้จำเป็นที่จะต้องมุ่งเน้นและตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียน และจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนกรณีศึกษาทั้งสองโรงเรียนพบว่ามี การดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนอย่างหลากหลาย จึงเกิดเป็นข้อค้นพบของงานวิจัยในองค์ประกอบด้านการดำเนินงานจัดการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงทัศนะที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสนั้น ต้องมีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทั้ง ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียนอย่างครบถ้วน

แนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ครูต้องจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมากกว่าการสอนหรือการบอก เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาการคิดผ่านกิจกรรมการสอนแบบโครงงานอาชีพ ต้องมีการบูรณาการเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพลงในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของ

รายวิชาพื้นฐานทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับทั้งมาตรฐานและตัวชี้วัดของแต่ละรายวิชา จัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมบูรณาการความรู้ระหว่างกลุ่มสาระ สะเต็มศึกษา (STEM) ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติหรือทดลองประดิษฐ์ชิ้นงานโดยใช้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มาบูรณาการสร้างเป็นนวัตกรรมชิ้น ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้นำความรู้จากห้องเรียนลงสู่การปฏิบัติจริง เน้นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติสร้างชิ้นงานที่มีความสอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น นอกจากนี้มีการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติมที่ช่วยเสริมสร้างความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพตามช่วงชั้นที่ชัดเจน และเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน รวมถึงการให้ความสำคัญกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในรายวิชาแนะแนวตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดอย่างครบถ้วน จัดให้มีกิจกรรมแนะแนววัดแววอาชีพจนนักเรียนสามารถประเมินทางเลือกในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความรู้ ความถนัด และความสนใจของตนเองได้ ฝึกทดลองเขียนเป้าหมายในการประกอบอาชีพของตนเองและค้นหาแนวทางในการดำเนินการเพื่อไปถึงเป้าหมายทางอาชีพที่วางไว้ มุ่งเน้นให้นักเรียนได้สร้างแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) เก็บรวบรวมหลักฐานผลสัมฤทธิ์ ความสามารถ ความพยายาม หรือความถนัดของตนเองอย่างเป็นระบบเพื่อช่วยพัฒนาทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นที่นักเรียนต้องการพัฒนา และจัดการเรียนรู้เสริมทักษะอาชีพผ่านกิจกรรมชุมนุมที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เป็นผู้เลือกเรียนรู้อาชีพที่ตนเองสนใจ และผลัดเปลี่ยนทุกปีเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของแต่ละอาชีพให้ได้มากที่สุด เป็นทางเลือกในการค้นพบอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองในอนาคต และมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติอาชีพนั้น ๆ อย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นทักษะ มีการใช้สื่อเทคโนโลยีในการทำงานและการสืบค้นข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณจนเกิดทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างชำนาญ สามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่องานอาชีพได้ โดยทุกกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้กล่าวมาข้างต้น ควรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบ Active learning ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นอย่างหลากหลายรูปแบบ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เน้นการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการแก้ปัญหา สามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าไปฝึกทดลองงานในสถานประกอบการ หรือสถานที่ทำงานจริงในชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดทักษะการทำงานจากประสบการณ์ตรง มีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในชุมชนเข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้ ช่วยให้นักเรียนมีทักษะการทำงานที่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานในชุมชน มีการสร้างสถานการณ์จริงเพื่อให้นักเรียนได้เผชิญหน้ากับปัญหาใช้ความรู้ และทักษะที่มีร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อเนื่องถึงการทำงานในอนาคตของนักเรียน ข้อค้นพบจากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับ นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ระบุให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตร

ตามความจำเป็น และความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น และสังคม โดยจุดเน้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจ สู่อาชีพ ได้รับการศึกษาความรู้ ทักษะที่เหมาะสม เพื่อการมีงานทำในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 18-19) ซึ่งครูไทยยุคใหม่ต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวก ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558: 24) โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเรียนรู้และดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้สอน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ สามารถประยุกต์ใช้ทักษะ และเชื่อมโยงองค์ความรู้นำไปปฏิบัติเพื่อ แก้ไขปัญหาหรือประกอบอาชีพในอนาคตได้ (วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู, 2562: 135) อีกทั้งการจัดการ เรียนรู้แบบโครงการจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการทำงานได้ โดยสามารถเชื่อมโยง ความรู้ที่เรียนไปสู่ความเป็นจริงภายนอกได้ (Hargrave, 2004: Abstract) สอดคล้องกับข้อค้นพบ จากงานวิจัยของ ณรงค์ อภัยใจ (2560: 68-69) ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อ ส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ พบว่า การส่งเสริมอาชีพ ให้แก่นักเรียนสามารถจัดกิจกรรมในรายวิชาพื้นฐาน ซึ่งมีรายวิชาที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับอาชีพ โดยตรงในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ สามารถสอดแทรกโดยการบูรณาการเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับอาชีพไว้ได้ และจัดในรายวิชาเพิ่มเติม ซึ่งเป็น รายวิชาที่สถานศึกษากำหนดขึ้นตามจุดเน้น โดยกำหนดผลการเรียนรู้ที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนา ผู้เรียนและสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิญญา สิงห์โต (2563: 389-390) ได้ทำการศึกษากิจกรรมการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถ ในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สะเต็มศึกษาช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่มุ่งแก้ปัญหาที่พบเห็นในชีวิตจริงเพื่อสร้างเสริม ประสบการณ์ทักษะชีวิต ความคิดสร้างสรรค์ นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมเพื่อใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง และการประกอบอาชีพในอนาคต สอดคล้องกับ สรเดช เลิศวัฒนาวณิช (2560: 22) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้องจัดในสถานศึกษา ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ ค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง ได้รู้จักตนเองมากขึ้น อีกทั้งยังได้เห็นแนวทางในการดำรงชีวิต ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ แนวทางการเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียนของ กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว ที่ระบุไว้ว่า สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมเสริมทักษะอาชีพลงใน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้งกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมชุมนุม โดยมีหลักการสำคัญคือ จัดตามความถนัด และสนใจของนักเรียน โดยครูเป็นที่ปรึกษา ให้นักเรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ และช่วยกันแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เหมาะสมกับวัย และบริบทของสถานศึกษา

การจัดกิจกรรมชุมนุมเพื่อให้นักเรียนรู้จักอาชีพ มีทักษะพื้นฐานการปฏิบัติงานช่วยสร้างเสริมนิสัยในการทำงาน การใช้เทคโนโลยี การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน ระเบียบ วินัยในการทำงาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นของการประกอบอาชีพ (กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว, 2561: 24) นอกจากนี้ทักษะด้านชีวิตและอาชีพในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จได้ผู้เรียนต้องพัฒนาทักษะด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) เป็นการรับมือกับการปรับเปลี่ยนอะไรบางอย่างในการทำงานอย่างไม่คาดฝัน ซึ่งต้องอาศัยการปรับตัวและการยืดหยุ่นในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง เป็นการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้เป็นโอกาสทางออกอย่างสร้างสรรค์ถือเป็นการปรับตัวที่สุดยอดในการบรรลุเป้าหมายของงาน รวมถึงทักษะการริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง (Initiative and Self-Direction) เป็นการเน้นการพึ่งพาตนเองในการทำงาน โดยการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะเหล่านี้ สามารถทำได้โดยการจัดการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) (วิจารณ์ พานิช, 2555: 48-55)

ข้อค้นพบด้านการดำเนินงานจัดการเรียนรู้ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เนื่องจากเจตคติมีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพ เพราะการจะประกอบอาชีพให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น ผู้ประกอบอาชีพไม่เพียงแต่จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพ มีบุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม และมีความรับผิดชอบเท่านั้น แต่จะต้องมีเจตคติทางบวกต่ออาชีพของตนด้วย (ประเชิญ, 2537: 125) ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้นักเรียนได้สำเร็จนั้น โรงเรียนจึงต้องมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้รู้จักตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งนิสัยใจคอ ความชอบและความถนัดของตนเอง จุดเด่น หรือจุดด้อยที่ของตนเอง ซึ่งสามารถจัดการเรียนรู้ดังกล่าวได้ทั้งในรายวิชาแนะแนวอาชีพ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะการจัดการกิจกรรมชุมนุมให้มีความหลากหลายของอาชีพให้นักเรียนได้เลือกหมุนเวียนเรียนรู้ตามความสนใจของนักเรียนเอง ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงโดยใช้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน ส่งผลให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ในด้านความมุ่งมั่นในการทำงานจนประสบความสำเร็จ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ความเห็นอกเห็นใจกันเมื่อเกิดข้อผิดพลาด ความกระตือรือร้นในการทำงานกลุ่ม และเห็นคุณค่าของสิ่งที่ปฏิบัติ อีกทั้งนักเรียนยังได้แสดงศักยภาพความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในการทำงานซึ่งจะช่วยหล่อหลอมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีในการทำงานในอนาคตได้มากยิ่งขึ้น มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงพื้นที่สัมผัสกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนและเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของชุมชนเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพในชุมชน กิจกรรมถ่ายทอดประสบการณ์จากบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเพื่อให้นักเรียนเห็นตัวอย่างในการประกอบอาชีพและเกิดแรงบันดาลใจและเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพที่สุจริตมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การเสริมสร้างเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพยังสามารถทำได้

โดยการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา เป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ พัฒนาทั้งด้านจิตและปัญญาควบคู่กันไป โดยมีผู้สอนเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงตนเองและผู้อื่นมากขึ้น เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน ส่งผลให้สามารถพัฒนาจิตใจตนให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในการทำงานในอนาคต ข้อค้นพบของงานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว (2561: 7) ที่ได้กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานนับเป็นภารกิจสำคัญของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการเสริมสร้างให้นักเรียนมีความรู้ และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ตลอดจนปรับเปลี่ยนทัศนคติให้ตระหนักในคุณค่าของอาชีพว่าอาชีพเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงานเป็นอย่างดี มีจิตสำนึกของพื้นฐานของความถูกต้อง ในเรื่องความซื่อสัตย์ เสียสละ ขยันอดทน ความรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภโชค ปิยะสันต์ (2558: 163) ที่ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารบทเรียนจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี จากผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า นักเรียนมองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ เหตุผลมาจากการที่โรงเรียนมีการจัดกระบวนการเรียนรู้จากผู้ประกอบอาชีพจริง ช่วยให้นักเรียนเห็นตัวอย่างและช่องทางในการประกอบอาชีพ และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาศึกษาโรงเรียนปทุมรัตน์พิทยาคม พบว่า การพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเองจากการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ การพบเห็นวิถีชีวิตของชุมชน การทำงานร่วมกับผู้อื่น การให้คุณค่ากับผู้อื่นทำให้เห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น มีสติในการใช้ชีวิตมากขึ้นและมีการวางแผนในการใช้ชีวิตให้รอบคอบขึ้น เมื่อตนเองมีความสุขแล้วต้องแบ่งปันให้ผู้อื่นมีความสุขด้วย (เสนห์ เสาวพันธ์, 2559, อ้างถึงใน อัจฉราพรรณ เพิ่มขึ้น, 2560: 273)

องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลลัพ์โครงการ (Performance appraisal)

การประเมินผลลัพ์โครงการเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ทราบถึงคุณภาพหรือความสำเร็จของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิมีทัศนะที่สอดคล้องกันว่าการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสนั้น ควรมีการประเมินผลทั้งหมด 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การประเมินการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนซึ่งรวมไปถึงการประเมินความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ดำเนินการประเมินผลทั้งแบบการประเมินผลแบบก้าวหน้า (formative assessment) และการประเมินแบบตัดสินผล (summative assessment) เพื่อทำให้ผู้สอนเข้าใจถึงพัฒนาการของนักเรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ

ซึ่งหมายรวมถึงด้านวิชาการและสมรรถนะการประกอบอาชีพ ระยะเวลาที่ 2 การประเมินหลังจบโครงการ เป็นการประเมินผลโครงการ กิจกรรม การดำเนินงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียนหลังจบโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อนำผลมาปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการดำเนินการประเมินผลลัพธ์ของโครงการ ครูผู้สอนต้องประเมินผลการจัดการศึกษาในชั้นเรียนทั้งในด้านความรู้และทักษะรวมถึงเจตคติที่ผู้สอนได้จัดการศึกษาตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา ตลอดไปจนถึงการส่งเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนผ่านการจัดการเรียนรู้ แล้วสรุปผลการดำเนินงานเป็นรายงานผลการปฏิบัติงาน อีกทั้งต้องมีการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนทุกปีให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 คุณภาพนักเรียน ด้านที่ 2 คุณภาพครูตามมาตรฐานการสอน และด้านที่ 3 คุณภาพด้านการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งนี้ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และ การประเมินระยะที่ 3 การประเมินหลังจากนักเรียนสำเร็จการศึกษา ในระยะนี้มุ่งเน้นการประเมินผลการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากผู้เรียนสำเร็จการศึกษาแล้ว โดยวิธีการในการประเมินสามารถทำได้หลากหลายวิธีทั้ง การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การสอบถาม และการทำแบบประเมิน เก็บข้อมูลได้ทั้งจากตัวนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา ผู้ปกครอง เจ้าของสถานประกอบการที่นักเรียนเข้าทำงาน และสถาบันการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป ที่นักเรียนเข้าศึกษาต่อ ซึ่งผลจากการประเมินทั้งสามระยะจะนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนรวมถึงการเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนที่นักเรียนจะเข้าสู่การทำงานเพื่อให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนผู้ปกครองตลอดจนถึงสถานประกอบการมากที่สุด ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาและเป็นไปในทิศทางเดียวกับจุดมุ่งหมายของการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้ระบุว่า การวัดประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนจุดมุ่งหมายพื้นฐานสองประการ ประการแรก คือ การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนหรือการประเมินผลแบบก้าวหน้า เป็นการประเมินระหว่างเรียนเพื่อให้รู้จุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงของผู้เรียน และให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนในลักษณะคำแนะนำที่เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ให้ผู้เรียนสามารถตั้งเป้าหมายและพัฒนาเองได้ จุดมุ่งหมายประการที่สอง คือ การวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินสรุปผลการเรียน มีหลายระดับ ได้แก่ เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้ จบรายวิชาเพื่อตัดสินให้คะแนนหรือให้ระดับผลการเรียน ซึ่งในการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนที่ดีต้องให้โอกาสผู้เรียนแสดงความรู้ความสามารถด้วยวิธีการที่หลากหลายและพิจารณาตัดสินบนพื้นฐานของเกณฑ์ผลการปฏิบัติมากกว่าใช้เปรียบเทียบระหว่างผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 2) ซึ่งแนวทางในการวัดและประเมินผลการเสริมทักษะอาชีพในหลักสูตรสถานศึกษา ต้องมีการจัดทำเครื่องมือวัดผลด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามสภาพจริง

โดยออกแบบเครื่องมือวัดผลตามระดับคุณภาพในแต่ละขั้นตอน และประเมินชิ้นงาน (กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว, 2561: 18) สอดคล้องกับ วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2557: 264) กล่าวว่า การดำเนินโครงการใด ๆ ก็ตามจะประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลย่อมต้องอาศัยการติดตาม กำกับ และการประเมินผล เพื่อให้ทราบว่าแผนที่วางไว้เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติแล้วสามารถทำได้ตามแผนหรือไม่ มีปัญหา อุปสรรคด้านใด ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร และควรพัฒนาปรับปรุงอย่างไรเพื่อให้บรรลุผลตามต้องการ สอดคล้องกับ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการระบุให้สถานศึกษาต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาที่ครอบคลุมคุณภาพสำคัญ 3 ด้าน คือ คุณภาพผู้เรียน คุณภาพการบริหารและการจัดการ และคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาควรสะท้อนถึงเป้าหมายหรือภาพความสำเร็จที่เด่นชัด เป็นรูปธรรม (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563: 17-18) และสอดคล้องกับ วินัย วีระพัฒนานนท์ (2546, 13-15) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาว่าเป็นการได้มาซึ่งข้อมูลที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนปัจจุบัน เนื่องจากผู้ที่สำเร็จการศึกษาเมื่อได้เข้าสู่โลกของการทำงานและดำรงชีวิตทั่วไปจะทราบว่ามีความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาด้านใดเพิ่มเติม ระหว่างการศึกษามีสิ่งใดบกพร่อง การตรวจสอบติดตามผู้สำเร็จการศึกษาจะทำให้สถานศึกษาได้ข้อมูลสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งวิธีการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาเป็นผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้สำเร็จการศึกษาที่จะแสดงให้เห็นคุณภาพและความต้องการในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งนอกจากการจะเป็นตัวผู้สำเร็จการศึกษาเองแล้ว ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ลูกค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้สำเร็จการศึกษา อาจารย์ผู้สอน จะเป็นแหล่งสำคัญที่จะให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลการศึกษา การให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์จึงควรมีการสอบถามทั้งจากตัวผู้สำเร็จการศึกษาและตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ร่วมด้วย

4. การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

การประเมินรายละเอียดของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยมาตรฐาน 5 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ (Feasibility) มาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ (Appropriateness) มาตรฐานด้านความเพียงพอ (Adequacy) มาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์ (Utility) และมาตรฐานด้านจริยธรรม (Propriety)

ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 5 คนพบว่า ผลการประเมินความถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้จริงอยู่ในระดับมากและมากที่สุดและอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย < 20 %) แสดงให้เห็นว่าผู้ประเมินมีความเห็นสอดคล้องกันและเครื่องมือนี้เป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ประเมินรูปแบบได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เคนซี และ แมททิว (Hintze & Mathews, 2004) สลาโน ฟอร์ด และทรัมบลู (Salano-Flores & Trumbull, 2003) และ ดวงใจ สีเขียว (2549) ที่กล่าวว่า ความคลาดเคลื่อนของการประเมินที่มาจากผู้ประเมินจะมีค่าน้อยมาก เมื่อเครื่องมือในการประเมินมีคุณภาพ และเกณฑ์ที่ชัดเจน ความคลาดเคลื่อนของการประเมินที่มาจากผู้ประเมินจะมีค่าน้อยมาก เมื่อเครื่องมือในการประเมินมีคุณภาพ เกณฑ์การประเมินชัดเจน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ โดยแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและนำไปประกอบการพิจารณาในการหาแนวทางในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนโดยเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สามารถนำแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ไปใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลหลักสูตรโครงการ เพื่อให้การจัดการศึกษาของเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ครูผู้สอนสามารถนำผลที่ได้ไปใช้ในการเตรียมพร้อมตนเองในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งสามารถนำแนวทางที่ได้เสนอแนะไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมถึงการจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ที่เพียงพอต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพของผู้เรียน

3. หน่วยงานภายนอกโรงเรียนสามารถนำผลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งแต่การวางแผนหลักสูตรสถานศึกษา การร่วมกำหนดสมรรถนะที่จำเป็นให้แก่ผู้เรียน และการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้าไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพในหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่จำเป็นทั้งในด้านการใช้ชีวิต และการทำงานให้กับผู้เรียน และให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้สำหรับการทำงานในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนเพิ่มเติมในบริบทอื่นเพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทที่แตกต่างกัน

2. ควรมีการศึกษาผลการทดลองการนำรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาไปใช้ในบริบทจริง เพื่อให้ได้ทราบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ หรือไม่อย่างไร และสามารถพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพของผู้เรียนได้เพิ่มขึ้นอย่างไร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกวรรณ คงสอดทรัพย์ และ นิตยา บรรณประสิทธิ์. (2559). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
ในการจัดการศึกษาปฐมวัยโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์
เขต 3. เข้าถึงเมื่อ 20 เมษายน 2564. เข้าถึงได้จาก
<https://dspace.bru.ac.th/xmlui/bitstream/handle>
- กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน. (2559). คู่มือการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน
กระบวนการช่วยให้ผู้รับบริการแนะนำรู้จักอาชีพ. กรุงเทพฯ: กรมการจัดหางาน.
กระทรวงแรงงาน. (2560). การตัดสินใจเลือกอาชีพ. เข้าถึงเมื่อ 5 กันยายน. เข้าถึงได้จาก
http://lb.mol.go.th/ewt_news.php?nid=137
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2552). แนวทางการดำเนินงานโครงการวิจัยการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาของ
โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2553). แนวปฏิบัติการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564.
เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2564. เข้าถึงได้จาก [http://www.mua.go.th/users/bpp/main/
download/plan/EducationPlan12.pdf](http://www.mua.go.th/users/bpp/main/download/plan/EducationPlan12.pdf)
- กฤษณะ กลิ่นนาค. (2558) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่
ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดารในโรงเรียนบ้านเมืองกีด (Muangkud Model). เข้าถึงเมื่อ
8 มิถุนายน 2564. เข้าถึงได้จาก <https://prezi.com/b9iopy-jwa04/presentation/>
- กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว. (2560). “ขับเคลื่อนนโยบายเส้นทางการศึกษาเพื่อการมีงานทำ”.
เอกสารประกอบการประชุม Video Conference ขับเคลื่อนนโยบายเส้นทางการศึกษา
เพื่อการมีงานทำ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2561). แนวทางการเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียน.
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). **Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน**. เข้าถึงเมื่อ 3 มกราคม. เข้าถึงได้จาก https://www.saerhung.go.th/datacenter/doc_download/a_310717_125838.pdf
- กัลยาณี กองปิ่น, ภัทรวรรณ จีระพัฒนธรร และ ปานเทพ ลาภเกสร. (2559). “คุณลักษณะที่แสดงถึงความพร้อมทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอรรถวิทย์ กรุงเทพมหานคร”. **วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์** 31, 3 (กันยายน-ธันวาคม): 63-69.
- กาญจนชนก ภัทรวนิชานนท์. (2554). “การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะหลักเพื่อใช้ในการประเมินข้าราชการ: กรณีศึกษาสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.)”. **วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**.
- ขวัญใจ จิรัฐจินดา. (2557). “รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะหลักสำหรับบุคลากรสาธารณสุขของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร**.
- ขวัญชีวัน บัวแดง. (2550). “รายงานการวิจัยการพัฒนาการจัดการศึกษาของรัฐในชุมชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง”. **สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**
- คัมภีร์ สุดแท้. (2553). “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก.” **วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**.
- เจริญศรี พันปี. (2553). “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่บริหารงานตามกฎกระทรวงว่าด้วยการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- ชนกนารถ ชื่นเชย. (2550). “รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (อัสสัมชัญ)**
- ชัยพจน์ รั้งงาน. (2547). “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะ: โรงเรียนในฝัน”. **วารสารวิทยบริการ** 15, 1 (มกราคม-เมษายน): 8-9.
- ชินภัทร ภูมิรัตน์. (2552). **การจัดการความรู้ทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). “การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน”. **วารสาร Veridian E Journal** 10, 2 (พฤษภาคม-มีนาคม): 1342.

- โชค ปัญญาวรานันท์ และ ปองสิน วิเศษศิริ. (2558). “การพัฒนานโยบายการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร”. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์** 5, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 84-85
- ณรงค์ อภัยใจ. (2560). “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ณัฐพงศ์ ฉลาดแย้ม และคณะ. (2554). “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1”. **วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น** 11, 2 (เมษายน-มิถุนายน): 91.
- ดวงมณี เลหาประสิทธิ์พร. (2558). **โครงการค้นหาและขยายผล Best practice ทั้งคณะฯ**. กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดุขฎี น้อยใจบุญ. (2549). “รายงานวิจัยการศึกษาความต้องการสร้างอาชีพเสริมเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างอาชีพหลักของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์”. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- ตรีโชค กางกั้น. (2552). “สภาพและปัญหาการบริหารงานงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์. (2540). **การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- ทีศนา เขมมณี. (2550). **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2555). **กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานเป็นทีมและการจัดการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา เขมมณี และคณะ. (2544). **วิทยาการด้านการคิด**. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด.
- ธเนศ ขำเกิด. (2550). **การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนในฝัน**. เข้าถึงเมื่อ 6 มิถุนายน 2564. เข้าถึงได้จาก <https://gotoknow.org/blog/tane>.
- ธัญญกรณ์ เลหาเพ็ญแสง. (2554). “การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและการนำเสนอกระบวนการน่านโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติในโรงเรียน”. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธารทิพย์ พจน์สุภาพ. (2559). “การจัดการเรียนการสอนแบบการปฏิบัติงานกลุ่มหรือแบบทีม”.

วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต 10, 1 (มกราคม-มิถุนายน): 36.

จิตติมา ประภาเกียรติ. (2548). “รายงานวิจัยแนวโน้มนโยบายการเลือกประกอบอาชีพและวางแผนประกอบอาชีพของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต”. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

ธีระ รุญเจริญ. (2546). **การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.

นงนุช ชุมภูเทพ และ ฉลอง ชาตรุประชีวิน. (2560). “รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส ที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สูงและทุรกันดารในเขตภาคเหนือด้านตะวันตก”. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร** 21, 4 (ตุลาคม-ธันวาคม): 142-148.

นวลจันทร์ หงษ์อินทร์. (2544). “การศึกษาสภาพปฏิบัติจริงและปัญหาการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

นิคม กิमानุวัฒน์. (2559). “การพัฒนาแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา”. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุขุฎิบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา.

นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และ อินตา ศิริวรรณ. (2560). “การบริหารแบบมีส่วนร่วม”.

วารสารมหาจุฬาริชาการ 4, 1 (มกราคม-มีนาคม): 76.

บรรดล สุขปิติ. (2550). **ทฤษฎีการวัดและประเมินผล**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2535). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก.

บุญเชิด ชานิศาสตร์. (2556). “การพัฒนาแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุขุฎิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสยาม.

บุรชัย ศิริมหาสาคร. (2548). “การจัดการความรู้สู่องค์กรอัจฉริยะ Best Practice”. **ครูส่งออก**. เอกสารอัดสำเนา

_____. (2553). **จัดการความรู้สู่ความเป็นเลิศ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.

- เบญจวรรณ สกุลเนรมิต. (2545). “การบริหารงานวิชาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสามัญศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา 1”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประคอง กรรณสูต. (2538). **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- ประเวศ วะสี. (2552). **ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดินในจิตตปัญญาศึกษา**. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- _____. (2555). “จุดเปลี่ยนมหาวิทยาลัยไทย-จุดเปลี่ยนประเทศไทย”. **วารสารโพสต์ทูเดย์** 10, 3463 (กรกฎาคม): 2.
- ปรัชญา วัฒนธรรม. (2543). “การวางแผนเข้าสู่อาชีพของนักศึกษาชั้นปีสุดท้ายหลักสูตรปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พงษ์วัชร พงกันทา และ อวยพร เรื่องตระกูล. (2553). “ปัจจัยด้านนักเรียนและครูที่ส่งผลต่อ ความต้องการจำเป็นด้านคุณภาพนักเรียน: การวิเคราะห์ทุกระดับ”. **วารสารวิจัย มข. (บศ.)** 10, 2 (เมษายน-มิถุนายน): 105-112.
- พระมหาสมบุญ สุธมโม. (2557). “บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา”. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์** 1, 1 (พฤษภาคม-มิถุนายน): 89.
- พิทักษ์ โสตถยาคม และคณะ. (2561). “ปัจจัยเงื่อนไขการจัดการเรียนรู้ของครู มุมมองของครูผู้นำ และผู้บริหารโรงเรียน”. **วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัย ศิลปากร** 11, 1 (มกราคม-เมษายน): 767-768.
- พินิจ มีคำทอง และ โกวิทย์ แสนพงษ์. (2562). “เทคนิคการวิเคราะห์สภาพการพัฒนา เพื่อการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา”. **วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** 9, 3 (กันยายน-ธันวาคม): 114-115.
- พุลย์ชัย ยาวีราช. (2560). “การพัฒนารูปแบบการนันทนาการไปสู่การปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรภรณ์ สุกาญจนภรณ์. (2558). “การพัฒนารูปแบบการประเมินโครงการศึกษาอบรมต่อเนื่อง สำหรับพยาบาลวิชาชีพ: การประยุกต์ใช้แนวคิดความเชื่อมโยงสอดคล้อง”. สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทราวดี มากมี. (2554). “การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน”. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย อีสเทิร์นเอเชีย** 5, 1: 7-14.

- มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ. (2556). “รายงานการวิจัยการประเมินผลหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร”. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยูธิชล ศรีดีบุญ. (2557). “เทคนิคการค้นหาและถอดรหัส Best Practices”. **วารสารสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ** 15, 174 (กันยายน): 1-16.
- เยาวเรศ ภัคดีจิตร. (2557). “Active Learning กับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21”. สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- รุ่งตะวัน งามจิตอนันต์. (2561). “การศึกษากับการพัฒนากำลังคนเพื่อภาคอุตสาหกรรมในอนาคตอย่างยั่งยืน”. **วารสารการศึกษาไทย** 15, 144 (พฤษภาคม): 5-11.
- ลักขณา สริวัฒน์. (2543). **การแนะแนวเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วรรณิ แกมเกตุ. (2555). **วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรัญญา แสงพิทักษ์ และ อมรตา อาชาพิทักษ์. (2560). “กิจกรรมจิตปัญญาศึกษา: การเปลี่ยนแปลงเจตคตินักศึกษาพยาบาล”. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนรี** 33, 3 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 159.
- วรุฬักษณ์ เลียงมา. (2550). “การเตรียมความพร้อมก่อนออกไปทำงานของนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์”. **สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**.
- วันเพ็ญ เนตรประไพ. (2553). “การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมารีย์อุปถัมภ์ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร**.
- วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู. (2562). “การจัดการเรียนรู้ Active Learning ให้สำเร็จ”. **วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** 9, 1 (มกราคม-เมษายน): 135-145.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). **สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิจารณ์ พาณิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์
- _____. (2561). “การจัดการความรู้เพื่อคุณภาพที่สมดุล”. **วารสารการบริหารปกครอง** 7, 1 (มกราคม - มิถุนายน): 12.
- วินัย วีระวัฒนานนท์. (2546). “รายงานการวิจัยเรื่องการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2544”. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วิชัย วงศ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล. (2563). **การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- วิภาพร นิธิปรีชานนท์. (2554). “แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิโรจน์ ไชยภักดี. (2562). “แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมา พึ่งบารมีในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). **กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา; กรณีนานาชาติคณะกรรมการศึกษาศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ.
- วิวรรณ สารกิจปรีชา. (2554). “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ปกครองกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลกุ๊กไก่ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศักดิ์นคร สีหอแก้ว. (2558). “รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา”. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม** 9, 1 (มกราคม-มิถุนายน): 53-66.
- ศิริพร ปัญญาจันทร์. (มปป.). **บทบาทครูในยุคปัจจุบัน**. (เอกสารอัดสำเนา).
- ศิริพร ศรีจันทร์ และคณะ. (2562). “สะเต็มศึกษากับการจัดการเรียนรู้”. **วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์** 6, 1 (มกราคม-เมษายน): 157-177.
- ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2554). **นโยบายสาธารณะ**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภโชค ปิยะสันต์. (2558). “รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารบทเรียนจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____. (2558). “รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารบทเรียนจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี”. **วารสารการวิจัยกาฬสินธุ์** 9, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 175-189.

ศูนย์ส่งเสริมศึกษาแห่งชาติ. (2558). **คู่มืออบรมหลักสูตรส่งเสริมศึกษา**. เข้าถึงเมื่อ 5 เมษายน 2564.

เข้าถึงได้จาก <https://www.stemedthailand.org>

สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน). (2558). **กระบวนการประเมินสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพ**.

เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2560. เข้าถึงได้จาก

<https://tpqi.go.th/detail.php?WP=oGq3Z0jkoH9axUF5nrO4Ljo7o3Qo7o3Q>

สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคเหนือ. (2560). **แนวทาง**

การนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice). ลำปาง: บอยการพิมพ์.

สมคิด กอมนิ. (2559). “รูปแบบการแนะแนวอาชีพสำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา”.

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มศว. 17, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 106-122.

สมพิศ หาญมนตรี, ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์ และ จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2558). “กรอบหลักสูตร

เพื่อพัฒนาสมรรถนะของเด็กไทยในอนาคต (พ.ศ. 2558-2577)”.

วิทยาการวิจัยและ

วิทยาการปัญญา 13, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 1-13.

สรเดช เลิศวัฒนาวิช. (2560). “การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อ

ส่งเสริมทักษะอาชีพและคุณลักษณะในการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา”.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สาวิตรี ชาดตา. (2542). “รายงานการวิจัยผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้

วิทยาศาสตร์ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6”.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักกระทรวงศึกษาธิการ สถาบันการศึกษานอกโรงเรียน ภาคกลาง. (2555). **การพัฒนาแนวทาง**

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา อาชีพของศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนในภาคกลาง. กรุงเทพฯ:

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. (2561). **ข้อมูลสารสนเทศ**

สพป.ปข.1 ปีการศึกษา 2561. เข้าถึงเมื่อ 30 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก

<http://www.pck1.go.th/main/?name=page&file=page&op=datapck1>

_____. (2562). **ข้อมูลสารสนเทศ สพป.ปข.1 ปีการศึกษา 2562**. เข้าถึงเมื่อ 14 ธันวาคม 2563.

เข้าถึงได้จาก <http://www.pck1.go.th/main/index.php?name=page&file=page&op=datastudent>

op=datastudent

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). **แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐาน**

การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ:

กระทรวงศึกษาธิการ.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). **แนวปฏิบัติที่ยอดเยี่ยมระดับประเทศ Best of the Best Practice**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- _____. (2558). **แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2561). **การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการมีงานทำตามแนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. เข้าถึงเมื่อ 4 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.nitessatun.net/wp-content/uploads/2016/05/meework001.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2560). **การขับเคลื่อนการศึกษามัธยมศึกษาไทย 4.0 เพื่อการมีงานทำแห่งศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2555). **ความไม่สมดุลของตลาดแรงงานไทยนัยของการขาดแคลนแรงงาน**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยาห้างหุ้นส่วนจำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 -2561)**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2555). “รายงานการวิจัยแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพตามเป้าหมายในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)”. กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2559). **(ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2574**. เข้าถึงเมื่อ 20 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.plan.cmru.ac.th/documents/nation/01004.pdf>.
- _____. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2574**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2562). **แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (2560). **ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปีการศึกษา 2560**. เข้าถึงเมื่อ 14 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.pknpeo.go.th/download-document>
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2555). **สสค.ร่วม “เกเรียนศึกษา” จัดเกเรียนทริป 2015 ทะลุ “เมืองก๊อตโมเดล” ตอบโจทย์การศึกษาเพื่อสัมมาชีพ**. เข้าถึงเมื่อ 14 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.qlf.or.th/Mobile/Details?contentId=1050>

- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2563). **แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561**. กรุงเทพฯ: หจก.เอ็น.เอ. รัตนะเทรตติ้ง.
- _____. (2563). **การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: หจก.เอ็น.เอ. รัตนะเทรตติ้ง.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2560). **มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)**. เข้าถึงเมื่อ 14 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <https://secondary.obec.go.th/newweb/wp-content>
- สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หนังสือเรียนการพัฒนาอาชีพให้มีความเข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). **แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2561). **การจัดรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางอาชีพในหลักสูตรสถานศึกษา**. เข้าถึงเมื่อ 4 กรกฎาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <http://academic.obec.go.th/missiondetail.php?id=20>
- สิรินาถ แพทย์งกุล และคณะ. (2550). “รายงานการวิจัยเรื่องทัศนคติของนักศึกษาต่อการประกอบอาชีพเมื่อสำเร็จการศึกษา”. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย และ ชญาพิมพ์ อุตสาโท. (2555). “การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ: โรงเรียนถนนอมราษฎรบำรุง”. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น** 35, 1 (มกราคม-มีนาคม): 100-110.
- สุชาติดา นิภาพันธ์. (2548). **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุพล วังสินธ์. (2545). “การบริหารโรงเรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา”. **วารสารวิชาการ** 5, 6 (มิถุนายน): 29-30.
- สุภัสจิรา วงษ์มาดิษฐ์. (2559). “พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการจัดการศึกษาของ โรงเรียนบ้านไผ่สีทอง จังหวัดสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรีพันธ์ เสนานุช. (2557). “เทคนิคการค้นหาและถอดรหัส Best Practices”. เอกสารประกอบการบรรยายรายการ Productivity Talk. จัดโดยสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ กระทรวงอุตสาหกรรม. วันที่ 29 กรกฎาคม 2557.

- สุวิมล ว่องวานิช. (2545). “การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นใน”.
วารสารวิธีวิทยาการวิจัย 15, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 255-277.
- _____. (2548). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2549). “บทที่ 3 แบบตรวจสอบรายการประเมิน : วิธีวิทยาและเครื่องมือประเมิน”. ใน
สุวิมล ว่องวานิช (บก.). การประเมินนิยาม : วิธีวิทยาและการประยุกต์ใช้ (หน้า 49-76).
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หนึ่งฤทัย ชัยยา. (2549). “การประเมินความต้องการจำเป็นของครูเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ
การเรียนรู้ของเด็กพิเศษ ในโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วม”. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิญา สิงห์โต. (2563). “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถ
ในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1”. วารสารมหาจุฬ
นาครทรรณ 7, 7 (กรกฎาคม): 389-390.
- อภิสรာ โชติภรณ์. (2557). “การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อส่งเสริมสมรรถนะ
ด้านการเรียนในยุคประชาคมอาเซียนของผู้เรียนโรงเรียนฝึกออาชีพกรุงเทพมหานคร”.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อัจฉราพรรณ เพิ่มขึ้น และคณะ. (2560). “การใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาในการพัฒนา
คุณภาพผู้เรียนในวิชาหน้าที่พลเมืองโรงเรียนดาราพิทยาคม จังหวัดอุดรดิษฐ์”.
วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 19, 4 (ตุลาคม-ธันวาคม): 266.
- อัญชลี สารรัตน์. (2554). “การประเมินความต้องการที่จำเป็น (Needs Assessment)
เพื่อการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน”. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น 34, 2 (เมษายน-มิถุนายน): 9-20.
- อัมพร พงษ์กัสนานนท์. (2550). “การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต”. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต
สาขาหลักสูตรและการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (อัดสำเนา).
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2557). Career development in practice. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:
เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

- เอกรินทร์ ศุภรณ์พานิช. (2557). “การศึกษาความต้องการทางอาชีพของผู้จบการศึกษาดนตรีในระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เอนก เทียนบุชา. (2552). “การพัฒนาสมรรถนะหลักเพื่อเตรียมคนเข้าสู่งาน”. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ภาษาต่างประเทศ

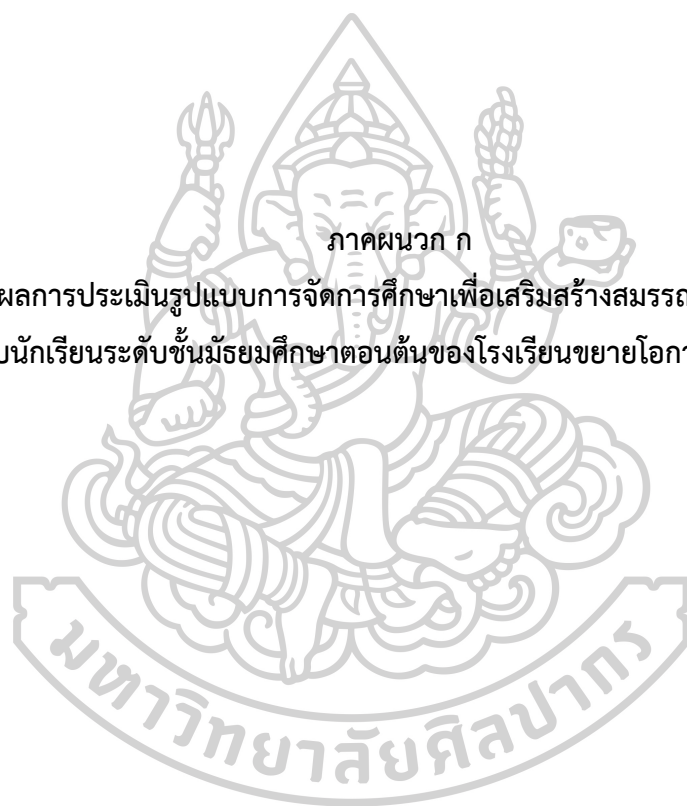
- Akkermans, J., Schaufeli, W. B., Brenninkmeijer, V., & Blonk, R. W. B. (2013). “The role of career competencies in the Job Demands—Resources model”. *Journal of Vocational Behavior*, 83(3), 356-366.
- Australian Government Department of Health. (2015). **Needs assessment guide**. Canberra: Australian Government Department of Health.
- Bandura, A. (1986). **Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory**. New Jersey: Prentice-Hall.
- Bardick, A. D., Bernes, K. B., Magnusson, K. C., & Witko, K. D. (2006). “Junior high school students' career plans for the future: A Canadian perspective”. *Journal of Career Development*, 3(3), 250-271.
- Beheshtifar, M. (2011). “Role of career competencies in organizations”. *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*, 18(42), 6-12.
- Boam, R., & Sparrow, P. (1992). **Design and Achieving Competency : A Competency Based Approach to Developing People and Organizations**. London: McGraw - Hill International (UK) Limited.
- Boyatzis, R. E. (1982). **The Competency Manager: A Model of Effective Performance**. New York: John Wiley & Son.
- California State Department of Education. (1974). **Career Education: A Position Paper on Career Development and Preparation in California**. Retrieved October 23, 2018, from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED117420.pdf>.
- Career services at the university of pennsylvania. (2018). **Career Competency Worksheet - use this worksheet to record experiences that illustrate these competencies**. Retrieved from: <https://cdn.uconnectlabs.com/wp-content/uploads/sites/74/2019/08/Career-Competency-Worksheet-1.pdf>.

- Delors, J. (2000). "The four pillars of education". **Education horizons**, 6(3), 14-18.
- DuFour, R. (2004). **What Is a Professional Learning Community?**. Retrieved October 23, 2018, from <http://goo.gl/ThgskV>.
- Eisner, E. (1976). "Education Connoisseurship and Criticism : Their Form and Functions in Educational Evaluation". **Journal of Aesthetic Education**.
- Guez, W., & Allen, J. (2000). **Regional Training Seminar on Guidance and Counselling, Module 1**. Guidance; Botswana, France: UNESCO.
- Hager, P., & Gonczi, A. (1996). "What is competence?". **Medical teacher**, 18(1), 15-18.
- Hargrave, O. S. (2004). "Project-Based Learning in the classroom". M.A.E.Dissertation Pacific Lutheran University.
- Husen, T., & Postlethwaite, T. N. (1994). **Self-Directed Learning : A Guide for Learners and Teacher**. New York: Association Press.
- Kaufman, R., Rojas, A. M., & Mayer, H. (1993). **Needs assessment: A user's guide**. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.
- Koc, M., & Bakir, N. (2010). "A needs assessment survey to investigate pre-service teachers' knowledge, experiences and perceptions about preparation to using educational technologies". **Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET**, 9(1), 13-22.
- Koles, P. G., Stolfi, A., Borges, N. J., Nelson, S., & Parmelee, D. X. (2010). "The impact of team-based learning on medical students' academic performance". **Academic Medicine**, 85(11), 1739-1745.
- Kong, H., & Yan, Q. (2014). "The relationship between learning satisfaction and career competencies". **International Journal of Hospitality Management**, No.41, 133-139.
- Kuijpers, M. A., Schyns, B., & Scheerens, J. (2006). "Career competencies for career success". **The Career Development Quarterly**, 55(2), 168-178.
- Le Deist, F. D., & Winterton, J. (2005). "What is competence?". **Human resource development international**, 8(1), 27-46.
- McClelland, D. C. (1973). "Testing for competence rather than for intelligence". **American Psychologist**, No.28, 1-14.

- Raisová, T. (2012). "The comparison between the effectiveness of the competency based interview and the behavioral event interview". **Human Resources Management & Ergonomics**, 6(1), 52-63.
- Raj, M. (1996). **Encyclopedic Dictionary of Psychology and Education, Vol.3(M-Z)**. New Delhi: Anmol.
- Saterfiel & Associates. (2014). **Career Competency Assessment**. Retrieved January 20, 2018, from https://www.employment-testing.com/Career_Competency.htm.
- Shrimal, P., & Sharma, M. P. (2012). "UNESCO's Four Pillars of Education, Implications for Schools". **Educ. India J. A Q. Ref. J. Dialogues Educ**, No.1, 1-10.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). **Competency at Work : Models for Superior Performance**. New York: John Wiley & Sons.
- Springer Science & Business Media. (2008). **The Leadership Challenge: How to Get Extraordinary Things Done in Organizations**. San Francisco: Jossey Bass.
- Stufflebeam, D. L., McCormick, C. H., Brinkerhoff, R. O., & Nelson, C. O. (2012). **Conducting educational needs assessments**, Vol.10.
- University of Baltimore. (N.D.). **UB Career Cycle Workbook**. Retrieved January 20, 2018, from https://www.ubalt.edu/campus-life/career-center/career-services-online/career-cycle/documents/career_cycle-workbook.pdf.
- Valickas, A., & Pilkauskaitė-Valickienė, R. (2014). "The role of career competencies on subjective well-being". **Procedia-Social and Behavioral Sciences**, No.116, 2736-2740.
- Vazirani, N. (2010). "Review paper: competencies and competency model-a brief overview of its development and application". **SIES Journal of management**, 7(1), 121-131.
- Wang, Y. F. (2013). "Constructing career competency model of hospitality industry employees for career success". **International Journal of Contemporary Hospitality Management**, 25(7), 994-1016.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ตารางที่ 25 รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ประเด็นการประเมิน	ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ									
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{X}	S.D.	C.V (%)	ระดับ	
	1	2	3	4	5					
มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ										
1. ความเป็นไปได้ของวิสัยทัศน์และนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ	5	5	5	5	5	5.00	0.00	0.00	ดีมาก	
2. ความเป็นไปได้ด้านการเตรียมความพร้อมและการบริหารจัดการในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ	5	5	5	4	5	4.80	0.45	9.32	ดีมาก	
3. ความเป็นไปได้ของการดำเนินงานจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ	4	4	4	5	5	4.40	0.55	12.45	ดี	
4. ความเป็นไปได้ของการประเมินผลลัพธ์โครงการในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ	5	5	4	5	5	4.80	0.45	9.32	ดีมาก	
5. รูปแบบโดยรวมมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	5	5	5	5	4	4.80	0.45	9.32	ดีมาก	
รวม	24	24	23	24	24	4.76	0.44	9.16	ดีมาก	
มาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ										
1. รูปแบบมีความเหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการ	5	5	5	4	4	4.60	0.55	11.91	ดีมาก	
2. รูปแบบมีความเหมาะสมตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา	5	5	5	5	5	5.00	0.00	0.00	ดีมาก	
3. รูปแบบมีความเหมาะสมตามแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ	4	5	5	4	5	4.60	0.55	11.91	ดีมาก	
4. รูปแบบมีความเหมาะสมตามบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	5	5	5	5	5	5.00	0.00	0.00	ดีมาก	

ตารางที่ 25 รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ									
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{X}	S.D.	C.V (%)	ระดับ	
	1	2	3	4	5					
5. รูปแบบมีความเหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	5	5	5	5	4	4.80	0.45	9.32	ดีมาก	
รวม	24	25	25	23	23	4.80	0.41	8.51	ดีมาก	
มาตรฐานด้านความพอเพียง										
1. แนวทางการวางวิสัยทัศน์และกำหนดนโยบายที่ระบุไว้ในรูปแบบ มีความเพียงพอต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	5	5	5	5	4	4.80	0.45	9.32	ดีมาก	
2. แนวทางการเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการที่ระบุไว้ในรูปแบบมีความเพียงพอต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	4	5	5	5	4	4.60	0.55	11.91	ดีมาก	
3. แนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่ระบุไว้ในรูปแบบมีความเพียงพอที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาประสบความสำเร็จ	5	5	5	5	4	4.80	0.45	9.32	ดีมาก	
4. การประเมินผลลัพธ์โครงการที่ระบุไว้ในรูปแบบเพียงพอต่อการตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงาน	5	5	5	5	5	4.00	0.00	0.00	ดี	
รวม	19	20	20	20	17	4.55	0.41	8.55	ดีมาก	

ตารางที่ 25 รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ									
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{X}	S.D.	C.V (%)	ระดับ	
	1	2	3	4	5					
มาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์										
1. รูปแบบ มีประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	5	5	5	5	5	5.00	0.00	0.00	ดีมาก	
2. รูปแบบ มีประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	5	5	5	5	5	5.00	0.00	0.00	ดีมาก	
3. รูปแบบ มีประโยชน์ต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	5	4	5	5	5	4.80	0.45	9.32	ดีมาก	
4. รูปแบบ มีประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนโดยรอบของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	5	5	5	5	5	5.00	0.00	0.00	ดีมาก	
รวม	20	19	20	20	20	4.95	0.22	4.52	ดีมาก	
มาตรฐานด้านจริยธรรม										
1. การดำเนินการตามรูปแบบช่วยส่งเสริมการยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง	5	5	5	5	5	5.00	0.00	0.00	ดีมาก	
2. การดำเนินการตามรูปแบบช่วยให้ชุมชนเกิดการพัฒนา	5	5	4	5	5	4.80	0.45	9.32	ดีมาก	
3. การดำเนินการตามรูปแบบช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วนในการปฏิบัติงาน	5	5	5	5	5	5.00	0.00	0.00	ดีมาก	
4. การดำเนินการตามรูปแบบก่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน	5	5	5	5	5	5.00	0.00	0.00	ดีมาก	
5. การดำเนินการตามรูปแบบช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบของครูและผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	5	5	4	5	5	4.80	0.45	9.32	ดีมาก	
รวม	25	25	23	25	25	4.92	0.28	5.63	ดีมาก	

ภาคผนวก ข

การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือการวิจัย

ตารางที่ 26 ค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในด้านสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ข้อ คำถาม	คะแนนผู้เชี่ยวชาญคนที่					คะแนน รวม	ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5			
ข้อ 1	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 10	+1	+1	0	+1	0	3	0.60	ใช้ได้
ข้อ 11	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
ข้อ 12	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	ใช้ได้
ข้อ 13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 14	+1	+1	0	+1	0	3	0.60	ใช้ได้
ข้อ 15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 20	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	ใช้ได้
ข้อ 21	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	ใช้ได้
ข้อ 22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 24	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	ใช้ได้
ข้อ 25	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 26 ค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในด้านสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ต่อ)

ข้อ คำถาม	คะแนนผู้เชี่ยวชาญคนที่					คะแนน รวม	ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5			
ข้อ 26	+1	0	+1	+1	0	3	0.60	ใช้ได้
ข้อ 27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 29	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 30	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 31	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 32	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 33	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 34	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 35	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 36	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 37	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 38	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 39	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 40	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	ใช้ได้
ข้อ 41	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 42	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 43	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 44	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 45	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถามประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้าง
สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
Reliability Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.979	45

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Shouldbe1	4.20	.610	30
Shouldbe2	3.70	.702	30
Shouldbe3	3.87	1.137	30
Shouldbe4	4.13	.730	30
Shouldbe5	3.97	.999	30
Shouldbe6	3.83	.986	30
Shouldbe7	3.93	.907	30
Shouldbe8	4.00	1.083	30
Shouldbe9	3.93	.980	30
Shouldbe10	3.87	.819	30

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Shouldbe11	3.97	.850	30
Shouldbe12	4.27	.740	30
Shouldbe13	4.10	.923	30
Shouldbe14	4.10	.803	30
Shouldbe15	4.23	.774	30
Shouldbe16	4.00	1.017	30
Shouldbe17	3.97	.964	30
Shouldbe18	4.07	.907	30
Shouldbe19	4.33	.758	30
Shouldbe20	4.37	.718	30
Shouldbe21	3.87	.900	30
Shouldbe22	4.07	.828	30
Shouldbe23	4.10	.885	30
Shouldbe24	4.37	.809	30
Shouldbe25	4.20	.761	30
Shouldbe26	4.33	.711	30
Shouldbe27	3.97	.809	30
Shouldbe28	4.00	.983	30
Shouldbe29	4.33	.844	30
Shouldbe30	4.20	.925	30
Shouldbe31	4.17	.834	30
Shouldbe32	4.03	1.033	30
Shouldbe33	4.10	.845	30
Shouldbe34	4.27	.868	30
Shouldbe35	4.47	.973	30
Shouldbe36	4.37	.850	30
Shouldbe37	4.30	.837	30

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Shouldbe38	4.37	.850	30
Shouldbe39	4.33	.844	30
Shouldbe40	4.20	.805	30
Shouldbe41	4.27	.944	30
Shouldbe42	4.50	.900	30
Shouldbe43	4.30	.750	30
Shouldbe44	4.27	.785	30
Shouldbe45	4.33	.884	30

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Shouldbe1	182.33	772.989	.630	.979
Shouldbe2	182.83	764.144	.775	.978
Shouldbe3	182.67	747.747	.735	.978
Shouldbe4	182.40	767.076	.671	.979
Shouldbe5	182.57	756.668	.674	.979
Shouldbe6	182.70	764.631	.535	.979
Shouldbe7	182.60	757.352	.732	.978
Shouldbe8	182.53	758.740	.584	.979
Shouldbe9	182.60	750.248	.811	.978
Shouldbe10	182.67	762.368	.701	.978
Shouldbe11	182.57	762.185	.678	.978
Shouldbe12	182.27	763.168	.759	.978
Shouldbe13	182.43	762.116	.624	.979
Shouldbe14	182.43	768.944	.565	.979

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Shouldbe15	182.30	767.183	.629	.979
Shouldbe16	182.53	755.844	.677	.979
Shouldbe17	182.57	754.530	.741	.978
Shouldbe18	182.47	768.671	.502	.979
Shouldbe19	182.20	768.372	.614	.979
Shouldbe20	182.17	763.316	.779	.978
Shouldbe21	182.67	756.989	.746	.978
Shouldbe22	182.47	755.499	.847	.978
Shouldbe23	182.43	768.599	.517	.979
Shouldbe24	182.17	761.109	.739	.978
Shouldbe25	182.33	763.057	.740	.978
Shouldbe26	182.20	765.062	.742	.978
Shouldbe27	182.57	756.737	.839	.978
Shouldbe28	182.53	752.189	.772	.978
Shouldbe29	182.20	760.855	.712	.978
Shouldbe30	182.33	755.540	.754	.978
Shouldbe31	182.37	761.551	.706	.978
Shouldbe32	182.50	757.638	.633	.979
Shouldbe33	182.43	759.289	.746	.978
Shouldbe34	182.27	759.582	.719	.978
Shouldbe35	182.07	751.857	.786	.978
Shouldbe36	182.17	757.799	.774	.978
Shouldbe37	182.23	758.047	.781	.978
Shouldbe38	182.17	762.626	.668	.978
Shouldbe39	182.20	758.303	.768	.978

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Shouldbe40	182.33	759.747	.774	.978
Shouldbe41	182.27	751.375	.820	.978
Shouldbe42	182.03	757.413	.737	.978
Shouldbe43	182.23	761.426	.792	.978
Shouldbe44	182.27	766.616	.633	.979
Shouldbe45	182.20	752.717	.850	.978

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
186.53	794.740	28.191	45

Reliability Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.952	45

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Is1	2.90	.845	30
Is2	2.27	.828	30
Is3	2.60	1.163	30
Is4	2.63	1.189	30
Is5	2.43	.935	30
Is6	2.30	1.055	30
Is7	2.67	.844	30
Is8	2.23	.935	30
Is9	2.43	.935	30
Is10	2.23	1.040	30
Is11	2.60	.968	30
Is12	3.03	.999	30
Is13	2.50	.974	30
Is14	2.50	1.167	30
Is15	2.87	1.008	30
Is16	2.43	1.040	30
Is17	2.60	.968	30
Is18	2.73	1.143	30
Is19	3.00	.910	30
Is20	3.10	.885	30
Is21	2.33	.884	30
Is22	2.63	.964	30
Is23	2.87	1.074	30
Is24	2.73	1.015	30
Is25	2.97	.999	30
Is26	2.70	.877	30
Is27	2.67	.802	30

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Is28	2.67	.802	30
Is29	2.83	.834	30
Is30	2.90	1.062	30
Is31	2.70	.794	30
Is32	2.77	1.135	30
Is33	2.57	1.040	30
Is34	3.00	.910	30
Is35	3.20	1.031	30
Is36	2.97	1.159	30
Is37	2.87	.860	30
Is38	2.93	1.015	30
Is39	3.00	.947	30
Is40	3.00	1.083	30
Is41	2.83	1.020	30
Is42	2.77	1.104	30
Is43	2.83	1.020	30
Is44	2.90	1.062	30
Is45	3.07	.907	30

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Is1	119.87	612.671	.474	.951
Is2	120.50	607.431	.615	.950
Is3	120.17	603.178	.502	.951
Is4	120.13	596.395	.610	.950
Is5	120.33	608.851	.509	.951
Is6	120.47	601.982	.582	.950
Is7	120.10	606.990	.613	.950
Is8	120.53	624.257	.173	.953
Is9	120.33	606.713	.556	.951
Is10	120.53	605.154	.527	.951
Is11	120.17	612.626	.410	.951
Is12	119.73	604.340	.567	.950
Is13	120.27	599.513	.687	.950
Is14	120.27	604.547	.476	.951
Is15	119.90	600.507	.642	.950
Is16	120.33	608.575	.459	.951
Is17	120.17	607.799	.513	.951
Is18	120.03	598.585	.596	.950
Is19	119.77	615.771	.368	.952
Is20	119.67	613.885	.423	.951
Is21	120.43	618.254	.323	.952
Is22	120.13	598.395	.718	.950
Is23	119.90	612.300	.372	.952
Is24	120.03	624.447	.153	.953
Is25	119.80	602.028	.616	.950

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Is26	120.07	602.340	.700	.950
Is27	120.10	604.852	.703	.950
Is28	120.10	613.334	.484	.951
Is29	119.93	612.616	.482	.951
Is30	119.87	601.223	.593	.950
Is31	120.07	613.857	.476	.951
Is32	120.00	594.897	.669	.950
Is33	120.20	595.200	.728	.949
Is34	119.77	608.254	.538	.951
Is35	119.57	613.220	.371	.952
Is36	119.80	603.614	.496	.951
Is37	119.90	613.955	.434	.951
Is38	119.83	607.661	.490	.951
Is39	119.77	605.702	.571	.950
Is40	119.77	596.875	.665	.950
Is41	119.93	589.030	.872	.949
Is42	120.00	598.759	.615	.950
Is43	119.93	602.616	.590	.950
Is44	119.87	601.775	.582	.950
Is45	119.70	597.459	.788	.949

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
122.77	633.220	25.164	45

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

“การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา”

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา” โดยลักษณะของแบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูล 2 ตอน จำนวน 7 หน้า ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

โปรดตอบแบบสอบถามตามคำชี้แจงที่อธิบายไว้ในแต่ละตอน โดยตอบให้ตรงกับสภาพการปฏิบัติจริงของท่านมากที่สุด

ทั้งนี้ ขอให้ท่านตอบตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุดเกี่ยวกับความต้องการและจำเป็นของท่าน เพื่อที่จะได้นำผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

- 1) ชาย 2) หญิง

2. อายุ

- 1) 12 ปี 2) 13 ปี 3) 14 ปี
 4) 15 ปี 5) 16 ปี

3. ระดับชั้น

- 1) ม.1 2) ม.2 3) ม.3

4. อาชีพหลักของครอบครัว

- 1) ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ 2) รับจ้างทั่วไป
 3) เกษตรกรรม 4) ค้าขาย
 5) ธุรกิจส่วนตัว 6) อื่น ๆ โปรดระบุ

5. รายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ยของครอบครัว

- 1) ต่ำกว่า 5,000 2) 5,001 - 10,000
 3) 10,001 - 20,000 4) มากกว่า 20,000

ข้อ	รายการ	ระดับที่ฉันเป็น					ระดับที่ควรจะเป็น				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
20	ฉันมีทักษะการทำงานเป็นทีม โดยสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข										
21	ฉันใช้โปรแกรมพื้นฐานได้อย่างคล่องแคล่ว เช่น Word , PowerPoint, Excel เป็นต้น										
22	ฉันสามารถแก้ปัญหา ต่อรอง ยุติ หรือหาทางออกที่ดีได้ เมื่อเกิดความขัดแย้งในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ฉันจะเป็นผู้หาเหตุผลเพื่อยุติปัญหาในการทำงานกลุ่ม										
23	ฉันสามารถสร้างเครือข่าย และสร้างสัมพันธ์กับชุมชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เข้าร่วมกลุ่มในFacebook กับคนในชุมชนเกี่ยวกับกิจกรรมที่สนใจ										
24	ฉันมีทักษะการบริหารเวลา เช่นการจัดลำดับความสำคัญของงาน										
25	ฉันให้ความเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น โดยปราศจากอคติ เช่น ในการทำงานกลุ่ม หากมีผู้อื่นเสนอแนวคิดที่ต่างจากฉัน และเป็นแนวคิดที่คนส่วนใหญ่เห็นด้วย ฉันจะให้การยอมรับอย่างเต็มใจ										
26	ฉันสามารถพูดถ่ายทอดความคิดให้ผู้อื่นฟังได้อย่างเข้าใจและเห็นภาพอย่างชัดเจน										
27	ฉันสามารถปรับตัวให้เข้ากับ กลุ่มคน สถานที่ หรือสิ่งแวดล้อมใหม่ได้อย่างรวดเร็ว										
28	ฉันสามารถใช้ความรู้ทางสถิติและคณิตศาสตร์เพื่อประมวลผลในชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพได้										

ข้อ	รายการ	ระดับที่ฉันเป็น					ระดับที่ควรจะเป็น				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
3.2 การเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ											
39	ฉันเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของอาชีพที่ฉันสนใจ										
40	ฉันมีความเชื่อมั่นในความถูกต้อง ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม										
41	ฉันเต็มใจและกระตือรือร้นในการทำงาน										
42	ฉันมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย										
43	ฉันสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง กฎ ระเบียบ กติกาที่โรงเรียน และสังคมกำหนดไว้ได้										
44	ฉันมีวินัยและสามารถวางแผนงานแล้วทำตามแผนได้สำเร็จตามที่กำหนดไว้										
45	ฉันเห็นความสำคัญของการหาความรู้เพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนางานทุกชิ้นที่ฉันทำ										

6. บทบาทของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ
นักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. ทักษะที่เกิดขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ
นักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. กิจกรรมที่ส่งผลให้ทราบถึงเป้าหมายในการประกอบอาชีพในอนาคต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ (แบบมีโครงสร้าง)

“การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา”

สำหรับครูผู้สอน

1. ชื่อ.....
2. อายุ
3. ตำแหน่ง.....
4. ระยะเวลาในการทำงาน.....
5. กระบวนการวิเคราะห์ผู้เรียน บริบทชุมชนและสังคม
.....
.....
.....
.....
6. วิสัยทัศน์ที่มีต่อการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
7. การวางแผน/การเตรียมการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียน
.....
.....
.....
.....

8. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

9. การประเมินผลการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

10. การบูรณาการความรู้ทางวิชาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

.....

.....

.....

.....

.....

11. การสนับสนุนและความช่วยเหลือภายในโรงเรียนและองค์กรภายนอก

.....

.....

.....

.....

.....

12. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

13. แนวทางในการแก้ปัญหาต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

14. ปัจจัยที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของโรงเรียนประสบความสำเร็จ

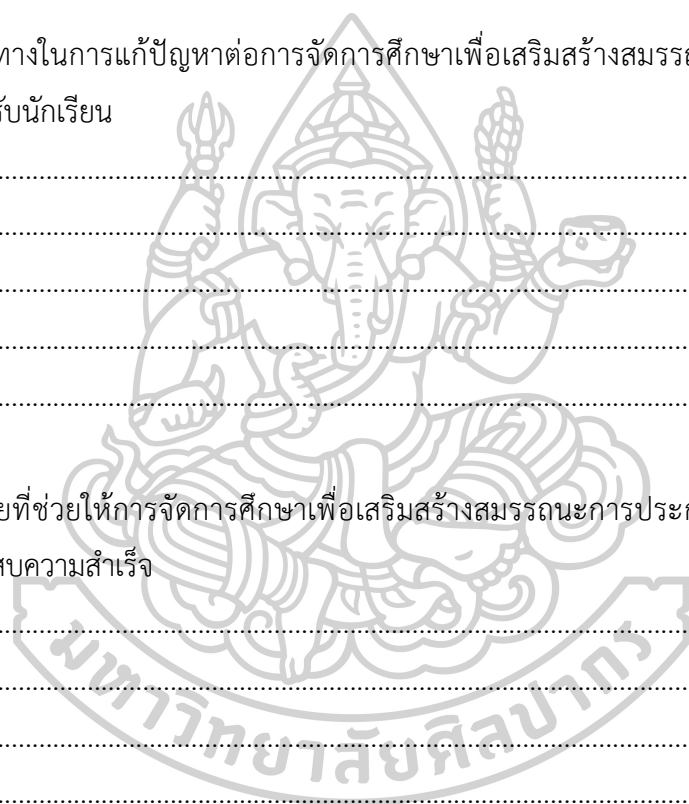
.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ (แบบมีโครงสร้าง)

“การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา”

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

1. ชื่อ.....
2. อายุ
3. ตำแหน่ง.....
4. ระยะเวลาในการทำงาน.....
5. วิสัยทัศน์ / นโยบายของโรงเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน
.....
.....
.....
.....
.....
6. ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการบริหารงานเพื่อจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน
.....
.....
.....
.....
.....

7. การบริหารงานวิชาการด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หรือแผนปฏิบัติการที่สนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

8. การบริหารงบประมาณที่สนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

9. การบริหารงานบุคคลที่สนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

10. การวางแผนงานในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

11. การประเมินผลความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

12. การสนับสนุนและความร่วมมือจากบุคลากรภายในโรงเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อ
เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

13. การสนับสนุนและความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง
สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

14. การบริหารจัดการทรัพยากรในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบ
อาชีพสำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

15. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

16. แนวทางในการแก้ปัญหาต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

17. ปัจจัยที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของโรงเรียนประสบความสำเร็จ

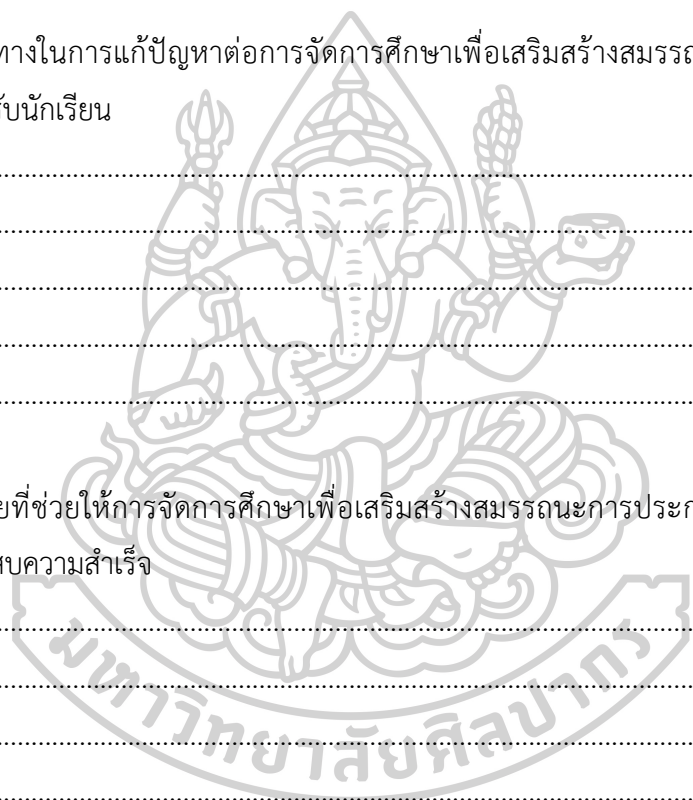
.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ (แบบมีโครงสร้าง)

“การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา”

สำหรับผู้ปกครองและประชาชนในชุมชน

1. ชื่อ.....
2. อายุ.....
3. อาชีพ.....
4. ภูมิลำเนา.....

5. ความพึงพอใจ/ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

6. ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพภายในโรงเรียน

.....

.....

.....

.....

7. ความรู้ ทักษะการประกอบอาชีพที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียน

.....

.....

.....

.....

8. การมีส่วนร่วม/ช่วยเหลือโรงเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

9. ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

10. ความคาดหวังต่อบุคลากรที่ได้รับการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ

.....

.....

.....

.....

.....

11. ข้อเสนอแนะต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

**แบบรับรองเพื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ
การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา**

คำชี้แจง : ขอให้ท่านพิจารณารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แล้วประเมินคุณภาพของรูปแบบภายใต้มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ ด้านความเหมาะสมของรูปแบบ ด้านความเพียงพอ ด้านการใช้ประโยชน์ และด้านจริยธรรม โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในระดับความคิดเห็นตามรายการที่กำหนดไว้ในแบบประเมิน

- 5 หมายถึง ท่านคิดว่ารูปแบบมีความถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงมากที่สุด
- 4 หมายถึง ท่านคิดว่ารูปแบบมีความถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงมาก
- 3 หมายถึง ท่านคิดว่ารูปแบบมีความถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงปานกลาง
- 2 หมายถึง ท่านคิดว่ารูปแบบมีความถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงน้อย
- 1 หมายถึง ท่านคิดว่ารูปแบบมีความถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงน้อยที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านที่ 1 มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ (Feasibility)					
1. ความเป็นไปได้ของวิสัยทัศน์และนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ					
2. ความเป็นไปได้ด้านการเตรียมความพร้อมและการบริหารจัดการในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ					
3. ความเป็นไปได้ของการดำเนินงานจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ					
4. ความเป็นไปได้ของการประเมินผลลัพธ์โครงการในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ					
5. รูปแบบโดยรวมมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา					
ด้านที่ 2 มาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ (Appropriateness)					
6. รูปแบบมีความเหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการ					
7. รูปแบบมีความเหมาะสมตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา					
8. รูปแบบมีความเหมาะสมตามแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ					
9. รูปแบบมีความเหมาะสมตามบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา					
10. รูปแบบมีความเหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น					
ด้านที่ 3 มาตรฐานด้านความเพียงพอ (Adequacy)					
11. แนวทางการวางวิสัยทัศน์และกำหนดนโยบายที่ระบุไว้ในรูปแบบ มีความเพียงพอต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
12. แนวทางการเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการที่ระบุไว้ในรูปแบบมีความเพียงพอต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา					
13. แนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่ระบุไว้ในรูปแบบมีความเพียงพอที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาประสบความสำเร็จ					
14. การประเมินผลลัพธ์โครงการที่ระบุไว้ในรูปแบบเพียงพอต่อการตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงาน					
ด้านที่ 4 มาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์ (Utility)					
15. รูปแบบ มีประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา					
16. รูปแบบ มีประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา					
17. รูปแบบ มีประโยชน์ต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา					
18. รูปแบบ มีประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนโดยรอบของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา					
ด้านที่ 5 มาตรฐานด้านจริยธรรม (Propriety)					
19. การดำเนินการตามรูปแบบช่วยส่งเสริมการยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง					
20. การดำเนินการตามรูปแบบช่วยให้ชุมชนเกิดการพัฒนา					
21. การดำเนินการตามรูปแบบช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วนในการปฏิบัติงาน					
22. การดำเนินการตามรูปแบบก่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน					

ภาคผนวก ง
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย
(Index of Item Objective Congruence: IOC)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

1. **ชื่อผู้เชี่ยวชาญ** รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ทำงาน ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์
จังหวัดนครปฐม
2. **ชื่อผู้เชี่ยวชาญ** รองศาสตราจารย์ ดร. วรณวีร์ บุญคุ้ม
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ทำงาน ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์
จังหวัดนครปฐม
3. **ชื่อผู้เชี่ยวชาญ** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวรี ญาณปริษาเศรษฐ์
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ทำงาน ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์
จังหวัดนครปฐม
4. **ชื่อผู้เชี่ยวชาญ** นางสาวภาวิณี เสนาการ
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านไชยราช อำเภอบางสะพานน้อย
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
5. **ชื่อผู้เชี่ยวชาญ** นางสุมาลี อมรแก้ว
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านทองอินทร์ อำเภอบางสะพานน้อย
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน

1. **ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ** นางสาวปิยะกุล อรรถวุฒิกุล
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านคอกช้าง ตำบลบ่อนอก
 อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. **ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ** นางสุนันท์ ประสพผล
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านทุ่งตาแก้ว ตำบลนาหูกวาง
 อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
3. **ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ** ดร.ประสงค์ กลิ่นบรม
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงาน โรงเรียนบางสะพานวิทยา ตำบลกำเนิดนพคุณ
 อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
4. **ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ** ดร.นันทร์ตัน เกื้อหนู
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านเขาแก้ว ตำบลทองมงคล
 อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
5. **ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ** นายขจรเกียรติ เครือประดับ
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล
 การจัดการศึกษา
สถานที่ทำงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
 ประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวปภาชมัย ทองชุมนุ้ม
วัน เดือน ปี เกิด	14 ธันวาคม 2532
สถานที่เกิด	จังหวัดนครปฐม
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2555 ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2557 ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2556 – 2564 รับราชการครู โรงเรียนบ้านทองอินทร์ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ที่อยู่ปัจจุบัน	1 ม.10 ตำบลทรายทอง อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77170

